

1682 Lui Louis¹ al XIV-lea (care domnește începând din 1651) i se acordă puterea de a exercita "dreptul regal" asupra întregii Franțe. În urma unui protest anglo-olandez, Franța încetează asediul Luxembourg-ului. 58.000 de hughenoți acceptă să se convertească. Înființarea Academiei regale din Nîmes. Fântânile de la Versailles sunt alimentate cu ajutorul unei roți mari denumită "Mașina din Marly". Lulli compune opera *Perseu*.

Nașterea lui Lagardère.

1683 Spania declară război Franței. Moare Colbert. Lully compune opera *Phaéton*.

1684 Franța invadează Țările-de-Jos spaniole. Pace temporară cu Spania la Ratisbone. Căsătoria secretă a lui Louis al XIV-lea cu doamna de Maintenon. Încercări de convertire a protestanților. Revoltă în Cèvennes. Lully: opera *Amadis din Galia*. Claude Perrault inventează o pompă de refulare.

1685 Revocarea Edictului din Nantes. Plecare masivă a protestanților. Francezii cuceresc Genova. Mansart realizează *Orangeria* la Versailles (152,40 m lungime). La Fontaine scrie *Philémon* și *Baucis*.

1686 Se formează liga de la Augsbourg contra Franței.

1687 Bossnet scrie *Discurs funebru pentru Prințul de Condé* (*Oraison funèbre du Prince de Condé*).

---

¹ Am modificat numele proprii, conform ediției franceze: regele Ludovic al XIII-lea cu regele Louis al XIII-lea, regele Ludovic al XIV-lea cu Louis al XIV-lea, regele Ludovic al XV-lea cu regele Louis al XV-lea, regele Ludovic al XVIII-lea cu Louis al XVIII-lea, Ecaterina de Medici cu Catherine de Médicis, familia de Medici cu familia de Médicis, regele Henric al II-lea cu Henri al II-lea, regele Henric al III-lea cu Henri al III-lea, regele Henric al IV-lea cu Henri al IV-lea, regele Carol al X-lea cu regele Charles al X-lea, regele Carol al IX-lea cu regele Charles al IX-lea, regele Francisc al II-lea cu regele François al II-lea, Henric de Navarra cu Henri de Navarra, regele Ludovic cel Sfânt cu regele Louis cel Sfânt, Ludovic al IX-lea cu Louis al IX-lea, Ludovic al VIII-lea cu Louis al VIII-lea. (nota lui BlankCd)

- 1688** Louis al XIV-lea pornește invazia împotriva Palatinatului. La Bruyère scrie *Caracterele* (*Les Caractères*).
- 1689** Louis al XIV-lea declară război Spaniei și Angliei. Campania Palatinatului. Racine scrie *Esther*.
- 1690** Serie de victorii franceze. Furetière scrie *Dicționarul universal* (*Dictionnaire universel*).
- 1691** Francezii cuceresc Mons și Nisa. Racine scrie *Athalie*.
- 1692** Înfrângerea flotei franceze la La Hague.
- 1693** Reconcilierea lui Louis al XIV-lea cu papalitatea. Victorii maritime franceze. Mansart ridică cupola aurită de pe Hôtel des Invalides, la Paris.
- 1694** Continuarea războiului maritim. Prima ediție a *Dicționarului Academiei Franceze* (*Dictionnaire de l'Académie française*).
- 1696** Tratatul de la Torino între Franța și Savoia.
- 1697** Tratatul de la Ryswick între Franța și Marea Alianță. Charles Perrault scrie *Poveștile sale* (*Contes*).
- 1698** Franța, Anglia și Provinciile-Unite își împart între ele imperiul spaniol.
- 1699** Îmblânzirea măsurilor luate împotriva protestanților. Fénélon scrie *Aventurile lui Telemac* (*Les Aventures de Télémaque*). **Începutul aventurilor lui Lagardère. Se refugiază în Spania, asumându-și îngrijirea și protecția Aurorei de Nevers.**
- 1700** Al doilea tratat de împărțire în problema spaniolă.
- 1700** Philippe d'Anjou, nepot al lui Louis al XIV-lea, devine Filip al V-lea al Spaniei.
- 1702** Începutul războiului de succesiune în Spania. Revolta Camisarzilor. Instalarea francezilor în Alabama.
- 1704** Înfrângerea francezilor de către englezi. Regnard scrie comedia *Nebunele îndrăgostite* (*Les Folles amoureuses*).
- 1706** Derută a francezilor la Ramillies. Începerea tratativelor de pace. Terminarea lucrărilor de construcții la Hôtel des Invalides, la Paris.
- 1710** Eșecul tratativelor de pace. Expulzarea călugărițelor de la Port-Royal.
- 1711** Moartea delfinului Louis și a moștenitorului său, ducele de Bourgogne.
- 1712** Perioadă de pace între Franța și Anglia.

- 1713** Sfârșitul războiului de succesiune din Spania, prin tratatul de la Utrecht.
- 1715** Moartea lui Louis al XIV-lea. Îi urmează la tron Louis al XV-lea. Minor, lasă regența ducelui d'Orléans. Lesage scoate jurnalul *Gil Blas* (până în 1735).
- 1716** John Law, exilat scoțian, înființează Banca Generală din Paris.
- 1717** Tripla alianță între Franța, Olanda și Anglia. Cardinalul de Retz își scrie *Memoriile*. Law înființează Compania franceză a Mississippi-ului, deținând monopolul comerțului cu Louisiana.
- 1718** Cvadrupla alianță împotriva Spaniei. Voltaire scrie tragedia *Oedip*. Se construiește palatul Elysée. Banca lui Law devine Banca Regală. Apariția primelor bilete de bancă (bancnote).
- 1720** Regentul exilează la Pontoise Parlamentul din Paris. Se încheie pace cu Spania. Law, devenit controlor general, închide strada Quincampoix și trebuie să scape prin fugă. La Paris, în urma unor revolte, Banca Regală își încetează plățile: este faliment general.
- 1721** Marivaux scrie *Arlechin înfrumusețat de dragoste* (*Arlequin poli par l'amour*). Montesquieu scrie *Scrisorile persane* (*Lettres persanes*).
- 1723** Majoratul lui Louis al XV-lea. **Lagardère care, în sfârșit, și-a învins dușmanii, se poate căsători cu Aurore de Nevers.**
- 1724** **Lagardère și Aurore au un fiu, pe Philippe.**
- 1726** **Moartea lui Lagardère, atras într-o cursă.**

Capitolul I - Cartierul Coquenard

Ferma Grange²-Batelière începuse prin a se numi Grange-Bataillère (*Granchia-Bațiliaca*), în amintirea — după cum ne spune călugărul Abbon³ — a terenului numit *Champ-de-Mars*⁴ care, în secolul al IX-lea, se întindea pe întregul spațiu cuprins între Montmartre⁵ și Paris.

Către anul 1620, deoarece terenul destinat luptelor călare și cu lancea dispăruse, denumirea de *Bataillère* (loc de luptă) nu-și mai avea rostul și, încetul cu încetul, s-a transformat în *Grange-aux-Bateaux*⁶ sau Batelière. Motivul acestei schimbări este ușor de imaginat. Într-adevăr, ferma — situată în mijlocul unor terenuri joase și mlăștinoase, în care se adunau toate pâraiele ce coborau de pe colina Prés-Saint-Gervais, dar aflată ea însăși pe o mică ridicătură — era înconjurată de apă, care umplea vechile șanțuri de apărare, astfel încât părea să fie construită pe o insulă.

Grange-Batelière era, în vremurile acelea, locul de întâlnire al parizienilor amatori de petreceri câmpenești. Pentru a ajunge acolo, o strigau pe fiica fermierului — care, potrivit cronicii, era

---

² *Grange* (lb. franceză) = hambar. (n.t.)

³ *Abbon*, zis le Courbé (Încovoiatul) (850-925): Călugăr din mănăstirea Saint-Germain-des-Prés, autor al unui poem în limba latină, ce descrie asediul Parisului de către normanzi. (n.t.)

⁴ *Champ-de-Mars* (lb. franceză) = Câmpul-lui-Marte. (n.t.)

⁵ *Montmartre*: fostă comună în regiunea Senei, integrală în 1860 în Paris, devenind unul din cartierele acestuia. Închide celebra colină Butte-Montmartre, pe care se află bazilica Sacré-Coeur. (n.t.)

⁶ *Grange-aux-Bateaux* (lb. franceză): Hambarul-cu-Bărci. (n.t.)

foarte frumoasă — și aceasta venea să-i treacă apa cu o barcă vopsită în verde. La ea găseau pâine, unt, lapte, ouă, pui și șuncă; și, însoțind toate acestea cu veselie și cu dragoste, petrecerile la Grange-Batelière deveneau încântătoare.

În secolul al XVI-lea, pe aceste domenii importante și care constituiau proprietatea contelui Guy de Laval, se consumau mari cantități de produse de patiserie și de vinuri de regiune și, ca urmare, Grange-Batelière a devenit Grange-au-Gastelier⁷.

Sub Louis al XV-lea⁸, ferma își recăpătase numele său obișnuit, dar canalul cel mare de scurgere, ce înlocuise pârâiașul din Montmartre, în loc să asaneze cartierul care, și așa, era mlăștinos, nu făcuse decât să-și adauge emanațiile urât mirositoare.

Ici și colo se adânceau gropi mari pline de apă și noroi, cloace infecte, în jurul cărora se zbenguiau cârduri de mici cerșetori, odrasle ale calicilor și ale lepădăturilor, ale sărăntocilor și ale mișeilor, ale prăpădiților, ale milogilor-falși schilozi, ale pușlamalelor și ale cerșetorilor ce se pretindeau a fi vindecați de râie⁹, ale celor ce storceau milă prefăcându-se a fi epileptici, ale moșicilor și ale sărmanilor care abia-și duceau zilele — toată acea seric de zdrențăroși care, cândva, se încercase în zadar să fie adăpostiți la spitalul orășenesc și care, în locul unui pat de azil, preferau libertatea în noroi.

---

⁷ *Grange-au-Gastelier* (lb. franceză veche): într-o traducere liberă, sensul ar fi: Hambarul *La cel ce oferă delicatese*. (n.t.)

⁸ *Louis* (sau *Ludovic*) *al XV-lea* (zis *cel iubit*) (1710-1774): rege al Franței între 1715-1774, strănepot al lui Louis al XIV-lea. A domnit întâi sub regența a lui Philippe d'Orléans, nepotul acestuia, apoi sub cea a ducelui de Bourbon, care l-a sfătuit să se căsătorească cu Maria Leszcynska. Louis l-a îndepărtat pe duce, devenit nepopular, însărcinându-l cu guvernarea pe cardinalul Fleury. Acesta a angajat Franța în războiul de succesiune al Poloniei (1733-1735), încheiat prin tratatul de la Viena, apoi în cel de succesiune al Austriei, încheiat prin pacea de la Aix-la-Chapelle (1748). Începând de la acea dată, Louis al XV-lea a condus singur ticlurile statului, în același timp afișându-se cu metrese devenite celebre, printre care *doamna de Pompadour* și *contesa du Barry*. Ultimii ani de domnie au fost marcați de o redresare internă a țării și de întărirea alianței cu Austria. (n.t.)

⁹ *Cerșetori ce se pretindeau a fi vindecați de râie* = categorie de cerșetori care au umplut Franța secolului al XVII-lea. (n.t.)

Nu era zi de la Dumnezeu, în care să nu se culeagă din canal câțiva bețivi ce căzuseră în el coborând dinspre *Les Porcherons*¹⁰ sau ieșind din cârciumile din cartierul Coquenard¹¹. Cei care nu se înecaseră cu totul își petrecuseră, cel puțin, întreaga noapte în gunoi și mizerii.

Acestea — pe lângă multe altele — erau motivele care explicau lipsa de interes pentru noi construcții în acest cartier norios, care nu oferea nici salubritate, nici siguranță, și care slujea drept depozit de deșeuri atât menajere, cât și omenești.

Era, deci, deosebit de periculos să întârzii pe acolo, mai ales în apropiere de Croix-Cadet sau de șoseaua Sainte-Anne, ba chiar și de zona denumită Nouvelle-France, care astăzi constituie cartierul Poissonnière — unul dintre cartierele pariziene cele mai populate și mai pline de viață. Cel mai mic risc pe care-l aveai era de a fi jefuit, uneori chiar foarte politic.

După Frondă, domnul de Turenne¹² trăise această experiență și, deoarece punga pe care o purta nu era destul de plină, mai ales ținând seama de rangul personajului, trebuise să-și dea cuvântul că va da o sumă corespunzătoare celui care se va prezenta a doua zi la dânsul, pentru a o primi. Fusesse deci lăsat să plece fără a fi brutalizat, iar în ziua următoare l-a primit pe delegatul domnilor bandiți, venit să-i reamintească promisiunea și care a plecat cu suma convenită.

Asemenea tradiții nu se puteau pierde și, în epoca la care se referă povestirea noastră, nu se schimbaseră nimic, decât că borfașii erau mai puțin curtenitori când îi prădau pe parizieni și că aceștia aveau mai multe de pățimit, atunci când cutezau să protesteze.

---

¹⁰ *Les Porcherons*: grup de clădiri în vechiul Paris, situat în locul în care astăzi se înalță biserica Trinității. În secolul al XVIII-lea, aici era un loc de petreceri. (n.t.)

¹¹ *Cartierul Coquenard* (în textul original: *La Courtille Coquenard*) — vechi cartier al Parisului situat pe colinele de la Belleville și unde, în timpul Regenței, se stabiliseră mai multe cârciumi renumite. (n.t.)

¹² *Turenne* (Henri de la Tour d'Auvergne, viconte de) (1611-1675): Mareșal al Franței. Împreună cu Condé a fost victorios la Nordbingen. A participat la Frondă, împotriva lui Mazarin, apoi a trecut din nou de partea regelui, învingându-l pe Condé. A condus armata franceză în războaiele din Spania și Olanda. (n.t.)

Așadar, cavalerii pegrei stăteau toată ziua ascunși în cartierele din Montmartre sau în cârciumi, în timp ce nevestele și copii lor cerșeau sau se bălăceau în preajma canalului. Dar de cum se înnopta, coborau și ei către Grange-Batelière, și orice trăsură ce trecea pe acolo găsea o bandă de răufăcători care-i bară calea, cu spada sau cu pumnalul în mână.

Dacă era vorba despre o trăsură de mare senior, — ceea ce se întâmpla foarte rar căci, după apusul soarelui, nobilimea nu se aventura deloc pe acele meleaguri — prada era cu atât mai bună, și era o plăcere să vezi cu ce dezinvoltură era prădat un duce sau un pair¹³.

Câțiva ani mai târziu, toată această pleavă avea să fie gonită de către o altă categorie de hoți, și mai periculoși pentru punji — dacă este posibil —, căci aceasta, protejată și puternică, avea să fie înarmată pentru a jefui la scară mare, și nu numai persoanele particulare, ci chiar regatul.

Într-adevăr, domeniul spadasinilor de categorie inferioară, al milogilor-falși schilozi și al zdrențăroșilor era destinat să devină cel al fermierilor, care între timp își construiseră acolo case de țară.

Pentru moment, în jurul cartierului Coquenard se înălțau o mulțime de hanuri, care-și aveau fiecare clientela sa proprie și unde, totuși, cu foarte mare greutate ai fi putut găsi un om cinstit.

Nu trebuie să mai spunem că rivalitățile de meserie și de corporație constituiau o permanentă cauză de bătai care, deseori, se încheiau prin moarte de om. Dar asta nu constituia nici o problemă, căci canalul era acolo, pentru a face să dispară cadavrele.

Dintre toate aceste hanuri, mai ales două se bucurau de o reputație deosebită. Fiindcă erau situate aproape față-n față, rivalitatea dintre ele era cu atât mai mare. Unul se numea

---

¹³ *Pair* (se pronunță *per*): a. mare vasal al regelui Franței; b. (în Anglia): membru al Camerei Lorzilor. (n.t.)

*Cârciuma Crăpelnița*¹⁴, iar firma celuilalt era *La Vizuina Puturoasă*¹⁵.

Spelunca *Crăpelnița* era locul de întâlnire predilect al mânuitorilor de spadă și al asasinilor plătiți. Deasupra ușii de intrare atârna, scârțâind, o spadă veche și ruginită, și nimeni n-avea dreptul să treacă pragul dacă nu purta la șold o spadă gata pentru orice treabă.

Acolo era sediul unui soi de francmasonerie, de societate secretă a spadei. Pentru a fi admis, trebuia să aduci dovada a cel puțin trei asasinate, fără a mai socoti furturi, răpiri și tot ce decurge din acestea.

Șeful acestei asociații de temut era ales pe viață. Ceea ce, totuși, nu însemna că își putea deține multă vreme puterea; afacerile în care trebuia să intervină cu propria-i persoană erau destul de numeroase și îndeajuns de primejdioase.

Marele maestru din vremea aceea era un oarecare Blancrochet, unul dintre cei mai cumpliți spadasini ai epocii și care, avându-l ca locțiitor pe micul Daubri, se grozăvea c-ar conduce o înaltă școală de figuri de scrimă secrete și de lovituri neprevăzute și decisive.

Hangiul era el însuși un fost spadasin schilodit, care-și pierduse mâna dreaptă într-o încăierare. Acest fapt nu-l împiedica cu nimic, de altfel, să bea și, cu atât mai puțin, să înfigă cu stingă un pumnal între omoplații celor pe care era însărcinat să-i trimită pe lumea cealaltă.

Doi sau trei servitori, mai mult sau mai puțin betegi, completau personalul, căci nici o femeie nu era admisă în acel bârlog în care se puneau mereu la cale cele mai îndrăznețe atentate.

Pentru a nu fi nevoit să taie limba vreunei vorbărețe, hangiul socotise că era mai simplu să se lipsească cu totul de sexul pentru care discreția nu a fost niciodată un apanaj, ba încă, de multe ori împingea precauția până la a angaja ca servitori niște muți.

---

¹⁴ *Cârciuma Crăpelnița*: denumirea din textul francez original este *Cabaret du Crèvepanse*, traducerea liberă a cuvântului *Crèvepanse* fiind: *crapă-burdihan*, sau *spintecă-burdihan*. (n.t.)

¹⁵ *Vizuina Puturoasă*: denumirea din textul francez original este *Au Trou-Punais*. (n.t.)

Așa încât, din punct de vedere al celor ce se petreceau acolo, era o casă foarte bine gospodărită, și rareori trecea o săptămână fără ca — pentru a se justifica firma — să nu se spintece acolo vreun burdihan.

Vizuina Puturoasă își datora numele unei băltoace murdare care-i scălda unul din ziduri și din care, vara, se degaja un miros pătrunzător de putreziciune. Când, mai târziu, a fost asanată, s-au găsit acolo oseminte care, foarte probabil, aparținuseră unor creștini, dar învinuiți că le-ar fi pus acolo au fost clienții cârciumii *Crăpelnița*. Era oare adevărat? Era fals? N-are importanță! O veche zicală franceză spune că "o reputație bună valorează cât o avere"¹⁶; dar obișnuiții speluncii puteau lua asupra-le această acuzație, fără ca reputația lor să mai aibă ceva de pierdut.

Spre deosebire de rivala sa, *Vizuina Puturoasă* nu era gospodărită decât de femei, ceea ce nu însemna că ar fi avut a se teme de ceva din partea vecinilor din față. În casă se aflau întotdeauna pistoale pline de gloanțe, iar în corsaje existau pumnale pe care, la nevoie, se pricepeau să le folosească.

Patroana era o femeie planturoasă originară din Picardia¹⁷, cu o statură uriașă. Cele mai mici defecte ale doamnei erau acelea că se uita groaznic de cruciș și că șchiopăta într-un mod tot atât de dizgrațios. Această ultimă însușire o căpătase pentru că, într-o noapte, fusese azvârlită în josul unei scări de către un admirator care nu era blând la beție.

Dacă n-ar fi fost obrazul ei înroșit de prea multe beții, ar fi putut să treacă totuși drept o femeie foarte drăguță, în ciuda celor patruzeci de ani bătuți pe muchie și a exceselor de tandrețe cărora li se dedase și li se deda încă. Era înaltă și bine făcută; văzută din profil, putea face poftă și altora decât unor spintecători de pungi. Faptul că în acel frumos corp de femeie își putuseră găsi locul niște pasiuni care-o făcuseră să-și merite porecla de *Desfrânata*¹⁸ era o insultă adusă naturii.

---

¹⁶ *O reputație bună valorează cât o avere*: în lb. franceză în text = *Bonne réputation vaut richesse*. (n.t.)

¹⁷ *Picardia*: provincie în nordul Franței. (n.t.)

¹⁸ *Desfrânata*: în lb. franceză = *la Paillarde*. (n.t.)

O jumătate de duzină de fete, croite după același model și posedând aceleași virtuți, se învăteau în jurul meselor, își încurcau fustele în tecile săbiilor și-și agățau papucii în piteni.

Rostul lor acolo era de a ajuta la golirea totală a buzunarelor celor pe care nu-i mai dorea patroana, sau chiar a celor pe care nu-i mai voia fiindcă profitul ar fi fost prea mic sau fiindcă era mai mare dăruia decât ocaua.

În afara faptului că pentru a avea acces în cârciumă din față trebuia să aduci dovezi și să posezi acte de noblețe criminală, clientela celor două locuri rău famate era cam aceeași. De o parte profesioniștii, maeștrii în asasinate, de cealaltă, plevușca, începătorii care, ca să spunem așa, nu erau decât la un stadiu mai jos într-ale viciului și care, peste câțiva ani și după câteva lovituri norocoase, vor fi demni să treacă pe sub spada ruginită.

Poliția nu călcase niciodată prin acele două spelunci. Pe vremea domnului d'Argenson avusese destule de făcut în interiorul orașului, pentru a nu se mai amesteca și în ce se întâmpla în afară; cât despre locotenentul general al poliției, acesta era mult prea preocupat de maică superioară și de călugărițele de la mănăstirea Madeleine de Traînel, pentru a se mai ocupa și de cele de la *Vizuina Puturoasă*, deși în ambele locuri ocupațiile erau aproximativ aceleași.

Locotenentul de poliție Machault, care i-a urmat, avea destulă treabă cu închiderea tripourilor ținute de domnul de Tresmes și de prințesa de Carignan, așa că nu mai ajungea să vadă și ce se petrecea în cartierul Coquenard.

Gauthier Gendry și Balena făceau parte din onorabila francmasonerie de la *Crăpelnița*. Amândoi fuseseră primiți cu brațele deschise de Blancrochet, care îi cunoștea de vreme îndelungată. De altminteri, aveau destule ticăloșii pe conștiință pentru a nu li se refuza admiterea într-o societate atât de aleasă.

Totuși, Gendry își făcuse un scrupul din a nu-i prezenta pe tinerii săi acoliți, care nu-și câștigaseră încă primele distincții în materie de crimă și care n-ar fi putut decât să invoce meritele taților lor. Dar nu era de ajuns să fii feciorul lui taică-tău pentru a avea intrare liberă la *Crăpelnița*.

Este posibil ca Gendry să fi avut și alte motive pentru a nu vorbi despre ei. Nu-i plăcea să-și povestească trebușoarele celor

pe care ele nu-i priveau și-și promitea cu strășnicie să nu spună nimănui în contul cui acționa. Ar fi găsit prea multe spade inactive, gata să se pună în slujba lui, pentru ca apoi să pretindă partea lor din recompensă.

Dimpotrivă, el se plângea de restriștea vremurilor, când chilipirurile erau tot mai rare; și, sub pretextul de a descoperi măcar unul, Balena și Gauthier lipseau deseori pentru a da raite prin oraș.

La rândul lor, Yves de Jugan și tânărul Pinto se introduseseră la *Vizuina Puturoasă* și-și stabiliseră domiciliul la *Desfrânata*, care se grăbise să-i primească plină de solicitudine.

Pe lângă farmecul tinereții, care nu o lăsa indiferentă, ea prevedea că cei doi cocoșei vor fi ușor de jumulit, și se apucase imediat de treaba asta.

Cu toate acestea, Gendry, care prevăzuse acest detaliu înaintea ei, pusese economiile tinerilor în loc sigur, adică în străfundurile buzunarelor sale: "Totul o să fie în câștigul meu, fie că s-ar întâmpla ca ei să piară în urma unei lovituri de spadă, fie că vor fi trimiși să îmbătrânească pe galerele regelui."

Dacă cei patru bărbați păreau că nu se cunosc atunci când ieșeau, perechi, din cele două cârciumi rivale, nu întârziiau totuși să se reunească în preajma locului numit Pré-aux-Clercs, pentru a se sfătui sau pentru a acționa în comun și, chiar dacă ilustrul Blancrochet i-ar fi întâlnit împreună, nu i-ar fi trezit nici o bănuială.

Lagardère era încă absent din Paris. Potrivit recomandării sale, Aurore și dona Cruz stăteau închise în palatul lor, unde Chaverny și Navailles se străduiau pe cât puteau să le înveselească. Măcar reușeau să le protejeze împotriva vreunui atac, cu atât mai mult cu cât Antoine Laho, care nu ieșea niciodată din apartamentele lor, le asigura o pază bună.

Dar această lipsă de acțiune îi apăsa foarte tare pe Cocardasse și pe Passepoil. Primul nu îndrăznea să bea după pofta inimii, de frică să nu apară beat în fața doamnelor, iar servitoarele prințesei se arătau mai mult decât insensibile la amabilitățile celui de-al doilea.

— Ei! Piciule!... spuse într-o zi gasconul, nu crezi că ne cam ruginesc brațele și gâtleurile?

— Adevărat grăiești, nobilul meu prieten, răspunse fratele Passepoil. Aici vedem mereu aceleași chipuri, în timp ce prin oraș sunt atâtea mutrițe drăgălașe...

— La naiba! Du-te să le vezi, exclamă râzând Chaverny, pe care nici unul din ei nu-l auzise venind. N-avem nevoie de voi aici și vă dau liber pentru toată după-amiaza; totuși, aș vrea că diseară să vă întoarceți.

Chipurile celor doi profesori de scrimă se luminară.

— Ne vom întoarce, pe cinstea mea de Cocardasse! Zău așa! declară acesta. Ne vom duce să vedem dacă șmecherul ăsta de soare este încă agățat tot atât de sus, și ne vom retrage odată cu el.

Ajunși în stradă, porniră în goană, neștiind prea bine încotro să-și îndrepte pașii. Gasconul își dădea cu părerea să meargă să adulmece aerul și vinul de la țară; normandul se zbătea cu o problemă foarte dificilă: parizienele erau, fără îndoială, mai amabile, dar vor fi oare la fel de ușor de cucerit ca fetele voinice din suburbii?

Răspunsul i se păru neclar, căci în curând pășea alături de tovarășul său, care avusese nefericita idee de a merge să dea o raită către colina Montmartre, chiar în partea cartierului Coquenard.

Până și oamenii cei mai isteți au uneori inspirații groaznice de acest fel, care-i îndeamnă să se îndrepte tocmai spre locul căruia ar fi fost cel mai bine să-i întoarcă spatele.

Dar nu poți fi stăpân pe propriul destin; și cei doi maeștri de arme, cărora — de când erau în serviciul lui Lagardère — nu le mai păsa de nimic și care se simțeau cu bani în buzunare, s-ar fi dus și la dracu, dacă le-ar fi dat prin gând că acolo ar putea găsi ceva distracții.

Deocamdată se mulțumiră să urce până în vârful Colinei, de unde Parisul i se păru lui Cocardasse mult mai mic decât își imaginase.

— Ei drăcia dracului! exclamă, dacă vreodată i-ar trece cuiva prin minte să-i închidă micuțului și nouă porțile orașului... ei, bine, zău așa!... Am vârî orașul în buzunarele noastre!...

Acest frumos discurs, poate puținel prescurtat, dar extraordinar de expresiv, avu drept urmare imediată să-i producă o sete infernală gasconului, care zărise, la o oarecare distanță, cârciumile de la Grange-Batelière.

— Vai de păcatele mele, iubițelule!... Aici suntem prea aproape de soare și limba mea s-a scorojit deja; mi se pare că într-acolo e ceva mai răcoare. Și vezi tu, micul meu profesor de scrimă, un pic de răcoreală pe dinafară și ceva mai multă pe dinăuntru, asta este sănătate curată.

Ca o consecință indirectă demnă de remarcat, se întâmplă deseori ca, acolo unde se răcorea limba lui Cocardasse, să înceapă să ardă inima tandrului Passepoil. Asta nu i-a împiedicat să coboare în goană, unul, lângă celălalt și foarte voioși, către cartierul Coquenard.

Capitolul II - Hanul "La Vizuina Puturoasă"

Cocardasse și Passepoil, care se înțelegeau întotdeauna atât de bine în cele mai grave împrejurări ale vieții și atunci când existența le era în primejdie, dar când era vorba despre lucruri mărunte. În general nu mai cădeau de acord. Dacă unul voia să meargă spre dreapta, celălalt prefera s-o ia la stânga. Nu era deloc din cauza unei intenții de a contrazice, nici de a se lua la harță, ci pur și simplu pentru că unul căuta cu precădere vinul, iar celălalt — sexul frumos.

Când le găseau pe amândouă la un loc, între ei nu mai era nici o gâlceavă.

Dar nu așa fu cazul cu cartierul Coquenard, unde steaua lor îi făcuse să se oprească.

Având într-o parte cârciuma *Crăpelnița*, iar în cealaltă *Vizuina Puturoasă*, ei se aflau — cum spune zicala — cu fundul între două luntre.

— Slavă Domnului! pretindea gasconul, spada asta este de bun augur, puișorule, iar vinul de-aici trebuie să fie plăcut. Presupun că este locul de întâlnire al oamenilor de spadă care vor să respire aer de la țară și nu vom întâlni aici, așa cum se întâmpla la Gradot, pe cheiul Școlii; sfrijituri dintr-alea de oameni de litere, care vin ca proștii să se amestece printre maeștrii în materie de arme și de spadă.

Dimpotrivă, Passepoil, care se uita spre partea cealaltă, zărise niște fuste și societatea lor i se părea mult mai plăcută decât cea a spadasinilor din Franța și Navarra.

— Oprește! zise. Vino mai curând înapoi. Dacă avem un ban de argint de cheltuit, mai bine să cadă în mâna unei fete drăguțe, decât în punga vreunui bandit.

O! acel blând normand era, negreșit, din toată inima de partea virtuții!

— Mereu sexul, bietul meu Amable.

— Ce-ți pasă? Tot ce-ți trebuie este să ți se toarne de băut.

— Ai dreptate, vai de păcatele mele! Și, oricât de puțin inflamabil aș fi, mi se pare că sunt zile în care societatea doamnelor nu mi-ar dispăcea. Hai, deci, să intrăm aici, iubițelule, și să vedem dacă Bachus și Venus sunt încă prieteni.

Ceasul nu arăta decât orele patru după-amiaza și, deocamdată, cuibul era aproape gol, mesenii obișnuiți fiind plecați pe la treburile lor, sau mai curând pe la ale altora.

Desfrânata îi primi pe noii sosiți cu cel mai îmbietor zâmbet al său. De la bun început îi numi gentilomi. Era destul și mai puțin decât atât pentru ca Passepoil să-i atribuie cele mai mari merite, și era perfect îndreptățit, dacă meritul ar consta în abundența de farmece și în ocheadele încurajatoare.

— Domnilor gentilomi — li se adresă, așadar, hangița — ce să vă servim? Veți găsi aici tot ce face plăcere buzelor și o mulțime de alte lucruri... Vă trebuie bere sau vin, ouă călâi, pateu de vânat, sau un clapon fript tocmai cât trebuie?

— Pe toți dracii! Vrem mai întâi zeamă de viță de vie, exclamă Cocardasse. Tocmai am venit — micul meu profesor de scrimă și cu mine — din Montmartre, și ăsta e cocoțat la o asemenea înălțime, încât gâtlejul mi-e uscat ca o piele de țap.

— Se nimerește cum nu se poate mai bine, domnii mei; iată chiar aici un vin dintr-o vie de la Chartreux de Vauvert, pentru care am făcut contract de închiriere, cu drept de redevență către senior; nu cred că în Paris să fie altul mai bun și mai catifelat. Gustați-l și, de îndată ce aceste două urcioare vor fi golite, vi se vor aduce din pivniță altele.

Faimosul vin de Vauvert te zgâria pe cerul gurii; ca să-l poți bea, aproape că trebuia să te ții de masă. Dar gâtlejul lui Cocardasse nu se oprea la un detaliu ca acesta, iar cât despre Passepoil, el se ocupa de cu totul altceva decât de soiul de vin

ce i se servea. Brațele goale, coapsele durdulii și pieptul gras care circulau în jurul lui, atingându-l ușor fără-ncetare, îl făceau să-i vâjâie capul mai abitir decât băutura. Dacă-l necăjea ceva, era faptul că nu putea — și știm bine de ce — să întâlnească ochii Desfrânatei, care nu-l privea fără a se uita, în același timp, și la Cocardasse.

Orice femeie este, oricum, o făptură enigmatică. Când e sașie nu mai poți ști nici ce vrea, nici ce gândește. Desigur, femeia era foarte seducătoare, atunci când veni să se așeze între cei doi profesori de scrimă, dar normandul constată cu uimire că ea își desfășura toate farmecele pentru nobilul său prieten, neconsiderându-l pe el însuși decât doar ca pe o sfrijitură, bun cel mult pentru o zi de post.

Gasconul protestă.

— Ei, drăcia dracului, zise, n-aș vrea să intru în ogradă iubițelului meu. Dacă-m fi avut amândoi aceleași gusturi, de mult ne-am fi spintecat burțile. Dar mie nu-mi place decât vinul, iar Amable nu iubește decât femeile; în felul acesta, nu ne contrazicem niciodată.

Desfrânata nu-și pierdea cumpătul pentru atâta lucru. Făcu stânga-mprejur și genunchiul ei intră în contact cu cel al lui Passepoil: o interesa mai mult banul decât omul.

Dar normandul își pierdea orice prudență în fața unei virtuți așa de puțin sperioase, iar gasconul, pe de altă parte, își umezea atât de bine limba, încât începuse să-i umble alandala. Amândoi alcătuiau cea mai grozavă pereche de zăpăciți pe care ți-ai fi putut-o închipui. Ba chiar, pentru o vorbă-n vânt sau pentru o otheadă, ajungeau în niște situații din care nu mai puteau ieși decât riscându-și viața.

Urcioarele se goleau unele după altele, și Cocardasse, cuprins și el de tandrețe, le lăsa pe fete să bea din paharul lui, în timp ce Passepoil nu mai simțea doar un genunchi, ci greutatea unui întreg trup rezemat de al său. Își freca umerii colțuroși de niște rotunjimi ademenitoare și i se părea că totul era cum nu se poate mai bine, în cea mai bună dintre lumi.

Nu prea știm unde ar fi ajuns lucrurile, dacă n-ar fi intervenit doi tineri a căror sosire a fost destul de prost primită, nu pentru că Desfrânata s-ar fi jenat de ei, ci mai curând pentru că încurcau combinațiile pe care ca nu avusese timp să le ducă la îndeplinire.

Chiar și Cocardasse îi scrută cu o privire cam răuvoitoare și de-abia se așezaseră tinerii la o masă, pregătindu-se să joace zaruri, că li se și adresa:

— La dracu! Micuților, mi se parc că v-am mai văzut botișoarele roz pe undeva. Nu cumva ați fost dați la doică prin apropiere de Bayonne?

Jucătorii își continuă partida fără a răspunde, cu frumoasa nepăsare tinerească pe care bârfa n-ar putea s-o atingă. Asta nu fu pe placul gasconului: își izbi un pumn în masă, atât de formidabil, încât urcioarele și paharele zăngăniră.

— Când Cocardasse-junior vă face onoarea de a vă vorbi, urlă către ei, trebuie să-i răspundeți, bobocilor!

Era o provocare.

— Răspundem când ne place și când suntem întrebați în alt mod, replicară ridicându-se amândoi. Ce doriți să știți?

— Unde erați înainte de a veni la Paris și dacă, în urmă cu câțva timp, nu vă învârteați pe la frontierele cu Spania?

— N-avem de dat socoteală nimănui și mai ales nu dumneavoastră, pe care nu vă cunoaștem.

— Ei, drăcia dracului! Puișorilor, și totuși veți da socoteală, mârâi profesorul de scrimă, scoțându-și sabia. Mi se pare că, înaintea voastră, l-am mai făcut să vorbească pe un spaniol care nu voia să spună nimic...

Tinerii schimbară între ei o privire rapidă și-și luară poziția de gardă, fără a pronunța nici un cuvânt.

— Era un catalan pe care-l chema Morda, continuă gasconul. L-am făcut să joace ca ursul, într-o seară de care cred că vă amintiți... Ia uită-te la mutrele astea, iubițelule, le-am mai văzut noi și la Bayonne...

Unul dintre tineri izbucni în râs.

— Pe Dumnezeuul meu, omul ăsta e beat, spuse. Aș jura că vede tulbure. Du-te și caută-ți cunoștințele în altă parte, amice, și lasă-ne să ne continuăm jocul, dacă nu vrei să te poftim la un altul care-ar fi periculos pentru dumneata.

Era ca și cum ai fi dat foc la pulbere. Passepoil se ridică și-și trase și el spada din teacă; adversarii, cu săbiile ridicate, se postară la câte un capăt al sălii, Yves de Jugan în fața lui Cocardasse, iar fiul lui Pinto vis-à-vis de Passepoil.

Armele aveau să se încrucișeze, lupta era gata să înceapă, când avu loc intervenția cea mai neprevăzută. Desfrânata, cu

câte un pistol în fiecare mână, se așeză, hotărâtă, între adversari.

— La mine nu se bate nimeni fără permisiunea mea, zise, iar gentilomii care intră aici nu trebuie să iasă cu picioarele înainte. Între voi exista o neînțelegere: puneți săbiile la loc în teacă și explicați-vă.

Passepoil fu primul care-i dădu ascultare; admirația sa față de hangită se dublase într-o secundă.

— Jos armele, spuse la rândul său, și să lăsăm să ne judece Frumusețea.

Dar acesteia prea puțin îi păsa de viața clienților săi. Fuseseră destui cei care mușcaseră țărână în ogradă ei, fără ca ea să se fi gândit să-i apere. Poate că și față de cei de acum s-ar fi purtat la fel, dac-ar fi fost gata jumuliți. Dar n-avusese timp s-o facă, și aceasta era singura cauză a interesului pe care li-l arăta.

După toate probabilitățile, tinerii ar fi ieșit învingători, dar hazardul joacă asemenea feste încât s-ar fi putut întâmpla și contrariul, așa că era mai bine să-i împiedice pe toți să se bată.

Spre a potoli mânia lui Cocardasse, Desfrânata îl îndemnă să bea; ba și mai mult, îi invită și pe adversari. Acesta era un argument fără replică, și după ce paharele fură golite laolaltă, convorbirea luă un alt curs.

— Și totuși aș fi jurat, începu gasconul care ținea la ideea lui, că v-am văzut la Bayonne.

— Am sosit de la Marsilia acum șase zile, răspunse unul dintre tineri.

— Ia spune-mi, prietene, ai cunoscut vreodată pe unul Gauthier Gendry?

— Gauthier Gendry!... Numele acesta n-a fost încă pronunțat în fața noastră...

— Și Balena?...

Se porniră pe râs:

— Nu există balene, pe-acolo de unde venim...

— Ei bine! Slavă Domnului!... să batem palma, și toate scuzele mele... Adu-ne două urcioare, frumoaso, și ține-ne tovărășie. Cocardasse-junior trebuie să aducă cinstire curajului sexului frumos și al tinereții, zău așa!

Dar dacă se juca zdravăn, dacă se trișa, dacă se făceau omoruri în tripourile domnului de Tresmes, guvernatorul

Parisului, și în cele ale prințesei de Carignan, ne putem închipui ce se putea întâmpla în locurile în care poliția nu venea niciodată să pună stop și în care jocul, dragostea și crima se puteau desfășura fără nici o opreliște.

La *Vizuina Puturoasă* nu se juca pe mize foarte mari, dar o bună parte trecea în buzunarele hangitei care se impunea cu forța ca parteneră și care organizase caniota după bunul ei plac. Jucătorii o acuzau că face descântece și că le poartă ghinion adversarilor ei, dar n-aveau încotro și trebuiau s-o rabde. Când câștiga, avea un mod atât de plăcut de a le mulțumi printr-o mângâiere învinșilor, încât tot aceștia erau cei care se simțeau datori.

Cocardasse, pe jumătate amețit de vinul de Vauvert, și Passepoil — beat de dragoste față de patroană —, constituiau prăzi ușoare. Totuși, Desfrânata era de părere că nu trebuie să omori găina care face ouă și că, dacă i-ar jefui, ei n-ar mai reveni.

La rândul lor, Yves de Jugan și Raphaël Pinto intenționau să-i îmblânzească îndeajuns pe cei doi profesori de scrimă, încât să-i facă să rămână acolo până seară sau să-i decidă să se întoarcă a doua zi. În înțelegere cu Gauthier Gendry și cu Balena, care se vor ține la distanță, îi vor însoți pe acești buni prieteni, Cocardasse și Passepoil, până la drumul spre Paris, ca să-i ferească de vreo întâlnire neplăcută.

De altminteri, aveau de pus la cale, împreună cu fostul caporal din corpul de gardă, un întreg plan pentru seara în care s-ar prezenta o ocazie favorabilă.

Astfel încât deoarece toată lumea avea interes ca, de data aceasta, cei doi prieteni să fie menajați, jocul decurse așa cum trebuia. Nu avură de plătit decât câțiva bănuți, atât pentru pierderea lor la joc, cât și pentru ce băuseră.

De fiecare dată când Desfrânata se ridica de la masă, Yves de Jugan îi făcea lui Passepoil un semn cu genunchiul și-i șoptea la ureche:

— Nu poți ști ce-au femeile în cap, domnule Passepoil. Iată una care a rezistat la toate avansurile mele și ale camaradului meu...

— Și cu toate acestea sunteți tineri, răspunse normandul, cu o oarecare îngâmfare.

— Adevărat; tineri și destul de bine făcuți. Totuși, nu are ochi decât pentru dumneata.

Cocardasse aprobă, zicând:

— Dragostea e legată la ochi.

Pinto intervenea și el:

— Da, dar nu se poate face nimic ziua, domnule Passepoil. Vino diseară sau mâine, cu puțin înainte de a se trage obloanele, și să mă ia dracu dacă nu vei fi cel mai fericit dintre muritori.

Dar, oricât de prins ar fi fost de această nouă pasiune, normandul nu uita promisiunea făcută lui Chaverny, de a se înapoia acasă la apusul soarelui. Așa că se ridică și-i făcu semn lui Cocardasse să-l urmeze.

— la stați, domnilor gentilomi, iată-vă tare grăbiți, exclamă Desfrânată. Tocmai am pus în frigare un clapon, pentru dumneavoastră, și nici nu mă gândesc să ne părăsiți înainte de miezul nopții.

— Doamne sfinte! strigă gasconul. Invitația este plăcută, societatea — la fel; dar în seara asta luăm masa la o prințesă și ne-am dat cuvântul că nu vom lipsi.

Și, spunând aceste cuvinte, își îndoi brațul și salută cu un gest teatral, măturând pardoseala cu penele noi ale pălăriei sale.

Desfrânata înconjură gâtul bietului Amable cu brațele ei adipoase și, privindu-l în ochi, îl întreabă șoptit:

— Prințesa este pentru tine sau pentru el?... Știi că sunt tare geloasă.

Normandul începu să se bâlbâie: femeia asta, care nu-l privea decât c-un ochi și al cărei piept cald îl simțea apăsându-se pe al său, îi inspira teamă și, totodată, o fericire imensă.

— Este... pentru... murmură... Nu știu...

— Ei bine, fie! Îți las prințesa în seara asta, dar jură-mi că mâine vei fi aici după ce va suna stingerea¹⁹.

— Îți promit, răspunse Passepoil, a cărui față palidă se luminează toată la gândul bucuriilor viitoare.

---

¹⁹ *Stingerea*: Bătaia de clopot ce semnala, pe vremuri, într-unele orașe, ora la care locuitorii trebuiau să se întoarcă acasă, să stingă luminile și să acopere focurile. (n.t.)

— Pe Sfântul Dumnezeu, mielușeilor, bombăni gasconul, iată c-ați ajuns deja la confidențe... Haide, iubitelule!...

— Îmi promite că va veni mâine seară, replică Desfrânata. Vei fi de-ai noștri, domnule Cocardasse?

— Cred și eu, vai de păcatele mele! Dacă aici găsim vin pentru mine și dragoste pentru micul meu profesor de arme. Cu așa ceva, micuților, noi suntem în stare să facem înconjurul lumii.

— Am cuvântul dumneavoastră, domnii mei; să nu vi-l respectați mai puțin decât pe cel dat prințesei, adăugă hangița, trântind un sărut răsunător pe obrajii lui Passepoil, care păli de fericire.

— Pe mâine, pe mâine, spuseră în cor Yves de Jujan și Raphaël Pinto, schimbând o privire care spunea multe.

Cei doi maeștri de arme porniră triumfători spre Paris, nebănuind deloc că tocmai se aruncaseră în gura lupului.

Capitolul III - Care începe bine, continuă rău și se termină și mai bine

---

Promisiunea fusese ușor de făcut, dar era mai greu de ținut. Când le trecu amețeala vinului și a dragostei, profesorii de scrimă își dădură bine seama de acest lucru; nu vedeau nici un mijloc prin care să poată părăsi palatul Nevers noaptea, fără încuviințarea lui Chaverny.

La drept vorbind, marchizul nu era stăpânul lor decât în mod provizoriu și s-ar fi lipsit cu dragă inimă de permisiunea lui, dacă nu s-ar fi temut, pentru mai târziu, de o muștrare din partea lui Lagardère. Așa că nu erau liberi pe faptele lor, decât până în punctul în care începeau să-și întrebe conștiința, și tocmai această era cea care-i necăjea.

— Fir-ar să fie, murmură gasconul, scărpînându-și urechea. Cum să facem?

— Cum să facem? repeta Passepoil cu un oftat adânc, care ducea cu el visele țesute cu atâta speranță în ajun.

Amândoi se simțeau reținuți de onoarea omului de arme căruia i s-a încredințat spre pază un obiectiv important și căutau o posibilitate de a-și ocoli datoria, căci ardeau de dorința de a regăsi cartierul Coquenard, unul pentru a bea, celălalt din alte motive.

Cel dintâi vorbe din nou, dându-și o palmă peste frunte:

— Ștregarul de Chaverny o să ne trimită la plimbare.

— Ne va interzice să ieșim...

— Trebuie să găsim o porțiță, iubițelule.

— Găsește-o, Cocardasse.

— Nu văd decât una... și sunt convins că-i greșită...

— Spune-o, îl îndemnă normandul. Poate că împreună vom reuși s-o facem bună, zău așa!

Cocardasse nici nu bănuia că amicul lui ar putea să-și bată joc și explică:

— Dacă-m sări gardurile, când toată lumea va dormi?

— Laho stă de veghe noaptea; fără a mai pune la socoteală că porțile orașului ar fi închise dacă-m ajunge prea târziu... Caută altceva, Cocardasse.

— Caută și tu, bătrâne!

Nu și-ar fi dat mai multă silință dacă ar fi fost vorba să-l asasineze pe regent.

— Nu-i putem spune marchizului că vrem să ne ducem în cartierul Coquenard...

— Și atunci?...

— Atunci... Doamne sfinte! Să-i spunem că ne ducem la teatru.

— Bine gândit, nobilul meu prieten... Dar dacă mâine ne va întreba ce-am văzut?

— Îți slăbește mintea, caramba! Pe vremuri, drăguțule, nu te încurcai dintr-atâta lucru... Ei, bine! Îi vom spune că toate locurile fuseseră ocupate.

— Ești un om mare, Cocardasse.

— Întotdeauna mi s-a spus asta, Amable... Haidem!

Porniră pe dată în căutarea marchizului, convinși că deja câștigaseră partida. Fiecare-și răsucea pălăria între degete și-l împingea cu cotul pe celălalt.

Chaverny începu să râdă și-i întrebă:

— Ce se-ntâmplă?... Ce veste vreți să-mi aduceți?

Normandul își făcu curaj.

— Este o veste care nu-i o veste, se bâlbâi. Am vrea să ne ducem la Operă...

De data aceasta, marchizul izbucni în râs:

— Voi, la Operă!... Și când?

— Astă-seară...

Marchizul păru să stea puțin pe gânduri, apoi zise:

— V-ați ales prost ziua, dragii mei, în seara asta nu e nici un spectacol la Operă.

Profesorii de scrimă se priviră încremeniți. Planul pe care-l făuriseră atât de laborios păcătuia prin temelie și nu mai aveau de invocat nici un alt pretext.

— Vorbiți deschis, spuse marchizul, observându-le tulburarea pe care o interpretează în felul său. Aveți de supravegheat pe cineva?

Pentru Cocardasse, asta a fost ca un fulger de lumină. Fu atât de încântat să se folosească de ajutorul oferit, încât nici o clipă nu șovăi să mintă:

— Vai de păcatele mele! exclamă. Domnul de Chaverny are talentul de a ghici ceea ce nu i se spune. Ei, bine, pe toți dracii! Chiar asta e!... Ieri am întâlnit două mutre cam dubioase, și tare ne-ar plăcea să știm cu ce se ocupă seara.

— Îmi este de ajuns; duceți-vă. Dar fără bătaie și scandal, iar mâine să veniți să-mi spuneți ce-ați văzut.

* * *

Chiar în aceeași clipă, într-o cârciumă de pe strada Guisarde, patru bărbați dintre cunoștințele noastre erau foarte preocupați de Cocardasse și Passepoil. Se aflau acolo Gauthier Gendry — ex-sergentul din regimentul de gardă —, Raphaël Pinto și Yves de Jugan — cocoșei, fiii profesorilor de scrimă uciși de Lagardère — și, în fine, Balena — bărbatul monstruos.

— Când vrei să intri undeva, spunea cel dintâi, calea cea mai bună este să omori mai întâi câinii de pază. După ce aceștia doi vor fi dispărut, le vom veni mai ușor de hac celorlalți.

— Dar păzea la mușcături, replică Balena. Dulăii au colți zdraveni.

— Partea principală o vom face noi, spuse Yves de Jugan, foarte mândru de a se arăta la înălțimea sarcinii sale și de a dovedi că, deși nu avea ani destui, curaj avea cu prisosință.

— Vi-i vom aduce, fără să bănuiască nimic, până la canal, și cel puțin unul din ei va fi beat, adăugă Raphaël Pinto.

— Lui Cocardasse, când se bate, i se limpezește mintea, își dădu cu părerea Balena — mereu prudent.

— Dacă nu reușiți singuri să-i aruncați în canal, vii sau morți, o să vă ajutăm noi, răspunseră tinerii.

— Pe Dumnezeu meu, micuților, zise Gendry, vom face ceva din voi. De îndată ce veți părăsi hanul, vă vom urmări, mai întâi la o distanță de douăzeci de pași. La momentul potrivit, vom fi chiar în spatele vostru.

Un râs macabru scutură trupul imens al Balenei.

— Două lovituri de spadă în spate, rânji, și... trosc... pleosc! Cocardasse își va bea ultima înghițitură.

Bandiții se mai sfătuiră o clipă, apoi se despărțiră, în grupuri de câte doi, pentru a se întoarce la Grange-Batelière. Erau cu atât mai siguri de succes, cu cât, în caz ție nevoie, ar fi putut chema câțiva tâlhari să le dea o mână de ajutor.

* * *

Dar nu țineau seama de hazard, acest arbitru al evenimentelor; "Omul propune și Dumnezeu dispune", zice un proverb. Deseori, Dumnezeu este înlocuit de o femeie.

Gauthier Gendry propusese să le ia viața profesorilor de scrimă, dar cele care au dispus de ea au fost actrițele, și dansatoarele de la Operă. Așa este făcută lumea asta.

Poate că e de mirare că eroii noștri s-au întâlnit cu actrițele, căci, pe de o parte, la teatru era relax, iar pe de alta, Cocardasse și Passepoil nu avuseseră niciodată intenția de a se duce acolo și, în fine, nu părea să existe nimic comun între preotesele Terpsihorei²⁰ și cei doi ticăloși converțiți. Dar numai munții nu se întâlnesc, în timp ce profesorii de scrimă și domnișoarele mai tinere de treizeci de ani riscă mereu să se nimerească, pe undeva, nas în nas.

Am mai spus că nobilimea nu se hazarda deloc prin apropiere de Grange-Batelière. Burghezimea se ducea pe acolo cu atât mai puțin, excepție făcând doar cei cărora le plăceau petrecerile cu mare tămbălău, cu râsete și cântece, vinul și

---

²⁰ *Terpsihora*: muza dansului și a poeziei lirice. (n.t.)

femeile frumoase — doar aceștia se duceau să facă acolo un chef, la care să nu fie jenați de nimeni; și încă, aveau grijă să părăsească acele locuri, mai înainte de apusul soarelui.

Totuși, există capete trăsnite care se vira în cele mai cumplite aventuri cu o nepăsare cu adevărat fără pereche. Acesta constituia deja un punct comun între cei doi profesori de scrimă și domnișoarele de la Operă.

În ceea ce privește pe acestea din urmă, plecarea bruscă a prințului de Gonzague și a desfrânaților săi, în împrejurările în care avusese loc, crease o mare confuzie în rândurile lor.

Domnișoara Fleury pierduse, în Philippe de Mantoue, un protector influent și bogat; Nivelles nu mai putea să-și bată joc de Oriol; Cidalise, domnișoarele Desbois, Duplant, Dornbigny și celelalte regretau supeurile și orgiile de odinioară.

Legăturile lor se dăduseră la fund, odată cu acțiunile domnului Law, din care-și făcuseră o provizie atât de mare din buzunarele adoratorilor lor. Deoarece domnișoarele se dăduseră — mai bine zis, se vânduseră — mai mult sau mai puțin pentru acele faimoase acțiuni, care acum nu mai valorau nici măcar un sol, le purtau pică celor de la care le obținuseră pentru falimentul hârtiilor lor, ca și pentru cel al dragostei lor.

De aici, ajunseseră să-i disprețuiască pe toți bărbații, și niciodată nu s-a văzut atâta virtute la Operă, Pentru a le-o înfrânge, ar fi trebuit grămezi de aur, iar aurul, devenise un mit. Faptul că erau lipsite de acest metal rar nu făcea decât să le sporească dezamăgirea, în timp ce le era aproape indiferent că erau private de dragoste.

Așadar, îi țineau la distanță pe admiratori, datorită subțiririi pungii lor, și se mulțumeau să se distreze între ele, în așteptarea unor zile mai bune.

În locul zgomotoaselor petreceri câmpenești organizate la Versailles, la Vaux-les-Cernay sau la Chelles, în tovărășia unor adoratori bogați și nobili, care aruncau bani: cu pumnii, trebuiau să se limiteze la modeste picnic-uri între femei, în locuri care, de cele mai multe ori, erau situate la periferie.

Organizatoarea era Nivelles, și ex-fiica fluviului Mississippi, după ce-l personificase pe acesta, nu se codise, în acea dimineață, să-și ducă tovarășele pe malurile noroioase ale canalului Montmartre.

— Cu un pic de bunăvoință — spusese — ne vom putea autosugestiona și nimic nu ne va împiedica să-i luăm drept sălbatici autentici pe țâncii care mișună prin bălți.

Așa că două trăsură închiriate aduseseră întreaga bandă să ia prânzul la Grange. De acolo se răspândiseră prin împrejurimi, dând buzna în cârciumi, presărând peste tot hohote de râs și cuvinte cam ușuratece.

Când se lăsă seara, Cidalise cea grasă era chiar beată criță. De îndată ce fu săltată într-o trăsură, începu să sforăie. Și asta n-ar fi făcut decât să le înveselească pe prietenele ei, dacă ar fi fost singură în această stare. Dar încetară să râdă când își dădură seama că unul dintre vizitii era mort de beat, ceea ce nu-l împiedică să pretindă să se urce imediat pe capră.

Din nefericire, trăsura nici nu se urnise bine din loc, că se și răsturnă într-un șanț plin cu apă clocită, cu care Fleury, Nivelles, Cidalise și alte două fură împrășcate din plin.

Petrecerea amenința să se sfârșească prost. După țipete și vociferări care n-aveau nimic din repertoriul clasic, doamnele reușiră să iasă din trăsură, fără a fi acoperite de flori, iar stropii de pe ele degajau cu totul alt parfum.

Vizitiul își ridică trăsura și caii, primi câteva palme care, cu toate că erau date de mâini de femeie, nu erau mai puțin usturătoare, și declară că mai mult nu putea face. Se frânsese o hulubă; trebuia mai întâi de toate să se gândească s-o repare cum s-ar putea mai bine.

În timp ce se îndeletnicea cu treaba asta, se făcu noapte. Din mlaștini se înălța o ceață deasă și trebuiau să aștepte ca huluba să fie legată cu niște frânghii care nu ofereau decât o soliditate relativă.

Cealaltă trăsură ar fi putut s-o ia înainte, să le conducă la Paris pe domnișoarele pe care le conținea și să revină să le ia pe celelalte. Dar Nivelles era foarte necăjită de rochia ei mototolită și de zâmbetele batjocoritoare ale celor care scăpaseră nevătămate. Așa că nu fu deloc de acord cu această propunere, reușind să le facă să-i împărtășească părerea pe tovarășele sale care purtau, ca și ea, urme ale accidentului.

Această dovadă de autoritate nu era lipsită și de logică, din punctul de vedere al celei mai elementare prudențe; și asta cu atât mai mult cu cât, prin ceață, începeau să se întrezărească niște siluete, care erau atât de neliniștitoare, încât domnișoarele

— schimbând imediat tonul — îl imploră pe vizitiu să se grăbească.

Acesta nici nu se gândea să le satisfacă. Era încă beat criță și nu-și dădea seama de pericol. Pe de altă parte, obrazul îl mai ustură și făcea parte dintre aceia cărora le place destul de mult să bată femeile, fără ca pentru asta să accepte reciproca.

— Gata, zise în fine. O să-ncercăm să mergem drept...

— Și repede! adăugă Nivelles.

— A! Cât despre asta, nu! Fețișoara mea, replică galantul vizitiu. Dacă vrem să ajungem la Paris, singurul mod în care-o putem face este să mergem la pas.

Târâș-grăpiș, vehiculul se puse în mișcare, urmat de cel care era intact.

Luna nu izbutea să străpungă prin ceață și felinarele străluceau prin absență.

Dimpotrivă, umbrele mișcătoare deveneau tot mai numeroase; ba chiar, unele dintre ele trecură destul de aproape de trăsură pentru a se putea constata că mutrele lor nu inspirau încredere.

Din roiul nostru de domnișoare, câteva erau sau se credeau curajoase, dar numărul lor era mic. Celelalte începeau să tremure și să se vaite, jurând că niciodată nu vor mai veni la Grange-Batelière dacă vor reuși să scape în acea seară.

Nu aveau arme. Oare ar fi știut, măcar, să le folosească? Unul dintre vizitii era — fără urmă de îndoială — incapabil să le apere; celălalt, cu o înfățișare nu prea energică, s-ar gândi mai întâi la propria-i salvare și, poate, și-ar lăsa caii să meargă la întâmplare, chiar dac-ar fi să se zdrobească în vreun șanț sau canal. Așa că aveau destule motive să fie îngrijorate.

Evenimentele n-aveau să întârzie a le îndreptăți temerile.

Un fluierat prelung și repetat de două ori le făcu să înghețe de spaimă, în timp ce o duzină de bărbați se repezeau la hamurile cailor sau apăreau la portierele caleștilor.

— Mai întâi, pungile voastre, tinerelelor — le zise unul dintre ei — și vom vedea noi pe urmă...

— Puicuțe de gentilomi, aprecie un altul cu un râs batjocoritor, care le făcu pielea ca de găină. Mămulică Doamne! Ce piele fină au!...

— Ceea ce nu le va împiedica să se culce la noapte în altă parte decât într-un pat cu dantele, adăugă un al treilea.

Cidalise întredeschise un ochi.

— Ce gălăgie, bombăni. Vreți să mă lăsați o dată să dorm?
Fata asta grasă avea și ea curajul ei.

Nici una nu avea putere să cheme în ajutor, într-atât le paralizase frica, și Nivelles fu singura care reuși să scoată un strigăt:

— Ajutor!... Sunt atacate niște femei!

O mână mare i se năpusti peste gură; fu trântită pe perne și, cât ai bate din palme, i se puse căluș cu propriile-i fuste. Apoi bandiții începură să scotocească prin buzunare și prin corsaje, întârziind cu niște atingeri care n-aveau decât o rudenie foarte îndepărtată cu cele pe care le cunoșteau aceste domnișoare.

Bucuria învingătorilor fu de scurtă durată.

Luna tocmai străpunsese ceața cu lumina ei foarte palidă dar totuși suficientă pentru a se putea desluși ce se petrece, când două sau trei urlete de uimire sau de agonie răsunară, dominate de o înjurătură formidabilă ce izbucni în noapte:

— Drăcia dracului!... Așadar, aici se dansează? Curaj, iată-ne, frumoaselor!

Doi bărbați zăceau deja la pământ, cu coastele găurite, căzuți lângă portierele pe care le asaltaseră; trei sau patru o luară la goană, iar ceilalți, care nu voiau să-și abandoneze prada, se postaseră în poziție de apărare.

Rămăseseră cam o jumătate de duzină în fața lui Cocardasse și a lui Passepoil, care mergeau la întâlnirea lor de la *Vizuina Puturoasă* și sosiseră tocmai la timp pentru a-și dezmoști săbiile și brațele.

— Pe Dumnezeu meu! le strigă gasconul, văzându-i înșirați în linie. Vă place vânatul proaspăt, micuților; dar, pe cîntea mea de Cocardasse, ăsta nu-i pregătit pentru voi.

— Al dracului să fiu dac-o să-l gustați! adăugă mîeros fratele Passepoil.

— Cocardasse și Passepoil! exclamă Nivelles, pe care Fleury tocmai o dezlegase. Cei doi bărbați de la supeul lui Gonzague!

— Chiar ei... pentru a vă servi... Și veți vedea cum micul meu profesor de arme și cu mine știm să le apărăm pe doamne.

— Suntem salvate! se bucură Nivelles. Curaj, bunii mei prieteni, scăpați-ne de pleava asta.

Toate femeile, ceva mai liniștite, se aplecară îngrijorate peste portiere pentru a urmări peripețiile luptei și spre a-i

încuraja pe apărătorii lor. Nu am putea afirma că unele dintre ele nu-și aduseră aminte de câte o rugăciune, care le veni pe buze.

— Ei drăcie! Șnapanii mei — zise rânjind Cocardasse care, după lăudabilul său obicei, muncea simultan cu limba și cu brațele — sunt deja destule găuri în zdrențele voastre. Pe cele pe care le vom face noi, le vom astupa cu câteva degete de oțel... la să începem nițeluș, ca să vedem...

— Dacă asta vă convine? adăugă normandul, politicoș ca întotdeauna.

Stând cu spinarea lipită de trăsură, pentru a evita să fie atacați pe la spate, profesorii de scrimă mânuiau spada, iar zdrăngănitul lamelor abia se deslușea, fiind acoperit de glumele gasconului.

— Vai de păcatele mele! Tu, ăla de colo, lunganule... pe care dintre frumoase ți-o aleseseși?... Spune iute, ca să-ți poată trimite o sărutare înainte să pleci pe lumea cealaltă.

Lunganul se rostogoli pe iarbă, scuipând șuvoaie de sânge.

— Să ataci niște femei, niște flori de frumusețe! bombănea, la rîndul său, Passepoil. Afurisită treabă!... Lașii nu ținuseră cont și de noi.

Își înfipse vârful spadei într-un alt bandit care se lungi la pământ.

Supraviețuitorii se strânseseră în grup, încercară să se năpustească înainte, dar unul dintre ei își duse mâna la frunte și se prăbuși dintr-o dată.

— Acesta — zise Cocardasse — este felul meu de a-i obliga pe bătăranii să le salute pe doamne, zău așa!

Printr-un noroc deosebit, atacul nu era condus de către Blancrochet și Daubri, primele două dintre cele mai bune spade de la spelunca *Crăpelnița*, și această împrejurare explică ușurința cu care profesorii de scrimă îi stăpâneau pe atacanți.

Curând numărul acestora se redusese la unul, care o și luă la goană cât putu de repede.

Atunci actrițele coborâră și se agățară de gâtul maeștrilor de arme, copleșindu-i cu mulțumiri și acoperindu-i de sărutări.

Tandrul Amable, care niciodată nu se pomenise într-o asemenea sărbătorire, primea sărutările cu și mai mare plăcere decât complimentele, iar Cocardasse, deși în momentul acela

avea gâtul uscat, găsea că atingerea unor obraji catifelați își avea farmecul său, pentru a răcori măcar epiderma.

— Acum, turturelelor — le spuse — aveți cale liberă înaintea voastră, noi ne retragem. Bună-seara la toată lumea și drum bun până la nani-nani.

— Ah! Ba nu!... exclamă Nivelles. Ne-ați salvat, dar noi vă răpim. Putem fi atacate din nou și, în plus, nu ne-am plătit datoria față de dumneavoastră.

Profesorii de scrimă se scărpinară după ureche.

— Drace! șopti gasconul, treaba este că...

— Este că... repetă normandul, nu mai puțin perplex.

Dorbigny, Fleury, Desbois — toate i se alăturară Nivelles. Nu lipsi nici Cidalise care, dornică de tandrețe și cu limba încă ușor încleiată, își adăugă și ea insistențele la cele ale tovarășelor sale.

— Veniți, domnilor gentilomi, suspină. Pentru dumneavoastră este loc destul aici, chiar dac-ar trebui să vă așezăm pe genunchii noștri.

Această perspectivă nu putea dispăcea tandrului normand. O privi pe Cidalise, le privi pe celelalte — toate încă puțin palide după primejdia prin care trecuseră și... Passepoil o uită pe Desfrânata și întâlnirea promisă, în clipa aceea ar fi uitat tot restul lumii.

După părerea lui, fustele de mătase erau cu mult preferabile barchetului țărănesc, fără a mai pune la socoteală plăcerea de a vâna, măcar o dată, pe terenurile rezervate de obicei adevăraților gentilomi.

Așa că, fără nici cea mai mică rezistență, se lăsă împins în trăsură în care Cidalise îl primi cu brațele deschise.

La rândul său, Cocardasse luă loc în cea de-a doua și nu-și putu reține un hohot de râs gândindu-se că, în ciuda părerii lui Chaverny, în acea seară Opera nu era închisă pentru toată lumea.

Istoria nu pomenește dacă, până la Paris, au mai trecut și prin alte peripeții, dar toate memoriile din acea epocă — Cocardasse și Passepoil neavând timp să le scrie pe ale lor — sunt mute cu privire la felul în care s-a terminat respectiva petrecere. Se poate totuși presupune că domnișoarele de la Operă au știut să-i recompenseze cu prisosință pe cei doi maeștri de arme pentru ceea ce făcuseră pentru ele.

De altminteri, aceștia din urmă n-au fost niciodată auziți plângându-se.

Capitolul IV - O poveste frumoasă

Suntem nevoiți să ne întoarcem la două vechi cunoștințe, Françoise Berrichon, care se cam plictisise printre cratițele ei în timp ce Lagardère își căuta logodnica în Spania, și la nepotul ei, Jean-Marie.

Cândva îl văzusem pe acesta cam prostuț, puțin prea vorbăreț și lăsându-se cu ușurință tras de limbă de către cumetrele de pe strada Chantre, având totuși pretenția că-și bate joc de ele.

Dar se știe cât de puțin timp este necesar ca dintr-un nătăflet de paisprezece sau cincisprezece ani să apară un ștregar parizian șmecher, obraznic și mucalit. Îi este de ajuns să aibă puțin timp liber, să dispună de caldarâmul orașului în chip de teren de experiențe și să-și facă niște prieteni pe la colturile străzilor.

Și astfel, fără să fi câștigat mult în înălțime, Jean-Marie Berrichon câștigase mult în șmecherie, și asta începând din momentul în care, după plecarea jupânului Louis și a pupilei sale, nu mai avusese nimic de făcut în strada Chantre.

Este adevărat că bunica lui vorbise despre a-l pune să învețe meserie; dar cea pe care el o prefera era aceea de a nu face nimic și, drept orice ucenicie, se mărginea la a se duce să vadă manevrele pe care le făceau ostașii din garda regelui.

În momentul în care îl regăsim, avea deja la activ câteva năzbâtii. Era chiar mai bine să nici nu mai pomenesci despre el în strada Chantre.

Dar, să judecăm:

Disparația subită a jupânului Louis, a Cocoșatului și a tinerei fete misterioase nu trecuseră fără a stârni agitația tuturor cumetrelor. Doamnele Balahault, Guichard, Morin, Durand, Moyneret, vânzătoarea de unt, negustoreasa de mărunțișuri din față, tot clanul de vorbărețe ar fi vrut să știe cum stăteau

lucrurile, și Berrichon era singurul care le putea lămuri în această problemă.

Așa că fu răsfățat, mângâiat și îmblânzit de aceste viclene care-și utilizară toate resursele de diplomație pentru a-l face să trăncăneasă.

Unele — și acelea aveau cele mai mari șanse de izbândă — se folosiră de lăcomia lui, ca de exemplu vânzătoarea de unt, care-l îndopa cu tartine, sau patroana unui birt, care-i păstra o porție din cea mai bună supă a ei. Altelerecurseră la mijloacele care le stăteau la îndemână: doamna Moyneret, moașa, îi netezi buclele blonde și-i dădu în dar o splendidă garnitură de nasturi din oțel pentru vesta lui; o alta îi petici fundul pantalonilor; cea care repara blănuri îi confecționa un guler cald pentru iarnă, chiar din blană pisicii sale defuncte — un motan pe care-l plânsese timp de șase luni.

Jean-Marie simțea o oarecare voluptate să se lase în voia lor, să fie înconjurat de mici atenții dictate de interes, care-l despăgubeau de muștruluielile mamei Françoise în legătură cu lenea și cu limba lui cea bârfitoare.

Limbă bârfitoare... Ba deloc: niciodată nu fusese atât de discret.

— Nu știu, nu știu nimica, nimicuța, răspundea invariabil la toate întrebările cu care era asaltat.

Și totuși se grăbea să adauge:

— Fiți liniștite, nu va trece multă vreme și chiar cele mai curioase vor fi mulțumite.

În baza acestei frumoase promisiuni, ele îl răsfățau care mai de care, în timp ce licheluță își făcea planul ticălos de a le păcăli pe toate, în grup, atunci când nu vor mai avea cadouri să-i facă.

— Puișorule, tu ne duci cu vorba, îi spuse într-o zi cumătra Guichard, care începea să-și piardă răbdarea.

— Ba deloc! zise Jean-Marie. Vom vedea asta mâine, cu celelalte. Dar dumneata, ioc! Doamnă Guichard!

Se răsuci pe călcâie în aparență foarte jignit că i s-a pus la îndoială cuvântul.

Și doamna Guichard făcu o mutră lungă când vecinele îi spuseră că întâlnirea era fixată pentru a doua zi, la vânzătoarea de unt, și că Berrichon va spune tot ce știe... și știa multe, dragul de el.

— Dar ce i-ai făcut îngerăşului? o întrebă cu viclenie cumătra Morin. A spus că, dacă vii şi dumneata, nu va vorbi.

— Pentru Dumnezeu, nu este posibil!... Cel puţin să-mi spuneţi ce va povesti...

— Nici să nu te gândeşti, stimată doamnă! Ne-a interzis cu străşnicie.

— Ce copil rău!... S-a supărat de ce i-am zis, şi dumneata ştii doar că eu nu vorbesc pe nimeni de rău — ştiţi asta cu toatele? Dacă măcar l-aş putea vedea...

Berrichon se feri să se arate şi când, a doua zi, trecu prin faţa porţii cumetrei Guichard, fluierând şi cu mâinile în buzunare, degeaba îl chemă ea, pentru a-i intra în graţii. O privi cu un aer batjocoritor şi-i dădu cu tifla.

— Şarpe mic ce eşti, o să-mi plăteşti tu asta, cândva! îl ocări femeia, furioasă că se dăduse de gol.

Toată lumea era prezentă, în aşteptarea lui Berrichon, la vânzătoarea de unt unde, pentru a fi în intimitate, coborâra pentru scurt timp copertina. La dracu cu clientela, la ora asta! Trăiască dezvăluirile!

Gândiţi-vă numai: Cocoşatul, despre care nu se ştia nimic; jupânul Louis, care fusese văzut trecând în veşminte de condamnat, ducându-se spre supliciu, şi despre a cărui moarte nimeni nu aflase nimic; în fine, Aurore, acea micuţă domnişoară atât de frumoasă, care dispăruse nu se ştie cum!

Jean-Marie, pentru a-şi drege glasul, începu prin a se trata cu o ulică mare de lapte proaspăt. Frate-frate, dar brânza-i pe bani şi, pe drept cuvânt, trebuia să fie plătit pentru osteneala lui, aşa că doar după ce se linsese pe buze timp de mai bine de cinci minute, binevoi să-şi aducă aminte că avea ceva de spus.

Se pare că acel ceva era lucru serios, căci îşi luă o expresie de mister care le făcu pe toate acele femei cumsecade să-şi fixeze privirile pe buzele lui.

— Îmi promiteţi — începu — să nu-i trăncăniţi mamei Françoise despre ceea ce vă voi spune?

— Îţi jurăm, drăguţule.

— Să nu suflaţi o vorbă nimănui... dar nimănui, nici măcar unei mite?

— Mute ca peştele, vei vedea, comoaro.

— Ei, bine!... CCocoşatul...

— Cocoşatul???... Da, şi?...

— Ați auzit, desigur, vorbindu-se despre Mississippi, pentru care s-a făcut balul acela, la regent?

— Cred și eu, răspunse cumătră Balahault, deoarece ne-am dus și noi, cu bunică-ta și cu tine, să-i vedem pe seniori și pe frumoasele doamne care intrau.

— Da, adevărat. Ei, bine!... Cocoșatul...

— Ce e cu Cocoșatul?... Ne faci să murim de curiozitate, micuțele.

— Cocoșatul?... Era un mississipian!

— Isuse Hristoase!... exclamă negustoreasa de mărunțișuri, care fu cât pe-acți să leșine.

— Un mississipian este un eretic?... gemu cumătra Durand.

— De o sută de ori mai rău decât o sută de eretici, buna mea doamnă, replică Berrichon, care de-abia se ținea să nu pufnească în râs.

— Și jupânul Louis?

— Jupânul Louis?... era și nu prea era același cu Cocoșatul. Când își scotea cocoașa — care era toată din aur — era jupân Louis; când și-o punea la loc, nu mai era jupân Louis, era Cocoșatul... Nu-i nimic de neînțeles în asta...

— Dar fata?... Era și ea o mississipiană?

— Dar ce atunci?... O tânără femeie?

— Fata?... Haida de!... Nu era o tânără fată...

— Nici asta...

— Atunci ce?... Era totuși o femeie, deoarece cânta...

— Nu era o femeie...

— Ne spui minciuni, Berrichon, exclamă corul. Era cu siguranță o femeie.

— Dacă vă spun că nu!... Era...

— Era...?

— Era un mecanism!!

Două sau trei cumetre fură cât pe-acți să cadă pe spate. Dar moașa îl privi pe Jean-Marie pe sub sprâncene și, proțâpindu-se în fața lui, cu mâinile în șolduri, îl luă la rost:

— Ia ascultă, micuțele, eu una știu cum e făcută o femeie, fiindcă în fiecare zi le aduc pe lume. Ai grijă să nu încerci să ne faci să luăm drept un mecanism pe cea care stătea la fereastra ei și care era cu adevărat din carne și oase.

— Vă spun că era făcută din aur, replică Berrichon, cu obraznicie. Și, la urma urmei, dacă nu vreți să mă credeți, n-aveți decât să vă duceți la cumătră Guichard.

— Și-atunci, cum făcea de cânta?

— O, Doamne! Chestia asta era o șmecherie mare, deoarece vorbea cu mine așa cum vă vorbesc, și m-am lăsat păcălit.

— Îți vorbea, Berrichon?... Și ce-ți spunea?

— Vai! O mulțime de lucruri atât de drăguțe, că ar dura prea mult să vi le povestesc; pe urmă, cânta, plângea, râdea, mânca, își suflă nasul, își mișca ochii, gură, brațele... Și când te gândești că toate astea nu erau carne... erau aur!

— O lucrare diavolească! exclamă doamna Balahault. Aveam eu dreptate când spuneam că trebuia să-i denunțăm. De ce n-ai făcut tu asta, Berrichon?

— Da' ce, știam? De vreme ce credeam, ca dumneavoastră, că era adevărat? Mai întâi și întâi, eu nu sunt ca doamna Moyneret — eu nu aduc pe lume femei.

— Și cum făcea ca să vorbească, să cânte?

Jean-Marie își ridică în sus un deget, se aplecă de parcă ar fi vrut să le vorbească tuturor la ureche, să le încredințeze un secret de cea mai mare importanță și pe care-l așteptau cu gurile căscate:

— Sst!... zise. Avea în burtă niște resorturi!!

Se auziră tot atâtea strigăte de uimire, câte persoane erau de față, iar cumătră Bertrand, care avea un nas lătăreț și mirosul unui prepelicar, pretinse că era vorba de o vrăjitorie și că deseori simțise miros de ars în strada Chantre.

Timp de câteva clipe, Jean-Marie își oferă plăcerea de a se bucura de prostia lor. După ce o savurase din plin, continuă:

— Este ceva care desigur v-a mirat, ca și pe mine, și anume că nu ieșea niciodată din casă...

— Da, de ce?

— Ei, Doamne!... Pentru că nu avea picioare.

— Nici gambe?

— Despre asta... nu m-am uitat să văd.

— Dar cum făcea ca să meargă prin cameră?

— Nu mergea... sărea, ca vrăbiile pe acoperiș. Acuși era aici... țop!... Uite-o dincolo.

Unind fapta cu vorba, începu să ȝopăie prin prăvălie, în realitate scopul era de a-și înmuia degetele într-o oală cu smântâna și de a și le linge conștiincios. Asemenea confidențe îi făceau sete.

— Și știți de ce nu avea picioare? își reluă el dezvoltările.

— Spune, s-auzim, pușorule!

— Ei, bine!... Pur și simplu pentru că Cocoșatul nu avusese în cocoșa lui destul aur ca să-i fabrice o pereche. Se pare că i-a cerut domnului Law să-l împrumute și că acesta nu i-a oferit decât acțiuni. Nu se fac picioare de aur din acțiuni, cu atât mai mult cu cât acum astea nu mai sunt bune decât ca să faci cu ele un lucru pe care nu se cade să-l spui în fața doamnelor.

— Ce drăguț e micuțul ăsta, șopti blănăreasa.

— Și atunci, Cocoșatul — întrebă doamna Morin — ce-a făcut Cocoșatul când a văzut că nu vrea să-i dea aur pentru a-i face picioarele?

— A făcut că jupânul Louis a fost cel care s-a pus pe treabă; și-a demontat tânăra fată bucată cu bucată, a făcut din ea un pachet pe care și l-a pus în spinare ca să redevină cocoșat și a plecat spre Mississippi, să caute ce-i lipsea.

— A plecat!... exclamă toate cumetrele. Isuse! Ce baftă pentru strada Chantre!... Ar fi sfârșit prin a vrăji întregul cartier, și este un adevărat noroc că-n urma lui n-a lăsat incendii, ciumă, holeră și toate nenorocirile diavolului și ale infernului.

— Dacă ar fi rămas, se repezi doamna Balahault, acum că nu mai avea de ce se teme, l-am fi denunțat locotenentului de poliție criminală, l-am fi ucis cu pietre...

— l-am fi topit femeia de aur pe rugul din piața Grève...

— Am fi dat jos acoperișul casei lui, așa cum se face cu asasinii, am fi...

Berrichon le lăsa să vocifereze după pofta inimii și, deodată:

— Sst! zise. Domnul locotenent al poliției criminale l-a avut în mână, dar nu pentru multă vreme.

— Cum așa? întrebare toate.

— Dar nu l-ați văzut trecând, când se ducea spre supliciu?

— Ba da! Ba da! Este adevărat! exclamă doamna Durand. Dacă-mi aduc bine aminte, ne aflam la colțul străzii Ferronnerie, micuțule, când l-am văzut trecând pe stăpânul bunicii tale, escortat de arcașii jandarmeriei.

— Avea lângă el și un dominican...

— Și patru ostași din gărzile de la Châtelet, cu spada scoasă din teacă.

— Și ce înfățișare obraznică avea!...

— Chiar am și spus: Țsta și-a meritat-o!

— Dar încotro se ducea? La stâlpul infamiei din piața Inocenților, așa-i, micuțule?

Jean-Marie ascultase fără să tresară toate aiurelile astea. La ultima întrebare răspunse ducându-și un deget la buze:

— Sst!... Trebuie să se întoarcă!

Tăcură ca prin farmec și aruncară priviri îngrijorate în jurul lor și chiar pe stradă.

Jean-Marie nu petrecuse niciodată atât de bine. Își reluă vorba:

— Nu e bine să vorbim despre acela. Stâlpul infamiei nu este făcut pentru un magician, și toți ostașii de gardă de la Châtelet, nici chiar dominicanii n-ar fi putut să-l — rețină... în ultima clipă.

— Când va reveni?... Tu știi? fu întrebat cu timiditate.

— Nu, nu știu... Dacă e vrăjitor, nu-i va trebui mult timp pentru călătorie.

— Și tu... o să rămâi cu el, când se va întoarce?

— O, nu pentru multă vreme. O jumătate de oră, cât să văd dacă domnișoara are picioare și, salutare, domnilor! O iau cu mine pe mama-mare Françoise la celălalt capăt al Parisului. Dacă are nevoie de cineva să-l slujească, va trebui s-o caute pe vreuna dintre dumneavoastră.

— Ah! S-o vedem și pe-asta!... exclamară în cor, mânioase.

Și totuși, toată povestea i se părea cam fantastică doamnei Moyneret, care avea pretenția că este isteță și care, în calitatea ei de moașă, cunoștea multe șiretlicuri.

— Toate astea, micuțule, nu ne spun cum de bătrâna Françoise habar n-are de nimic? îl întrebă.

— Mai întâi, răspunse obrăznicătura, mama Berrichon are vederea slabă. Apoi, în timp ce eu mă uitam pe sub masă și prin gaura cheii, ea avea treabă cu cratițele. Și, pe urmă, ea nu știe să citească...

— Și ce dovedește asta?

— Că eu, unul, știu... și că am citit o hârtie pe care o uitase Cocoșatul la plecare și pe care era scrisă toată povestea lui, cu planurile femeii de aur.

— Ai văzut asta tu, Jean-Marie Berrichon?

— Cum mă vedeți și vă văd; așa de bine, încât — dacă vreți — aș putea să fac una la fel din unt. Căci aur nu am deloc și poate că nici dumneavoastră...

Băiatul căpăta proporțiile unui adevărat personaj. Ceea ce știa era aproape miraculos; va trebui să fie luat în serios.

— Ai fi în stare să faci o femeie din unt?... se minunară cumetrele.

— Bineînțeles, cu cap, ochi, brațe și tot ce trebuie. Doar că...

— Doar că?

— I-ar lipsi resorturile... și resorturile sunt toată șmecheria.

— Așa crezi, Berrichon?... Dar cu hârtia ce-ai făcut?... Sper că n-o ții în buzunar ca să-ți poarte ghinion... și ție, și nouă?...

— O! Nu pot să vă arăt hârtia; n-am avut timp decât atâta cât s-o citesc și pe, urmă...

— Și pe urmă, puilor?...

— Pe urmă... Pfuut! mi-a ars între degete, uite-așa, în plină zi, fără ca în cameră să fi fost nici un pic de foc.

— Focul iadului! își dădu cu părerea cumătră Balahault.

— Nenorocire!... Ți-ai înmuiat degetele în smântâna mea, Berrichon! se văicări negustoreasă de unt.

— O! Nu vă fie teamă, mai înainte mi le-am udat cu aghiazmă.

— Și nu te-ai ars?

— Un picuț... Miros încă ușor a pârlit... la mirosiți-le, să vedeți...

Le trecu degetele pe sub nas, în timp ce ele se trăgeau înapoi, înspăimântate. Cât despre vânzătoarea de unt, se pregătea să se ducă să-și arunce în stradă oală cu smântână!

— Oprește! strigă Berrichon. Puteți sparge oala pe urmă, dacă vreți, dar mai întâi dați-mi ce este înăuntru.

— Nu vreau; ai fi posedat de diavol.

— Nici o primejdie: am auzit spunându-se că demonii nu sălășluiesc decât în femei.

Vreme de mai bine de un sfert de oră, Iacomul își garnisi din plin stomacul cu smântână proaspătă, în timp ce asculta ciudatele comentarii ale cumetrelor.

— Gata! zise, după ce se linsese bine pe bot. Acum sunt mult prea alb pe dinăuntru pentru ca diavolul să poată veni să-și facă culcuș... Bună seara la toată lumea și nici un cuvânt, dacă vreți ca Jean-Marie să vă mai spună ceva...

A doua zi, toate persoanele feminine de pe strada Chantre erau în poartă și comentau dezvăluirile lui Jean-Marie care trecea prin mijlocul lor, ca un triumfător.

Fiecare era mulțumită că ticălosul de Cocoșat se afla la Mississippi sau la dracu, dar nu era totuși nici una care să nu dorească să-l vadă revenind, din curiozitate pentru ceea ce s-ar întâmpla. Asta nu înseamnă că dacă l-ar fi zărit deodată dând colțul străzii Chantre, nu s-ar fi ascuns cât mai adânc în locuințele lor, ca niște cârțițe.

Capitolul V - Bătăie între doamne

Există lauri pe care dormi, dar există și dintr-aceia care te împiedică să dormi.

Nepotul doamnei Françoise n-avu mult timp de moțait pe ai săi, înainte de a afla pe spezele sale ca stânca Tarpeiană nu este departe de Capitoliu, căci, printre cumetrele pe care le luase drept găște, se găseau și niște cucuvele cu cioc și gheare și care aveau să și le facă simțite în curând.

Nu trebuie să mai spunem că doamna Guichard aflate repede, cuvânt cu cuvânt, toată povestea spusă la vânzătoarea de unt. Din frânturi de confidențe obținute de la cumătra Balahault, de la doamna Morin și doamna Bertrand, de la toate, reconstituise un întreg pe care, cu ajutorul imaginației, se grăbise să-l înfrumusețeze.

Se poate ghici ce ieșise din asta și că oul pe care-l clocise devenise repede un bou. Nefiind obligată să păstreze secretul, deoarece Jean-Marie refuzase să vorbească de față cu ea,

singura sa dorință era de a se răzbuna că fusese ținută deoparte.

Și atunci când ciuda unei cotoroaște de felul său este slujită de o limbă de viperă, așa cum o avea ea, tot ce poți face este să te ții bine, dar Berrichon — încântat de triumful său — habar n-avea.

La mai puțin de douăzeci și patru de ore după confidențele sale, secretul pe care-l recomandase cu atâta strășnicie devenise secretul lui Polichinelle²¹. Toate cele care-l cunoșteau vorbiseră mai întâi între ele, apoi îl șoptiseră la urechea vecinilor și, în pat, nu rezistaseră să nu-l încredințeze soților.

Dintre aceștia, mulți le luaseră la început în răs, dar jumătățile lor folosiseră atâtea mijloace de persuasiune, fără a mai socoti și visele care le urmaseră, încât a doua zi se treziseră convinși. Ceilalți, mai creduli, înghițiseră imediat șopârta și, după ce noaptea fusese petrecută mai mult trăgând concluzii și făcând deducții, ne putem închipui ce proporții colosale luase întreaga poveste.

Încă din zori, strada Chantre era în agitație, și nicicând locuitorii ei nu fuseseră atât de matinali.

Își spuneau bună ziua din poartă-n poartă, plini de mister. Fiecare încerca să citească pe chipul vecinului său dacă acesta era la fel de bine informat. Peste o jumătate de oră își puneau întrebări:

— Ia spune, jupân Balahault, știi noutatea?

— Care noutate, mă rog?...

— Nu fă pe neștiutorul, amice; cu siguranță nevastă-ta ți-a șoptit ceva, sub plapumă.

— A! Da... despre Cocoșat și femeia de aur... Ar trebui să vedem dacă toate astea nu-s povești de clevetitoare...

Asta, în ceea ce-i privea pe bărbați.

Dar cu femeile, era alt cântec.

— Se pare că se făceau sacrilegii, cotcodăcea o peticăreasă bătrână, despre care se credea că ar fi și ea puțin înrudită cu diavolul.

---

²¹ *Secretul lui Polichinelle*: un secret pe care-l cunoaște toată lumea. Expresia provine de la Polichinelle, un binecunoscut personaj al teatrului de marionete francez. (n.t.)

Cumetrele, care din ajun visau numai păr ars și frunze uscate, auzind spusele peticăresei, ieșiră toate în pragul porților. Erau în pasă bună de bârfe.

— Ia zi, să te-auzim? se interesă doamna Guichard.

— După câte se spune, nasul domnișoarei era făcut cu aurul dintr-un aghiazmatar furat de la abația Saint-Germain-des-Près.

— Așa este, șușoti alta, întărindu-i spusele. Iar ochii — cu pietrele unui potir de la biserica Saint-Médard.

— Ne-am uitat prin deschizătoarea făcută-n ușă pentru pisici: pivnița casei Cocoșatului este plină cu oseminte de creștini.

— Niciodată nu se vor cunoaște toate crimele comise acolo.

— Erau oseminte de copii. Se zice că se făceau slujbe diavolești.

Șușotelile și exclamațiile se amestecau cu semnul crucii făcut cu gesturi mari, iar grupurile, mărindu-se fără-ncetare, deveniseră adevărate adunări; asta nu înseamnă că toată lumea nu se ținea departe de casa blestemată, arătând-o cu degetul de la o distanță cât mai mare cu putință.

O asemenea animație era atât de neobișnuită pe strada Chantre, încât paza se sesiză. Un sergent întrebă care era cauza, și s-a-ntâmplat ca cea căreia i s-a adresat să fie tocmai cumătra Guichard.

Ochișorii cenușii ai cotoroaței clipiră de plăcere. O să-i arate ea pușlamalei de Berrichon de ce era în stare când nu i se arăta respectul cuvenit.

Înainte de a răspunde, tuși, scuiă, își șterse nasul cu dosul mânecii și, sigură că nu va duce lipsă de salivă, începu să depeze faimoasa poveste, sporită și îmbunătătită după gustul ei. Vorbi despre tot ce auzise: sacrilegii, asasinate, slujba diavolească și, cu vocea ei de clește de spart nuci, mai adăugă și de la ea, cu atâta pricepere, încât printre cei ce formaseră cerc în jurul ei trecu un freamăt de mânie și de groază.

Dar cine vrea să dovedească prea multe, nu convinge deloc. Îndrugă atâtea, încât sergentul rămase neîncrezător; nu admitea că asemenea atrocități ar putea fi comise în Paris, sub nasul poliției pe care el o reprezenta.

Cu toate acestea, cumătra Guichard dădea atâtea precizări și toată lumea părea așa de convinsă, că sfârși prin a fi și el

zdruncinat, ceea ce-i făcu pe cei de față să vorbească toți deodată, pentru a-l convinge pe deplin.

De altminteri, fiecare văzuse, auzise sau mirosise ceva, așa cum se întâmpla întotdeauna într-o gloată care pare a se supune unui soi de hipnotism.

Berrichon nu prevăzuse aceste consecințe. Așa că fu foarte prost inspirat să-și scoată nasul la fereastră spre a vedea ce se întâmpla, și este chiar de mirare că nu se repezise în stradă ca să-și dea seama ce anume cauza acea hărmălaie.

Pentru prima dată era prudent, fără îndoială datorită unui instinct firesc care-l avertiza că s-ar putea să fie vorba despre el. De altminteri, prezența pazei n-avea darul de a-l încuraja, și este probabil că și-ar fi tras îndărăt capul mai repede, dacă doamna Guichard, văzându-l, nu l-ar fi arătat imediat sergentului.

— Uite, exclamă. Iată acolo un băiețel care știe multe și nu trebuie decât să-l îndemnați să vorbească. El este cel care slujea ca valet Cocoșatului, cizelorului lui Satana și doamnei vrăjite.

Pentru Jean-Marie, treaba lua o întorsătură urâtă. Dacă laptele pe care-l băuse în ajun și smântâna cu care-și dresese stomacul n-ar fi trecut de mult prin măruntaiele lui, s-ar fi putut prea bine să-l facă să i se acrească.

Degeaba scoase limba la doamna Guichard; la un semn al ostașului înțelese că trebuie să se execute și să coboare în stradă. Se apropie cu spinarea plecată, cu o teamă vagă că avea să simtă mânerile halebardelor mângâindu-i șalele.

Sergentul — un vlăjgan cu o statură de Hercule — îl luă, de altminteri, de guler și-l așeză în fața lui — o procedură care desigur că-l intimidă pe Berrichon.

Încercă să nege ceea ce i se reproșa, dar nu putea lupta împotriva afirmațiilor tuturor celor prezenți, care erau cu atât mai înverșunați și mai feroși cu cât victima lor era un copil.

Atunci încercă să scape strecurându-se printre picioarele adversarilor săi. Cercul era foarte compact; zece mâini îl împinseră iar la mijloc, eșec care-l descurajă atât de tare, încât îi fu imposibil să răspundă altfel decât bâiguind cuvinte de neînțeles, în timp ce începea să tremure. Asta însemna să se recunoască vinovat.

Din toate părțile izbucniră huiduieli, care o atraseră la fereastră pe Françoise Berrichon.

Este lesne de închipuit uimirea bătrânei când își văzu nepotul în mâinile pazei. Era o persoană care lua hotărâri rapide. Părăsindu-și imediat cratițele, din câțiva pași fu în mijlocul cercului în care pătrunse făcându-și loc cu coatele, destul de brutal, și-și înconjură copilul cu brațele ei groase și înroșite de muncă.

— Ei, bine, ce se-ntâmplă?... Ce vreți de la micuțul meu? strigă mânioasă.

Singurul răspuns al cumetrelor fu un hohot de râs plin de răutate. Nu era de natură s-o liniștească.

— Eu sunt bunica lui, continuă cu asprime. Să îndrăznească numai cineva să se-atingă de el... Și, mai întâi și-ntâi, ce le-a făcut, la toți ăștia?

— Ea este cea care-i gătea vrăjitorului cu cocoașă, șopti cineva la urechea sergentului.

Acesta era perplex. Puștiul și bătrâna nu păreau să fie așa de răi încât să îndreptățească mânia tuturor, dar vedea mulțimea atât de înfierbântată, încât se temea de o încăierare, și poate că n-ar avea destulă putere ca să-i apere pe acuzați, cu atât mai mult, cu cât capul i se zăpăcise auzind tot ce i se strigă în urechi.

S-o interogheze pe Françoise în mijlocul acestei haite, n-ar fi fost practic posibil. Înțelepciunea raționamentului său îl sfătuia ca mai întâi s-o ducă undeva, în siguranță. Singura calc pentru asta era s-o ia de-acolo, ceea ce le-ar da satisfacție furioșilor, așa că aceasta fu hotărârea pe care o luă.

Postă, așadar, câte doi oameni de fiecare parte a ușii, iar ceilalți le ordonă să-i încadreze pe Jean-Marie și pe bunica lui.

— Să mergem la locotenentul de poliție, zise, cât despre voi ceilalți, vă interzic să ne urmați.

Era un ordin foarte crud. Limbutele noastre, cele atât de cumsecade, nu se împăcau cu această idee și începură să scoată strigăte furioase:

— La moarte, la piața Grève cu asasinii! Să fie arși vrăjitorii!

— Pregătiți-vă muschetele, le ordonă sergentul oamenilor săi.

Această amenințare își făcu obișnuitul efect. Strigătele încetară. La porunca de a se întoarce imediat la casele lor, în

caz contrar pedeapsa fiind o grindină de gloanțe, cei mai turbulenți spălară puțină și cortegiul se puse în mers.

Mama Françoise nu pricepea nici o iotă și în zadar încerca să protesteze. I se spuse să tacă dacă nu voia să-și agraveze situația.

Cât despre Jean-Marie, el înțelegea prea bine și tocmai de aceea avea mare poftă să plângă. Imaginația care-l slujise atât de bine în ajun, îl făcea acum să-și închipuie silueta Bastiliei, adâncimea unei temnițe întunecate, cu o mână de paie umede și un urcior de apă stătută.

Dacă n-ar fi fost vorba decât de el, n-ar fi pierdut nădejdea de a ieși din încurcătură, dar acum mama Françoise era cea care se văita și-i chemă în ajutor pe toți sfinții din Paradis.

Între timp, în prăvălia vânzătoarei de unt, cumătră Guichard perora.

— Poate că și dumneata ai spus cam multe, își dădu părerea doamna Moyneret, frământata de un scrupul. Micuțul nu trăncănise chiar atâtea.

— Am spus ce mi-ați povestit voi, toate, replică cotoroața, jignită.

— Noi?... Ce minciună!... Să știi, madam Guichard, că ai limba un pic prea lungă.

— Atunci, hai, vino tu de mi-o taie, să vedem...

— Păi chiar c-o să ți-o tăiem, cotcodăci cumătra Balahault, încrucișându-și brațele, într-o atitudine de sfidare.

— Și, mai întâi, de ce se-amestecă? Nouă ne vorbise micuțul, noi ar fi trebuit să informăm paza, dac-am fi vrut...

— Și de ce-a băgat pază în toată povestea asta?... protestă, la rândul său, cumătră Bertrand.

— Toate faceți parte din bandă, ripostă cu dispreț cotoroața. Paza ar fi trebuit să vă-nhațe și pe voi...

— Ia repetă, dacă îndrăznești! replică vânzătoarea de unt.

— Da, sunteți niște blestемate!... Și tu ești cea care vindea unt cocoșatului...

— Oricum, nu i l-am vândut niciodată pe ăsta! strigă vânzătoarea, trântind pe fața doamnei Guichard o bucată mare de unt.

Acesta fu semnalul. Una dintre cumetre luă mătura, alta vătraiul...

Doamna Guichard urla, chemă în ajutor, dar nimeni nu venea s-o salveze, iar bărbații, adunați la ușă, se amuzau de acest spectacol. Când ieși de acolo, despletită, zdrențuită, îndeajuns de bătută și spumegând de furie, se duse să se ascundă la ea în casă, având grijă să-și baricadeze ușa.

Jean-Marie lipsea de la această scenă, dar, pentru moment, avea altceva de făcut. Se afla în prezența domnului de Machault.

Acest înalt demnitar încerca să deslușească ceva din raportul sergentului și nu reușea. Nu avu mai mult succes nici când i se adresă Françoisei, a cărei expresie înspăimântată îi făcea mai degrabă milă.

— Hai să vedem, buna mea femeie, explică-mi, îi ceru.

— Ei! Domnule dragă, ce vreți să vă explic? Păi știu eu ceva? Și de ce erau acolo, în jurul micuțului meu, ca niște fiare? ... Am vrut să-l apăr, și m-au luat... pe mine, Françoise Berrichon... cu paza... m-au dus la închisoare...

Sărmana bătrâna se porni pe plâns și Jean-Marie se aruncă de gâtul ei:

— Iartă-mă! Iartă-mă! Mămica mea bună, striga, plângând și el. Toate astea sunt din vina mea. E limba mea afurisită, și mai sunt și toate guralivele alea de pe stradă, care mereu vor să știe ceea ce nu le privește...

— Ia stai, fii mai clar, spuse locotenentul de poliție, ghicind că era vorba de vreo copilărie, un mărunțiș despre care nu merita să se facă atâta caz.

Berrichon își recapătă curajul, dar cu toate acestea își păstră mutra jalnică. Nu era încă foarte sigur că va scăpa fără s-o ia pe coajă. Porni, așadar, să-și istorisească întreaga poveste, începând prin a vorbi despre Lagardère și Aurore.

— Bine, cunosc toate acestea, să trecem mai departe, zise domnul de Machault.

Jean-Marie ajunse apoi la ideea lui de a le păcăli pe cumetre, povesti discuția de la vânzătoarea de unt, dezvăluirile închipuite și care fuseseră imediat înflorite și amplificate de către limbute.

— Dac-aș fi știut — trase el concluzia — că lucrurile se vor petrece așa, și că mama Françoise va fi atât de necăjită din cauza mea, o! Nu!... Cu siguranță n-aș fi spus nimic și le-aș fi lăsat să creadă ce-ar fi vrut ele...

— Pușlama rea ce ești! șopti buna femeie dându-i un ghiont în spinare. Măcar dacă asta te-ar vindeca să tot trăncănești...

— Vai! Nu mai fac niciodată, crede-mă, îți promit, și-i promit și domnului...

— Nu-i băiat rău, zău așa! șopti Françoise.

— Văd și eu, spuse domnul de Machault, ale cărui trăsături se luminaseră și care se lungise într-un fotoliu.

Locotenentul de poliție fusese înlocuit de om și, în sinea lui, omul râdea foarte tare, așteptând clipa în care o va putea face fără a-și compromite demnitatea. O stradă întreagă păcălită de tolomacul ăsta cu fața bleaga — asta era o întâmplare bună de povestit regentului, care fără îndoială se va distra mult — el, pe care nimic nu-l putea amuza. Cât despre sergent, care văzuse gloata asmuțită și înfuriată pentru atât de puțin, nu-și putea crede urechilor și-și păstra întreaga simpatie pentru eroul acestei întâmplări hazlii.

Asta nu înseamnă că domnul Machault nu-l muștră cu severitate, de formă, pe tânărul Berrichon. În interesul lui, ca și în cel al bătrânei sale bunici, nu trebuia să fie încurajat în această cale.

— Ticălos mic, îi zise, să nu mai aud vorbindu-se de tine, căci o ciomăgeală ar fi cel mai bun lucru ce ți s-ar putea întâmpla. Iar pe dumneata — adăugă, adresându-se Françoisei — te sfătuiesc foarte tare să-l duci să locuiască în altă parte, dacă nu vrei să-aveți neazuri cu vecinii.

Chiar de a doua zi dimineața, se duseră să se instaleze la doamna de Nevers, așa cum se convenise. De altfel, nimeni nu le-a făcut neazuri, căci cumetrele, cu toată marea lor surpriză de a-i vedea din nou în libertate, încă ignorau că fuseseră victimele unei enorme farse. Au aflat acest lucru puțin mai târziu. Dar Berrichon s-a ferit ca de dracu să mai treacă vreodată pe strada Chantre. Prea mare ar fi fost riscul de a primi cratițe în cap și lovituri de mătură la picioare!

Pe toată durata șederii doamnei de Nevers la Bayonne, bătrâna Françoise și nepotul său rămăseseră la Paris, acesta din urmă neavând altă ocupație decât să bată străzile și să-și piardă vremea prin intersecții.

O adevărată gazetă ambulantă, el era deseori mai bine informat cu privire la ce se întâmpla decât însuși locotenentul de poliție, deoarece se folosea de tot ce vedea și auzea, fără ca cineva să bănuiască acest lucru. Căscând gura pe lângă case, cu nasul în vânt, mergea la-ntâmplare, fără a se sinchisi nici de cum e vremea, nici de cât e ceasul, și îndreptându-se, adesea, către cartierul des Escholiers²².

Cel mai neînsemnat eveniment îl făcea să se oprească în drum, amestecându-se și el. Dacă un cal căzuse pe pavajul alunecos, Berrichon era acolo, ajutându-l pe căruțaș să-l repună pe picioare; dacă vedea vreo tinerică ce se cocoșa sub greutatea unei găleți cu apă sau a unei alte poveri prea grele, hop și el, ca să i-o care. Nimeni nu era mai priceput ca el pentru a face ordine într-o încurcătură de trăsurii, nici ca să ducă un comision urgent, în oricare parte a Parisului.

Ca urmare, și pentru că renunțase să mai facă farse de-ale lui, de când prima se sfârșise atât de rău pentru el, amabilitatea și serviabilitatea cu care se purta îi făcuseră prieteni cam peste tot. Pe fiecare stradă stătea puțin la taifas cu cizmarul sau cu peticăreasa din colț, transmitându-le noutățile pe care le culesese în altă parte, culegându-le pe ale lor și nerevenind acasă decât odată cu lăsarea nopții.

Cu condiția de a nu i se cere să presteze o muncă regulată și continuă, i se putea cere absolut orice. Cu toate acestea, ținea — înainte de toate — la libertatea lui individuală, nesacrificându-și-o pentru nimic și pentru nimeni, cu o singură excepție: domnișoara de Nevers.

Așa că, atunci când bunica lui încerca să-l convingă să-și ia o slujbă, îi râdea în nas.

---

²² *Des Escholiers* (lb. franceză veche) = al Școlarilor. (n.t.)

— La ce bun?... răspundea. Va fi destul timp să mă ocup de asta când se vor întoarce domnișoara Aurore și Cocoșatul. Dat fiind că am timp liber, profit de el. Și, mă rog, de ce te plângi, mamă Françoise, de vreme ce nu fac nici un rău nimănui?

— Atât ar mai lipsi...

— Ei, bine! Și-atunci?

— Ei, bine!... Când un băiat mare, ca tine, are mâini la capetele brațelor, trebuie să și le folosească, în loc să vagabondeze ca un câine fără stăpân.

— O să mă folosesc de mâini, bunico... dar mai târziu. Deocamdată, treaba nu e îndeajuns de nobilă pentru ele...

Argumente atât de fără replică, precum și forța de inerție pe care o opunea Berrichon, sfârșiseră prin a învinge cicălelile bunei bătrâne, care se resemnase să-l vadă hoinărind toată ziua încolo și-ncoace și neîntorcându-se acasă decât la orele de masă.

Și totuși, de îndată ce Lagardère își adusese la Paris logodnica, Jean-Marie se țină de cuvânt. Nu mai scotea nasul pe-afară, iar domnișoara de Nevers nu avu un alt paj mai credincios ca el. Îi plăcea să vorbească cu băiatul despre zilele triste petrecute în casa de pe strada Chantre, pe vremea când nu știa ce se întâmpla cu jupânul Louis. Fericirea ei de acum sporea și mai mult când răscolea amintiri dintr-o epocă atât de puțin îndepărtată și după ce se întâmplaseră totuși evenimente atât de importante.

— A fost tare caraghios, domnișoară, după ce n-ați mai fost acolo... Mă jur că-i adevărat că a fost cât pe-aci să mă mut la Bastilia, împreună cu mama Françoise, din cauza dumneavoastră sau, mai curând, din pricina limbii mele...

— Așa este, erai limbut pe vremea aceea...Te-ai mai îndreptat puțin, de-atunci încoace?

— O! Da... aventura aia m-a vindecat... Stați nițel, să v-o povestesc.

Întâmplarea cu cumetrele de pe strada Chantre o amuză mult pe Aurore, iar Lagardère nu se putu opri să nu râdă.

— E ceva stofă în băiatul acesta, spuse. Vom încerca, să facem ceva din el.

Existase totuși un punct negru în relațiile dintre unii eroi ai noștri care se întâlniseră în împrejurări ce n-aveau nimic plăcut.

Françoise și Jean-Marie păstraseră, într-adevăr, o amintire cât se poate de urâtă despre Cocardasse și Passepoil, deoarece, cândva, aceștia îi legaseră fedeleș de picioarele dulapului de vase.

Profesorii de scrimă puteau invoca o singură circumstanță atenuantă: sărutarea pe care Amable o pusese pe fruntea doamnei Françoise — amănunt care fu de mare ajutor pentru reconciliere. Poți fi oricât de mult legată și înghiontită, dar când ești atât de urâtă pe cât era sărmana femeie, nu poți uita rarele sărutări pe care le-ai primit în viață.

Când toți patru se aflară față-n față, urmă un moment de jenă și se schimbară priviri crunte.

— Și voi, ce mai căutați aici? Întrebă doamna Françoise cu mâinile în șolduri. Îmi închipui că într-o casă cinstită nu-și mai au locul niște oameni ca voi, care brutalizează femeile și copiii...

— Vai de păcatele mele, zise Cocardasse, aici vă înșelați, bună doamnă. Dar, ia spuneți-mi, unde am avut deja plăcerea de a ne mai întâlni...

— Plăcerea!... bombăni femeia. Ai și dumneata o îndrăzneală!...

— Eu, unul, știu bine unde, murmură Passepoil. Asta se petrecea pe strada Chantre, în ziua balului dat de regent.

— Ah, da!... Slavă Domnului!... Mi-aduc aminte: bătrâna pe care am legat-o ca pe un cârnat de Mayence... Toate complimentele mele, stimată doamnă; v-ați apărat ca un bărbat, și cred că pușlamaua asta de Amable și-a pierdut, atunci, un smoc zdravăn de păr.

— Obraznicule! protestă Françoise, furioasă că fusese numită "bătrână" — expresie ce nu o putuse șterge pe cea de "stimată doamnă".

— Vă datorăm scuze, interveni Passepoil. Trebuie să ni le prezentăm, Cocardasse. Să cerem iertare pentru faptul că am făcut uz de forță față de sexul frumos.

— N-ai decât să ceri, Passepoil; eu mă ocupam de cel mic și, pe toți dracii!... Nu este Cocardasse omul care să-și ceară scuze de la unul cu caș la gură.

— N-am ce face cu scuzele dumitale! strigă Jean-Marie. Nu mi pasă de ele nici cât de talpă pantofilor mei. Acum nu mai mi-e frică de dumneavoastră.

Și, înălțându-se până sub nasul gasconului, îl sfidă, adăugă cu dispreț:

— Hai, vino să mă legi și-acum!

— Vai de capul meu! bombăni Cocardasse, râzând. Puștiul nu-i un fricos. Hai să batem palma, voinice, nu mai vreau să te legăm, dacă ești cuminte.

În cele din urmă, mulțumită intervenției pașnice a lui Passepoil, împăcarea fu atât de totală încât, după câteva zile, Françoise gătea pentru normand niște mâncărici gustoase, iar Berrichon nu se mai despărțea de noii săi prieteni.

Dar Cocardasse avea un principiu. După părerea lui, orice tânăr de șaisprezece ani, destul de bine clădit, zdravăn pe picioare și cu un trup sănătos — nu prea îi păsa de minte — nu trebuia să aibă decât o singură ambiție: să devină maestru în materie de arme.

Jean-Marie n-avea să scape de această concepție, și gasconul, golind o sticlă în cinstea noii lor prietenii, nu întârzie să-i țină un discurs în trei puncte, destinat a-l lămuri cu privire la alegerea unei cariere:

— Ai brațul lung, puștiule — îți trebuie o spadă la capătul lui.

Începu să-l sucească și să-l răsucească în toate chipurile, să-l pipăie ca un geambaș care cumpără un cal.

— Bun... gamba bine desfăcută, umerii drepți...în ordine... Pieptul este încă puțin cam slab... butonierele făcute cu vârful spadei îl vor lărgi... îl vor bomba înainte... Ah! Caramba! Ține vârful picioarelor către înăuntru... va trebui să corectăm asta, zău așa! Îți convine, micuțule, să ți se predea nobila meserie a armelor?

— N-aș fi îndrăznit să vă rog, răspunse Jean-Marie, ai cărui ochi se luminară. Atunci, voi putea și eu să port o spadă la șold?

— Răbdare, amice, va veni și asta, cu vremea. Dar, Sfinte Doamne!... Când Cocardasse-junior și fratele Passepoil te vor învăța cum să ții fierul... așa cum îi învățau, cândva, pe alții, în școala lor de pe strada Croix-des-Petits-Champs, la doi pași de Luvru, vei putea să-ți bați joc de întregul univers.

— O! Da... știu că sunteți niște viteji.

— Cei care ți-au spus asta n-au mințit. Dacă i-ai înșira unul după altul pe toți cei pe care i-au întins la pământ cei doi

profesori de scrimă... pe toți dracii!... Măgelele astea ar fi înconjurat de mult Parisul.

Berrichon îl privea cu admirație.

Scotându-și cu respect spada, gasconul continuă:

— Vezi tu, lama asta a atins mai multe piepturi decât firele de păr pe care le ai pe creștet... niciodată nu și-a ratat omul, zău așa!

— Niciodată?

— Niciodată!

— Dar este plină de rugină, remarcă Jean-Marie.

— Numești asta rugină? se scandaliză Cocardasse. Este sânge!

— Sânge?!

— Ce vrei, spuse omul din Toulouse cu un glas emoționat, de îndrăgostit, nebuna asta de Pétronille nu poate să stea liniștită... Când cineva îl enervează pe domnul și stăpânul ei... freamătă de la vârf până la mâner... se avântă afară din teacă; odată ce intră în joc, atinge, și când atinge, ucide!

— Deseori?

— Întotdeauna!

— Nu se poate! se minună Berrichon.

— Ei! La naiba! urlă maestrul, revoltat. Ești pusă la îndoială, Pétronille, iubita mea!

Și, făcând gestul de a împunge cu spada, adăugă:

— Na! Uite-o că te caută ca singură, imprudentule! Unde vrei să te atingă?... Cum vrei să te ucidă?

Jean-Marie făcu un salt în lături.

— Stați ușurel, ce vă apucă?

Apoi, văzându-l pe Cocardasse că se calmează, îl întrebă, spre a-l îmblânzi:

— N-ați fost niciodată rănit?

— Niște nimicuri, micuțule, câteva găuri în vestă. Vezi tu, când ești maestru în lovituri cu vârful spadei și figuri savante, șmecheria, este să oprești lamele celorlalți chiar în momentul în care ar urma să-ți atingă pielea... nici o clipă mai devreme, nici mai târziu.

— Drace!... Și cum se face asta?

— Până acum n-am cunoscut decât o singură calc, și cred că este cea bună — și anume, să-ți omori pe loc adversarul. O

să te-nvățăm jocul ăsta, micuțule, de îndată ce-ți va da ghes inima.

— Mi-ar de ghes inima imediat, dac-ați vrea, domnule Cocardasse, afirmă Jean-Marie, hotărându-se pe dată să devină un ucigaș emerit. Elevul dumneavoastră le va face cinste profesorilor.

— Ne și bazăm pe asta, cocoșelule; dar îți vor trebui mulți ani și multe lovituri pentru a ajunge cam de forța noastră. Și când vei fi în acel stadiu, puștiule, adu-ți mereu aminte că există cineva care este mai puternic decât toți.

— Unul singur, zău așa! șopti fratele Passepoil, ieșind în muțenia pe care-o păstrase până atunci.

— Ei, na! Și cine-i acela?...

— Lagardère, declarară în cor cei doi prieteni. Micul nostru Parizian. Se poate spune că cine se află la vârful spadei sale, are deja pașaport pentru lumea cealaltă.

Începând din acea zi, Berrichon studie lovitura cu vârful și pararea cu o asemenea ardoare, că uită și să mai mănânce și să bea. Nu avea să mai întârzie mult clipa în care va putea deja să se apere împotriva spadasinilor obișnuiți.

În câteva săptămâni, nătăflețul de pe strada Chantre își schimbase tare mult înfățișarea, deși n-avea mai mult creier în cap. Dar își dădea aere de îndrăzneală care semănau foarte mult cu impertinența și nu i-ar fi mers deloc bine celui care l-ar fi călcat pe bățatură pe elevul lui Cocardasse-junior.

Într-adevăr, acesta nu scăpase prilejul de a-i transmite unele dintre manierele lui de matamor, lucru ce avea darul de a-i plăcea foarte mult doamnei Françoise.

— Aș prefera altceva, decât să te văd devenind un spadasin, îi spuse într-o zi. Totuși, deocamdată, tot e mai bine așa, decât să te văd hoinărind pe străzi, așa cum făceai...

— Nu mai ies din casă, zise Jean-Marie. Nu mai ies atâta vreme cât...

Se opri brusc și bună femeie bănuiește cine știe ce enormitate pe care nu îndrăznește s-o spună.

— Atâta vreme cât ce? întrebă.

— Of! Dac-ai fi atât de bună, mamă Françoise...

— Ce-ar trebui să fac?

— Ceva ce nu-ndrăznesc să-ți spun, ce nu-ndrăznesc s-o rog pe domnișoara Aurore...

— Atunci, este o prostie!

— Nu spune așa ceva, bunico.

— Păi vorbește, nătărăule!

— Ar trebui să-l rogi, pentru mine, pe domnul de Lagardère...

— N-ai putea să spui "domnul conte"?

— Ar trebui să-l rogi, pentru mine, pe domnul conte... repetă ascultător Berrichon.

— De ce nu-l rogi tu însuși?

— Nici mort! M-ar refuza...

— Ei, bine! Și pe mine?... Și destul cu toate poveștile astea... Șezi aici și ajută-mă să curăț legumele.

Berrichon, un viitor profesor de scrimă, elevul lui Cocardasse și al lui Passepoil, și să curețe legume!... Haida, de!

Jean-Marie făcu un gest de superioritate și, deoarece bunică-sa îi dăduse funia de ceapă, i-o aruncă într-un colț, cu dispreț.

— Când ai cinstea de a mânui o spadă — zise cu un ton plin de orgoliu — nu te înjosești făcând astfel de treburi.

— Cum?... Ce?... exclamă bătrâna uimită. Ei, bine, micuțule, cu am onoarea de a mânui o mătură și, pe cinstea mea de Françoise Berrichon, o să-ți rup coada ei pe spinare, dacă până-ntr-un sfert de oră nu mi-ai curățat ceapa.

S-ar fi ținut de cuvânt, dacă Jean-Marie n-ar fi socotit că este mai prudent să se retragă în demnitatea lui și să se târguiască:

— Hai să facem târgul, mamă Françoise; fă-mi comisionul, sau nu mai curăț nimic...

— Iar?... Și ce vrei să-l rog pe domnul de Lagardère?

— Să mă primească să fac parte din oamenii săi și să mă autorizeze să port o sabie...

Spusese toate acestea dintr-o singură suflare, ca să nu-l părăsească curajul, și nu era deloc sigur că nu va primi o pereche de palme drept orice răspuns.

Françoise sări:

— O spadă, ție!... Unui nepricopsit care n-are nici măcar puf pe bărbie!... Ah! Îmi închipui cum ți-ai folosi-o, pușlama ce ești!

— O voi folosi în mod nobil, o corectă Berrichon.

— Ce?... Nu vei ieși pe stradă nici măcar cu o frigare, auzi?... Ca să te culeagă iar paza... Doamne! Dacă se mai poate și

una ca asta!?... O spadă, unuia ca ăsta!... Dar mai bine mi s-ar da una mie, imbecilule!

Pe măsură ce vorbea, se înfuria tot mai tare. Apucă mătura cu o mână, ceapa cu cealaltă și-i frecă nasul cu aceasta din urmă:

— Șezi aici și curăță, îi porunci, și nu mai scoate nici un cuvânt, altminteri, ia seama la spinare!

Și Berrichon curăță ceapa!... Toate visele sale de glorie se evaporau odată cu aburul crătițelor și, ghemuit într-un colț, vărsa lacrimi de dezamăgire pentru care, din fericire pentru el, putea da vina pe ceapă. Dacă n-ar fi făcut asta, era foarte probabil c-ar fi primit niște ghionți ce i-ar fi rănit grav demnitatea lui de profesor de scrimă în devenire.

Nu trebuie să mai spunem că nu s-a lăudat cu acest succes în fața profesorilor săi și se mărgini la a-l ruga pe Passepoil să pună pentru el o vorbă bună pe lângă înverșunata Françoise.

De îndată ce îndrăzni să i se destăinuie, normandul începu să zâmbească:

— S-ar părea că ideea ta este bună, băiete — zise după o oarecare gândire — dar trebuie să mai aștepți. O să ne ocupăm de asta când îți va crește mustața, și asta nu se va-ntâmpla prea curând.

Respins atât de nemilos și din partea aceasta, Jean-Marie nu voi să renunțe. Își frământa creierii și se decise să dea o lovitură mare, ducându-se chiar la Aurora.

— Dacă va râde de mine, mă voi adresa domnului conte. E mai bine să ai de-a face cu bunul Dumnezeu decât cu sfinții Lui, și vom vedea noi dacă Berrichon nu este în stare să țină în mână și altceva decât o frigare.

Din nefericire pentru el, tocmai când își făcea curaj ca să-i vorbească, surveni plecarea bruscă a lui Lagardère, și toate planurile lui frumoase se năruiră. În afara orelor când zăngănea sabia cu profesorii de scrimă, perspectivele sale se limitau la respingătoarele corvezi la care îl supunea bunica lui.

Așa că, pentru a li se sustrage, reîncepu să hoinărească prin Paris, înarmat doar cu o bătă pe care o ridica amenințător deasupra capului, ca și cum ar fi străpuns niște dușmani imaginari.

Jean-Marie Berrichon era încă departe de a fi un zmeu războinic.

Chiar a doua zi după plecarea lui Lagardère în suita domnişoarei de Montpensier, în faţa palatului locuit de logodnica sa putu fi văzut un lungan destul de prost îmbrăcat, care de mai multe ori pe zi venea să se instaleze acolo, spre a supraveghea împrejurimile.

Cel puţin, aceasta trebuie să fi fost ocupaţia lui ascunsă, fiindcă privirile nu i se dezlipeau de uşă decât pentru a se îndrepta spre fereastră. Deoarece manevra asta ar fi putut părea ciudată dacă n-avea un pretext, omul îşi fabricase unul. Într-adevăr, purta, agăţat de gât cu o curcă de piele, un coşuleţ din care vindea migdale. Negoţul trebuie să fi fost puţin profitabil, judecând după zdrenţele vânzătorului, ba chiar, văzând statura lui înaltă şi puterea pe care părea s-o aibă, te puteai mira văzând că nu-şi alesese altă meserie.

Ca şi la celelalte, avea şi pentru asta un răspuns, fiind gata să invoce o rană gravă de pe urma căreia şchiopăta foarte tare când era privit, dar care nu-l mai silea deloc să şchiopăteze când nici un ochi nu era aţintit asupra lui.

Pentru toţi, explicaţia sărăciei sale consta în micimea câştigului pe care-l realiza şi în infirmitatea lui; dar el însuşi nu părea să se plângă decât prea puţin de toate acestea, iar glasul îi era plin de voioşie când răsuna, anunţându-şi marfa:

*Trăieşte rău acela care nu vrea să se
îndrepte!*

*Bune femei, pe unde sunteţi?
Căiţi-vă şi fiţi mai drepte!
Hai la migdale dulci!²³*

---

²³ Textul original în limba franceză este:

*Assez mal vit qui nec s'amende!
Bonnes femmes, ou êtes-vous?
Amendez-vous, amendez-vous!
Amendes doucces!*

Mergea astfel prin tot cartierul și, târându-și piciorul, venea să se odihnească pe o bornă de drum, pe care o alesese. Câteodată rămânea acolo ore întregi, mulțumindu-se să-și strige reclama de fiecare dată când se apropia vreun trecător.

La urma urmelor era un biet nenorocit, care nu putea supăra pe nimeni.

Și lucrurile au decurs în felul acesta pentru sărmanul om vreme de câteva zile și probabil că și-ar fi putut continua manevra toată viața, dacă gasconul — care-i remarcase șederile prelungite în același loc — nu le-ar fi considerat ciudate.

— Ei, drăcia dracului! îi spuse prietenului său Passepoil, mai există borne și prin alte părți, la fel de înalte și la fel de tari... Ce crezi, iubițelule?

— În mod cert — răspunse Amable, pe care individul nu-l interesa deloc — asta e cea pe care o preferă și, fărăndoială, are motivele lui...

— Ei, bine! Bătrâne, chiar asta va trebui să-l întrebăm pe ticălos atunci când va reveni.

Numai că negustorul avea grijă să dispară imediat ce apărea gasconul, ceea ce nu făcea decât să confirme bănuielile acestuia.

— Pe cinstea mea!... S-ar zice că personajului nu-i place mutra mea, iar a lui are asupra mea același efect. Ar merita să-ncercăm să aflăm de unde-a ieșit și individul ăsta.

— Nu-l cunosc, nobilul meu prieten, răspunse Passepoil, necăjit că fusese bruftuluit de Madeleine Giraud, bătrâna doică a domnișoarei de Nevers. Trebuie să fie destul de în vârstă, de vreme ce are păr cărunt, dar n-am văzut niciodată pe nimeni care să șchiopăteze ca el.

— Un motiv în plus, micul meu profesor de arme, ca să-l trimitem să-și scoată în altă parte țipătul de bufniță.

— Dacă se ferește de noi, înseamnă că e ceva dubios.

— Ceva dubios, te cred, iubițelule! Doar nu-ți închipui că înțepenește acolo, ore întregi, pentru nimica?

— Nu. Dar cum să reușim să-l supraveghem, dacă pleacă de îndată ce ne zărește?... Părerea mea este că ne cunoaște, Cocardasse.

— Ei, Doamne Sfinte! Sunt sigur de asta... dar poate că nu-l cunoaște pe Berrichon, și micuțul ar putea să-l țină sub observație.

Cei doi maeștri de arme și Jean-Marie ținură sfat. Acesta din urmă fu cât se poate de mândru de misiunea delicată și importantă ce i se încredința.

— Vezi tu, puștiule, îi spuse gasconul, este posibil că amărâțul ăla să nu vină aici decât din întâmplare; dar nu este exclus și s-o facă pentru a ne spiona. Câtă vreme nu suntem siguri...

— Dacă-l vom întreba, o să se ferească să ne spună adevărul, își dădu părerea naivul Berrichon.

— Vai de capul meu! micuțule, deducția asta plină de bun simț dovedește cât ești de nevinovat!

— Da, dar voiam să mai spun ceva...

— Hai, zi-i, să aflăm, îl îndemnă Passepoil. Totuși ai face bine să folosești șiretenia și să bagi seama la pantalonii tăi. Individul e bine clădit și trebuie să aibă un pumn solid.

Dacă n-ar fi fost de o incultură laudabilă, Berrichon ar fi putut răspunde că și David îl ucisese pe Goliat²⁴, dar această referire ar fi nimerit în urechile a doi surzi, căci gasconul habar n-avusese vreodată de acea poveste, iar normandul nu păstrase despre ea nici o amintire.

— Măcar de-aș avea o sabie, ca dumneavoastră, zise Jean-Marie îndreptându-și trupul, m-aș bate cu zece dintr-ăștia.

— Nu te bate cu acesta, micuțule, îl sfătui prudentul Passepoil. Mulțumește-te doar să vezi ce face cât șade pe borna lui și vino să ne avertizezi.

— Vai de păcatele mele! Avem noi grijă de rest.

— Va trebui să-l silesc să-și ia tălpășița?

— Asta ar fi cea mai bună cale, răspunse Amable. Ia spune-ne un pic, care ți-e planul.

— Nu-i nevoie, vă puteți bizui pe mine. Dacă peste trei zile mai este acolo, să nu-mi spuneți mie Berrichon.

---

²⁴ *David și Goliat*: În Biblie se povestește cum tânărul rege evreu David (1015-970 î.e.n.) l-a ucis cu praștia pe uriașul Goliat. (n.t.)

Și adevărul este că, dacă se abținuse de a mai pune la cale șotii, de când cu faimoasa aventură din strada Chantre, nepotul doamnei Françoise nu se lipsise de a le studia pe cele pe care le făceau prietenii lui școlarii și le memorase spre a le putea folosi la nevoie. Spre cinstea lui, să spunem și că nu credem că nu s-ar fi priceput să le inventeze și el.

Oricum ar fi, avea o grămadă în rezervă și se pregătea să le pună în practică imediat, cu o plăcere cu atât mai mare cu cât — datorită însăși firii sale — nu-și făcea probleme cu consecințele pe care le-ar avea de suportat.

Începând din acea zi, vânzătorul de migdale avu un dușman invizibil care începu să-l hărțuiască, așa cum un țintar îl sâcâie pe un leu.

Pentru a porni acțiunea, Jean-Marie se duse liniștit să se ghemuiască lângă borna ce-i servea negustorului drept post de observație. În aparență era foarte ocupat să cioplească, cu un cuțit prost, o vergea de alun, și nici măcar nu-și ridică privirea când auzi, la câțiva pași de el, strigătul pe care-l aștepta:

*Căți-vă și fiți mai drepte!
Hai la migdale dulci!*

Fără a se feri de băiatul acela, omul veni să se așeze la locul său obișnuit și nu băgă de seamă că o mână se strecurase la iuțeală între șezutul său și piatră, punând pe aceasta o turtă mare de rășină. Nu degeaba număra Berrichon pantofari printre prietenii lui.

— Ei! Dar ce faci acolo, amice? îl întrebă negustorul pe vecinul său de ocazie.

— La naiba!... Aș face eu ceva, dac-aș avea un cuțit mai bun. Dar cred că trebuie să renunț.

Plin de dispreț, Jean-Marie își aruncă nuiaua și se uită pofticios la coșul cu migdale.

Băiatul acesta nu era un criminal, dar conștiința și gustul pronunțat pentru bunătăți îl sfătuiau să se *îndrepte* în felul recomandat de vânzător.

— De mult vindeți dintr-astea? întrebă. Veniți des prin cartier?

— Nu de mult... Am fost rănit în timpul ultimului război din Spania și nu pot merge îndelung, așa că uneori vin aici să mă odihnesc... Ai vrea, poate, să-mi cumperi migdale?

— Eu?... Cu ce?... N-am nici un chior în buzunar.

— Îți plac?

— Na-ți-o, cred și eu...

— Ei, bine! Gustă câteva... dar fii atent să nu-ți spargi dinții
— sunt mai tari decât parapetul Luvrului.

— Mulțumesc frumos, zise Berrichon. Mă duc să le sparg acasă.

Se îndepărtă cu un pumn de migdale pe care, când ajunse la capătul celălalt al străzii, se grăbi să și le strecoare în buzunar, cu gând să le ronțăie mai târziu. Deocamdată avea altceva de făcut și, ascuns în ungherul unei uși, îl supraveghea pe omul care, la rândul său, supraveghea palatul.

După un timp, negustorul încercă să se ridice. Spre marea lui uimire, unicul rezultat al acestui efort fu de a-l face să constate că pantalonul lui făcea corp comun cu borna. Îi scăpă o înjurătură cumplită. Dar, deoarece înjurătura n-avea darul de a-l elibera, făcu noi tentative blestemând îngrozitor, fără ca asta să aranjeze lucrurile. Ba chiar, acestea meraseră atât de prost, încât — după un pârâit de rău augur — fundul pantalonilor rămase lipit de piatră.

Poate că omul ar fi procedat cu mai multe precauții și cu o metodă mai bună, dacă ar fi avut timp pentru așa ceva. Din nefericire, tocmai zărise silueta lui Cocardasse și nu se mai gândea decât să plece cât mai grabnic în altă parte. Așa că preferă să-și lase acolo bucățile de stofă și să se facă nevăzut, strângându-și pulpanele hainelor peste partea dorsală vătămată.

Cât despre a ști cum de se-ntâmplase una ca asta, nu izbuti și, după ce-l bănuî pe băiat, ajunse să-și spună că el era de vină că nu se uitase unde se așează.

Acum, dacă vrem să ne explicăm spaima pe care i-o inspirau profesorii de scrimă și mai ales Cocardasse, trebuie să știm că vânzătorul de migdale, machiat cât se poate de bine, nu era altul decât Balena, fostul ostaș din regimentul de gardă, aflat actualmente în slujba lui Gonzague și avându-l ca șef direct pe Gauthier Gendry.

Acesta din urmă ştia prea bine că Lagardère era plecat, dar voia să afle şi când se va întoarce, şi nu s-ar fi supărat nici să fie la curent cu ce se petrecea în palat, văzând şi dacă n-ar exista vreo posibilitate de a o răpi pe Aurore.

După cum vedem, Cocardasse şi Passepoil erau cât se poate de îndreptăţiţi să nu aibă încredere, deşi nu-l recunoscuseră pe adversarul lor. Cu toate acestea, de astă dată Berrichon avea să fie mai isteţ decât ei, scăpându-i de acest nepoftit.

În aceeaşi seară, băiatul se duse să cureţe bornă, astfel încât Balena să-şi poată relua locul.

Când acesta sosi, îşi cercetă scaunul cu atenţie, şterse piatra cu mâna şi, convins că de astă dată nu avea a se teme de nici un accident, îşi strigă cu glas de stentor reclama sforăitoare:

*Trăieşte rău acela care nu vrea să se
îndrepte!*

Bune femei, pe unde sunteţi?...

Când ajunse aici, fu nevoit să se oprească — un măr mare, azvârlit cu o mâna sigură, căzu drept în mijlocul coşuleţului, împrôscând cu migdale în toate părţile.

Şi, de la un capăt al străzii la celălalt, nici ţipenie!

Balena privi în dreapta, în stânga: nimic. Toate uşile, toate ferestrele erau închise. Nici nu se mai osteni să-şi culeagă marfa şi plecă, ocărând.

Necazurile lui abia începeau. De fiecare dată când se întorcea, primea un nou proiectil. Plouă cu ele, din toate părţile: de pe acoperiş se rostogoleau cepe; o pisică îi A căzu pe creştet şi i se agăţă în mod dureros de pielea capului; primi drept în spinare conţinutul unei cratiţe cu spanac, care părea că vine din cer. Şi în zadar căuta cu privirea, niciodată nu vedea pe nimeni.

Situaţia nu mai era suportabilă. Balena se încăpăţâna totuşi să revină. Pe lângă motivul care-l adusese acolo la început, se adăuga un altul: voia cu orice preţ să-l descopere pe cel care-l persecuta şi să-i dea o pedeapsă exemplară.

Treaba asta nu era deloc uşoară. Totuşi, dacă pe moment nu zărea nici un suflet de om, rare erau cazurile în care, atunci când plecă şchiopătând şi blestemând, să nu-l întâlnească pe Berrichon, pierzând vremea prin împrejurimi, cu mâinile înfipte

în buzunare. Dar degeaba îi arunca priviri crunte, căci șmecherul trecea fără măcar a se uita la el.

Să afirme că acesta era cel care-și bătea joc de el, ar fi însemnat să meargă cam prea departe; pe de altă parte, să se convingă că nu era cu nimic vinovat în toate necazurile sale, ar fi fost tot atât de nejustificat. Așa că seara, când Balena se ducea către Grange-Batelière spre a se-ntâlni acolo cu Gauthier Gendry și a-și relua rolul de bandit înarmat, silueta lui Jean-Marie îi apărea în față ca un primejdios semn de întrebare.

Cu toate acestea, deoarece misiunea lui era de a pândi întoarcerea lui Lagardère, era obligat să îndure toate necazurile, lăsând pentru momentul în care-l va descoperi pe invizibilul farsor plăcerea de a-l face să plătească o dată pentru totdeauna tot ceea ce suferise din cauza lui.

Această încăpățânare începea să-l scoată din răbdări pe Berrichon. Tot ce făcuse până atunci nu dăduse rezultate și omul nu-și abandona locul. Trebuia să mai strângă șurubul.

— Pe cinstea mea, fie ce-o fi — se gândi într-o dimineață, când vânzătorul de migdale venise să se instaleze din nou, în mod eroic, pe borna supliciilor sale. Îl voi hărțui mai îndeaproape, și, dacă va trebui, mă voi demasca. Va fi cu atât mai furios, cu cât cu sunt cel care-și bate joc de el, și-l desfid să mă prindă.

După ce luă această frumoasă hotărâre, se duse la observatorul Balenei și i se adresă:

— Ei! Amice, nu cumva ai găsit acum câteva zile ceva, chiar pe locul pe care stai?

Negustorul îl privi dintr-o parte:

— Asta depinde de felul în care să fi găsit, căci am dat peste o mulțime de lucruri la care nu mă așteptam.

— Aha!... Mă gândeam la o bucată de rășina pe care trebuia s-o duc unuia dintre prietenii mei, un pantofar, și pe care am rătăcit-o pe drum... poate chiar pe borna asta.

— Ia ascultă, zise Balena, nu cumva ai pus-o acolo dinadins?

— Dumnezeule! Ba da!... Doar că probabil v-ați așezat pe ea și îmi închipui că ați vrut să-mi faceți o glumă!

— Îți plac merele?

— De ce nu?

— Le mănânci pe toate cele pe care le primești?

— Aproape...
— Dar cepele?
— Nu le pot digera, și mulți oameni îmi seamănă.
— Poate preferi spanacul?
— Depinde — când n-are unt, îl arunc pe fereastră.
— Și, desigur, trimiți și mitele pe același drum?
— Nu-nțeleg!... Ați găsit, cumva, toate astea pe borna dumneavoastră? S-ar putea să fie vrăjită. Mai bine s-o schimbați. Știu una care vi s-ar potrivi mai bine cam pe la mănăstirea Vauvert²⁵.

— Te poți duce tu acolo...
— Astăzi nu ești deloc drăguț, prietene. N-ai vrea să-mi oferi migdale?

— Dacă nu le capeți decât pe cele pe care ți le dau, nu-ți vei sparge curând dinții... Hai, șterge-o, pușlama!

— Ei! Ia ascultă, matahală ce ești! Strada este a tuturor.
Balena, înfuriat de această insultă, se ridică dintr-o dată; dar tocmai venea cineva, și-și dădu seama că uitase că este șchiop. Se reazează bombănind și, pentru a-și potoli mânia, începu să strige din toți bojocii:

Căiți-vă și fiți mai departe!

Dar glasul batjocoritor al lui Berrichon îl îngână:

Hai la migdale dulci!

În același timp, Balena primi în nas cel mai frumos bobârnac cu care fusese cadorisit în viață.

— Ah! Ticălosule! urlă, de data asta te-am prins, și al dracului să fiu dacă-mi scapi întreg din mâini.

Mai întâi văzuse stele verzi, ceea ce-i permise lui Jean-Marie s-o ia la goană. Începu o alergare nebună, în care s-ar fi zis că un urs urmărește o vulpe. Uneori, Berrichon nu era decât la o

---

²⁵ A trimite pe cineva la mănăstirea Vauvert (în lb. franceză: *cavoyer quelqu'un à Vauvert*): expresie provenind de la castelul Vauvert, construit cândva în apropiere de Paris și care, după ce a fost părăsit, a devenit o ascunzătoare de tâlhari, de unde a trimite la Vauvert avea sensul de a trimite pe cineva într-o călătorie lungă și periculoasă. În 1258, regele Louis cel Sfânt a dat acest castel călugărilor, pentru a-l folosi ca mănăstire. (n.t.)

depărtare de zece pași de adversarul său, iar acesta credea că nu trebuie decât să-ntindă mâna ca să-l înhațe. Un hohot de râs îi sporea furia și în fața lui nu mai găsea decât vid, în vreme ce ștrengarul invizibil reapărea la cincizeci de pași mai încolo.

Și, mai mult, acesta își presăra fuga cu piedici, slujindu-se de toate obiectele care-i veneau la îndemână. Ascuns după o poartă, la un colț de stradă, arunca în picioarele uriașului ba un baston, ba un coș, care-l făceau să cadă cu nasu-n noroi.

Balena se ridica, beat de furie, cu spume la gură și, repezindu-se ca o ghiulea, își continua urmărirea. Toți se dădeau la o parte din calea lui. Tinerii gură-cască râdeau de taurul acela care încerca să prindă un tipar. În urma lui pornise o întreagă gloată, scoțând țipete de bucurie la fiecare nouă pățanie a colosului.

Prin ocoluri și zig-zag-uri, Jean-Marie îl atrăgea încotro dorea, manevrând astfel încât să poată ajunge în fața palatului Gonzague, unde avea de gând să se ascundă la momentul oportun, fiind convins că dușmanul nu va veni să-l caute acolo.

Deodată, coti la colțul unei străzi și se opri izbucnind într-un hohot de râs. Lucrurile aveau să-și schimbe înfățișarea.

Într-adevăr, când și Balena ajunsese la colțul străzii, se înțepeni pe picioare ca prin farmec și schiță chiar o mișcare de retragere. În loc de unicul vânat pe care credea că l-a prins, se pomeni în prezența a trei persoane, dintre care două pe care nu se aștepta să le întâlnească acolo.

Berrichon îi ținea de braț, cu o mână pe Cocardasse, iar cu cealaltă pe Passepoil. Și, rânjind, îl aștepta pe vânzătorul de migdale.

— Doamne Sfinte! exclamă gasconul. Ce vrea de la tine lunganul ăsta?

La auzul acestui glas bine-cunoscut, vânzătorul își schimbă rolul și păru că devine vânat. Aruncă o privire în jurul său, șovăi o clipă și, în cele din urmă, se răsuci pe călcâie, luând-o la sănătoasa cât mai iute, însoțit fiind de huiduielile mulțimii.

— Vai de păcatele mele! mârâi Cocardasse, îl recunosc după felul cum aleargă. Părerea mea, micuților, este că nu-l veți mai vedea pe Balena deghizat în vânzător de migdale.

— Balena!... exclamă Passepoil.

— Opriți-l! Opriți-l! strigă, la rândul său Berrichon.

Fu de ajuns pentru ca gloata să pornească în urmărirea omului, aruncându-i amenințări.

— În apă cu el! În apă!... A vrut să omoare un copil. Peste cinci minute, patrulă de pază bară calea Balenei, pe care mulțimea îl acuza de tot felul de crime și, în timp ce se lămurea întreaga întâmplare, profesorii de scrimă și Berrichon se întoarseră liniștiți la locuința lor.

Maestrii de arme se duseseră să hoinărească prin apropiere de Grange-Batelière — unde aveau să descopere, după cum știm, *Vizuina Puturoasă* și s-o cunoască pe remarcabila ei hangiță — la două zile după această pățanie a lui Berrichon.

Inutil să mai spunem că Balena se abținuse să mai apară în fața palatului Nevers, și acesta fusese unul dintre motivele pentru care Cocardasse și Passepoil nu văzuseră nici un inconvenient în a se duce să caute vi distracții în altă parte.

Am spus mai înainte că istoria nu pomenește nimic despre dovezile de recunoștință pe care li le-au dat cu mărinimie domnișoarele de la Operă. Dar nu este mai puțin adevărat că cel care i-ar fi urmărit, în zori de zi, pe când se întorceau braț la braț spre domiciliul lor, schimbându-și impresiile, ar fi putut să moară de invidie:

— Frumoasă noapte, iubițelule! spunea gasconul.

— Și mai ales, bună, Cocardasse!

— Frumoasă și bună, precum zici, puștiule.

— Noapte de mari seniori, nobilul meu prieten.

— Doi prinți, micul meu profesor de scrimă...

— Să recapitulăm puțin: mai întâi...

— Mai întâi, o luptă ca la carte, în care Pétronille nu s-a comportat prea rău... De fapt pe câți dintre tâlharii aceia i-am dat gata?

— Dintre lașii care atacau niște femei?... Cinci sau șase, cred...

— Nu făceau nazuri, pușlamalele, și-și promiteau o mică plăcere.

— Petrecerea n-a fost pentru ei...

— Doamne Sfinte! Cred că le-am tăiat macaroana...

— Și că i-am făcut să și-o înghită.

— Vai de păcatele mele... presupun că n-au avut timp să-i simtă gustul.

— Asta-i treaba lor, iubițelule... și ce spui de plimbarea aia cu trăsura, în tovărășia celor mai drăguțe femei din Paris?

— Eram cam înghesuși într-a mea. Cred că-mi amintesc că domnișoara Cidalise și cu mine stăteam pe un singur loc.

— La fel era și-ntr-a mea, zău așa! Aș spune chiar că era și mai bine: domnișoara Nivelles și domnișoara Fleury stăteau pe câte unul din genunchii mei... Vai de capul meu!... Îți mărturisesc că asta mă-ncălzea și-mi făcea tare sete.

— În clipele acelea nu mă gândeam deloc să beau.

— *Amigo*²⁶! Îl muștră cu asprime gasconul, află de la mine că totdeauna este momentul să bei. Așa ceva nu dăunează la nimic... Dar ai văzut cum micuțele se luau cu noi la-ntrecere, la masă?

— Recunosc că erau și mai drăguțe decât înainte de a bea. Ai simțit ce buze proaspete aveau, Cocardasse?

— Păi cum! Pentru că le udau des, iubițelule. E o chestie care-mi reușește și mie, chiar că da!

— Îndrăznești să-ți compari buzele cu ale lor?

— Vai de păcatele mele! Și de ce nu, puștiule?... Dacă domnișoara Nivelles le găsea pe gustul ei, zău așa!... Înseamnă că sărutarea mea era la fel de bună ca a ei.

— Și totuși, Cocardasse, când mă săruți, nu este deloc același lucru ca atunci când o face domnișoara Cidalise.

— *Povero*!²⁷ Asta poate pentru că gura ei are gust de piersică, iar mustața mea — de vin? În afară de asta, vezi tu, micuțule, nu-i nici o diferență.

— Dacă asta-i părerea ta, nu este și a mea, și nu meriți să fii sărutat de o femeie drăguță.

— Ei na!... Să nu ne supărăm... Principalul este că am băut bine.

— Am iubit bine, vrei să spui... Eu, unul, mă uscam de dorul dragostei.

— Amabile, puștiule, dragostea care te usucă nu este o dragoste bună!

— Cine-ar fi spus, la balul regentului, că brațele acelor zeițe se vor deschide pentru noi? Că vom trăi paradisul pe pământ?

— Ei! Doamne Sfinte!... Era și timpul să sosim acolo, căci fără noi ele ar fi trăit infernul... Sunt de părere că ne-au mai rămas datoare cu ceva.

---

²⁶ *Amigo*! (lb. spaniolă) = Prietene! (n.t.)

²⁷ *Povero*! (lb. italiană) = Sărmane! (n.t.)

— Niciodată nu ești mulțumit, Cocardasse. Dacă ai fi băut mai puțin, ai fi putut gusta mai bine fericirea.

— Fericirea nu este posibilă dacă nu bei...

— Eu, Amable Passepoil, le-aș salva și de o sută de ori pentru același preț.

— Păi cum!... Și eu la fel, iubitelule!... Poate vom mai avea prilejul?

— Vai! N-ai de două ori în viață un asemenea noroc! Dar cât o fi ceasul, Cocardasse?

— Doamne Sfinte! Cred că-i foarte târziu sau foarte devreme, căci nu văd stele.

— Cred și eu, le-am lăsat pe toate acolo.

Fratele Amable scoase un oftat adânc, în care răzbătea tot regretul fericirilor lăsate în urmă. În toată existența lui de îndrăgostit perpetuu, niciodată nu se simțise atât de pe deplin fericit, încât se întreba dacă totul nu fusese decât un vis.

Cocardasse și el se aflau încă sub efectul unei semi-beții care totuși n-avea aceleași cauze. La gascon, beția vinului o domina pe cea a simțurilor; tandrul normand, dimpotrivă, nu băuse decât din licoarea vrăjită a amorului. Fiecare avea propriul fel de a gusta lucrurile. Pentru gascon, nectarul era în sticlă; pentru normand, buzele de femeie distilau o miere mai bună decât cea de pe muntele Himet²⁸.

Ajunși în fața porții palatului Nevers, își reveniră:

— Ce va spune marchizul? Îndrăzni să întrebe Passepoil.

— Vai de păcatele mele! Mai bine ai întreba ce să-i spunem.

Nu se gândiseră încă la asta și, dacă le fusese greu să găsească un pretext pentru a obține permisiunea să plece, avea să le fie și mai dificil să spună ce făcuseră.

Se luminase de ziuă. Nu mai aveau timp să se sfătuiască, în toate părțile, cetățenii își ridicau obloanele, vânzătorii își deschideau prăvăliile, și strada începea să prindă viață, în timp ce ei stăteau acolo, pironiți ca niște școlari care nu îndrăznesc să intre.

Poarta palatului se întredeschise în fața lor, lăsând să se vadă chipul lui Laho. Bascul se pregătea să-i caute cu privirea în depărtări, când îi zări.

---

²⁸ *Himet*: munte în Grecia, la sud de Atena, renumit pentru mierea produsă acolo și pentru marmura sa. (n.t.)

— Hei! exclamă. Dar de unde veniți, prieteni? Domnul de Chaverny întreabă de o oră și-și face griji în legătură cu voi.

— Ei, drăcia dracului! Înjură Cocardasse cu glas scăzut, întorcându-se către celălalt profesor de scrimă. Tu-ți faci griji pentru el, micuțule?

— O! Ba nu!

— Nici eu, zău așa!

— Vă așteaptă, continuă Laho, care nu auzise nimic din acest schimb de cuvinte, și am ordin să vă conduc la dânsul de îndată ce sosiți. Veniți.

Oarecum îngrijorați, maestrul de arme se scărpină după ureche, dar fără a găsi acolo răspuns la întrebările ce aveau să li se pună.

Marchizul era încă în pat, căci își stabilise domiciliul la palatul Nevers pe toată durata absenței lui Lagardère. De îndată ce-i văzu pe cei doi bărbați, se ridică într-un cot.

— Aha! exclamă, mă bucur că vă văd, domnilor profesori. Am avut tot felul de vise urâte din cauza voastră și abia așteptam să se facă ziuă, ca să aflu dacă nu vi s-a întâmplat nimic supărător.

— Ei! La dracu! Toată treaba este tocmai invers, exclamă Cocardasse.

— Adevărat? Dar ce-ați făcut în noaptea asta, căci înțeleg că ați petrecut-o în întregime?

Cei doi se priviră fără a spune nimic.

— Ei bine? L-ați văzut pe dușman?

— O! Nu! răspunse sensibilul și prea puțin vorbărețul Passepoil.

Chaverny îi privi cu o expresie mualită:

— Îmi ascundeți ceva, șmecherilor. Dacă n-ați căutat, cu siguranță că n-ați putut vedea nimic...

— O, ba da! șopti normandul, ai cărui ochi se umeziră la amintirea nopții.

Neînțelegând nimic, marchizul își pierdu răbdarea.

— Doamne, Dumnezeule! strigă, ce joc mai e și ăsta? Trebuie să vă smulg cuvintele cu cleștele?

— Vai de păcatele mele! Nu-i nevoie, domnule marchiz, veni gasconul în ajutorul prietenului său și închipuindu-și că a găsit un argument bun. Micuțul se zăpăcește. Sigur că am căutat, dar nu acolo unde trebuia...

— Îmi trebuie fapte! Unde v-ați dus? Văzându-i așa de cu coada-ntre picioare, Chaverny bănuia că se vârâseră în cine știe ce aventură. Dar știa și că normandul se învățea câte o jumătate de oră în jurul problemei, fără a mărturisi nimic. De aceea decise să se adreseze gasconului, care era mai vorbăreț și al cărui cap era încă puțin înfierbântat de libațiunile recente.

— Hai, vorbește tu, îi spuse. Dacă nu spui adevărul, îți jur că nu veți mai ieși de-aici, nici unul din voi, nici ziua, nici noaptea.

— Pentru că așa vreți, răspunse gasconul, o să vă spunem tot... Și, pe sfântul Dumnezeu! O să vă apuce râsul!

Degeaba îi înfipse Passepoil un cot ascuțit în coaste, Cocardasse se pornise — nu l-ar mai fi oprit nici dracul. De câte ori nu l-am mai văzut trăncănind vrute și nevrute?... Dar acum, chiar că nu era cazul.

— Care va să zică — începu — mergeam spre Grange-Batelière și hop! Că ne-am întâlnit cu Opera.

— Ce-mi tot cânti?

— Adevărul adevărat, așa cum mă vedeți!... Și, păcatele mele! În zilele în care este închisă, așa cum ne-ați spus ieri, doamnele actrițe umblă creangă, spre cea mai mare plăcere a lui Cocardasse și a lui Passepoil. Slavă Domnului! Azi-noapte, domnule Chaverny, am văzut Opera.

— N-ai vrea, cumva, să fii mai clar?

Gasconul fu mai clar, folosind limbajul său pestriț, întretăiat de hohote de râs, căroră li se alătura veselia lui Chaverny.

— Pe cinstea mea! exclamă acesta, voi aștia nu vă plictisiți deloc. Dar din toate acestea rezultă că ați făcut cu totul altceva decât ce trebuia să faceți.

— Cam așa se pare, încuviință Cocardasse. Totuși ne vom răscumpăra, făcându-ne datoria diseară.

— Și chiar vă închipuiți că vă veți petrece astfel toate nopțile afară?

— Nu toate, domnule marchiz; dar — adăugă gasconul cu o gravitate plină de haz — niște spadasini bătrâni, așa ca noi, sunt obișnuiți să nu doarmă decât o noapte din cinci, și dacă Micul Parizian ar fi aici, v-ar spune la fel ca mine, zău așa!

— Asta înseamnă că trebuie să vă las să vă faceți de cap?

— Drăcia dracului! Cred că asta-i părerea mea, și micuțul nu mă va contrazice... Dacă am avea mișcările libere...

— Ah! Dacă le-am avea!

— V-ați întoarce la Grange-Batelière ca să vă-ntâlniți acolo cu Opera? se oțărî marchizul.

— Vai de capul meu! Nu e sărbătoare în fiecare zi...

— O! Nu!... suspină fratele Passepoil, cu ochii ridicați spre cer.

— Și totuși, continuă Cocardasse, care ținea să-și recâștige libertatea, este și ceva adevărat în ce spunea domnul marchiz.

— A! Și ce, mă rog? întrebă acesta.

Gasconul se hotărî să pună totul în joc:

— Păi, vorba este că ne-am duce, cu adevărat, la Grange-Batelière, dar că Opera n-ar mai fi amestecată cu nimic... ceea ce nu înseamnă că nu vor fi doamne.

— Bănuiam cu...

Gasconul făcu un gest de profundă milă.

— Asta-i treaba micului meu profesor de scrimă, care aleargă mereu după sexul frumos. Între timp Cocardasse își ascute privirea și puțin îi pasă de nimicurile astea. Ieri ne-am ratat întâlnirea și, pe cinstea mea! Astă-seară nu trebuie s-o mai ratăm.

— Ne-am dat cuvântul, murmură Amable care, cu toate fericirile din noaptea trecută, nu uita promisiunea făcută Desfrânatei.

— Vai de păcatele mele!... îl întrerupse Cocardasse, fusta va fi pierzania micuțului ăsta!... Deși aproape întotdeauna în jurul femeilor găsești ceea ce cauți, și am ca o idee că în jurul celei de-acolo vom găsi ceva.

— S-ar putea să fie lovituri de spadă, zise marchizul.

— *As par pur!*²⁹ Este mai mult decât probabil, dar noi vom da mai multe decât vom primi și, printre toate, vor fi negreșit și unele pentru vreun dușman al lui Lagardère.

— Ei, bine! Duceți-vă unde veți vrea, dar — mai ales — să vă aduceți pielea întreagă.

— Vai de capul meu!... Dacă pielea celorlalți nu s-ar teme mai mult decât a noastră, cred că cimitirele ar fi inutile. Fiți liniștit, domnule marchiz, Cocardasse și Passepoil nu-și vor pierde pielea.

---

²⁹ *As par pur!* (dialect gascon, în franceza veche) = Nu te teme! (n.t.)

Chaverny se culcă la loc și maeștrii de arme pleacă, încântați că avuseseră câștig de cauză pentru viitor și că scăpaseră așa de ușor pentru trecut.

— Vai de păcatele mele!... Ce zici de cum am câștigat bătaia?

— Cuvântul este un lucru foarte frumos, nobilul meu prieten.

— Mie-mi spui, iubițelule?... Dacă n-aș fi fost profesor de scrimă, aș fi putut să fiu orator. Partea proastă este că amândouă sunt meserii care fac sete.

Și, pentru a întări mai mult aceste vorbe, își trase prietenul după el, la bucătărie, unde doamna Françoise îi reconforta cu o ceașcă de supă. Amândoi aveau nevoie de așa ceva după peripețiile acelei nopți agitate.

— Atunci, ne-am înțeles pentru diseară? Întrebă Amable.

— Slavă Domnului! Cred și eu, chiar dacă doamnele de la *Vizuina Puturoasă* nu au farmececele celor de la Operă...

— Toate femeile sunt frumoase când știi să le apreciezi, își spuse Passepoil părerea, cu convingere.

— Și toate vinurile sunt bune, pușlama, când ai un gâtlej bine făcut... Cel al lui Cocardasse nu are forma unui corn de vânătoare!

Tot așa cum acestuia îi era și mai sete după ce băuse, tot astfel Passepoil era mai îndrăgostit după ce iubise.

Amândoi se lingeau pe buze dinainte, unul la gândul urcioarelor pe care avea să le golească, celălalt visând la farmececele Desfrânatei. Cât despre diferența față de ceea ce gustaseră în noaptea precedentă — vinurile cele mai generoase și femeile cele mai apreciate din Paris — și ceea ce îi aștepta în acea seară — vinul alb de Vauvert sau de vreun alt soi și servitoarele de la han —, prea puțin le păsa. Li s-ar fi putut aplica foarte bine următorul dicton celebru, dac-ar fi fost compus în acea epocă:

*Ce importanță are sticla, dacă ai beția!*³⁰

---

³⁰ Textul original în lb. franceză este:

Ou importe le flacon, pourvu qu'on sit l'ivresse! (n.t.)

Totuși un lucru îi punea pe gânduri: se întrebau ce primire le rezerva Desfrânată. Mai ales normandul era foarte îngrijorat în legătură cu asta. Nu uita că ea îi dăduse — ca să spunem așa — ordinul de a reveni a doua zi și că era o femeie în stare să-și facă ascultată voința. Așa că tremura numai la gândul privirii oblice ce va apăsa asupra lui, cu atât mai mult cu cât în mintea lui nu găsea nici un mijloc de a potoli mânia cumplitei matroane.

Își deschise inima față de Cocardasse, care izbucni în râs:

— Nu te teme, iubițelule!... Pune-ți doar câțiva bănuți de argint în buzunar, și frumoasa va fi blândă ca un mieluşel. Mi-e milă de tine, micul meu profesor de scrimă, că nu știi că pe bărbat îl învingi cu oțel, iar pe femeie — cu argint.

— Ai dreptate mereu, Cocardasse. Dar nu ești de părere să mergem să dormim o oră sau două, căci s-ar putea prea bine ca la noapte să nu dormim deloc?

— Faci cum vrei, bătrâne. Cât despre mine, prefer să beau o sticlă cu prietenul Berrichon, în sănătatea respectabilei sale bunici.

— Nu! Nu! se împotrivi Françoise. Plecați din bucătăria mea, jupâne Cocardasse. E destul că l-ați învățat pe micuțul meu să-și omoare aproapele, fără să mai fie nevoie să faceți din el un bețiv și un amator de fuste.

— Păcatele mele!... Dar, buna mea doamnă, bărbatul este făcut ca să se bată, să bea și să iubească! Passepoil și cu mine constituim cea mai bună dovadă: eu beau, el iubește și amândoi ne batem... Pe toți dracii! Nu este deloc mai rău din cauza asta, și tot așa va fi și cu copilașul dumitale.

— La vârsta lui, murmură tandrul Amable, cu sedusesem deja...

Se întrerupse brusc, căci Françoise Berrichon îi aruncase drept în mutră cârpa de bucătărie, pentru a-l face să tacă. După care îi îmbrânci pe amândoi, silindu-i să iasă.

Toată ziua se învărtiră ca niște suflete chinuite, așteptând cu nerăbdare să vină seara. Și totuși, ar fi fost tare mirați dacă li s-ar fi spus că domnișoarele de la Operă — contrar părerii gasconului — nu le erau datoare cu nimic. Căci nu numai că îi copleșiseră cu favorurile lor pentru că le scosese dintr-o situație foarte grea, dar mai ales îi salvaseră pe ei înșiși dintr-o cursă întinsă, în care s-ar fi putut prea bine să-și piardă viața.

Așa se întâmpla că, adesea, cel care crede că a săvârșit o faptă bună este primul care beneficiază de pe urma ei. În balanța destinului, virtutea acelor doamne și viața profesorilor de scrimă avuseseră aceeași greutate.

Capitolul IX - Căutare nocturnă

Să mergem puțin înaintea celor doi viteji ai noștri, pentru a vedea ce se întâmplase în seara din ajun în cele două spelunci, *Vizuina Puturoasă* și *Crăpelnița*, căci nu doar în cea — dinții se veghease toată noaptea în onoarea lor.

Imediat după ce plecaseră, Desfrânata fusese cuprinsă de o teamă vagă că nu-i va mai vedea întorcându-se și, în această problemă, femeia nu era vinovată cu nimic. Într-adevăr, dacă steaua lor nenorocoasă avea să i-i aducă pe amândoi înapoi, că își promitea pur și simplu să-l momească pe normand cu promisiuni vagi, cărora nu le va da, desigur, nici o urmare. Între timp, banii profesorilor de scrimă vor intra în punga ei, și mai ales acesta era aspectul care o interesa.

Astfel își făcea jocul obișnuit, ferindu-se să-i jumulească dintr-o dată și din prima zi pe nătărăii pe care i-i trimitea Providența sau diavolul.

O zicală înțeleaptă spune că nu te lași jupuit de viu fără să țipi. Și, deoarece sașia noastră nu voia să se audă strigătele victimelor sale, le închidea gura cu o sărutare, în timp ce-și băga mâna în buzunarul lor. Puținele intimități ce se obțineau din partea ei erau plătite scump, și cei cărora li le permitea pe toate trebuiseră să-și golească în fața ei o pungă bine garnisită.

Este ușor de înțeles interesul pe care-l purta celor doi profesori de scrimă și mai ales lui Passepoil, în care ghicea pe unul din acei îndrăgostiți creduli, pe care-i poți suci oricum, doar cu o otheadă.

Yves de Jugan și Raphaël Pinto aveau un motiv pentru a-și aștepta prietenii din ajun. I-am văzut, într-un local rău famat de pe strada Guisarde, urzind în legătură cu aceștia niște planuri ticăloase, împreună cu Gauthier Gendry și cu Balena.

Acesta din urmă renunțase la afaceri, deoarece negoțul lui de vânzător de migdale nu-i adusese decât necazuri, fără ca măcar, în compensație, să afle ce voia să știe. Și acum avea un nou motiv de ură împotriva profesorilor de scrimă, a căror apariție pe nepusă masă îl împiedicase să-l pedepsească așa cum merită pe Jean-Marie Berrichon. Așa că, până când îl va găsi iar pe ștregar, se gândea că va putea, chiar în acea seară, să se răzbune pe apărătorii acestuia.

Așadar, dacă hangița *Vizuinei Puturoase* pusese gând rău banilor lui Cocardasse și ai lui Passepoil, prea puțin pășându-i de virtutea lor, cei patru ticăloși amintiți mai înainte nu voiau decât viața lor și-și luaseră toate măsurile în acest scop.

Dar nu întotdeauna se împlinește ceea ce-ți dorești cel mai mult. În zadar scrutase zărilor Desfrânata, de pe pragul său, și degeaba își lustruiseră bandiții săbiile în vederea onoarei pe care o vor avea, de a găuri trupurile ajutoarelor lui Lagardère: strădaniile lor aveau să rămână fără folos.

La apusul soarelui, Balenă și Gendry se duseră așadar la cârciuma *Crăpelnița*, în timp ce Yves de Jugan și Raphaël Pinto intrau la *Vizuiua Puturoasă* unde nu era ocupată nici o masă.

— Cum? Încă n-au sosit camarazii noștri de ieri? întrebă Yves de Jugan, după ce parcurse sala cu privirea.

— N-am văzut pe nimeni, răspunse Desfrânata. De altminteri, nu s-a făcut încă ora.

— Speram să-i găsesc mai devreme și să-i invit să ia masa cu noi.

— Fir-ar să fie! exclamă Pinto, măcar de n-ar lipsi în scara asta; buzunarul mi-e aproape gol și am nevoie să câștig ceva bani de la ei, ca să mă refac.

— Stai așa!... Ușure!... îl întrerupse hangița. Eu voi fi prima care să ia parte la joc și, dacă cineva trebuie să câștige, mi se pare cinstit ca acela... să fie stăpâna casei.

— Vom vedea asta, frumoaso, ripostară tinerii. Până atunci, adu-ne de mâncare și scoate vin pentru Cocardasse. Când va sosi, îi va fi sete.

Trecu o oră întreagă, în timpul căreia cei doi voinici își puseră fălcile la treabă cu acea energie pe care o dă pofta de mâncare a celor douăzeci de ani. Abia din când în când își

ridicau capul pentru a schimba câteva glume grosolane cu servitoarele.

Profesorii de scrimă nu mai soseau la Desfrânata care, destul de enervată de această așteptare, făcea o continuă navetă între scaunul ei și ușă.

Tinerii, după ce începuseră o partidă de zaruri, păreau la fel de îngrijorați și incapabili să se concentreze la joc. Yves de Jugan chiar ieși pentru câteva clipe și scoase un fluierat în fața ușii cârciumii *Crăpelnița*, unde i se alătură imediat Gauthier Gendry.

— Sunt acolo? întrebă acesta.

— Nu încă; poate că au fost siliți să întârzie, dar sunt sigur că vor veni.

— Înțelegerea fusese făcută pentru astă-seară, nu-i așa?

— Categorie.

— Nu uita să-l îmbeți pe Cocardasse și, dacă poți, chiar pe amândoi. Când vor fi gata de plecare, vino să-mi dai semnalul; te aștept.

Yves de Jugan se reîntoarce la Pinto și așteptarea se mai prelungi încă vreo oră.

— Nu vor veni, bombănea Desfrânata. Dacă Passepoil încearcă să-și bată joc de mine, n-are decât să se păzească!

— Realitatea este că ar greși tare rău, zise Pinto, cu ironie. Când ai norocul de a fi intrat în grațiile lui Venus, ai fi de neiertat dacă le-ai disprețui.

— Tu să taci, filfizonule, zice femeia, grațiile mele nu sunt pentru un tinerel ca tine, și am eu grijă să le împart cui trebuie.

— Și dacă nu vor veni, continuă Raphaël, care avea chef s-o sâcâie pe hangiță, poate vom avea șansa de a fi acceptați spre a-i înlocui?

— Obrăznicătură!... Ți-am zis să taci, îl repezi Desfrânata, înaintând cu mâna ridicată.

Pinto făcu un plonjon sub masă.

Yves de Jugan îi spuse să se-astâmpere. Nu era momentul să se poarte astfel încât să fie dați pe ușă afară.

— Vor veni, susținu el, sunt sigur. Ia tăceți, vine cineva.

Într-adevăr, intră un bărbat care-și vâra sabia la loc în teacă. Era cam palid și părea să aibă cât mai repede nevoie de un întăritor.

Din păcate, nu semăna deloc nici cu Cocardasse, nici cu Passepoil, și nu trebuia să-l privești de două ori ca să-ți dai seama că făcea parte dintr-una din acele bande de tâlhari mereu la pândă prin preajma canalului.

Persoana și veșmintele sale nu erau deloc arătoase. Când Pinto îl întrebă ce i se-ntâmplase, necunoscutul îl privi cu neîncredere și-i răspunse răstit:

— Nimic, sau, oricum, e treaba mea.

Apoi se duse să se așeze la o masă în fundul sălii și, chemând-o pe Desfrânata, comandă:

— Dă-mi repede de băut.

— Oho!... făcu gazda. Ar trebui să vorbești altfel... Și, mai înainte de a comanda așa ritos, ai arginți?

— Arginți, nu... dar am aur, și încă din cel care n-a trecut pe la Palatul Monedelor³¹.

Scotoci prin buzunar și scoase un lăntșor pentru doamne, pe care-l săltă în mână, zicând:

— Ia privește!... Țsta valorează cât să beau o noapte întreagă, iar în schimb, tu o să ți-l poți pune la gât.

Desfrânata vru să cântărească lanțul în mână. Dar bărbatul închise pumnul rânjind:

— Jos labele, grăsono. Îl vei avea când nu-mi va mai fi sete.

— De unde l-ai luat? Întrebă femeia.

— Dacă vei fi întrebată...

Hangița își înfipse mâinile în șoldurile zdravene.

— Fără secrete, zise. L-ai furat, amice, și nu departe de aici. Îmi place să știu ce se petrece prin preajma hanului meu, chiar și numai pentru a mă distra — eu, care nici nu scot nasul pe afară.

— Trebuia să vii să vezi.

— Prefer să-mi spui ce-ai văzut tu.

— Eu n-am văzut nimic.

— N-ai văzut nimic?... tu?... Să știi, micuțule, că n-o duci cu preșul pe Desfrânata și nu ca să dai jos nucile din pom îți scoseși, mai adineauri, spada din teacă.

Banditul protestă:

---

³¹ *Palatul Monedelor*: Centru de fabricație monetară în Franța, aflat în Paris și construit între 1771-1777. (n.t.)

— Îți spun că n-am văzut nimic, pentru că era beznă. Dă-mi pace, sau pleacă în altă parte. Dacă n-am chef să spun nimic, nu tu, cumătră, ești cea care mă va face să trăncănesc!

— Faci o mare greșeală! exclamă Desfrânata care, cu o mișcare neprevăzută, îi smulse spada din teacă.

După ce-l dezarmase în felul acesta, făcu un pas înapoi și, cu mâna ce-i rămăsese liberă, scoase din corsaj un pistol a cărui țeava o îndreptă spre tâmpla ciudatului ei mușteriu.

— Nu ești nici primul și nici ultimul pe care-l voi face să vorbească împotriva voinței lui, îi zise. Și te poftesc să nu mai te lași rugat, dacă nu vrei să-ți dau și alte lecții pe care le folosesc pentru dezlegarea limbilor.

Yves de Jugan și Raphaël Pinto urmăreau cu interes această scenă. Cât despre servitoare, deși erau obișnuite cu manevrele expeditivă și războinice ale stăpânei lor, o aplaudară.

— Le vezi — spuse hangița, arătându-le pe zgripturoaicele adunate în jurul ei. Asta este banda mea, și valorează cât a ta, căci e nevoie de mulți bărbați pentru a le face să le fie frică. Trebuie să-ți dai drumul la gură, băiete, dacă nu vrei să petreci un sfert de oră neplăcut între labele lor.

Banditul încercă s-o șteargă. Una dintre femei îi văzu mișcarea, îi tăie cu curaj calea și, izbindu-l cu capul în piept, îl făcu să se rostogolească sub masă.

— Buun! zise Desfrânata. Asta te va face mai ascultător.

Dar omul era încăpățânat:

— Nu, n-o să vorbesc. Nici nu știu cine suntăștia doi.

Cu degetul îi arăta pe Jugan și pe Pinto, care începură să râdă.

— Nu suntem nici ofițeri de poliție, nici jandarmi, răspunseră, și-ți poți depăna liniștit povestea, bătrâne. S-ar putea chiar să ne intereseze. Ia dați-i să bea, fetelor, poate i se va dezlega limba.

În fața urcioarelor, omul se hotărî.

— Poate c-ați văzut — începu — niște doamne drăguțe, plimbându-se toată după-amiaza prin împrejurimi, pe la Grange-Batelière. Au făcut greșeala să rămână pe-acolo până la o oră prea târzie, și vina nu era numai a lor, căci noi îi îmbătasem pe vizitii care le conduceau trăsurile și tăiasem pe trei sferturi, cu fierăstrăul, una dintre hulube.

— Cine erau doamnele acelea?

— Nu le-am cerul să ne spună numele. Aveau bijuterii frumoase și, în buzunare, aur — lucruri foarte tentante pentru cei care n-au așa ceva, cu atât mai mult cu cât, în meseria noastră, nu rămâi nepăsător nici la o femeie drăguță, într-o noapte cețoasă.

— Înțeleg, îl întrerupse Desfrânată. Le-ați atacat ca să le jefuiți și... pentru rest.

— Așa-i precum zici, frumoaso, și lovitura era extraordinar de bine organizată. S-a întâmplat ceea ce prevăzusem: huluba s-a frânt, trăsura s-a răsturnat; noi am apărut spre a ne oferi serviciile și pentru a ușura încărcătura. Ba chiar atunci s-a întâmplat că mi s-a agățat de degete lăntșorul ăsta: am tras brusc și, din mână, mi-a trecut în buzunar.

— Câți erați, care puseserăți la calc cursa?

— Doisprezece. Erau tot atâtea femei și nu exista nici un motiv pentru ca trăsurile să nu plece înapoi goale. Doamnele s-ar fi trezit a doua zi dimineața fără nici o zgârietură.

— Sunteți niște lași! exclamă Desfrânată. Nu se atacă niște femei care nu sunt apărate de nimeni și care nu sunt în stare să se apere ele înseși. Nu v-ar fi mers dacă ne-ați fi atacat pe noi.

— Tot ce se poate, dar cât despre alea, vorbești prea ușor, cetățeanco. Cui i-e frică de lup, n-are decât să nu vină să se bage-n gura lui. Pentru noi, ăștia, orice vânat e bun, mai ales atunci când are pielea fină și punga garnisită.

— În fine, și ce s-a mai întâmplat?

— S-a întâmplat că nu ne-am ales nici cu femei, nici cu bani, și că cinci de-ai noștri au rămas pe teren, după ce o jumătate dintre ei o luaseră la goană.

— O jumătate, plus unul, și acela ești tu...

— Te pricepi să numeri, frumoaso. Deoarece eram ultimul, nu mi s-a părut c-ar fi nimerit să completez jumătatea de duzină de răniți și morți. Am spălat putina, și iată-mă.

— Păcat... Dar, ia spune-mi, cine v-a mângâiat așa de bine coastele? Presupun că nu doamnele pe care le-ați jefuit?

— Au fost de-ajuns doi bărbați, sau, mai curând, doi diavoli. Ah! Pot să vă asigur că ăia știu să mânuiască o sabie!

Yves de Jugan și Raphaël Pinto schimbară o privire.

— Cum erau acei bărbați? Întrebară, aproape simultan.

— Era mai ales un vlăjgan lung, care zbiera niște înjurături cumplite și care se pricepea să-ți vâre oțelul în piept sau drept în mijlocul frunții!

— Cocardasse! șopti Pinto la urechea vecinului său.

— Și nici celălalt nu era mai prejos, continuă omul. Era un fel de sfrijitură, care-ai fi zis că e pus pe arcuri de oțel. Ăla nu spunea nimic — spada lui vorbea pentru el.

— Passepoil! spuse de astă dată Jugan la urechea lui Pinto.

— Nu știu, mărturisi banditul, de unde ieșiseră cei doi ticăloși, și nici că m-aș duce să-ntreb care le e adresa. De altminteri, poate că n-o să-i mai întâlnesc niciodată, fiindcă...

Desfrânata îi puse mâna pe umăr. Ghicise și ea despre cine era vorba.

— Ce vrei să spui? strigă.

— Doamne!... Au dat o groază de lovituri de spadă, dar, cu siguranță, au și primit; și nu-i imposibil ca în clipa asta să fie pe cale de a crăpa, lângă cei pe care i-au hărtănit așa de rău... N-am așteptat să văd cum stau lucrurile.

— Ticălosule!... tună vocea Desfrânatei. Dacă li s-a întâmplat o nenorocire, vei plăti pentru ceilalți...

— Ei, na!... Așadar, îi cunoașteți?

— Îi așteptăm aici de două ore... Mare păcat că nu v-au înfipt în frigare ca pe niște pui, începând cu tine!

— Aa! S-avem iertare!... Este, dimpotrivă, un noroc atât pentru mine cât și pentru dumneavoastră, căci altminteri nu v-aș fi putut spune ce s-a-ntâmplat, și asta nu i-ar fi împiedicat să fie răniți sau morți, dac-așa o fi fost să fie.

— Asta vreau să știu! zise Desfrânata, izbindu-și palma de frunte. Ne vei conduce acolo. Mai întâi, dă-mi lanțul de adineauri.

— O clipă; n-am băut pentru toată valoarea lui.

— Destul cu vorba!... Dă-l, sau o să ajungi lângă ceilalți.

Banditul înțelese că trebuia să se execute, și lăntșorul de la gâtul Cidalisei trecu în mâinile Desfrânatei, care de a doua zi avea să se împodobească cu el.

Yves de Jugan se făcu nevăzut câteva clipe, pentru a-l preveni pe Gendry în legătură cu ce se întâmpla, și acesta se pregăti să li se-alăture, ca din întâmplare, împreună cu Balena, de îndată ce vor porni în căutarea profesorilor de scrimă. Dacă nu le vor găsi decât cadavrele, treaba va fi gata făcută.

Hangița puse o torță în mâinile lui Pinto, o alta în cele ale banditului. Ea însăși, înarmată cu pistolul, mergea în spatele acestuia.

— Pregătiți păturile, le porunci servitoarelor. Dacă sunt doar răniți, îi vom aduce aici. Hai, înainte, pe drumul cel mai scurt.

Ciudatul alai porni la drum, în lumina tremurătoare a torțelor și, în noaptea fără lună, spectacolul era lugubru. După mai puțin de un sfert de oră, dădură peste un cadavru cu chipul schimonosit.

— Bun, ăsta-i unul, zise Desfrânata, după ce-l cercetase. Nu-i ceea ce căutăm.

Pământul era răscolit cu picioarele. Te afundai în noroi amestecat cu sânge.

— Uite altul, zise femeia, împingând cu piciorul un nou cadavru.

— Îl cunosc, afirmă tâlharul, trebuie să fie cel lovit în frunte.

— E o treabă făcută curat, rânji Desfrânata, după ce se aplecase ca să constate faptul. Mâna care a dat această lovitură trebuie să fie obișnuită să expedieze gentilomi fără a le deteriora vesta.

Numără cinci trupuri aproape reci, dar în zadar au fost explorate împrejurimile, nu mai găsiră altele.

— Hei! Voi de colo!... Oare ce căutați, prieteni? Întrebă un glas, din spate.

Erau Gendry și Bajena, care veneau în ajutor.

Hangița îi înfruntă:

— Și voi, ce vreți?

— Ușurel! Nu te supăra, mămico!... Poate că v-ați pierdut niște prieteni prin noroi? Dacă aveți nevoie de serviciile noastre, iată-ne la dispoziția dumneavoastră.

— Nu mai avem nevoie de nimeni, bodogăni femeia.

Dar Gendry n-o asculta și era atent la Yves de Jugan care-i descria, amabil, tot ce se întâmplase, după care constată:

— Atunci înseamnă că lipsesc doi la apel!

— Da... Cocardasse și Passepoil...

— Cum?... Cum ai zis?... Cocardasse și Passepoil?... Păi ăștia sunt prieteni de-ai mei, și aș fi foarte necăjit dacă li s-ar fi întâmplat o nenorocire. Să căutăm bine, copii, ca să le dăm cât mai grabnic ajutor.

Singurul martor al bătăliei crezu că e dator cu o explicație:

— Poate că nu erau decât răniți, și nici asta nu știu.

— Răniți!... Dar atunci ar fi putut să se târască undeva.

Gauthier Gendry luă torța din mâinile lui Pinto și începu să scotocească prin cele mai mici unghere, până și în tufele de drobiță³². Ar fi plătit mult pentru plăcerea de a-i găsi pe Cocardasse și Passepoil, sau măcar pe unul din ei, întinși pe spate, cu brațele desfăcute și lipsiți de viață.

Curând fură nevoiți să renunțe, și ex-sergentul din regimentul de gardă, cu un glas pe care se silea să-l facă emoționat, se porni să înșire panegiricul pretinșilor săi prieteni. Mai lipsea puțin și ar fi vărsat lacrimi pentru nefericitul lor sfârșit.

Între timp, tâlharul care tot mai căuta, sub supravegherea Desfrânatei, își trase brusc o palmă peste frunte:

— Am o idee, zise.

— Este momentul s-o faci cunoscută, amice, îl sfătui hangița, cu destulă asprime. Vorbește.

— Dac-ar fi răniți, doamnele pentru care își riscaseră viața nu i-ar fi părăsit și poate că i-au luat în trăsurile lor... Este inutil să-i căutăm aici...

— E posibil să ai dreptate, aprobă Desfrânata după o clipă de gândire.

Și, cu un ton înverșunat, șopti:

— Totuși, aș fi vrut să-i îngrijesc eu însămi.

Nu adăugă c-ar fi făcut-o pentru ceea ce-ar fi putut câștiga din asta.

Gauthier Gendry acceptase părerea celorlalți, dar simți nevoia să-și exprime propriul gând:

— S-ar putea să fie așa și, totuși, cine ne dovedește că n-au murit în timpul transportului?

Comentând această ultimă ipoteză, grupul se întoarse la *Vizuina Puturoasă* și, pe drum, Gendry își relua văicărelile cu privire la soarta prietenilor săi. Despărțindu-se de Desfrânata în pragul ușii, îi promise să se informeze despre ce s-o fi întâmplat cu ei și să-i aducă la cunoștință de îndată ce va afla ceva. Apoi plecă, urmat de Balena, amândoi cu lacrimi prefăcute pe marginea pleoapelor.

---

³² *Drobiță*: specie de arbust spinos. (n.t.)

Și așa s-a făcut că, la ora la care gustau toate deliciile unor mâncăruri bune și ale unor trupuri frumoase, Cocardasse și Passepoil au fost onorați cu un discurs funebru, ceea ce nu i-a împiedicat să se simtă și în continuare la fel de bine ca și Pont-Neuf.

Dacă, mai târziu, aveau să-l întâlnească pe Gauthier Gendry, cu siguranță îl vor face să cânte un alt soi de litanie.

Capitolul X - La Desfrânata

Așa deci, iubițelule — îi spunea Cocardasse alter-ego-ului său, în vreme ce treceau, împreună, pe poarta Richelieu — uite c-o să fie o noapte splendidă!

— Noaptea este propice dragostei, șopti fratele Passepoil, a cărui inimă se aprindea întotdeauna la fel de prompt.

— Ei! Fitil viu ce ești, acolo unde mergem este un fel de templu al Amоруlui... acolo sunt niște doamne care nu cred că disprețuiesc asemenea îndeletniciri mărunte...

— Se potrivește cu vârsta lor... și cu a mea...

— Brr!... Cred că atunci când mama ta te-a adus pe lume, pe un drum din Normandia, a mea făcea cam același lucru pe malurile Garonei³³.

— Tot ce se poate, nobilul meu prieten... dar eu am inima mereu tânără... și mi-e teamă că a ta s-a înecat în lichid.

— Ba nu, micuțule, ba nu!... Vezi tu, un bărbat așa cum trebuie se deosebește de cei mai puțin bine alcătuiți prin faptul că știe să bea... Trebuie să fii tânăr și fără minte, sau bătrân și bolnav, pentru a-ți pierde vremea făcând reverențe domnișoarelor... Zău așa! Să te gândești la fleacurile dragostei este o țacăneală diavolească!

Privirea pe care Passepoil i-o aruncă nobilului său prieten nu era lipsită de o oarecare milă.

— Și totuși, ai în fața ochilor exemplul contrariului, continuă cu o voce blândă și convingătoare. Oare domnul conte de Lagardère, stăpânul nostru, n-ar răsturna pământul pentru cea

---

³³ *Garona* (în lb. franceză, *Garonne*): fluviu în sud-estul Franței, care izvorăște din Spania și se varsă în Atlantic, udând pământul provinciei Gascogne, de unde era originar Cocardasse. (n.t.)

pe care o iubește?... Oare domnul marchiz de Chaverny nu se topește de dragoste pentru domnișoara Flor?... În toată casa, doar Jacinta nu vrea să se căsătorească...

— Ei, na!... șoptește-i două vorbulițe despre asta, poate ai noroc.

— Nu i-am spus decât una, și mi-a dat, cu mâna ei frumoasă, o palmă răsunătoare... dar și asta este o fericire.

— Vai de păcatele mele! exclamă Cocardasse, izbucnind în râs. Poți să repeți, iubițelule. Cu un picuț de răbdare obții orice.

— Nu este răbdătoare la capitolul acesta și aș primi două palme în loc de una... Și, totuși, am fi avut o căsnicie așa de bună împreună!...

— Poate că-i mai bine așa, puștiule. Ea este prea tânără și prea drăguță pentru un maimuțoi bătrân ca tine și, bietul meu Amable, e foarte probabil să ți se fi întâmplat o nenorocire.

— Ia te rog! replică normandul, jignit, asta ar rămâne de văzut. Jacinta este în stare să se apere împotriva încercărilor admiratorilor...

— Văleu! *Povero!* Ce naiv ești, vorbind deja ca un soț... Ți s-ar fi spus să te duci să te uiți către dreapta, în timp de nevasta ta s-ar fi lăsat sărutată la stânga. Vezi tu, micuțule, noi nu suntem din plămada din care sunt făcuți Iosif-ii și, pe cinstea mea! Cel mai bun menaj din lume tot al lui Cocardasse și-al lui Passepoil este!

Acesta din urmă oftă:

— Îi lipsesc totuși o grămadă de farmece...

— Asta poate pentru că nu știi tu să le vezi, cât despre mine, unul, căsătoria nu m-atrage deloc. Soția mea este Pétronille: nu strigă, își face trebușoara corect și nu mă-nșeală niciodată; fără a mai pune la socoteală, puștiule, că în viața noastră am făcut mult prea multe văduve, ca să riscăm să fim plătiți cu aceeași monedă.

— Fiecare cu ideile lui și, oricât de bun ar fi menajul nostru, asupra acestui punct nu suntem deloc de acord.

— Ei, na!... atâta pagubă. De altminteri, nu se pune problema să ne căsătorim în seara asta.

— Parcă poți ști vreodată, Cocardasse? Câteodată inima vorbește tocmai când te-aștepți cel mai puțin.

— Drăcia dracului!... Sunt sigur că a mea nu va vorbi! Dar de ce naiba n-ai ales aseară, din grămadă?... Domnișoara Cidalise ar fi o doamnă Passepoil foarte prezentabilă...

Normandul replică aruncându-i nobilului său amic o privire indescifrabilă:

— Prea prezentabilă... E un petic care nu se potrivește la sacul meu.

— Vai de păcatele mele!... Și unde ai vrea tu să-ți găsești peticul pe măsură, micuțule?... Cred că Desfrânata-i mult sub măsura ta.

— Ar fi atât de drăguță dacă nu s-ar uita cu un ochi la slănină și cu altul la făină!... Și totuși, mai mult mă sperie decât mă atrage...

— Femeilor care se uită strâmb, niciodată nu li se pare că bărbații lor merg drept. Ferește-te de asta, ștregarule, mai ales că nu tu ai fi cocoșul în ogradă. Când cărbunarul nu este stăpân la el în casă, rar se întâmpla ca lucrurile să nu meargă rău.

— Sunt cu totul de părerea ta, Cocardasse. Dar mai există și altele, în afară de domnișoara Cidalise și de Desfrânata. În sfârșit, vom trăi și vom vedea. Deoarece toată lumea se căsătorește, va trebui, odată și-odată, să vină și rândul nostru.

— Aiurea!... Rândul meu ți-l cedez și, dacă fiul lui Cocardasse-senior va muri, îți jur că o va face în pielea unui celibatar.

Tot sporovăind astfel, cei doi prieteni trecuseră de zidurile de apărare ale orașului și ajunseseră la țară; mergeau cu acel pas vioi al oamenilor care n-au de ce se teme sau, cel puțin, cărora puțin le pasă.

Lumina zilei scădea tot mai mult și ceața care se ridica din mlaștini începea să învăluie totul. Din timp în timp, gasconul călca în câte o baltă de apă, ceea ce era pretext pentru o înjurătură formidabilă, iar Passepoil, care pățea același accident, aprecia că în mod evident acel cartier nu era o țară a belșugului.

— Nu ți se pare, zise, că nu e prea plăcut pe-aici, în plină beznă? Dacă Desfrânata nu ne ține la ea până la răsăritul soarelui, am ca o idee că nu ne va fi prea bine să pleoscăim pe-aici, după miezul nopții.

— Oho!... Dacă reușim să ne vedem vârful nasului, este de ajuns. Noi, ăștia, suntem cam ca liliecii.

— E posibil ca acest lucru să ne fie de folos peste câte va ore...

— La ce te gândești, iubițelule?... Ne vom simți atât de bine la *Vizuina Puturoasă*, încât tot acolo vom fi și când se va face ziua. Uiți că Chioruța are o slăbiciune pentru ține și că s-ar putea ca noaptea să ți se pară prea scurtă. În ceea ce mă privește, nu va fi niciodată destul de lungă, atâta vreme cât voi avea ce bea.

Ajunseră curând la han, a cărui ușă era larg deschisă, scaldând în lumină drumul. Ceva mai departe, cele două ferestre înguste și zăbrelite de la cârciuma *Crăpelnița* păreau doi ochi roșii și însângerați, deschiși spre misterele nopții.

Gasconul își încadra silueta sa lungă în golul ușii și, întorcându-se spre tovarășul său, zise cu un glas ca de tunet:

— Nu te teme! Intră, amice, am ajuns în port. Apoi, pășind înăuntru, adăugă, agitându-și pălăria la capătul brațului său osos:

— Salutare! Frumoase doamne! Toate cele bune, gentilomii mei!

Fratele Passepoil stătea cu un pas în urma lui. Fiindcă se aflau în port, nu dorea decât să arunce ancora, dar ochii lui căutau în zadar privirea piezișă a Desfrânatei, spre a-și da seama dacă nu-l va întâmpina, chiar de la intrare, vreo furtună grozavă.

— Doamne Sfinte! continuă amicul său. Cocardasse-junior și micul lui profesor de arme prezintă sexului frumos omagiile lor și nimeni nu mișcă. *Quiès à ca?*³⁴

Societatea nu era alcătuită, în afară de hangiță și de servitoarele ei, decât de Yves de Jugan și Raphaël Pinto, care schimbă o privire plină de satisfacție.

— Cocardasse! Passepoil! exclamă cu toții.

— În sfârșit, iată-vă, zise Desfrânata, repezindu-se în întâmpinarea lor. Și, după câte văd, zdraveni și nevătămați.

— Cum?... Și de ce n-ar fi așa?

— Nu sunteți nici unul rănit?

La această întrebare, cei doi maeștri de arme se priviră, iar Passepoil crezu că este cazul să declame cu glas tare și cu mâna pe inimă:

— Rănit în inimă, da! O, Venus!

---

³⁴ *Quiès à ca?* (lb. spaniolă) = E cineva acasă? (n.t.)

— Caramba! bombăni Cocardasse cu amărăciune. Nebunul ăsta nu va ști niciodată să-și controleze pasiunile!... Și cine, mă rog, și-ar fi permis să ne zgârie pantalonii? adăugă, adresându-se patroanei.

— Nu negați, spuse aceasta. Știm că v-ați bătut ca niște lei, nu mai departe decât aseară, și că ați salvat viața unor doamne drăguțe.

— Vai de păcatele mele!... Ștrengarul ăsta de Passepoil și cu mine n-am îngăduit niciodată lipsă de respect față de sexul frumos, în prezența noastră... Dar tot nu știm cum ați aflat despre întâmplare.

Desfrânata îl atrase la pieptul său pe tandrul Passepoil, care nu se gândi să protesteze.

— E bine ce-ai făcut, pușorul meu — îi spuse cu o voce pe care o dorea cât mai calmă. Dar mi-a fost groaznic de frică pentru tine și pentru camaradul tău.

— Dar de ce? întrebă normandul, oarecum neliniștit, văzând că femeia este la curent cu evenimentele din ajun.

— Ni se spusese că sunteți răniți... poate uciși, și am plecat imediat să vă căutăm, ca să vă dăm ajutor. Dar totul cum nu se poate mai bine, de vreme ce iată-vă sănătoși.

— Ei drăcia dracului!... Cine-i ticălosul care v-a dat prostia asta de veste? Ce, nu știa că Pétronille este o zână?

— Așadar, ați făcut un pact cu diavolul? întrebă Yves de Jugan, pe fruntea căruia apărură o cută de îngrijorare.

— Ei, na!... Nu-l cunoaștem, dar îi trimitem atâtea tâlhari la cazanul lui, încât afurisitul nici nu se gândește să se lipsească de serviciile noastre.

— Ați omorât deja mulți oameni? fu rândul lui Pinto să întrebe.

— Încă nu atâtea citi vom mai ucide, puștiule.

— Nu-i mai numărăm, este prea obositor, adăugă cu nepăsare Passepoil, care dorea să fie la unison cu prietenul său și să câștige stima celei pe care în sinea să o numea "zâna amorului".

— Cel mai frumos, continuă gasconul, este că ticăloșii vin singuri să se-așeze în fața spadei noastre, ca gâzele atrase de lumină. Și mi se pare că, pentru moment, există câțiva care sunt gata pregătiți să vină și care-și vor pierde ceva mai mult decât aripile.

Această aluzie contribui la neliniștea celor doi tineri, care se uitară din nou unul la celălalt.

— Știți unde să-i găsiți pe aceștia? întrebă Yves de Jugan.

— Ehe! Amice, dac-am ști, de mult nu le-ar mai fi ars să rădă. De altminteri, puțin ne pasă, suntem siguri că vor veni ei singuri. Nu-ți poți evita soarta. Uite, n-aș da nici patru soli pe timpul care le mai rămâne de trăit.

Această lăudăroșenie avu un efect ciudat asupra interlocutorilor gasconului. Se grăbiră să schimbe subiectul conversației.

— Dac-am bea în cinstea dumneavoastră? propuseră în cor.

— Luați loc, îi invită și hangița. O să vă povestim imediat și ce s-a-ntâmpat aseară aici.

— Adevărat! Mămica are dreptate. Vă vom arăta, puștilor, că nimeni încă n-a făcut vreo gaură în gâtul lui Cocardasse și că cea pe care-o posedă încă de la naștere n-are nici o fisură.

În curând, clinchetul cânilor și paharelor ciocnite se întrepătrunse cu glu-glu-ul vinului alunecând pe gâtlejuri și cu plescăitul limbilor. Fratele Passepoil, ghemuit la pieptul Desfrânatei — care îi făcea un colier din brațele ei dezgolite până la coate — nu se simțise nicicând așa de bine.

Yves de Jugan nu voia să lase altora grijă de a povesti maeștrilor de arme ce se petrecuse în seara din ajun la *Vizuina Puturoasă*, ceea ce-i permitea să povestească întâmplările așa cum îi plăcea, trecând sub tăcere anumite lucruri. Așa de pildă, putem bănuî că în mod voit a uitat să vorbească despre cei doi bărbați care li se alăturaseră, spre a-i ajuta în căutările lor. Dacă cineva ar fi remarcat cu glas tare această omisiune, i-ar fi fost foarte ușor să spună că nu-i cunoștea. Hangița era mult prea bucuroasă că-i regăsise pe cei doi nătărăi pe care avea de gând să-i jumulească, pentru a da vreo atenție cuvintelor tânărului.

— Caramba! exclamă gasconul, mișcat de atâta solitudine. Toți cei de-aici suntem tovarăși. Sărut-o pe, vecina ta pentru tine și pentru mine, micul meu profesor, dacă totuși îți permite.

Amable nu așteptă să i se spună de două ori, și Desfrânata permise cu atâta bunăvoință, încât, pentru o sărutare, înapoie patru.

— Vă pregătisem paturi bune și moi, gânguri ea, niște pături în care v-aș fi îngrijit și v-aș fi alintat atât de bine, dac-ați fi fost cât de cât răniți...

— Ei, drăcia dracului! Nimic nu ne va împiedica să ne prefacem c-am fi răniți și, în loc de medicamente, să ne administrați câteva litre de vin bun. Dac-am întâlnit o gazdă atât de amabilă, la naiba! Cred c-o s-ajung să ador și eu femeile, la fel ca prietenul meu Passepoil.

— Va să zică îi plac mult, dragul de el?

— Vai! Sărmanul! Cedează în așa hal torentului vijelios al pasiunilor sale, încât se usucă pe tulpină!... Ia, mai bine, întrebați-l dacă ieri seară...

Pe sub masă primi o lovitură zdravănă de picior, dar acest avertisment ajunse prea târziu la destinație. Cele câteva cuvinte pronunțate atrăsese atenția Desfrânatei.

— Că veni vorba — zise, înfigându-și privirea chiorâșă în ochii victimei sale — unde v-ați încheiat noaptea? Dacă n-ați fost răniți, de ce n-ați venit?

Într-unele momente, normandul era luat pe nepregătite și cea mai simplă întrebare îl făcea să dea un răspuns atât de ridicol, încât imediat se vedea că minte. Dacă i se reproșa că nu făcuse un lucru asupra căruia se convenise, avea un răspuns invariabil și care totuși nu-i reușise niciodată.

Asta nu-l împiedică să-l ofere și cu acest prilej, tot așa cum îl oferise, chiar în aceeași dimineață, lui Chaverny.

— Noi... n-am avut timp.

— Cum... n-ați avut timp? se minună patroana. Era abia ora zece când a avut loc lupta și, admitând că a durat un sfert de oră...

— Ba, mult mai puțin decât atâta — se grăbi s-o întrerupă Cocardasse — timpul necesar ca să culci la pământ cinci bărbați, câte un minut fiecare... Ah! Vai de păcatele mele!... Nu suntem noi oamenii care să facem lucrurile pe jumătate. Să vedeți numai ce vă va spune micul meu profesor de scrimă...

— Nu, nu pe jumătate... cu noi, este ori tot, ori nimic!... confirmă și Passepoil, care-și dădea seama că amicul Cocardasse se va încurca într-o poveste din care amândurora avea să le fie tare greu să iasă.

Așa că folosi și această ocazie pentru a trage o nouă lovitură de picior în pulpele gasconului, spre a-l invita să-și țină gura.

— Pe cinstea mea! exclamă acesta, a trebuit, desigur, să le conducem pe acele doamne până în interiorul fortificațiilor, unde le-am urat noapte bună. Dar, nu știu din ce motiv, când am vrut să facem cale-ntoarsă, ni s-a închis poarta în nas. Domnul locotenent de poliție dăduse ordin să fie lăsați să intre în Paris toți cei care-ar fi vrut, dar să nu i se dea nimănui voie să iasă. Negreșit că avea motivele lui pentru asta, cu atât mai mult cu cât el este cel mai puternic.

Povestea aceasta nu stătea în picioare, dar putea să pară verosimilă în acea epocă în care singurul mijloc pentru a pune mâna pe un tâlhar de anvergură era ca, mai întâi, să-l împiedici să spele putina.

— Accept scuza asta, zise Desfrânata privindu-l pe Passepoil, care scoase un adânc oftat de ușurare. Știi că sunt geloasă și că ai de ales între doamnele de aseară și mine. Dar, păzea, mișelule, dacă nu voi fi eu aleasa!...

— Alegerea mea este făcută, răspunse normandul fără entuziasm, căci se gândea că Cidalise era mai puțin pretențioasă.

Deoarece aceasta din urmă nu se afla acolo, putea s-o prefere, în acea seară, pe Desfrânata, chiar de-ar fi să revină a doua zi la Cidalise, dacă s-ar ivi prilejul. În viață trebuie să știi să te adaptezi la împrejurări.

— Ei, bine! Domnii mei, exclamă hangița, în seara asta sunteți la mine și vă păstrez. Vom râde și vom juca până ne va prinde somnul. La voia fiecăruia să rămână să joace, sau să se ducă la culcare, dacă așa-l va îndemna inima; păturile sunt pregătite.

O puternică apăsare cu genunchiul, plină de subînțelesuri, îl făcu pe fratele Passepoil să priceapă ce voia să spună și, pe jumătate pentru că prevedea niște plăceri la care nu renunța niciodată, îi răspunse în același fel.

— Coborâți obloanele și închideți ușile, le porunci Desfrânata servitoarelor. Trebuie să ne simțim între noi, să nu ne deranjeze nimeni.

— O clipă, interveni Yves de Jugan. Pregătiți zarurile și cărțile, mă întorc în câteva minute.

Femeia cea masivă îl privi chiondorâș.

— Unde te duci?

— Să dezgrop o sticlă veche pe care am ascuns-o nu departe de aici, ca s-o degustăm în cinstea noilor noștri prieteni. O am direct din pivnițele regentului și o să vă lingeți buzele.

— Pe cinstea mea! exclamă gasconul, va fi binevenită. O vom goli în cinstea Alteței Sale. Du-te iute, puștiule, și întoarce-te și mai iute.

Yves de Jugan lipsi aproape un sfert de oră și reveni cu o mutră plouată. Pretinse că sticla fusese furată și, nu numai atât, dar că în locul ei fusese pus un pietroi.

— Și, totuși, zise Pinto, nu era nimeni pe-acolo, când am ascuns-o așa de bine.

— Nimeni, sunt sigur, întări Jugan, prefăcându-se furios: Fir-ar al dracului! Dacă vreodată dau de urma hoțului, o să-i dau un cap la burtă așa încât să fie nevoit să dea înapoi vinul pe care l-a băut.

Inutil să spunem că toată povestea asta cu sticla furată era falsă de un capăt la altul. Yves de Jugan se dusesse, pur și simplu, în spatele cârciumii *Crăpelnița* spre a sta de vorbă cu Gauthier Gendry.

— Sunt acolo, îi spuse, dar nu par deloc dispuși să părăsească locul înainte de răsăritul soarelui.

— La dracu! Asta nu ne aranjează câtuși de puțin, se cătrânise ex-sergentul. Găsește un mijloc ca să fie dați afară către orele două dimineața.

— Nu cred că e posibil. Desfrânata are intenții serioase cu Passepoil și nu-i va da drumul mai devreme de mâine. O ceartă n-ar avea drept rezultat decât să ne oblige să scoatem sabia chiar în sală, unde nu noi am fi cei mai tari, fiindcă femeile s-ar întoarce împotriva noastră.

— Nu întrevezi altă cale?

— Nici una.

— O să mă mai gândesc. Întoarce-te acolo — și tu și Pinto să fiți cu atenția încordată. În seara asta trebuie să le venim de hac celor doi profesori de scrimă.

Yves de Jugan se grăbise să revină la *Vizuina Puturoasă*, ba chiar se grăbise prea tare, căci în zorul său nu observase că cineva, care desigur fusese mirat de discuția lui cu Gendry, se luase pe urmele sale.

De câțva timp, printre zgripturoaicele care făceau tot soiul de treburi la *Vizuina Puturoasă*, se afla o fată tânără și trupeșă din ținutul Caux³⁵, care — socotind după farmecele abundente cu care era dotată, după carnea ei pietroasă, după obrajii trandafirii și buzele-i roșii — părea desprinsă dintr-un tablou de Rubens.

Era frumoasă, acest lucru nu putea fi negat; înaltă, bine făcută, cu trăsături regulate, cu păr blond bogat și mătăsos și cu ochi albaștri, limpezi și blânzi, avea o înfățișare foarte plăcută.

Nu c-ar fi fost chiar o bucătică regească, nici c-ar fi avut finețea marchizelor din acele vremuri, care purtau niște corsete în care, în zilele noastre, n-ar încăpea nici niște fetițe de paisprezece ani, dar avea o frumusețe a ei, o frumusețe de normandă robustă și sănătoasă, în stare să reziste la toate asalturile.

Cum de nimerise această perlă într-o asemenea speluncă? Nici ea nu știa prea bine.

Plecată din ținuturile sale, fără nici o para chioară, luase drumul Parisului, acesta fiind singurul loc unde credea că va reuși să se angajeze ca servitoare și să câștige câțiva soli. Ambiția ei se mărginea la a strânge destui bani pentru a se întoarce în satul natal și să găsească pe cineva care s-o ia de nevastă. La asta rumegase, cu sănătosul ei bun simț de țărancă lipsită de orice viciu.

Trebuie să recunoaștem că, pentru început, nimerise tare prost. Vină era a împrejurărilor. Pe drum nu căpătase de mâncare cât să-și sature foamea, sau cei care-i ofereau hrană ar fi cerut în schimb ceea ce că nu era dispusă să le dea.

Și așa s-a întâmplat că, într-o seară, zdrobită de oboseală și moartă de foame, se pomeni în fața *Vizuinii Puturoase*, de unde venea un miros ademenitor de supă de varză și de friptură de clapon.

---

³⁵ *Caux*: regiune în Normandia (Franța), la nord de Sena, cuprinzând un podiș calcaros, cu faleze abrupte spre Canalul Mânecii. (n.t.)

Parisul, cu zidurile sale de apărare, cu turnurile și monumentele sale, se profila la o distanță destul de mică și pentru a ajunge acolo nu mai trebuia decât un mic efort. Totuși, era atât de obosită și de înfometată, încât nu se simțea în stare să facă un pas în plus.

Se așeză, deci, pe marginea unui șanț, în fața cârciumii, și așteptă, doar s-o milostivi cineva de ea.

Acel cineva se prezentă sub cea mai neașteptată formă, adică sub înfățișarea Desfrânatei care, în acea seară, era foarte bine-dispusă.

— Hei! Ce-aștepți acolo, frumoasă? o întrebă văzând-o atât de palidă — consecință a stomacului gol.

— Mi-e foame! răspunse normanda.

— Cum așa?... Cu toate astea, nu semeni a cerșetoare.

— Nu cerșesc, dar nu mai am bani, și cred că voi muri mai înainte de-a ajunge la Paris.

— Ce vrei să faci la Paris?

— Să m-angajez ca servitoare, dacă m-o vrea cineva. Sunt puternică și nu mă codesc la treabă, poate că voi găsi ce să fac cu brațele astea ale mele.

Hangița începu să-i dea ocol, o studie din toate părțile, ca și cum ar fi cumpărat o vită la târg.

— Pe cinstea mea, da, zise. Ești robustă și ești o fetișcană frumoasă. Presupun că ți-ai câștiga bine ziua și încă și mai bine noaptea. Ce vârstă ai?

— Douăzeci de ani la Sfântul Blaise.

— După câte văd, i-ai folosit strașnic, anii ăștia... Ia spune-mi, ți-ar prinde bine să mănânci în seara asta?

Propunerea era atât de extraordinară, încât interpelata nu răspunse. Se mulțumi să adulmece mirosul de mâncare ce venea dinspre birt, și acest gest fu mai grăitor decât toate discursurile.

— Tocmai am nevoie de o servitoare, continuă hangița. Ți-ar conveni?

— Sigur că da, sigur că mi-ar plăcea, și v-aș fi tare recunoscătoare dacă mă luați în slujba dumneavoastră.

— Salariul n-o să-ți fie prea mare. Deși, să știi că nu sunt o căpcăună, și vei putea căpăta mai mult, dacă nu ești proastă. Hai, vino, fata mea; ți se va da mâncare, și cred că ăsta e cel mai urgent lucru acum.

Cu multe precauții o ajută să se ridice și să treacă drumul ținând-o de braț și o duse în han.

— Hai, voi, fetelor — spuse — dați-i să mănânce fetișcanei ăsteia. Mâine, după ce va fi dormit pe săturate, să-i puneți în mână o mătură sau o cratiță, și mi se pare c-o să fie bună la treabă. Tu, fată, bea și mănâncă — ai avut noroc că te-ai oprit tocmai în fața casei mele... apropo, cum te cheamă?

— Mathurine...

Toate servitoarele fură cuprinse de o mare admirație pentru noua venită, văzând-o cât de ușor înghite numeroasele mâncăruri ce-i fură servite. Desfrânata nu era zgârcită — își dădea seama că brațele vor funcționa la fel de bine ca fălcile și că hrana îi va fi plătită de zece ori prin muncă. Așa că o îndemna să mănânce pe săturate, în timp ce recruta privea în jurul ei cu acea expresie de fericire a vacilor sătule și cărora li se mângâie botul.

Nu părea deloc să fie speriată, fiind încântată că nu vedea în jurul ei decât femei și întrebându-se totuși de ce erau atâtea servitoare pentru o singură stăpâna.

Dar matracucile n-o priveau cu ochi buni pe intrusă, în situația lor specială, o fată tânără, mai frumoasă, mai proaspătă și mai drăguță decât ele putea deveni o rivală periculoasă.

Este adevărat că Mathurine avea una din acele expresii naive care nu te înșeală, iar privirea ei nevinovată dovedea, dinainte, că temerile lor erau nejustificate. Ca să vorbim drept, ele aveau totuși de ce să se îngrijoreze, căci, într-un asemenea mediu, țărăncuța cea stângace putea prea bine să-și schimbe purtările, și încă într-un răstimp foarte scurt. Așa că nu era înconjurată decât de priviri ostile și de șușoteli în care gelozia avea rolul principal.

Prezența Desfrânatei, care nu glumea cu disciplina și căreia nu-i plăcea să i se discute ordinele, era totuși de ajuns pentru a împiedica manifestările dușmănoase. Deocamdată, nici nu era nevoie de altceva.

Dacă Mathurine fusese primită de către suverana *Vizuinii Puturoase*, desigur nu bunătatea inimii acesteia era explicația. Patroana calculase dinainte tot ce-ar putea câștiga, la ce treburi neplăcute ar putea-o sili. Mizase și mai mult pe drăgălășenia ei, care va atrage la han clienți, fără ca prin aceasta s-o păgubească pe ea, care avea experiență și știa s-o folosească.

Când era vorba de vreun câștig, Desfrânata știa să stoarcă apă din piatră seacă.

În momentul acela era convinsă că făcuse o afacere bună. Acesta era motivul pentru care îi făcea normandei o primire atât de caldă, rezervându-și posibilitatea ca, în cazul în care aceasta nu s-ar purta cum trebuie, să folosească împotriva ei un argument la care fata ar fi sensibilă, și anume, că dacă n-ar fi cules-o de pe marginea drumului, ar fi crăpat acolo ca un câine răios.

După mii de mulțumiri și un sughiț de satisfacție, Mathurine fu condusă într-o chițimie în care cea mai îngrozitoare rogojină i se păru un pat minunat, într-atât avea nevoie să-și odihnească picioarele obosite.

Așa că dormi buștean, ceea ce nu înseamnă că a doua zi nu s-a trezit înaintea tuturor. Când servitoarele își făcură apariția, mototolite și ofilite, îmbrăcate neglijent cu veșmintele lor matinale, ea făcuse deja ordine și măturase prin sală.

Datorită muncii pe care-o făcu toată ziua, seara nici una nu-i mai purta pică pentru faptul că fusese angajată la han. Nimic nu te face să fii mai bine primit, decât să faci treaba altora.

Nu trecu însă mult până ce Mathurine constată că hanul era frecventat de o clientelă ciudată. Veneau acolo diverși târâie-spadă, pe care servitoarele îi numeau gentilomi și față de care aveau familiarități cam exagerate. Nici felul de a vorbi al tuturor acelor oameni nu era de natură s-o liniștească, ca de altfel nici unele tentative față de ea, din partea unor indivizi obișnuiți să rezolve treburile la iuțea.

Dacă roșea din cauza unor cuvinte cam deochete sau a unui gest nerușinat, toată lumea începea să râdă în cor, și Desfrânata era silită să intervină.

— Se va obișnui, zicea. Dați-i timp să se îmblânzească și lăsați-o în pace. Pentru cât valorează bărbații, nu e nici o grabă să-i cunoască prea repede.

Realitatea este că acelei ciudate comerciante nu-i părea rău că are prilejul să arate, la ea, o virtute autentică și care, la o adică, ar putea servi drept momeală. Vicleana cumătră avea, de altfel, grijă să vegheze să nu-i fie deteriorat acel rar eșantion de nevinovăție, pierdut într-o mocirlă.

Desfrânata, în rolul ei de paznică vigilantă a virtuții, era ceva nou și plăcut.

În cea de a doua noapte pe care a petrecut-o Mathurine la *Vizuina Puturoasă*, au surprins-o și au șocat-o o mulțime de lucruri, dar se decise să închidă ochii atunci când trebuia și să-și astupe urechile, spunându-și că, la urma urmei, poate că tovarășele ei nu credeau că fac ceva rău, morala din Paris fiind, fără îndoială, cu totul diferită de cea din regiunea Caux.

Încetul cu încetul se obișnuise cu felul acesta de viață și muncea ca un cal de povară, fără a se lăsa abătută de la munca ei.

Celelalte puteau să cocheteze, să se îmbete, să se bată, să-și dea afară pe bețivi cu ghionți și cu lovituri de picior; țărănuța din Caux părea că nu observă nimic și-și vedea de trebușoarele ei obișnuite, insensibilă la complimente ca și la insulte, știind chiar să se facă respectată dacă era cazul. În așa fel, încât toți tâlharii, spadasinii și haimanalele — obișnuieții localului — sfârșiseră prin a accepta situația și o considerau ca pe o faptură deosebită, răătăcită în acea cloacă.

Lucrurile mergeau așa de aproape trei luni, când Cocardasse și Passepoil puseră pentru prima dată piciorul în *Vizuina Puturoasă*.

Să fi ghicit oare Mathurine că bravul Amable văzuse lumina zilei în același ținut cu ea? Sau să fi fost impresionată de faptul că părea mai blând și mai puțin arogant decât ceilalți? Fapt este că îi arătă un oarecare interes, fără vreun scop anume și cu toate că bietul profesor de scrimă nu avea nimic prea atrăgător.

Totuși, cine știe?... Poate că avea puterea de a însufleți statuile, de a transmite fluidul drăgăstos din propria-i persoană? Poate că incandescența lui perpetuă era îndeajuns de puternică pentru a aprinde ceea ce, până atunci, nu putuse produce nici măcar o scânteie? Câteodată se văd lucruri și mai ciudate. Adevărul este că Mathurine, care niciodată nu privise bine la fața unui bărbat, se surprinse atunci aruncând pe furiș ocheade fratelui Passepoil, care nici nu băga de seamă, ocupat cum era cu farmecele Desfrânatei.

Dar fata cunoștea gelozia stăpânei sale. Știa și că atunci când aceasta alesese pe cineva, n-ar fi fost bine să te-amesteci.

Socotii deci că este prudent să nu lase să se bănuiască sentimentul care o cuprindea fără voia ei, dar nu fu cea mai puțin îngrijorată în seara în care tâlharul își făcuse auzită

presupunerea că cei doi profesori de scrimă ar fi putut să fie uciși, sau cel puțin răniți.

Când îi văzu revenind a doua zi, o străfulgerare de bucurie îi lumină ochii. Se pricepu s-o stingă imediat și să-și păstreze calmul obișnuit. Reuși atât de bine, încât, văzând-o mergând încolo și-ncoace prin sală, nimeni n-ar fi bănuțit gelozia care o chinuia când observă amabilitățile cu care hangița îl răsfața pe Passepoil.

Era deja destul de lămurită în privința obiceiurilor casei pentru a ști ce scop urmărea patroana sa. Deși îi sângera inima când își dădea seama că Passepoil va fi jefuit ușurel și prin convingere de frumozii lui bănuți, știa că, tocmai de aceea, nu era amenințat de vreo altă primejdie. Totuși, cu acea intuiție pe care o au femeile în anumite împrejurări, nu era departe de a bănuț că Yves de Jugan și Raphaël Pinto nu se arătau atât de curtenitori față de profesorii de scrimă decât cu un gând ascuns.

Desele ieșiri ale celui dintâi, în ajun, dispariția sa chiar în acea seară, în căutarea unei pretinse sticle — înșelătorie pe care o dibuise — îi atrăsese atenția.

Ea era acel cineva care se luase pe urmele tânărului breton, când acesta se dusesse după ordine la Crăpelniță.

Femeia, chir și cea mai puțin dibace, devine maestră în șiretenie, de îndată ce vrea să-și dea osteneala. Iar Mathurinei nu-i fusese deloc greu să audă întreaga conversație a lui Gauthier Gendry cu subordonatul său, după ce-l urmărise pe acesta la ieșirea din *Vizuina Puturoasă*, ascunzându-se, în tot acest timp, în spatele zidurilor, al tufișurilor și al gardurilor.

Acum era destul de lămurită asupra sentimentelor tinerilor și ale complicilor acestora din cârciuma vecină și-și frământă creierii, căutând un mijloc practic de a le pune bețe-n roate spre a le zădărnici planurile.

După o primă gândire, își dădu seama că le-ar fi de un prea mic ajutor lui Cocardasse și lui Passepoil dacă nu reușea să-i pună în gardă. Dar trecerea de la teorie la practică devenea foarte dificilă prin faptul că normandul părea lipit de Desfrânată.

Pe de altă parte, trebuia să acționeze fără știrea lui Jugan și a lui Pinto, și Mathurine nu vedea cum ar fi posibil așa ceva, dacă împrejurările nu-i vor veni în ajutor...

Jocul începu.

Deși paharul lui Cocardasse era mereu umplut cu conștiinciozitate de către tinerii care-l îndemnau să bea și golit cu la fel de mare conștiinciozitate de către gascon, acesta nu dădea semne că se va îmbăta decât, poate, peste mult timp.

Totuși, această manevră nu-i scăpa țărăncii din Caux care, pe de o parte, ar fi vrut s-o dejoace, iar pe de alta, vedea în asta o posibilă șansă. Deși se temea de ce s-ar întâmpla dacă Passepoil ar petrece noaptea la han, se gândea că beția tovarășului acestuia i-ar împiedica pe amândoi să iasă mai înainte de ivirea zorilor.

Orele se scurgeau unele după altele... Buzunarele profesorilor de scrimă se goleau destul de repede, umplând pe cele ale Desfrânatei, fără a mai socoti cei câțiva bănuți care cădeau, din întâmplare, în punga lui Jugan și a acolitului său. Dar cei care pierdeau știau s-o facă — cu condiția să capete în locul banilor săi un surâs, iar Cocardasse să aibă ce bea, toată lumea era mulțumită.

Servitoarele își terminaseră treaba; unele sforăiau deja pe bănci, în poziții de total abandon.

— Gata!... Duceți-vă la culcare, strigă deodată hangița, bătând cu pumnul în masă spre a le trezi pe cele care dormeau.

Și adăugă:

— Una trebuie să rămână ca să ne servească... Tu vei fi aceea, Mathurine, căci mi se pare că nu ți-e prea somn?

— Voi rămâne, răspunse aceasta, încântată.

— Bine, fata mea. Iată ce înseamnă să dormi noaptea...

Și arătând-o cu degetul, îi spuse lui Amable:

— O vezi pe asta, drăguțul meu cavalier? Este singura de aici care n-are nici un iubit.

— Ei, na!... zise Passepoil, uitându-se cu atenție la această pasăre rară. Femeile sunt create totuși pentru iubire, și aceasta îmi pare a avea tot ce trebuie pentru a o-ncerca.

— Asta crezi tu, pușorule!... Așa e ea făcută și, oricât de seducător ai fi, te-aș desfide s-o poți abate de la drumul drept.

— Drace!... Dar pe ce tipar o fi fost modelată?

— Nu te sfătuiesc să te duci s-o-ntrebi, mai ales că dacă ai avea această intenție, eu sunt cea care ar pune ordine în asemenea lucruri... Nu admit împărțeala, știi bine!

— Ei, drăcia dracului! bombăni gasconul, între două pahare. Atunci, frumoasă doamnă, Țineți-l bine pe ștregarul ăsta: arde ca un fitil!

În timpul acestei conversații, pe care Mathurine o auzise în întregime fără a lăsa să se vadă, ea se întorsese cu spatele astfel încât normandul să nu-i poată vedea roșeața obrajilor și, mai ales, pentru ca aceeași roșeață să nu fie remarcată de Desfrânata. Pentru ea, principalul era să rămână acolo și nimic să nu se poată întâmpla fără ca ea să aibă posibilitatea de a interveni la momentul oportun. I se părea chiar că, la nevoie, i-ar fi ușor să-i împiedice pe cei doi profesori de scrimă să plece înainte de răsăritul soarelui; iar dacă Jugan și Pinto ar fi încercat să-i atragă afară, ar ști ea să le-arate că planul le fusese dat de gol.

Acum, liniștită, se duse să se rezeme într-un ungher și începu să cârpească ciorapi, nu fără a-și ridica deseori ochii spre a-l contempla pe irezistibilul Passepoil.

Capitolul XII - Capcana

După toate constatările pe le care făcuse, Mathurine făcu în curând o alta, mult mai ciudată. Tradiția, la *Vizuina Puturoasă*, era că Desfrânata putea ține piept, cu paharul în mână, oricărui băutor, fără a se ameți ea însăși. Ba chiar, pe unii care îi lansaseră o astfel de provocare îi costase scump, atunci când au fost nevoiți să plătească cheltuiala.

Deocamdată, nu era deloc vorba despre așa ceva. Cocardasse nu o provocase la una din acele epice întreceri la băutură, ca cele pe care le-am văzut desfășurându-se între Cocoșat și Chaverny și, dacă se goliseră deja destul de multe pahare, asta nu făcuse decât să mențină gâtlejurile umede.

Desigur, Yves de Jugan și Raphaël Pinto n-ar fi dorit nimic mai mult decât s-o vadă pe patroană beată criță; dar nu erau de talie spre a se măsura cu ea, iar cât despre a-l îndemna pe Cocardasse să încerce, nici nu se gândeau la una ca asta.

Planul lor era de a-i aduce pe cei doi într-o stare de semi-beție care s-ar limita la a le paraliza parțial voința, astfel încât, la momentul dorit, să-i poată atrage afară.

Aveau motive să fie mulțumiți în acest sens nasul gasconului începea să se coloreze destul de binișor, iar normandul simțea valuri de căldură urcându-i-se la cap.

Cu toate acestea, Desfrânata și Mathurine le încurcau serios planurile, și dac-ar fi găsit mijlocul prin care să se scape de prima, nu aceeași era situația în ceea ce o privea pe cea de-a doua. Îngrijorarea lor s-ar fi dublat dac-ar fi știut că ea îi supraveghea atât de atent.

De la o vreme, hangița clipea din ochi, căsca mereu și făcea eforturi supraomenești pentru a se împotrivi somnului.

— Ciudat... zise, frecându-și pleoapele. Mi se pare că mi-e somn, capul mi-e greu, ca de plumb.

Era, într-adevăr, neobișnuit lucru s-o vezi pe acea femeie, care nu ceda niciodată la ceva ce era contrar voinței sale, luptându-se cu o somnolență de neînvins. Se ridică, își întinse membrele, făcu prin sală câțiva pași și, atribuind acea amorțeală nu atât nemișcării în care se afla, cât băuturii pe care o înghițise, dădu pe gât două pahare mari de apă, unul după altul.

Remediul fu lipsit de efect. I se păru că picioarele îi sunt moi, ca de câlți; se întoarse la locul său și încercă să glumească cu Passepoil. Limba i se mpleticea tot mai mult, iar capul i se clătina la stânga și la dreapta. Avea înfățișarea unei persoane cuprinse de beție, și Mathurine o privea cu coada ochiului, cu o uimire amestecată cu neîncredere.

În cele din urmă, Desfrânata nu mai avu putere să vorbească; orice rezistență devenise inutilă: adormi cu capul pe masă, sprijinit pe mâini.

Dacă Yves de Jugan ar fi fost întrebat care era motivul privirii triumfătoare pe care o schimbă cu acolitul său, poate că n-ar fi vrut să răspundă. Dar cititorul trebuie să-l cunoască, și iată-l, în toată simplitatea lui:

În timp ce Mathurine coborâse în pivnița, iar Cocardasse își ținea nasul în pahar și Passepoil se lăsa mângâiat de hangiță, Jugan lăsase să cadă în paharul acesteia un fel de pilulă rozalie, nu mai mare decât un bob de mazăre, și care se dizolvase pe loc.

Gauthier Gendry era cel care i-o dăduse. În acele vremuri, când deseori se simțea nevoia de a-i adormi pe oameni, sub un pretext rareori cinstit, existau — în unele cartiere — niște farmaciști clandestini care, cu astfel de droguri, câștigau cu siguranță mai mult decât făcând clisme, și ai căror clienți nu erau numai tâlhari. Erau vizitați și de doamne foarte drăguțe, care voiau să fie sigure că soții lor vor dormi când ele se vor afla în altă parte; și, pentru ele, prețul pilulelor varia infinit de mult, în funcție de bogăția veșmintelor lor.

Gendry căpătase ieftin câteva, și primul său gând fusese să le folosească pentru profesorii de scrimă. Se temuse totuși că nu cumva să n-aibă nici un efect asupra lui Cocardasse, temere în care este posibil să fi fost îndreptățit.

— Să ne continuăm jocul, zise Pinto. Frumoasa se va trezi peste o clipă. În felul ăsta nu va mai câștiga și alți soli de la noi.

— Poate că domnișoarei Mathurine îi e sete, își dădu cu părerea Jugan, și ar fi politicos din partea noastră s-o invităm să bea câteva pahare cu noi.

— Afurisită soartă! Ideea asta ar fi trebuit să-ți vină ție, Amable. Sexul frumos prezent aici nu trebuie să sufere.

— Nu! O, nu! murmură Passepoil, riscând o otheadă languroasă în direcția în care stătea fata. Ne aflăm aici ca să ne distrăm, așa că hai să ne distrăm! Ia vino, frumoasă copilă, căci prefer de-o sută de ori mai mult rubiniul obrazilor tăi, față de rubiniul vinului!

Acum, când Desfrânata dormea buștean, vulcanul acela de Passepoil putea îndrăzni să-i facă o declarație Mathurinei, pe care cealaltă o lăudase mai adineauri într-un mod periculos. Așa că, de când avea posibilitatea s-o privească amănunțit, începea s-o găsească foarte pe placul lui, ba chiar mult mai mult decât pe stăpâna ei. Totuși, n-o punea încă la nivelul domnișoarei Cidalise care, pentru el, reprezenta un *summum* al grațiilor feminine. Nu se poate compara o servitoare de cârciumă cu o frumusețe de la Operă, de vreme ce una putea a ceapă, iar cealaltă exală un miros de smirnă. Asta nu înseamnă că dacă inflamabilul maestru de arme ar fi avut-o înaintea sa pe Mathurine în veșminte de Cidalise, nu i-ar fi fost foarte greu să aleagă.

Cât despre servitoare, acum nu mai avea de ce se ascunde pentru a-l privi pe Passepoil. Se părea că între acești doi copii ai

Normandiei se trasa o linie de legătură, pe deasupra spinării femeii care dormea.

Fizicul prea puțin avantajos al îndrăgostitului originar din regiunea falezelor exercita asupra ei o atracție atât de neînțeleasă, iar vocea lui dulceagă îi părea așa de îmbătătoare, încât Mathurine fu nevoită să facă un mare efort asupra ei însăși că să nu cedeze invitației profesorului de scrimă; cu atât mai mult cu cât, apropiindu-se de el, ar fi putut realiza o parte din intențiile ei, șoptindu-i la ureche un avertisment salvator.

Dar se abținu, fiindcă era un joc prea primejdios în cazul în care hangița s-ar fi trezit brusc. Ar fi urmat o scenă ale cărei consecințe ar fi trebuit să le suporte.

Ciudățenia somnului patroanei sale o puneă totuși pe gânduri. Bănuielile îi fură întărite de insistența cu care tinerii o chemau să vină să bea cu ei. Acest ultim fapt dubios fu cauza refuzului său categoric.

— Vă foarte mulțumesc, domnii mei, zise, nu mi-e sete.

— Ei! Mititico! exclamă gasconul, setea vine bând, tot așa cum pofta vine mâncând. Încearcă și-ai să vezi.

— Nu beau niciodată vin, replică Mathurine.

Cocardasse o privi la fel ca Passepoil atunci când i se spusese că fata nu avea iubiți. Pentru primul, cel care nu bea vin, iar pentru celălalt, cel care nu iubea trebuie să fi fost plămădit altfel decât restul muritorilor.

— Cum așa?... Ce bei?

— Uneori, cidru... aproape întotdeauna — apă.

— Văleu! se vaită gasconul, al cărui gât se uscă brusc când se gândi la aceste două lichide detestate. Atunci du-te și adu o zeamă din aceea insipidă, puștoaico.

— Aici nu există cidru, domnul meu, dar v-am spus: nu mi-e sete.

— Vai de păcatele mele!... Asta chiar că e ceva care mă dă peste cap, și tu ești cea dintâi pe care o văd construită în felul ăsta. Dacă vreodată mă voi gândi să mă-nsor, pe tine te voi alege... Pe toți dracii! Măcar voi avea porție dublă la masă!

— Hai, joacă odată, îl întrerupse Passepoil, temându-se deja că prietenul său ar vorbi serios despre căsătorie.

Desfrânata sforăia. Existau șanse să nu se trezească încă multă vreme. Era ora două dimineața și afară noaptea era neagră ca păcura.

Yves de Jugan și Raphaël Pinto păreau îngrijorați. Trăgeau cu urechea la cel mai mic zgomot venit din exterior. Rezistența Mathurinei îi încurca și în zadar își frământau creierii să inventeze un mijloc pentru îndepărtarea acestui martor jenant.

Dacă ar fi izbutit s-o adoarmă, așa cum făcuseră cu stăpâna ei, câmpul ar fi rămas liber și profesorii s-ar fi lăsat ușor atrași în capcana plănuită. Acum erau nevoiți să renunțe la aceasta și, de asemenea, să constate că — la rândul lor — cei doi mușterii obișnuiți ai Crăpelniței întârziiau să acționeze.

Așa că jocul fu reluat fără entuziasm. Passepoil schimba ocheade tandre cu Mathurine; spadasinii își făceau semne pline de îngrijorare; iar Cocardasse n-avea ochi decât pentru sticla lui. În concluzie, proaste condiții pentru ca și unii și alții să fie atenți la cărțile lor.

În mod clar veselia moțăia, fără să fi fost nevoie de pilule.

Deodată, un țipăt ce izbucni afară — un strigăt foarte apropiat — îi făcu pe Cocardasse și pe Passepoil și sară-n sus, îi ridică în picioare ca și cum ar fi stat pe ui butoi cu praf de pușcă.

Era o chemare lansată cu glas răsunător:

— Ajutor... Lagardère!!...

— Caramba!... Ai auzit, puștiule?

— Fir-ar să fie!... Să dăm fuga!...

Amândoi aveau deja spada în mână. Se repeziră spre ușă.

Jugan și Pinto se priviră cu un zâmbet plin de răutate și-și dădură scaunele la o parte, spre a-i urma.

— Repede, domnilor, spuse cel dintâi, acolo este omorât cineva!

Dar Mathurine se ridicase și ea dintr-un salt și, cu statura ei înaltă, le bara ieșirea. Îl apucă pe Passepoil de braț și-l opri în loc:

— Nu vă duceți, strigă. În numele cerului, nu ieșiți de-aici!

Strigătul răsună încă o dată dinspre Grange-Batelière ca o chemare deznădăjduită:

— Ajutor, Lagardère!

— Este clar că-i micuțul, exclamă Cocardasse, aruncând-o cu umărul cât colo pe Mathurine.

Jugan și Pinto nu-și pierdeau timpul și puneau un zel foarte lăudabil în a trage barele care barau ușa, în timp ce țărâncă din Caux se lupta cu profesorii de scrimă. Passepoil se eliberă cu o mișcare ca de șopârlă, fără brutalitate, și sări pe urmele

prietenului său, nu mă înainte de a fi pus pe furiș o sărutare pe obrazul catifelat al servitoarei, doar așa, ca să nu piardă obișnuința.

— Rămâneți, rămâneți, strigă fata, frângându-și mâinile de disperare. Rămâneți! Vă doresc moartea! Cei doi sin niște asasini!...

Era prea târziu pentru ca profesorii de scrimă — ajunși deja departe — s-o poată auzi.

Jugan fu singurul care, la auzul ultimelor cuvinte, se întoarse și-i aruncă sărmanei fete o privire plină de ură. Atunci, o străfulgerare de energie se aprinse în ochii Mathurinei. Nu făcu decât un salt până la Desfrânata, îi smulse pistolul pe care-l purta mereu în corsaj și, fără a băga de seamă că hangița se rostogolea sub masă, se întoarse la ușă, îl ochi pe Yves de Jugan și trase.

Pălăria tânărului zbură, străpunsă de glonte.

— Oho! mormăi Yves printre dinți, o să încheiem socotelile și cu tine, după ceilalți.

În urma împușcăturii, chemarea răsună pentru a treia oară, dar în direcția opusă, dinspre canalul din Montmartre. Cei patru oameni se întoarseră în loc și-și reluară alergarea.

Cocardasse se avânta ca o ghiulea, urmat de *alter-ego*-ul său, ale cărui picioare se desfășurau peste măsură de larg. Trecu printre ucenicii asasini, dând drumul unui pomelnic întreg de înjurături răsunătoare.

— Pe toți dracii!... urla. Țin-te bine, micuțule!

— Mai repede, mai repede, gâfâi Passepoil, chiar pe urmele lui. E singur și poate fi lovit pe la spate.

Cei doi viteji nu se întrebaseră cum s-ar fi putut afla Lagardère acolo. Auziseră strigându-i-se numele, care era o chemare; mai aveau oare timp să-și dea seama dacă era chiar glasul lui?

De altfel, de ce n-ar fi fost el? Nu-i obișnuise să apară atunci când îl așteptai mai puțin?

Tot alergând ca nebunii, își schimbau impresiile:

— Vai de păcatele mele!

— Micuțul s-a întors, spunea gasconul. Zău așa, acum vom râde!

— Mi se pare foarte ciudat că până acum n-am găsit cadavre, ripostă Passepoil, cel cu simț al observației.

— Ei, na!... Nu se vede nici la doi pași... Probabil că sărim peste ele, bătrâne.

De fapt, zburau, și tinerilor le era greu să-i urmeze. Terenul era atât de prost, noaptea — așa de întunecată, încât uneori unul din bărbați alunecă, cădea în vreo groapă, se ridică înjurând și-și continuă alergarea. Jugan și Pinto își țineau săbiile ridicate, gata să izbească pe la spate.

Se auzi încă o dată chemarea în ajutor, cu un glas slab, la o depărtare de abia douăzeci de pași.

Un freamăt străbătu membrele maeștrilor de arme:

— Iată-ne, micuțule!... Uite-l pe bătrânul tău Cocardasse și pe ștregarul ăsta de Amable.

Mai aveau puțin până la canal. Tremurau la gândul că, până să ajungă acolo, contele ar fi putut deja să fie aruncat în el.

Un pod prăpădit, de lemn, fără parapete, permitea trecerea peste râulețul urât mirositor. La intrarea pe acea pasarelă se afla un fel de gheretă din scânduri, construită la început pentru perceperea taxei de traversare și devenită cu timpul inutilă.

Acum se zărea în noapte, înălțându-se ca o bornă uriașă.

Cocardasse și Passepoil nu mai aveau de făcut decât un pas până la ea. Scormoneau bezna cu privirea și, cu capul întins înainte, se străduiau să întrevadă siluete. Dar nu vedeau nimic, nu auzeau nici cel mai slab zgomot, decât clipocitul abia simțit al apei în canalul infect.

La intrarea pe pod își încetiniră alergarea pentru o clipă, dar atâta le fu de ajuns. Doi bărbați, ieșind din cabină, se năpustiră asupra lor, ca o avalanșă. Taișul unei spade alunecă pe sub brațul lui Cocardasse, în vreme ce o alta traversă vesta lui Passepoil, fără a-i face decât o ușoară zgârietură.

În același timp, cei doi maeștri de arme primeau în piept câte o izbitură dată cu capul, își pierdeau echilibrul mai înainte de a-și da seama ce li se întâmpla și se rostogoleau, împreună, în canal.

În locul în care apa îi acoperise, se revărsă asupra lor o grindină de pietre, și, când încetă, pe pod izbucniră hohote de râs.

— Drace! De data asta n-or să scape, se bucura Gauthier Gendry. Stârvurile lor vor pluti în canal laolaltă cu gunoaiele și cu mortăciunile.

— O tovărășie potrivită, rânji Yves de Jugan.

— Ești sigur că l-ai atins pe-al tău, Balenă?

— Spada mea și-a nimerit omul și tocmai am simțit sânge pe vârful ei.

— Nu știu pe unde a pătruns a mea, continuă Gendry. A intrat ca-n unt, mai mult ca sigur nu s-a lovit de coaste. Asta e o lovitură din acelea, alungite, care ajung drept în inimă.

— Pe noi nu ne-ați lăsat să facem nimic, le reproșă Raphaël Pinto.

— Din cauză că n-aveți încă mâna destul de rapidă, mieluşeilor. Dar ce ziceți de ciorbița asta neagră în care i-am înmormântat? Vă așteptați ca ei să vină alergând atât de repede, ca să ni se așeze în vârful spadelor?

— Mărturisesc, recunosc Jugan, că nu reușisem să găsesc nimic spre a-i decide să iasă din han. Ați fost al dracului de isteți. Să întinzi o cursă ca asta, e o treabă grozavă.

Ex-sergentul regimentului de gardă acceptă acest compliment, ca și cum i s-ar fi datorat, și murmură, plin de îngâmfare:

— Nu suntem niște începători, și știam eu bine că nățăraii se vor lăsa prinși. În clipa asta, probabil că Lagardère se află la o sută de leghe de-aici.

— Păcat, rânji Balena, am fi putut să-l trimitem și pe el să se bălăcească în canal.

— Va veni și rândul lui! exclamă tinerii, în cor.

— Oho! Pentru ăla, problema este cu totul alta. N-ați pus încă mâna pe el și veți risca mai des să cădeți voi în cursele lui, decât el într-ale voastre. Oricum, este și el atins, căci ultima dată i-am tăiat două degete de la mâna dreaptă.

După câteva clipe de gândire, Gauthier Gendry adăugă:

— Vedeți voi, cel mai bun lucru în toată treaba asta este că nimeni nu va putea să ne bănuiască... Unde era Desfrânata când ați plecat de la han?

— Dormea buștean, pilula și-a făcut efectul.

— Atunci n-avem de ce ne teme și, dacă se vor găsi cadavrele în canal, nimeni nu ne va acuza pe noi. Există destui tâlhari a căror meserie este de a-i zvârli în apă pe bețivi, chiar ajutându-se de o lovitură de stilet...

— O clipă, îl întrerupse Yves de Jugan, a cărui frunte se întunecă. Desfrânata nu era singură la han...

— Cum așa?

— Ascultă puțin, jupâne Gendry. S-ar putea ca treaba noastră din seara asta să nu se fi terminat. Am de spus o vorbuliță unei tinere persoane care avea poftă să intre în posesia unei șuvițe din părul meu.

— Pe toți dracii, explică-te...

— N-ați auzit o împușcătură?

— Mi se pare că da, dar nu-i un lucru atât de rar prin împrejurimile astea.

— Glonțul îmi era destinat, ba chiar mi-a luat pălăria și câteva fire de păr. Și nu Desfrânata a tras...

În câteva cuvinte îi raportă șefului său vorbele Mathurinei, felul în care aceasta se opusese plecării profesorilor de scrimă și mijlocul pe care-l folosisese pentru a le veni în ajutor.

Gendry îl asculta cu atenție.

— Înseamnă că ne-a auzit conversațiile? se înfurie el, bătând din picior.

— Altminteri nu se explică, și sunt sigur că, dacă nu luăm măsuri, ne va acuza.

Gendry mergea cu pași mari încolo și-ncoace. Se opri brusc, bombănind cu glas scăzut:

— Fără sentimentalisme care ne pot dăuna. Există o metodă sigură de a o împiedica. Până la ziuă Triai avem timp și, într-o noapte ca asta, poți face orice vrei, ce dracu! Să mergem să vorbim nițel cu Mathurine asta, până nu se trezește Desfrânata.

— Va fi păcat, șopti Pinto, e o fată frumoasă...

— Atâta pagubă, pușorilor. Când va avea mâinile și picioarele legate, vă vom permite, tinereilor, să vă distrați cu ea pe întuneric, fiecare câte cinci minute.

Și întorcându-se către Balena, josnicul ticălos adăugă, însoțindu-și vorbele cu un puternic hohot de râs:

— Astea-s de-ale tinereții!

— Și apoi? întrebare cei doi.

— Apoi?... La dracu! O vom trimite lângă prietenii ei.

Toți patru se mai aplecară o dată spre canal. Era tăcut ca un mormânt.

— În noaptea asta, Cocardasse a băut pentru ultima oară, rânji Gendry. Fie ca acest lichid să i se pară dulce pe gât!

La această glumă macabră, izbucniră cu toții în râs, apoi își reluară drumul spre *Vizuina Puturoasă*.

Foarte mulțumiți, cei patru ticăloși intrară fără nici o greutate în han, căci ușa nu era nici măcar zăvorâta. Cu toate acestea, din precauție și de teamă ca servitoarele să nu se fi trezit din cauza împușcăturii și că toată lumea să nu fie sculată, Yves de Jugan și Raphaël Pinto o luaseră înainte, pentru a arunca o privire prin ușa întredeschisă.

În sală totul rămăsese așa cum era când plecaseră. Paharele și urcioarele pe jumătate golite se înșiruiau încă pe masă, lângă cărțile de joc azvârlite la repezeală, și în întregul han nu se auzeau decât sforăiturile sonore ale Desfrânatei; lungită acum pe pardoseală, cu o mână îndoită sub cap, era cufundată într-un somn adânc și liniștit.

După ce statură câteva clipe cu urechea la pândă, tinerii le făcură semn însoțitorilor lor să-i urmeze și toți patru intrară, fără ca hangița să facă vreo mișcare.

Gendry și Balena, necunoscând aranjamentul casei, se așezară la masă să bea, dar în curând se neliniștiră cu toții, nevăzând-o pe Mathurine.

— S-o fi dus în pivniță să bea, ca să-și revină după emoții, presupuse Balena.

— Nu cred, explică Pinto, pentru că nu prea-i băutoare. Mai curând bănuiesc că s-a dus să se-nchidă în camera ei.

Jugan făcu un gest de negație, arătând ușa de intrare prin care pătrunseseră fără nici o opreliște, nefiind nici zăvorâta, nici blocată cu bare.

— Atunci, te pomenești că... șopti italianul, neîndrăznind să-și termine gândul.

Se priviră toți patru.

Vrând să se lămurească într-un fel, tinerii își luară fiecare câte o torță și se duseră în pivniță. Nu găsiră decât șobolani, care la apropierea lor se făcură nevăzuți.

Cu mari precauții, pentru a nu trezi pe nimeni, urcară apoi scara ce ducea la chițimia pe care servitoarea o ocupa în timpul nopții. Încăperea era goală și patul neatins.

— Pasărea a zburat, zise Yves de Jugan cu glas scăzut, și a luat cu ea secretul nostru.

— Ticăloasa a prevăzut că ne vom întoarce și că s-ar putea s-o pățească, adăugă Pinto.

Furios, Gendry bombăni:

— La ora asta, n-a putut pleca prea departe. Cred că s-a ascuns pe undeva.

— Ce să facem?

Ținură sfat vreme îndelungată. Gauthier și Balena erau de părere să plece de-acolo, fără a mai continua căutarea, căci — la trezire — Desfrânatei i s-ar putea părea dubioasă prezența lor în cârciumă.

— Și noi? întrebă Pinto.

— Voi rămâneți aici. Dacă fata reapare până se face ziuă, știți ce aveți de făcut, și prezența noastră nu este necesară. Dar nici o clipă de ezitare: pedeapsa expeditivă și fără zgomot este cea mai bună soluție.

— Și dacă nu se întoarce?

— Dacă nu se întoarce, o să-i explicați stăpânei sale că a fost răpită de către profesorii de scrimă și pe urmă vă veți lua tălpășița. Aici nu vă va mai rămâne nimic de făcut. Cât despre Mathurine, o vom căuta... și o vom găsi.

Băură ce se mai afla pe fundul urcioarelor și plecară, lăsându-și ajutoarele destul de perplex.

— Fata o să strige și-o să se zbată — spuse pe șoptite Pinto — și ne va fi destul de greu s-o stăpânim doar noi doi, mai ales dacă va avea la îndemâna vreo armă.

— Va trebui să nu-i lăsăm timp s-o apuce, și s-o creștăm cu sabia mai înainte de-a putea să țipe.

— Aș fi preferat ca treaba asta s-o facă ceilalți. Eu unul n-am ucis niciodată femei, și asta este într-adevăr prea drăguță ca să-i scurtăm viața.

— Sunt cu totul de părerea ta, Raphaël, dar singura cale de a scăpa de obligație ar fi ca ea să nu se mai întoarcă.

Gendry greșea crezându-i așa de înrăiți în ale crimei încât să comită o faptă așa de lașă. În realitate, ei aveau scrupule. Poate chiar că Jugan regreta că glonțul care fusese cât pe-acți să-l ucidă nu-l făcuse s-o ierte pe Mathurine.

Tinerețea se lasă cu plăcere mânată de sentimente bune, chiar dacă obișnuiește să se lase condusă de cele rele. Erau

gata să găsească o soluție de împăcare, când Desfrânata deschise un ochi. Foarte mirată că se vedea culcată pe pardoseală, se săltă într-un cot, apoi — rușinată și mânioasă — se ridică brusc în picioare, privind în jur cu o expresie aiurită. Nu părea a-și da seama de ce se întâmpla și-i privea cu uimire pe cei doi tineri, care acum se prefăceau că dorm cu capul pe masă.

Se lumina de ziuă. Din toate părțile se auzea cântatul cocoșilor.

Hangița făcu un efort să-și adune gândurile și începu să-izguduie pe cei ce dormeau și care păreau a fi la fel de mirați ca și ea de faptul că se aflau acolo.

— Ce înseamnă toate astea? strigă femeia. Cât e ceasul?... Unde sunt Cocardasse și Passepoil?

Privirea lui Pinto exprimă un fel de spaimă comică.

— Sfinte Sisoe, este adevărat, unde-or fi? se întrebă, căscând.

— Am capul greu, zise la rândul său bretonul, întinzându-se. Poate c-am băut prea mult azi-noapte?... De vină e afurisitul ăla, care bea ca o sugativă... Hei! Jupâne Cocardasse!

Căută prin jur, cu o mutră zăpăcită:

— Hei!... Oare bunii noștri prieteni să ne fi părăsit? Dar dumneata, frumoaso, dumneata sigur că știi unde este Passepoil?

Această comedie reuși de minune. Desfrânata fu mulțumită că tinerii n-o văzuseră căzută sub masă — cel puțin așa credea ea — și, deoarece în această privință ținea la demnitatea sa, se felicita în sinea ei că amorul propriu nu-i fusese rănit...

Putea fi acuzată că este desfrânata și avară; din primă calitate își făcea un titlu de glorie, iar cea de-a doua n-o supăra cu nimic. Dar nenorocire celui pe care l-ar fi auzit spunând, în fața ei, că ar fi bețivă.

Pentru moment, ceea ce o înfuria era dispariția profesorilor de scrimă. Mânia i se dublă când își dădu seama că nici Mathurine nu se afla acolo. Izbînd în masă, strigă:

— Unde e Mathurine?

— Unde e Mathurine? o îngânară în cor cei doi nemernici.

Apoi, pe rînd, ca și cum ar fi vorbit între ei:

— Poate că este cu Cocardasse?

— Doar dacă n-o fi plecat cu Passepoil?

Dintr-un salt, hangița ajunsese la chițimia servitoarei și o găsi goală. Bătând în uși cu pumnul, trezi pe toată lumea și hanul se umplu de strigăte și blesteme.

Deodată, ca un bețiv care de-abia își adună gândurile și care și-a adus aminte de ceva, Yves de Jugan își lovi fruntea cu palma:

— Mathurine?... se bâlbâi, tocmai când Desfrânata trecea pe lângă el, izbindu-și coapsele cu pumnii, ca o leoaică în cușcă. Mathurine?... la stați nițel...

— Vorbește odată, triplu idiot ce ești!... Vezi că-mi fierbe sângele în vine...

— Ușurel, frumoaso, fără vorbe mari...

Privi spre ușă, spre a se încredința că între ea și el nu se afla nici un obstacol și, apucându-l de mână pe tovarășul lui pentru a-l trage după sine când va fi terminat ceea ce avea de gând să spună, exclamă:

— Mathurine?... Acum îmi aduc aminte... A răpit-o Passepoil!

Se întâmplă ce prevăzuse: cuprinsă de o mânie înspăimântătoare, patroana se năpusti asupra lui. Dar tinerii erau deja departe, cel puțin destul de departe pentru a nu fi atinși de un glonte.

Acum puțin le mai păsa de ce se va întâmpla la *Vizuina Puturoasă*. Erau siguri că Mathurine nu se afla acolo; singura lor grijă era, deci, s-o împiedice să se întoarcă.

Și în acest scop se învârtiră întreaga zi prin împrejurimi, cu ochii mereu ațintiți asupra ușii hanului.

Nu știau prea bine ce-ar face cu ea dacă ar întâlni-o acum, în plină zi, și în această problemă, soluția cea mai bună pentru ei ar fi fost ca Mathurine să nu mai apară. Cu toate acestea, tare ar fi vrut să știe ce se întâmplase cu fata.

* * *

Să ne reîntoarcem puțin la profesorii de scrimă, pe care i-am lăsat într-o situație atât de rea.

Desigur, dacă apele canalului din Montmartre erau la fel de negre ca ale Styx³⁶-ului, fluviul Infernului avea cel puțin

---

³⁶ Styx-ul și *Charon* (mitol.): Potrivit mitologiei grecești Infernul era

superioritatea de a fi străbătut de o barcă, cea a bătrânului avar Charon³⁷. Dacă l-ar fi întâlnit pe întunecatul luntraș, este foarte probabil că gasconul i-ar fi sucit gâtul pentru a pune mâna pe barca lui și a naviga în direcția opusă Infernului.

Când fusese aruncat în canal, Cocardasse nu întâlnise nici o barcă, dar avusese norocul de a cădea cu picioarele înainte, și această întâmplare l-a scutit de necazul de a înghiți fie și o picătură din lichidul infect. Gasconul era salvat. Cum apa nu-i ajungea decât până la jumătatea trupului, din doi pași ajunse sub pod și se propti de unul din stâlpi. Stând astfel la adăpost și convins că va putea scăpa cu viață, avu posibilitatea să audă toată conversația dușmanilor săi, aflându-le intențiile în ceea ce privea persoana lui.

Este drept că, de mai multe ori, trebui să-și muște limba ca să nu-i scape o înjurătură. Cu toate acestea, fiindcă teribila Pétronille îi scăpase din mână în clipa în care un brânci brutal îl făcuse să se rostogolească pe taluz, era mai bine, deocamdată, să fie mut, cu atât mai mult cu cât îl credeau deja mort.

Adesea, obiectele care ne înconjoară ne influențează gândurile. Cele ale lui Cocardasse erau mai mult întunecate. Dacă limba îi rămânea inactivă, nu tot aceeași era situația în ceea ce privește creierul său care, din fericire, putea funcționa fără zgomot. Așa că punea la cale un număr incalculabil de planuri de răzbunare, mai negre decât mîlul în care era silit să facă o baie atât de neplăcută.

Amorul său propriu suferea îngrozitor pentru că fusese tras pe sfoară de acei tâlhari, dar și mai mult din cauza rușinii pe care o va simți când va trebui să se arate lumii în starea în care va fi nevoit să iasă din acea mizerie.

"Drăcia dracului!" — își spunea în sinea lui, în timp ce Gendry și acoliții acestuia se felicitau deasupra capului său — "veți vedea voi dacă asta a fost ultima băutură a lui Cocardasse. Pe toți dracii! În mai puțin de douăzeci și patru de ore vă veți bălăci în propriul vostru sânge, și am eu presimțirea că nu mă veți auzi rostindu-vă discursul funebru."

înconjurat de șapte ori de un fluviu numit Styx, și sufletele celor decedați erau conduse în Imperiul Morții de către barcagiul Charon, contra unei taxe bănești. (n.t.)

³⁷ Vezi nota de subsol anterioară. (nota lui BlankCd)

Dar ceva îl făcu totuși să zâmbească: cuvintele prin care Gendry descria lovitura de maestru cu care îl străpunsese pe gascon.

"Doamne Sfinte!" se gândi, cu dispreț. "Ticălosul este tot atât de lăudăros pe cât e de neîndemânatic! Lovitura care, după cum spune, m-a atins drept în inimă, abia de mi-a făcut o butonieră în vestă, în locul în care lipsea una..."

Tâlharii, încântați de fericitul rezultat al cursei pe care o întinseseră, se îndepărtau continuându-și discuția.

De îndată ce nu le mai auzi zgomotul vocilor, gasconul se săltă cu ajutorul mâinilor, se smuci din șale cu o mișcare pe care ar fi admirat-o și un maestru în gimnastică, și reuși să ajungă chiar în mijlocul podului.

Trebuie să spunem că asta nu-l făcea totuși să fie prea mândru de el, căci în acel moment nimeni n-ar fi vrut să-l atingă nici măcar cu o pensetă.

Apa împutită îi șiroia din haine formând la picioarele lui o baltă. Pantalonii îi erau lipiți de trup. Cizmele lui imense se transformaseră în rezervoare. În plus, își pierduse pălăria, iar teaca spadei, frânta în două, îi atârna jalnic de-a lungul coapsei.

Deși noaptea era foarte întunecoasă și gasconul n-avea la îndemâna nici o oglindă pentru a-și vedea uriciunea, era conștient de starea demnă de milă în care se afla. Dar ceea ce-l ducea la disperare era pierderea Pétronillei, spada sa uriașă — amintire din partea unei mari doamne ce-i dăduse cândva dovezi de bunătate — și care fusese tovarășa lui în toate luptele sale eroice, cât și în cele mai puțin lăudabile.

Deodată, izbi cu piciorul în pământ și, dacă ar fi fost lumină, ar fi putut fi văzut pălind.

— Pe toți dracii!... exclamă, nemaigândindu-se c-ar putea fi auzit, ce neam prost sunt — nu mă gândesc decât la mine, când nu știu ce s-a-ntâmplat cu micul meu profesor de scrimă.

De-abia își puse această întrebare, și neliniștea îi ajunsese la culme.

Balena afirmase că simțise sânge pe vârful spadei sale... Cine știe? Poate era adevărat?...

"Dacă iubițelul meu a fost realmente atins" — gândi Cocardasse al cărui gâtlej emise un geamăt prelung — "cu siguranță a leșinat și a rămas în apă... Afurisită soartă! Poate că nepăsarea mea l-a ucis!"

Îngrijorat, se aplecă peste marginea podului și ascultă.

Apa mocirloasă curgea în tăcere între două maluri devenite unsuroase.

Mai întâi chemă destul de încetișor, apoi ceva mai tare. Dar pe măsură ce temerile i se măreau, gâtul i se contracta și curând nu mai fu în stare să scoată nici un sunet.

Cum să caute în acea beznă adâncă? Unde să se ducă să ceară lumină și ajutor? Să se întoarcă la *Vizuina Puturoasă* ar fi însemnat să riște să se întâlnească, neînarmat, cu cei patru bandiți care, acum, se aflau desigur acolo.

De obicei, în împrejurări dificile, Cocardasse avusese rareori prilejul de a-și frământa creierii, micul său profesor de scrimă fiind mereu alături pentru a găsi o soluție la problemă; așa că mintea lui, neobișnuită cu o astfel de muncă, era în mare suferință și tâmpilele i se zbăteau atât de tare, încât îi era neînchipuit de greu să-și adune gândurile.

Nu voia să se îndepărteze, de teamă ca Amable să nu cheme în ajutor în lipsa lui; pe de altă parte, își dădea seama că poate încă ar fi timp să-l salveze, dac-ar reuși să afle unde zăcea.

— Vai de păcatele mele! mormăia lovindu-și fruntea, dracu să mă ia dacă știu ce trebuie să fac!

Și, cu gâtlejul strâns de emoție, disperat, începu să-și plângă sărmanul prieten care, după toate aparențele, încetase să mai trăiască.

"Ce-o să-i spun lui Chaverny?" — se gândi. "Ce va zice Lagardère, când se va întoarce, când va trebui să-i mărturisesc că n-am știut să-i apăr maestrul de arme?"

Nu-i trecea prin minte să-i impute lui Passepoil partea lui de vină în imprudența pe care o făcuseră împreună, venind noaptea la acea cârciumă blestemată, își lua asupra-și întreaga răspundere, se acuza că n-o ascultase pe Mathurine care îi implorase să nu iasă afară.

"Toate astea nu duc la nimic" — trase el concluzia — "și degeaba mă văicăresc, bietul puști nu-i în măsură să mă consoleze. Cel mai bun lucru este să mă duc să caut ajutor. Ar fi trebuit să mă fi și întors, încă de mult."

Mai chemă de două sau trei ori:

— Passepoil, iubițelule!... Sunt aici, răspunde-mi!

O cucuvea își făcu auzit țișătul sinistru, și Cocardasse o luă la fugă spre poarta Richelieu, unde știa că va găsi oameni de pază care, poate, ar consimți să-l însoțească și să aducă torțe.

Nu-i păsa nici de pleoscăitul apei din cizmele lui, nici de faptul că aluneca în bălți și-n gropi. Alerga, cu pletele-n vânt, cât de repede îi permiteau picioarele, și cine l-ar fi întâlnit așa l-ar fi putut lua drept un personaj macabru, așa cum se văd în tablourile fantastice ale lui Holbein³⁸.

Când soldații din post îl văzură venind astfel, despletit, șiroind de noroi, prima lor mișcare fu de a-l aresta. Cu siguranță, de mult nu se mai întâlniseră cu un tâlhar cu o înfățișare așa de urâtă și, fără îndoială, nu putea fi un om cinstit.

Răspândeă totuși în jurul lui o duhoare atât de cumplită, încât și cei mai îndrăzneți se dădură un pas înapoi.

— Stai pe loc! strigă sergentul. De unde iese animalul ăsta și ce ticăloșie o fi făcut? Băieți, nu-l lăsați să scape. Dacă încearcă să fugă, înțepați-l cu sulile în coaste.

La lumina felinarului fumegând, Cocardasse se privi și n-avu de ce să i se pară c-ar fi foarte atrăgător. Dar era dintre aceia care, în cele mai grave împrejurări și atunci când alții ar fi ridicoli, nu-și părăsesc deloc demnitatea și se pricep să atragă, dacă nu respectul, cel puțin atenția.

Dacă nu se temea de loviturile de spadă, cu atât mai mult nu-i păsa de dispreț, și-și îndreptă, mândru, trupul:

— Micuțule, strigă, recunosc că nu asta este ținuta unui gentilom!... Dar faptul nu schimbă cu nimic problema și vina este a celor patru bandiți care au profitat de întunericul nopții pentru a mă ataca. Dacă spada lor a dat greș, pe toți dracii! Au reușit totuși să mă azvârle în canalul din Montmartre...

— Și ce vrei să facem noi, prietene? Toți cei care dau târcoale pe acolo noaptea sunt expuși la așa ceva. Bandiții tăi sunt departe, dac-au vrut să fugă.

— Vai de păcatele mele!... Îi cunosc — replică gasconul — și, pe cinstea mea! N-am nevoie de nimeni ca să-i găsesc și să-mi închei socotelile cu ei. Nu pentru mine vin să vă cer ajutorul.

— Atunci, pentru cine?

---

³⁸ *Holbein* (Hans) (1497-1542): pictor german, portretist de mare valoare, ale cărui opere sunt de un realism uimitor. (n.t.)

— Pentru un bun prieten al meu, un frate de arme, pe care ticăloșii s-ar putea să-l fi ucis, înainte de a-l arunca, împreună cu mine, în canal... Luați torțe, *amigos*, și veniți cu mine. Sper să-l mai găsim în viață.

Rostind aceste cuvinte, părea atât de emoționat, încât soldații începură să-i arate interes.

— Cine ești? îl întrebă sergentul.

— Cocardasse-junior, maestru în mânuirea armelor, prima spadă din Franța, după un altul pe care nu-l cunoașteți. Cea de a doua este a micului meu profesor de scrimă, fratele Amable Passepoil, pe care trebuie să mergem să-l căutăm în apa canalului.

— Cu atât mai rău pentru el dac-a rămas în el, prietene, zise sergentul. Nu putem face nimic.

— Oho! tună gasconul, al cărui cap se înfierbântă, și a cărui diplomă ajunsese la capăt. Dați-mi o lumină, mă voi întoarce acolo singur. Dacă n-aș răscoli cerul și pământul pentru a-l găsi pe micul meu Passepoil, niciodată n-aș îndrăzni să mai apar în fața lui Lagardère!...

— Hei!... Ce tot vorbești despre Lagardère?

— Ei, na! Lagardère este capul, Cocardasse și Passepoil sunt brațele. Dacă ați auzit vorbindu-se de Micul Parizian, cu siguranță vi s-a spus o vorbuliță și despre cei doi profesori de scrimă ai lui.

— Sfinte Doamne, e chiar adevărat, zise sergentul, izbindu-și fruntea cu palma. Știu cine sunt acei doi viteji. Ești cumva unul dintre ei?

— Ba bine că nu! Am această onoare!... Dar ne pierdem timpul, amice, în timp ce ștrengarul ăla poate că trage să moară...

La ordinul sergentului, patru oameni luară torțe și-l urmară pe Cocardasse.

Scotociră împrejurimile canalului. Profesorul de arme intră iar în apă, merse în susul și-n josul curentului, aplecându-se peste suprafața apei cleioase și puturoase, răscolind nămolul la fiecare pas.

Ar fi dorit să găsească măcar cadavrul normandului, să-l ia în brațe, să-l ducă cu el. Cei care-l ajutau în dureroasa lui muncă se pătrunseseră acum de seriozitatea efortului pe care-l făcea

acel bărbat, căutând în toiul nopții, la lumina torțelor, cadavrul prietenului său.

Spectacolul era totodată impresionant și sfâșietor. Glasul lui Cocardasse, răsunând din timp în timp, lugubru și tremurător, îi făcea să tresară pe cei care-l însoțeau.

Chemări, căutări și plânsete: totul fu inutil.

Canalul își păstra secretul.

Cu capul plecat, cu ochii umezi, sărmanul ostaș se întoarse la poarta Richelieu fără a scoate o vorbă. Acolo le mulțumi soldaților și le puse fiecăruia în palmă câte un ban de băutură. Și, în timp ce se iveau zorii, se îndreptă încet, pe străzile pustii, către palatul Nevers, pentru a aduce acolo trista știre a dispariției lui Passepoil.

Nu te poți gândi la toate...

Dacă lui Cocardasse și celor patru soldați care-l însoțiseră le-ar fi trecut prin minte să-și ducă ceva mai departe căutările și să coboare la două sute de pași în aval, poate că ar fi observat pe malul canalului urme proaspete de pași.

Am putea spune și că dacă gasconul nu s-ar fi hotărât să se ducă departe să ceară ajutor, ar fi putut vedea că ajutorul venise singur.

Dar să nu ne grăbim să-l învinuim, el acționase așa cum credea că e mai bine și, în niște împrejurări atât de critice, oare știi vreodată ce trebuie să faci și ce nu?

Așa cum ne reamintim, Passepoil nu fusese rănit decât ușor. Cu toate acestea, în contact cu apa, rana începuse să sângereze din abundență. Ca o culme a ghinionului, în loc să cadă în picioare, ca nobilul său prieten, normandul încercase să se agațe de grinzile putrede care ieșeau în afară cu lungimi inegale de sub pardoseală de scânduri a podului, și rezultatul efortului său fusese că-l făcuse să se răstoarne pe spate, cu picioarele în sus, astfel încât se prăvălise în nămol cu capul înainte.

Să recunoaștem că situația nu era prea bună pentru a-l face să-și recapete sângele rece, după un atac atât de brutal.

Din fericire, normandul nostru nu era un tânăr sclivisit. — Unul dintre aceștia și-ar fi încheiat carieră pe fundul canalului vâscos. Dar el nu-și pierdu curajul. Se luptă cu energie împotriva curentului care-l antrena, împotriva torentului de nămol care-i astupa nările, îi înfunda urechile, îi intră în gură și-i lipea ochii.

Reuși să se sprijine pe picioare. Situația nu-i fu îmbunătățită, căci era tocmai în locul în care cădea grindina de pietre aruncată de agresorii săi. Drept este că acestea cădeau la întâmplare. Dar întâmplarea nu-i fu favorabilă bietului Amable, care primi în cap un bolovan destul de greu, singurul noroc fiind că acesta nu reuși să-l omoare. Cu toate acestea, fu atât de amețit, încât ideile i se învâртеbeau în cap într-un adevărat haos,

împiedicându-l de a se gândi, ca prietenul său, să se refugieze sub pod.

Poate că, timp de o clipă, regretă că nu s-a născut în ținutul Breitaniei, unde se fabrică țeste incasabile.

Aplecându-se spre a nu fi zărit și ucis cu pietre, reuși totuși, cu mare greutate, să se târască. Sprijinindu-se cu o mână de zidul de piatră ce alcătuia malul și care se prelungea pe o distanță de aproximativ o sută cincizeci de pași în amonte și în aval de pasarelă, izbuti să se întoarcă împotriva curentului.

Sângele ce-i curgea de pe frunte îl orbea. În plus, era nevoit să ia niște precauții de neînchipuit, să se oprească la fiecare pas pentru a nu atrage atenția bandiților, ale căror glasuri și hohote de râs ajungeau până la el.

Urechile îi vâjâiau fără-ncetare și era obligat să depună eforturi supraomenești ca să se țină pe picioare.

Simțea cum forțele îl părăsesc încetul cu încetul și calculă numărul de minute care-l despărțeau de salvare sau de moarte.

"Dacă voi cădea", se gândea, "s-a zis cu mine. Nu voi fi în stare să mă mai ridic și voi rămâne îngropat în mâlul ăsta infect. Ah! de ce n-am ascultat-o pe Mathurine?"

Gândul că poate Cocardasse a murit contribuia la a-l doborî cu totul. În timp ce-și pierdea puterile, un coșmar îngrozitor îi înfățișa cadavrul tovarășului său de o viață, întins în cloaca împutită. Descurajat, sărmanul Amable fu cât pe-acți să spună ultimul său adio dragostei, Cidalisei, Desfrânatei, Mathurinei, tuturor acelor care fuseseră bune cu el pe lumea aceasta.

Bineînțeles că dragostea din trecut îl făcea să simtă regrete pline de emoție, dar tristețea i se datora, mai mult, pierderii ireparabile a fericirilor viitoare, a buzelor care-ar fi putut să se întredeschidă, a sărutărilor pe care le-ar fi putut da și primi, și nu se gândea la Moarte, care îl pândea acolo, care-i întindea obrajii scofâlciți, găvanele goale ale ochilor și brațele descărnate, cu care să-l îmbrățișeze.

Dacă ar fi gândit, ar fi încetat să mai spere. Și speranța unor noi fericiri, încă negustate, îl îmboldi, reînsuflețindu-i curajul. Drăgăstosul Passepoil nu voia să moară, fiindcă dorea să mai iubească.

Când auzi glasul bandiților pierzându-se în depărtare, făcu un ultim efort. Zidul de piatră se termină și malul de pământ permitea o escaladare. Asta însemna salvarea, dac-ar fi avut

puterea necesară. Normandul se agăță cu degetele de ierburi, și unghiile i se înfigeau în pământul alunecos. Se cățără pe genunchi, ajunse la jumătatea taluzului și alunecă. Dacă n-ar fi reușit să se agațe de o tufă de iarbă, s-ar fi rostogolit în apă pentru totdeauna.

În cele din urmă ajunse sus, abia mai respirând, gata să-și dea sufletul. Nici nu era de gândit să se ridice și să se târască ceva mai încolo, așa că nici măcar nu încercă. Tot ce putu face fu să se culce pe o parte, în baltă de apă ce-i șiroia din veșminte și, când reuși asta, închise ochii și leșină.

Cam în aceeași clipă, puțin mai înainte că tâlharii să se fi întors la *Vizuina Puturoasă*, o umbră se furișă cu — grijă afară din han și pornea pe drumul ce ducea de la Grange-Batelière spre poarta Richelieu.

Era umbra unei femei și, sub gluga care-i acoperea capul, am fi putut recunoaște chipul deschis și sincer al Mathurinei, fata din Caux.

Înainta cu precauție, luminându-și drumul cu un felinar orb, care arunca o rază slabă doar la câțiva pași distanță și, deseori, se oprea să asculte.

Când, în curând, un zgomot de pași și de glasuri îi ajunse la ureche, își ascunse repede lanternă sub fustă. Apoi, strecurându-se în spatele unui tufiș, aproape că se culcă pe pământ și-și ținu răsuflarea fără ca asta s-o împiedice de a strânge cu putere în mâna dreaptă mânerul unui pistol gata armat.

Patru bărbați pe care-i cunoștea bine trecură foarte aproape de fată, fără ca ea să facă vreo mișcare. Totuși ei îi pronunțaseră numele și nu-și ascundeau deloc intențiile cu privire la persoana să. Vorbele lor o făcură să zâmbească și nu se sperie, fiind încrezătoare în sângele ei rece care, deși nu-și dădea seama, era de fapt eroism.

Deoarece Gendry vorbise și despre canal, puțin lipsea ca ea să-i fi mulțumit pentru acele câteva cuvinte care-i spuneau încotro să caute.

Știa bine că deseori erau scoase cadavre din acel canal, dar i se spusese și că, uneori, unii dintre nefericiții care fuseseră aruncați în el aveau și extraordinarul noroc de a scăpa cu viață.

Și totuși era foarte îngrijorată, gândindu-se că, probabil, plonjonul fusese precedat de lovituri de spadă. Așteptă, așadar,

că bandiții să se îndepărteze suficient și, convinsă că deocamdată nu avea de ce se teme din partea lor, își reluă grăbită mersul.

Ajungând la pod îngenunche și plimbă lumina felinarului pe suprafața neagră a apei. Priveliștea pălăriei lui Cocardasse, oprită într-o creangă uscată agățată de unul din picioarele podului, fu primul lucru care o izbi. Dacă pălăria putea să se afle acolo fără om, era foarte probabil ca omul să existe pe undeva pe-aproape. Continuând acele deducții, Mathurine ajunse la concluzia că dacă acolo se afla gasconul, avea mari șanse să-l găsească în același loc pe Passepoil. Deoarece se preocupă mai ales de acesta din urmă, începu să-l cheme pe șoptite.

Glasul i se pierdu în beznă. Nu răspunse nimeni.

Atunci se închină, cuprinsă de un tremur în fața acestui giulgiu lichid, sub care poate că zăceau cei doi profesori de scrimă.

Mathurine nu era femeia care să-și mărginească purtarea frumoasă doar la atâta. Deoarece semnul crucii pe care și-l făcuse nu le putea fi de folos decât în cazul în care ei ar fi fost, într-adevăr, pe cale de a întreprinde călătoria cea mare, ea începu să cerceteze în amănunt, pas cu pas, malurile, fără a trece cu vederea nici o groapă, nici cel mai mic tufiș.

Se gândea că, poate, curentul apei — deși nu prea rapid — le-a rostogolit la vale trupurile. Așa că mai întâi căută în aval, fără nimeni cel mai mic succes.

Începea să se lase pradă descurajării când urcă din nou pe pod, în locul în care, cu un sfert de oră mai înainte, Cocardasse își pusese aceeași întrebare: unde era Passepoil?

Proastă inspirație avusese el să plece, căci poate, împreună, ar fi găsit ceea ce căutau fiecare în parte.

Cu urechea ciulită, Mathurine stătu să mai asculte. I se păru că la o oarecare depărtare aude un zgomot foarte slab. Putea fi o pasăre de noapte, un animal care dădea târcoale, sau un om.

Dacă acesta ar fi fost un dușman, avea cu ce-i răspunde.

Încă mai sperând, normanda, se aventurează, așadar, pe malul drept al canalului, merse în lungul lui pe o distanță mai mare de trei sute de pași și — văzând inutilitatea căutărilor sale — se convinse curând că nu auzise nimic, dar și că nu va găsi nimic în direcția aceea.

Alții și-ar fi pierdut răbdarea. Mathurine era născută în Caux, și femeile din acel ținut, chiar dacă nu au reputația de a fi tot atât de încăpățânate ca cele din Morbihan³⁹, au totuși idei tenace. Așa că nu se consideră înfrânta și-și relua cercetările pe celălalt mal.

Insuccesul căutărilor anterioare nu o descurajase; nimic nu dovedea c-ar fi trebuit să-și piardă speranța, câtă vreme mai rămânea o bucată de teren neexplorat.

Reîncepu, deci, să scotocească în lungul malului, și nu peste mult timp zări o siluetă întunecată întinsă pe pământ.

La această priveliște, inima îi bătu cu putere. Va găsi oare o ființă vie sau un cadavru? Era Cocardasse, sau Passepoil, și oare n-ar fi fost posibil să nu fie nici unul, nici altul?

În fiecare dimineață erau găsiți astfel, în canal sau pe malurile lui, bețiivi sau victimele unor jafuri. Prea adesea auzise vorbindu-se despre asta la *Vizuina Puturoasă*, ca să nu fi știut acest lucru.

Înaintând în vârful picioarelor, se opri la o oarecare distanță, cu inima strânsă ca într-o menghină, căci nu putea vedea chipul omului culcat pe o parte și care-i arăta doar spinarea.

Deodată, gheața care-i strângea inima se topi în parte. Nu știa prea bine de ce, căci — în definitiv — în urmă cu două zile, Passepoil era încă un necunoscut pentru ea. Dar îi recunoscuse îmbrăcămintea.

— Isuse, Doamne!... șopti, tresărind. Este chiar el, sărmanul domn Amable! De nu s-ar fi sfârșit cu totul!

Apropiindu-se de trup, puse jos, la îndemână, felinarul, și-și apăsă mâna în dreptul inimii celui căzut. Câteva pulsații, deși slabe, o emoționară profund, iar ochii i se umeziră.

Asta-i făcu bine, era un fel de descărcare după îndelungata ei spaimă.

Apoi, cu mii de precauții, trecându-și brațul pe sub capul profesorului de scrimă, îl ridică pentru a-i înlesni respirația.

— Doamne sfinte!... exclamă, văzându-l mai bine, în ce hal l-au adus!... Sânge și noroi peste tot, pe obraji, pe piept!... Și ud până la oase, tremurând de frig și de febră... Ar trebui să aibă sufletul bine fixat de trup, ca să scape cu viață, sărmanul!

---

³⁹ *Morbihan*: regiune în sudul Breitaniei. (n.t.)

Nefericitul Amable nu bănuia deloc acea tandrețe aplecată asupra lui și ochii care-i pândeau, pe chip, o întoarcere la viață. Totuși, ca urmare a faptului că fusese mișcat din loc, scoase un suspin adânc, dar pleoapele îi rămaseră închise și trupul inert.

Mathurine îi șterse fața, îndepărtând sângele și murdăria. Apoi îi așează capul în poala ei și începu să vorbească blând, ca o mamă cu copilul ei bolnav:

— Trezește-te, jupâne Amable. Dacă măcar mi-ai răspunde, să-mi spui unde ești rănit!... Deschide ochii, vorbește-mi, lângă dumneata se află o prietenă, Mathurine, cea de la han...

Amable suspină a doua oară, și mai mult nu reuși să facă. S-ar fi spus că toate resorturile lui se rupseseră. Capul i se rostogolea în stânga și-n dreapta, ca și cum n-ar mai fi fost prins de umeri.

Cel care i-ar fi prezis lui Passepoil, cu câteva orc mai înainte, că va rămâne nesimțitor la o sărutare de femeie, fără îndoială că l-ar fi făcut să se mire foarte tare. Și totuși aceasta era situația.

Normanda încercă să-i deschidă ochii cu buzele. Făcu chiar mai mult: încercă să-i sufle aer în gură. Spectacolul oferit de această fată frumoasă, până atunci rebelă la tandrețe și la dragoste și care, acum, își concentrează întreaga inteligență, toată energia, spre a-l smulge morții pe un amărât pe care nu-l văzuse decât de două ori și care abia dacă-i dăduse vreo atenție, era cu adevărat înduioșător.

În fiecare femeie există fie un monstru, fie o soră de caritate. Mathurine făcea parte dintre acestea din urmă și, fără nici un scop precis, mai curând dintr-un devotament spontan decât din dragoste — deoarece încă nu-și dădea seama de sentimentul pe care-l încerca — părăsise totul și era gata să înfrunte orice pentru a merge până la capătul sarcinii pe care și-o luase.

Dar, vai! Toate eforturile de a-l reanima pe rănit păreau a fi zadarnice. Ajunsese să regrete amarnic că nu se gândise să ia cu ea o băutură tare, care l-ar fi ajutat să-și revină în simțiri.

Situația nu putea totuși să se prelungească la nesfârșit. Prezența ei lângă profesorul de scrimă rămânea oarecum inutilă, dacă nu reușea să-l ajute cu nimic.

Oamenii de la țară sunt obișnuiți să-și dea seama ce oră este după transparența mai mare sau mai mică a nopții.

Adâncimea beznei îi spunea așadar fetei din Caux că zorile nu se vor ivi decât peste o oră, cel mai devreme. Se temea de răcoarea dimineții, pentru omul care tremura de febră și ale cărui haine șiroiau de apă.

Dar temerile ei nu se opreau la atâta. Era posibil ca Gendry împreună cu banda lui să vină imediat după răsăritul soarelui, spre a se asigura că infectul canal nu lăsase să-i scape prada ce-i fusese încredințată și pentru a constata, cu propriii lor ochi, că cei doi maștri de arme nu mai reprezentau o primejdie.

Ajunsesese aici cu gândurile sale când, în depărtare, zări flacăra mai multor torțe. Un grup de bărbați, venind dinspre oraș, se îndrepta spre canal.

Este adevărat că Mathurine îi văzuse pe bandiți mergând în altă direcție, dar nimic nu dovedea că, după ce-ar fi făcut un lung ocol, nu se vor fi dus să cheme paza, pentru a îndepărta de la ei orice bănuială. Tâlharii aceia — pentru care viclenia și minciuna, fără a pune la socoteală lașitatea, constituiau principalele mijloace de acțiune — erau în stare de toate viclășugurile.

Grupul care înainta era încă prea departe pentru a-i permite să le aprecieze numărul, și nici să-l recunoască printre ceilalți pe Cocardasse.

Poate că reprezentau un ajutor, cu atât mai oportun, cu cât lumina felinarului ei amenința să se stingă?

Dar poate că era banda de tâlhari? Stând la îndoială, Mathurine socoti că trebuia să-l ascundă de urgență pe Passepoil privirilor celor ce se apropiau.

Cât despre Cocardasse, fata își dădea seama că pentru el nu mai putea face nimic și regreta nespuse de mult că nu în stare să-i fie de ajutor și lui, în calitatea sa de prieten al lui Passepoil.

Cine fuge după doi iepuri riscă să nu prindă nici unul. Normanda era prea prudentă pentru a sacrifica vrabia din mână pentru cioara de pe gard.

"Haide" — își spuse — "fiindcă acest biet băiat nu se poate mișca, trebuie să găsesc un mijloc de a-l ascunde prin preajmă, măcar până la ziuă."

Realizarea acestui plan era dificilă și, ca să-ncerci, trebuia să ai forța Mathurinei, cu atât mai mult cu cât nu avusese timp să-l studieze pe-ndelete, căci torțele se apropiau tot mai mult și venise momentul în care trebuia să ia o hotărâre rapidă.

Își strecură, așadar, pistolul în corsaj, își agăță cum putu mai bine felinarul de cordon și, ca o țărancă robustă ce era, îl încarcă pe Passepoil pe umeri.

Profesorul de scrimă era greu, mai întâi datorită nemișcării, iar în al doilea rând datorită noroiului care-i îngreuna îmbrăcămintea. În fața primejdiei ce se apropia, fata din Caux simțea sporindu-i forțele, și astfel reuși să-l așeze pe rănit pe umerii săi, cât putu de bine.

Apoi porni cu greu la drum, fără a ști încotro mergea, urmărind canalul care va sfârși prin a o conduce la vreo casă la care va cere adăpost pentru ea și pentru cel pe care dorea să-l salveze.

Deseori se împiedică și se clătină sub povară, dar un curaj supraomenesc îi dădea forța de a se ridica din nou, chiar de a grăbi pasul, fără a îndrăzni să se uite în urmă, de teamă să nu vadă că este urmărită.

Făcuse abia cinci sau șase sute de pași când Cocardasse reveni pe pod, împreună cu soldații. Deoarece lumina pe care o purta Mathurine se stinsese, le fu imposibil nu numai s-o vadă, dar și să presupună că doar cu o clipă înainte de sosirea lor Passepoil se aflase încă acolo.

Capitolul XV - O dragoste pătimasă

Când, legănându-se la râsul pământului, o ceață ușoară putu fi văzută învăluind trunchiul arborilor, crengile de jos ale tufișurilor și temeliile construcțiilor greoaie cu o mantie de aburi ca de bumbac, și când zorile, ivindu-se în cele din urmă, începură să contureze, încet-încet, forma lucrurilor, Mathurine scoase un oftat de ușurare.

De la o vreme mergea la-ntâmplare, fără a ști încotro se îndrepta. Chiar și în acea clipă habar n-avea unde se afla, dar știa că orice primejdie era îndepărtată, așa că se bucură nespus de mult când zări, la o oarecare distanță, o cocioabă dărăpănată și cu înfățișare săracăcioasă.

În orice caz, acolo va putea să-și lase jos povara și să ceară un ajutor.

Cu un ultim efort ajunse la căsuță. La început, bățile ei în ușă nu avură nici un rezultat. Cocioaba părea a fi părăsită. Își înteți loviturile, izbind scândura putredă când cu pumnul, când cu piciorul.

După un astfel de exercițiu care dură mai bine de zece minute, un chip de bătrână, zbârcit și tăbăcit, apăru în spatele unui oblon întredeschis doar atât cât era necesar.

Dacă, în vremurile acelea, era bine să te porți pretutindeni cu prudență și să nu-ți deschizi ușa decât în deplină cunoștință de cauză, este lesne de înțeles că în împrejurimile fermei Grange-Batelière erau absolut necesare precauții și mai serioase.

— Ce vreți? întrebă un glas aspru.

— Deschideți, imploră Mathurine. E un rănit care are nevoie de ajutor.

— Iarăși vreun bandit!... Du-l la spitalul *La Pitié*⁴⁰, frumoaso! ... E cam departe de-aici, dar dacă i-aș aduna pe toți cei care primesc lovituri de spadă prin împrejurimi, ar trebui să organizez un spital... Vezi-ți de drum, și-ți mulțumesc pentru cadou...

La grosolănia ironică a acestor vorbe, o alta decât țăranca din Caux n-ar fi îndrăznit să mai insiste. Mathurine insistă, căci n-o făcea pentru ea.

— Vă rog!... murmură, împreunându-și mâinile.

Poate că avusese dreptate. Fapt este că bătrâna nu-și închise oblonul și bombăni:

— Bine, bine, știm toate astea. E adevărat că, de obicei, ăștia nu se târăsc pe-aci de unii singuri. De unde a ieșit, cel care sosește pe spinarea ta?

— Mai întâi, deschideți-mi, și vă voi explica. Și fiți liniștită, bună femeie, vă voi plăti pentru osteneala dumneavoastră.

Ochii bătrânei scânteiară.

— A!... Dacă ai bani, nu-i nevoie de explicații. Totuși, lasă-mă să le văd culoarea, căci n-am încredere în oamenii pe care nu-i cunosc.

---

⁴⁰ *La Pitié* (lb. franceză) = Mila. (n.t.)

Mathurine avea, într-adevăr; bani, dar trebuie să mărturisim că nu-i datora deloc dărnicii patroanei sale, care-și plătea servitoarele mai mult cu ocări decât în numerar.

Înainte de a părăsi *Vizuina Puturoasă* pentru a nu se mai întoarce acolo niciodată, curajoasa fată se gândise că, dacă banii lui Passepoil fuseseră câștigați de către Desfrânata prin procedee mai mult sau mai puțin delicate, poate că n-ar fi fost necinstit din partea ei să subtilizeze ludovicii și pistolii, spre a-i restitui proprietarului lor legitim. Și cum că era cinstea personificată, își promisese — învingându-și astfel ultimele scrupule — să-i facă pe toți amărății să profite de pe urma acestei pomeni, în schimbul rugăciunilor lor pentru respectivii morți, dacă, din nefericire, nu le-ar fi găsit decât cadavrele.

Înarmată cu aceste bune intenții, cu conștiința eliberată de orice reproș, golise așadar buzunarele hangitei, și acum nu-i părea rău.

Desigur, în acea clipă n-ar fi șovăit să se lipsească de toate economiile ei — câțiva gologani amărăți adunați cu mare greutate când era în serviciu la han. Totuși, deoarece bănuții aceștia, toți la un loc, n-ar fi alcătuit decât o sumă neînsemnată, insuficientă pentru a îndupleca pe bătrâna, împrumută, fără nici o ezitare, un dublu-ecu⁴¹ din suma sfântă destinată restituirii și-l strecură în mâna zbârcită, cu degete lungi și încovoiate, ce se întindea spre ea.

Mulțumită acestui talisman fermecat, pe care banul l-a reprezentat și-l va reprezenta întotdeauna, ușa se deschise larg. Normanda se pomeni în fața unei cotoaroaște cu pielea ca pergamentul, a cărei unică îmbrăcămintă, la această oră matinală, era o cămașă jėjoasă și o fustă zdrențuită.

Deoarece interiorul locuinței era cufundat încă în beznă, bătrâna aprinse o antică lampă cu ulei, care aruncă o lumină palidă asupra interiorului maghernitei. O masă șchioapă, două scăunele cu trei picioare într-un ungher și un pat infect — acesta era tot mobilierul. În chip de făpturi vii, nu existau decât bătrâna

---

⁴¹ *Ecu*: veche monedă franceză, din argint, valorând trei livre. *Dublul-ecu* valora șase livre. La rândul său livra era o monedă reală a cărei valoare a variat în funcție de epocă și de țară și care, în Franța, a fost înlocuită de franc. (n.t.)

cea sordidă și o pisică, neagră toată, ai cărei ochi galbeni străluceau în colțul cel mai îndepărtat al camerei.

Ca toate țărâncile din vremurile acelea, Mathurine avea o mulțime de superstiții adânc înrădăcinate și nu se simțea decât pe jumătate liniștită în cocioabă aceea mizerabilă, alcătuită din scânduri prost îmbinate, prin care șuiera vântul.

— Nu-ți fie teamă, îi spuse bătrâna. Nu e nimeni aici, în afară de mine și de pisica mea. Rănitului tău îi va fi mai bine decât oriunde în altă parte. Culcă-l pe pat, să vedem puțin despre ce-i vorba. E grav?

— Habar n-am, răspunse normanda.

— Să ne încredințăm. Eu, micuțo, mă pricep puțin. Poate tocmai de aceea se spune că sunt o vrăjitoare.

Mathurine se dădu cu un pas înapoi:

— Aveți legături cu necuratul? o întrebă cu spaimă.

— Există imbecili care pretind asta, dar îi las să vorbească. Adevărul este că am niște leacuri ale mele și că, uneori, am vindecat pe niște oameni pe care domnii de la Facultatea de Medicină îi credeau gata să-și dea sufletul. Vezi tu, între noi fie vorba, cu latină și cu luarea lor de sânge, ăștia sunt ultimii cretini.

Normanda nu crezu că trebuie s-o contrazică, și pretinsa vrăjitoare continuă:

— Să nu mai trăncănim atâta, fetițo. Mai bine să vedem ce-i cu rănitul... Mai întâi, o lovitură zdravănă în frunte... Țsta trebuie să aibă un cap tare și va scăpa doar cu-n semn! Dacă nu are vreo altă gaură prin piele, necazul nu-i prea mare!...

Cu niște precauții de care n-ai fi crezut-o în stare, tămăduitoarea scoase vesta lui Passepoil, dând la iveală rana făcută de spada Balenei.

— Iar nimic serios, șopti. Un pic de sânge pierdut, și asta-i tot. Dar omul tău pute și-i atât de murdar!

— Are febră, spuse Mathurine, punând mâna pe fruntea fierbinte a lui Passepoil.

— Peste un sfert de oră nici n-o să se mai cunoască, mulțumită unei băuturi pe care i-o voi da.

Bătrâna înteți focul care mocnea sub cenușă, apoi se duse să caute într-o lădiță putrezită câteva plante uscate pe care le aruncă în apă clocotită, fără a face nici un semn, fără a rosti nici un farmec ce-ar fi putut trăda niște practici necreștinești.

Cu toate fătăielile pisicii, care nu-i inspira încredere, Mathurine se mai liniști.

După ce bătrână îi administra fratelui Passepoil remediul turnat într-o oală ciobită, acesta deschise ochii aproape imediat.

Fu oarecum mirat, pomenindu-se astfel, pe jumătate dezbrăcat, într-o casă necunoscută, și văzând, aplecată asupra lui, o față zbârcită pe care n-o mai întâlnise nicăieri.

Fără îndoială, ar fi preferat să aibă în fața ochilor chipul proaspăt al Mathurinei, dar cotoroața, care avea un gând al ei, o împiedicase pe aceasta să se apropie.

— Unde sunt? întrebă Amable, aruncând în jur priviri speriate și încercând să priceapă în ce loc se afla.

— E-n ordine, ține-ți gura! îi porunci cu asprime tămăduitoarea. Îți vom spune imediat, concetățene, căci trebuie să fii din Bretagne, ca și mine, dacă e să mă iau după tăria craniului tău... Deocamdată n-ai nimic mai bun de făcut, decât să dormi, și-ți voi scoate hainele, care au urgentă nevoie să fie spălate și uscate.

Se apucă să-l dezbrace pe Passepoil, îi spălă cu grijă rana și, învelindu-l cu tot ce-i căzu la îndemână, îl îndemnă să doarmă o oră sau două.

Fie datorită unei oboseli imense, fie mai curând din cauza băuturii pe care o înghițise, profesorul de scrimă închise ochii și se cufundă într-un somn adânc.

Cele două femei se îndeletniciră apoi cu curățatul îmbrăcăminții lui, pe care o puseră la uscat în fața căminului, după care veniră să se așeze la căpătâiul său.

— la povestește-mi cam ce s-a-ntâmplat, zise babă, și mai ales să nu minți. Mi-aș da imediat seama și v-aș arunca pe ușă-afară, pe tine și pe omul tău.

— De ce v-aș minți? replică Mathurine, pe care amenințarea aceasta n-o speria câtuși de puțin în ceea ce privea persoana ei, dar care ținea ca Passepoil să nu fie lipsit de îngrijirile necesare.

— Mai întâi și-ntâi, cine ești?... Și cine e el?...întrebă bătrâna.

Interlocutoarea normandei îi inspira acesteia mai mult groază decât încredere. Totuși, deoarece nu obișnuia să mintă și fiindcă nu avea să-și facă nici un reproș, începu să istorisească, fără reținere, întâmplările petrecute de când cei doi profesori de

scrimă intraseră pentru prima dată la *Vizuina Puturoasă* și până în acel moment.

— Văd că vorbești sincer, fetițo, aprobă cotoroanța, după ce o ascultase cu atenție. Este totuși un lucru pe care nu vrei să mi-l spui și pe care doresc să-l aflu: de ce ai făcut toate astea pentru el?

Mathurine se înroși până în vârful urechilor și începu să-și răsucească marginile șorțului.

Tămăduitoarea dădu drumul unui râset strident și șopti cu o voce îmblânzită, ca și cum s-ar fi tocit:

— Acum înțeleg. Nu te întreb mai mult. Ești o fată cumsecade, și nu-ți fă griji: peste o oră, iubitul tău va a putea să-ți spună asta el însuși.

— Sunteți chiar sigură că-l veți vindeca?

— Nu va fi nici o minune. Răceala apei, după lovitura pe care-a primit-o-n cap și care l-a dat gata pe jumătate, a fost tocmai ce mai trebuia ca să-l amețească; cât despre cealaltă rană, nici nu contează.

— O! Vă mulțumesc, exclamă Mathurine, scoțând o altă monedă din buzunar și întinzând-o femeii.

Acest nou argument avea s-o facă pe bătrâna să se pună cu totul în slujba ei. Așa că deveni aproape maternă și, luând într-ale sale mâinile fetei, o întrebă:

— Și ce ai de gând să faci? O cunosc pe Desfrânata și cred că pentru tine-ar fi mai bine să nu te întorci la ea.

— Niciodată, strigă Mathurine. Cu atât mai mult, cu cât banda lui Gendry mi-ar face de petrecanie.

— Unde crezi că vei găsi un adăpost?... Nu jupânul Passepoil este cel care ți-ar putea oferi unul...

Mathurine se îmbujoră iar.

— Nu, zise. Nu l-aș putea urma decât dacă...

Se opri, încurcată și neîndrăznind să-și continue gândul.

— Decât dacă ați fi căsătoriți! Inutil să te ascunzi, fetițo. Înțeleg și văd că ești o fată cinstită. Asta nu înseamnă că lucrurile nu se complică. Într-adevăr, nu prea știu ce se va întâmpla cu tine.

— Cum va vrea Dumnezeu! șopti normanda. Mă voi angaja din nou, ca servitoare, la Paris.

— Ascultă! i se adresează cu fermitate bătrâna. Cu toate că mulți mă consideră vrăjitoare pentru că mă pricep puțin la însușirile plantelor fiindcă le folosesc spre a mai ușura suferințele bieților oameni, de cele mai multe ori faptele mele sunt bune și nu rele, și nu văd de ce n-aș proceda la fel și față de tine. Dacă vrei să renunți pentru un timp la iubitul tău, îți promit să te scot din încurcătură.

Această perspectivă o înspăimânta oarecum pe normandă.

— Va dura mult? întrebă.

— Asta va depinde de tine. De altminteri, ești liberă să accepți sau să refuzi. Am o soră la călugărițele benedictine de la mănăstirea Notre-Dame-de-Liesse și, dacă vrei să te angajezi ca servitoare la ele, în strada Sèvres, vei putea rămâne acolo cât timp îți va plăcea... Dar înțelegi că acolo nu sunt primiți bărbații și, atâta vreme cât nu te vei putea căsători cu el...

— Vai! o întrerupse Mathurine, oftând adânc, nu este vorba de așa ceva, și fără îndoială că un om așa de important ca jupânul Passepoil nu mă va vrea... până acum, nu mi-a vorbit niciodată...

— Nu, zău!... Ei, bine, nu te necăji din pricina asta, fetițo. Îți va vorbi, căci ți-am citit în palmă că, într-o zi, vei fi soția lui.

Normanda aproape că leșină de bucurie...

— Curând? exclamă.

— Cât despre asta, habar n-am... Ei, accepți?

— Sigur că da, și vă mulțumesc din toată inima. Când am intrat aici nu mi-am închipuit că voi găsi o femeie atât de cumsecade.

— Perfect!... Lasă-mă pe mine să potrivesc lucrurile și nu suflă o vorbă, mai ales lui, despre cele ce ne-am înțeles.

Continuă să sporovăiască astfel, timp de o jumătate de oră, până ce fratele Passepoil deschise un ochi. Nu întârzie să-i deschidă larg pe amândoi, când o zări la căpătâiul lui pe Mathurine, care-l privea ca în extaz.

Somnul refăcuse forțele profesorului de scrimă și acum se simțea bine de tot, doar că i se părea că are capul cam greu. Așa că se grăbi să se ridice în șezut și să privească în jur, cu gura căscată și cu ochii ațintiți asupra normandei.

— Cum, zise, așadar mă aflu tot la *Vizuina Puturoasă*?

— Ba deloc, domnule Passepoil — se bâlbâi fata, a cărei voce tremura de emoție — și nu este vina mea, căci eu v-am

implorat să nu ieșiți afară. Cu toate astea, poate că este mai bine că sunteți aici?

— Bine-nțeles! Întări bătrâna. Nimeni nu va veni să vă caute la mine. Și, dacă vă aflați aci, asta se datorează acestei frumoase copile. Fără ea, dumneata ți-ai fi dat drumul pe marginea canalului unde, acum, șobolanii ți-ar mânca nasul.

— Canalul?... șopti Passepoil, mângâindu-și fruntea. Nu-mi mai amintesc... A! Ba da!... Îmi aduc aminte: Gendry, Balena... toți tâlharii aceia...

— Nu vă vor veni de hac, domnule Passepoil.

Profesorul de scrimă se ridică brusc, scoțând un strigăt:

— Cocardasse!... Unde este Cocardasse?

Mathurine își înclină capul și rămase tăcută.

— L-au ucis nemernicii! urlă normandul. Sărmanul Cocardasse! Prietenul, fratele meu!

— Hai, lasă prostiile, îl întrerupse bătrâna. Cu siguranță s-a descurcat și-l vei regăsi. Nu-i momentul să te vaiți, și mai curând mulțumește-i celei care te-a scos pe dumneata din încurcătură. Cere-i să-ți istorisească toată povestea; iar eu mă voi duce s-aduc apă proaspătă și puțină pâine. Sunt săracă astanseamnă că masa pe care v-o pot oferi va fi modestă.

Luă un urcior ciobit — toate ustensilele din gospodărie aveau o vârstă respectabilă și, în decursul carierei lor, primiseră mai multe răni — și plecă târșându-și sandalele și lăsându-i între patru ochi pe Passepoil și pe Mathurine.

De îndată ce se depărtase gazda, Mathurine trebui să reînceapă povestirea celor întâmplate. Făcu acest lucru trecând peste o bună parte din ceea ce era spre laudă ei.

Stând lângă marginea patului, ținând mâna bolnavului într-a sa, povestea simplu, cu naivitate, și glasul ei cald era ca un balsam minunat pentru sufletul lui Passepoil.

De câteva minute, acesta redevenise îndrăgostitul de odinioară, îndrăgostitul dintotdeauna.

Noua sa pasiune sporea și datorită faptului că cea al cărei obiect era își riscase spontan viața pentru el.

Cidalise, Jacinta, Desfrânata, toate femeile pe care le văzuse, le cunoscuse, le dorise sau le iubise în decursul vieții sale aventuroase nu mai existau pentru el.

Mathurine, stând alături și legănându-l cu dulci cuvinte, le domina, le făcea să dispară pe toate celelalte.

Îmbătat de fericire, își cufundă privirea în ochii frumoasei fete și-i strângea drăgăstos mâna în mâinile lui.

— Ai făcut asta pentru mine?... se minună, când ea își încheie povestirea — pentru sărmanul Passepoil pe care nu-l cunoșteai, care acceptă, în fața dumitale, mângâierile alteia?... O! Mathurine! Brațul meu, viața mea îți aparțin!... Nu există pe lume decât două ființe care au dreptul să împartă toate acestea cu dumneata: Lagardère și Cocar...

Numele prietenului inseparabil nu putu să iasă în întregime din gâtul sugrumat de durere. Își amintise brusc că, probabil, gasconul nu mai exista.

— Ba nu, se corectă el, înghițindu-și lacrimile ce-i împăienjeneau ochii, sărmanul prieten și-a băut, desigur, ultima sorbitură... și nu era vin!... Ce amară trebuie să i se fi părut!... Pe dumneata, Mathurine, nu te voi uita niciodată!

Tandrețea îl făcea să devină elocvent — niciodată inima lui nu se exprimase cu atâta ardoare. O trase pe Mathurine către el și depuse pe fruntea o sărutare lungă, lungă, care-i făcu pe amândoi să tresară de fericire și de speranță.

— Ehe! Mielușeilor!... exclamă bătrâna, de pe pragul ușii, este foarte frumos să vă iubiți, dar ar trebui ca rănitul nostru să se gândească să se ridice și să și-l caute pe prietenul său Cocardasse.

Aceste cuvinte aruncară peste ei un fel de umbră. Amable și Mathurine își întoarseră privirile unul către celălalt. Amândurora li se părea că văd înălțându-se între ei, ca un reproș, umbră mare a gasconului.

Tămăduitoarea n-avusese totuși intenția de a-i întrista, iar scopul pe care și-l propusese era demn de laudă. Așa încât continuă:

— Când vei afla ce s-a-ntâmplat cu prietenul dumitale, vei reveni împreună să căpătați știri despre Mathurine. Până una-alta, hainele ți s-au uscat și e ora mesei.

Normanda vru să-i înapoieze lui Passepoil banii pe care-i luase de la Desfrânata, dar el protestă, cerându-i să-i păstreze pentru ea.

Peste un sfert de oră, trimițându-i sărutări atâta timp cât mai putea fi zărit, profesorul de scrimă pornea, la rândul său, pe drumul către palatul Nevers, și fericirea ce-l umplea — pe bună dreptate, se poate spune că fericirea te face egoist — ștergea

aproape cu totul neliniștea pe care o resimțea la gândul că poate nu-l va regăsi pe Cocardasse.

Gasconul tocmai se plimba în lung și-n lat prin curtea palatului, ocărându-se singur și folosind în acest scop cele mai cumplite înjurături de care dispunea. Îi era ciudă pe el mai ales pentru că nu putea plânge.

Când cei doi vechi prieteni se zăriră, rămaseră o clipă muți de uimire. Doar că nu căzură pe spate, căci amândoi aveau impresia că celălalt este un strigoii. În cele din urmă, cu o precizie și cu o sincronizare înduioșătoare, se aruncară unul în brațele altuia, iar îmbrățișarea dură îndelung.

— Pe toți dracii!... Sărmanul meu iubițel! strigă meridionalul, de îndată ce-și recapătă glasul. Te crezusem mort și tot ce băusem ieri se transformase în lacrimi, de-aș fi putut umple cu ele jumătate de muid⁴²!

— Nici eu nu credeam să te revăd vreodată... Dar pe tine cine te-a salvat?

— Ei, na! Cocardasse-junior, cine altul?... Și pe tine, micuțule?

— O femeie, nobilul meu prieten Cocardasse!... Un înger, pe care-l voi iubi și-l voi binecuvânta toată viața!

— Vai de păcatele mele!... Ștrengarul ar fi în stare să ardă și pe fundul mării!

— Întotdeauna! Și este așa de plăcut să-ți datorezi viața unei femei care te iubește!...

— Nu zău, bătrâne, devii plicticos. După vin, tot prietenia este cel mai bun lucru!

Nu s-a tăiat vițelul cel gras pentru a sărbători întoarcerea lui Passepoil; dar Chaverny, Aurore, dona Cruz și ceilalți care, luându-se după spusele lui Cocardasse, îl crezuseră mort, fură încântați să constate nu numai că nu se întorcea schilodit, dar și că niciodată nu fusese atât de fericit.

* * *

Chiar în aceeași după-amiază, în graba de a-l duce pe Cocardasse lângă obiectul înflăcăării sale și de a se arunca la

---

⁴² *Muid*: veche măsură de capacitate pentru lichide, grâne, etc., ce varia după țară și marfă. Pentru vin, la Paris muidul valora 274 litri. (n.t.)

picioarele iubitei spre a-i aduce mulțumiri, Passepoil îl trase pe gascon către faimoasa cocioabă. Și mare-i fu uimirea când n-o găsi acolo decât pe bătrâna, care-i răspunse pe un ton mucalit:

— Mathurine?... A plecat azi-dimineață, și mi-ar fi tare greu să vă spun unde este... O veți găsi, fără îndoială, într-una din zilele astea, la Paris.

Avea să treacă mult timp, în decursul căruia evenimentele îi vor despărți pe Mathurine și Passepoil. Dar, după cum spune proverbul, se întâlnește munte cu munte, darămite om cu om.

Capitolul I - Un plan îndrăzneț

Dacă ne gândim la felul în care, în toate timpurile, Anglia s-a priceput să-și aranjeze treburile, John Bull⁴³ ar fi trebuit să se arate ospitalier față de banditul de Philippe de Mantoue, căci — păstrând proporțiile — Italia nu încetase niciodată să acționeze în virtutea acelorași principii.

Gonzague se mulțumise să-l asasineze pe Philippe de Nevers, iar visul său s-ar fi realizat pe deplin în momentul în care iar fi înhățat moștenirea. Albionul⁴⁴ începuse prin Cromwell⁴⁵ lungul șir de atentate, de înșelătorii și jafuri care i-a fost legea de atunci încolo — lege ce constă în a ucide prin surprindere și în a-ți însuși resturile, nu ale indivizilor, ci ale popoarelor. Martore sunt Canada, Malta, India, Gibraltarul, Irlanda și celelalte.

Se spune că lupii nu se mănâncă între ei... Se prea poate. Dar, cu siguranță, se mușcă.

Sosirea la Londra a celui prinz, care venea fără îndoială că să-ncerce să vâre în buzunarele sale niște firimituri din aurul francez ce trecuse Canalul Mânecii, fu foarte prost primită.

---

⁴³ *John Bull* (lb. engleză, în traducere = Ioan Bivolul): poreclă dată poporului englez pentru a-i descrie încetineala și încăpățânarea. Provine dintr-un pamflet de John Arbuthnot. (n.t.)

⁴⁴ *Albionul*: nume dat în antichitate Marii Britanii, datorită falezelor sale albe. (n.t.)

⁴⁵ *Cromwell* (Oliver) (1599-1658): lord-protector al Angliei, Scoției și Irlandei, deputat în Parlament. Devenit șeful opoziției, a învins trupele regale și a instituit o Curte de Justiție care l-a condamnat pe regele Charles I la moarte după care a exercitat puterea ca un dictator. (n.t.)

Law strangulase Banca Franței și de crima sa profitase mai ales Anglia. Aceasta nu era dispusă să dea înapoi câștigul, nici măcar o cât de mică parte din el.

Când Gonzague încercă să se prezinte la Curte, fu respins de către Robert Walpole⁴⁶, primul ministru, a cărui principală grijă era de a îndepărta de George I-ul⁴⁷ toate intrigile, mai ales pe cele care ar fi putut crea complicații cu Curtea de la Palais-Royal.

Philippe de Mantoue se prefăcu supărat. Walpole îi dădu de înțeles nu numai că n-avea dreptul de a-i vorbi de sus, dar și că dacă nu-și amuțea complet glasul, ar fi posibil să fie poftit să-și îndrepte pașii spre ținuturi mai îndepărtate.

Începând din acea zi, prințul fu obiectul unei supravegheri atât de stricte, încât în scurtă vreme cețurile Tamisei îi deveniră de nesuferit.

Steaua sa pălea tot mai mult și, dacă-și mărturisea sieși acest lucru, amorul propriu îi interzicea să-i lase pe desfrânații lui să-l ghicească. Doar Peyrolles era convins de această situație, deoarece numai el își egala stăpânul în viclenie.

— Monsenior — îi spuse într-o seară, când prințul părea mai posomorât că de obicei și se plimba cu pași mari prin cabinetul său de lucru — cred că am făcut o greșală. Totul aici este doar pâcla și, dacă mai rămânem, în curând ne va fi greu să vedem limpede chiar propriul nostru joc.

— Într-o oarecare măsură îți împărtășesc părerea, răspunse Gonzague. Totuși, deoarece ne-am ostenit să facem această călătorie, trebuie să silim norocul să se întoarcă la noi; căci ar fi nedemn pentru mine să mai umblu mult în urmărirea lui... Principiul meu — și în asta constă șansa cea mai sigură de izbândă — este de a forța atât oamenii cât și lucrurile să se plece în fața voinței mele.

— De câtva timp, nu prea mai reușim, monsenior.

— Blestamate să-ți fie observațiile, Peyrolles!... Dacă, pentru început, nu izbutim să obținem primul loc, să ne

---

⁴⁶ *Robert Walpole* (conte de Orford) (1676-1745): Om de stat englez, atotputernic în timpul domniei regilor George I și George al II-lea. A pus bazele actualului regim parlamentar. (n.t.)

⁴⁷ *George I* (1660-1727): rege al Angliei și al Irlandei între 1714-1727. (n.t.)

mulțumim, deocamdată, cu cel de-al doilea — vom rări rândurile din fața noastră.

— Pentru asta ar trebui multă energie, și noi nu suntem decât doi, care să mai avem. Ceilalți...

— Ceilalți sunt legați de lanțul meu!... exclamă prințul, izbind cu piciorul în pardoseală. Fără mine, ei nu sunt nimic, și oriunde m-aș duce, vor merge și ei... altminteri cum s-ar descurca?

Și, ridicând fruntea, adăugă:

— Sunt niște marionete pe care le mânuiesc cum vreau... Lăsați de capul lor, ce-ar putea face?

Factotum-ul clătină din cap, cu o expresie nu prea convinsă.

— Poate că monseniorul ar face bine să-i întrebe, zise. Părerea mea este că nu mai sunt legați de dumneavoastră decât printr-un fir... ca *pupazzi*⁴⁸ despre care ați vorbit.

— Ei, bine! N-au decât să-l rupă...

— Ar fi și mai bine dacă l-am dubla...

— Cu aur, nu-i așa?... Nu l-au meritat.

— Să-l merite!... În clipa de față nu lipsește aurul, cât îndrăzneala!

— Oho! Jupâne Peyrolles!... Mi se pare că în seara asta ai cam multă. Din păcate, ești foarte bun la vorbe, dar mai slab la fapte.

— Unul singur nu le poate face pe toate, și nu văd nici un inconvenient ca ceilalți să fie brațele, atunci când eu sunt capul... după domnia voastră...

— Mi se pare că, de la o vreme, toți ar vrea să fie capul, înaintea mea.

— O excepție n-ar face regulă și, fără îndoială, toată lumea ar fi mulțumită.

— Oho! se supără prințul, pe care ultima fază îl iritase profund. Ce-nseamnă toate acestea, jupâne Peyrolles?

Apoi, văzând că ipocritul său intendent păstra o postură plină de umilință și nu părea deloc c-ar vrea să-l înfrunte, continuă, ceva mai blând:

— Nu este nevoie de atâtea ocolișuri ca să-ți expui planul, dacă ai vreunul... Vorbește repede, și mai ales, vorbește bine.

---

⁴⁸ *Pupazzi* (lb. italiană) = marionete. (n.t.)

— Repede?... Nimic nu ne grăbește, dar bine, sunt convins de asta... Trebuie să plecăm de aici...

— Și să ne ducem în Italia, asta vrei să propui?... Spune-le-o altora, amice — Italia este o țară în care, pentru noi, nu a mai rămas nimic de făcut: toate posturile sunt ocupate.

— Cine vă vorbește despre Italia?

— Atunci Olanda? Ideea nu este atât de rea și merită să fie studiată. Într-o societate de burghezi și de negustori, poate că am găsi mijloace să ne burdușim buzunarele?...

— Sunteți la o sută de leghe de gândul meu, monseniore.

— Ce dracu?! Atunci spune unde-ai vrea să mergem, și să sfârșim odată...

Peyrolles își încrucișă brațele, își îndreptă trupul slăbănog, proptit pe niște picioare încă și mai sfrijite și, privindu-și stăpânul drept în ochi, îi zise următoarele cuvinte, mai curând suierate decât pronunțate:

— Pur și simplu, în Franța!!...

Fu rândul lui Philippe de Mantoue să-și încrucișeze brațele și să scruteze chipul interlocutorului său.

— Pe cinstea mea! declară după o clipă, rânjind. Asta-i o idee proastă... Ai vrea, deci, ca în mai puțin de opt zile, să ne ducem să ne gândim, eu la Bastilia și tu la Grand-Châtelet, la primejdiile pe care le implică părăsirea Londrei pentru plăcerea de a vedea malurile Senei!

— Bastilia nu este făcută pentru dumneavoastră, monseniore, după cum nici Grand-Châtelet nu e pentru mine. Numai proștii se lasă închiși acolo... Pariez că voi trece timp de zece ani prin fața porților acestor două închisori, fără ca nimeni, văzându-mă, să creadă că mi-ar sta mai bine înăuntru decât afară.

— Aș fi curios să cunosc mijlocul pentru a reuși asta.

— Soluția este să trecem neobservați, să nu ne strigăm numele și rangul, bătând toba să le afle toată lumea.

— Ceea ce este totuna cu a spune că va trebui să ne ascundem în vreo magherniță, să nu ieșim decât noaptea și, mai ales, să-i evităm pe locotenentul de poliție și pe oamenii săi?

— Ba deloc! Există în Paris burghezi cumsecade care se plimbă la lumina zilei, și nimic nu ne împiedică să facem parte dintre ei. Prințul de Gonzague poate foarte bine să aibă șaiszeci de ani și să vândă pâza cu cotul, iar devotatul său servitor

poate să n-aibă decât douăzeci și să se transforme în negustor de leacuri.

Uluit, Philippe de Mantoue izbucni în râs.

— Ai fi nostim — șopti între două sughițuri convulsive — dacă în cazul tău n-ar fi vorba de puțină nebunie, în viața mea n-am auzit astfel de aiureli.

— Fie! Îl aprobă factotum-ul, fără a-și ascunde în întregime supărarea. Mă așteptam ca planul meu, studiat cu grijă, să fie primit cu totul altfel. La urma urmei, mai bine rămânem aici. Poate că Lagardère va veni să ne găsească, atunci când nu va avea altceva mai bun de făcut...

— La naiba! Pentru ce-mi vorbești de el?

— ... doar dacă nu ne vom duce să-l așteptăm în Olanda, încheie Peyrolles pe un ton sarcastic.

Pentru prima dată în viață, intendentul se simțea mai puternic și mai îndrăzneț decât stăpânul său și nici nu se gândea să dea înapoi. Când își elaborase planul, își folosisese toate resursele minții sale machiavelice, cântărind argumentele pro și contra, distribuind mai dinainte rolurile, stabilind zilele, aproape și orele, precum și locurile în care vor trebui să acționeze. Acum nu admitea că toate acestea să se piardă. Era, deci, hotărât să îndrăznească orice, să înfrunte chiar și mânia lui Gonzague, pentru a-l sili să-i urmeze sfaturile.

Cu spinarea încovoiată, începu să străbată cu pași mari încăperea și-i făcu de trei sau patru ori înconjurul înainte de a veni, fără a fi poftit, să se așeze picior peste picior într-un fotoliu, în fața lui Gonzague, care rămăsese în picioare...

Deoarece prințul nu-i îngăduise niciodată o asemenea familiaritate, gestul constituia oarecum o obrăznicie și, în alte timpuri, acea lipsă de jenă l-ar fi costat o mustrare zdravănă.

Dimpotrivă, această splendidă siguranță din partea intendentului îl făcu pe Gonzague să ia lucrurile în serios.

Era de ajuns numele lui Lagardère pentru a-i biciui propria îndrăzneală. Ceea ce adineauri i se păruse o nebunie irealizabilă căpăta acum în mintea lui un aspect cu totul diferit.

— Crezi că Gendry și ceilalți au rămas inactivi la Paris? întrebă.

Peyrolles făcu un gest plin de dispreț.

— Nu folosește la nimic să asmuți haită, ripostă, dacă vânătorul nu este prezent când sună cornul, la încolțirea

vânatului. Gendry și Balena nu sunt decât niște câini, buni cel mult să latre la picioarele animalului și să se lase sfâșiați.

— Trebuie să dorească să-și câștige banii...

— Da, cu condiția de a nu-și risca prea tare pielea. Sunt gata să lovească pe la spate, e drept, dar dacă ocazia nu se prezintă nici n-o vor face să apară. Monseniorul nimic nu e mai bine făcut decât ceea ce faci tu însuși. O știți din experiență.

Peyrolles uita că stăpânul său, împreună cu el însuși, avuseseră de mai multe ori prilejul de a termina cu Cocoșatul și că îl lăsaseră să le scape. Este ușor să vorbești. Intendentul, care niciodată nu judecase așa în fața primejdiei, putea foarte bine să tune și să fulgere acum — Lagardère nu era acolo pentru a-i da replică.

Se ridică și se înfipse în fața lui Gonzague, într-o poziție neobișnuită pentru el — cel a cărui spinare căpătase o anumită înclinare.

— Dar nu vă gândiți, exclamă, că Lagardère se poate căsători cu Aurore de Nevers oricând ar avea poftă?!

Philippe de Mantoue tresări.

— Și cine ne dovedește, continuă intendentul, că faptul nu s-a și împlinit, în timp ce noi ne pierdem aici vremea, vrând să forțăm niște uși care nu se vor deschide și în spatele cărora nu vom găsi, în orice caz, decât un biet os de ros?

— Crezi că Lagardère s-a întors la Paris?

— Ce altceva mai bun avea de făcut, dacă noi îi lăsăm cale liberă?

— Fir-ar să fie! Ai dreptate, Peyrolles, și mă mir că nu m-am gândit la toate astea. Căutam soluția în altă parte și, vezi tu, când vrei să găsești combinații prea iscusite riști să ajungi prea târziu la țintă... Cum vom face pentru a nu fi recunoscuți la Paris?

— Ne vom deghiza...

— Dar îmi va fi foarte neplăcut să mă ascund, acolo unde mergeam cu fruntea sus în fața poporului și a celor de la Curte, care când mă vedeau trecând spuneau: "Este Philippe de Mantoue, prinț de Gonzague, cel mai puternic după regent, și poate chiar înaintea lui!..."

— Nu mai este vremea orgoliului, monseniorule; acum e timpul pentru acțiune!

— Adevărat! Planul tău îmi surâde. Lagardère se va feri mai puțin de pumnalul ascuns sub vesta unui burghez cumsecade, decât de spada prinsă la șoldul unui senior... La naiba! Pumnalul își va face la fel de bine treaba!

— Acesta-i prețul norocului și al averii dumneavoastră viitoare...

— Și pentru ale tale, Peyrolles, ca și pentru cele ale celorlalți. Du-te și cheamă-i la mine, să le-mpartășesc vestea cea bună.

Factotum-ul se grăbi să-i caute pe desfrânați și aceștia intrară în grup în cabinetul de lucru al prințului. După expresia voioasă a chipului acestuia, ghiciră că se pregătea ceva ce vor afla îndată.

Fruntea lui Peyrolles, care de obicei avea o cută de prefăcătorie, era la fel de luminoasă ca cea a stăpânului său; căci în această clipă factotum-ul era conștient de propria-i valoare și de plasamentul pe care tocmai îl făcuse pentru ziua în care norocul îi va surâde din nou celui ce ținea în mână sa destinele lor, ale tuturor.

Cât despre Philippe de Mantoue, acesta lăsase de o parte aerul foarte semeț pe care nu-l părăsea decât arareori și-și frecă mâinile cu o bucurie evidentă.

Acum, că fusese stimulat, nu mai înțelegea cum de se putuse opri, fie măcar și pentru câteva zile, din realizarea scopului său și, cu obișnuita-i îndrăzneală, era gata să câștige timpul pierdut. Dacă avea de dat instrucțiuni acoliților, nu o făcea pentru a-i pofti la trândăveală, și nici la plăceri.

— Domnilor, începu, nu vi se pare că ne plictisim de moarte în umbra abației Westminster⁴⁹?

— Fir-ar să fie! răspunse Montaubert, pot să mă laud că de când sunt aici n-am avut nici măcar un gând vesel.

— Dacă mai durează mult, adăugă Nocé, poate c-ar trebui să ne facem pustnici, ca să ne mai și distrăm puțin.

Toți ceilalți vorbiră la rundul lor și chiar și baronul de Batz și grasul Oriol își aduseră obolul de blesteme împotriva șederii în Anglia.

---

⁴⁹ *Abația Westminster*: mănăstire construită în secolul al XIII-lea, la Londra, și care conține mormintele regilor și marilor oameni ai Angliei. (n.t.)

— Liniștiți-vă, domnilor, vorbi din nou Gonzague. Țara asta este prea umedă și spadele ruginesc aici. Care dintre voi ghicește unde vă voi duce?...

— Oare ne întoarcem în Spania? întrebă Nocé. Pe cinstea mea, călugării de-acolo sunt mai puțin nesărați decât predicatorii de-aici; dar eu regret cel mai mult cerul ei albastru și seșorele.

— Mai încercă — în Spania nu mai avem nimic de făcut.

— Atunci, la Veneția, zise Oriol, care nu văzuse niciodată Italia și nu i-ar fi părut rău să dea o raită pe-acolo.

Gonzague îl privi ironic.

— Ai vrea să-ți cauți strămoșii în Galeria Dogilor⁵⁰? îl întrebă în zeflema.

— Poate că în Țările de Jos? întrebă Montaubert, la rândul său.

— Zău în Germania? Ar fi o manefră grejidă! îl întrerupse, strâmbându-se, baronul de Batz, căruia nu prea-i surâdea perspectiva de a-și revedea patria — lăsase acolo niște amintiri tare urâte și câteva socoteli neîncheiate.

Pomeniră toate țările cunoscute, ba chiar cineva lansă numele unui oraș barbar. Gonzague îi lăsa să vorbească și râdea pe sub mustață.

— Sunteți niște ghicitori nepricepuți, zise în cele din urmă. Mai bine întrebați-l pe domnul Peyrolles.

Se știe că desfrânații îl urau pe acesta și nu le făcu deloc plăcere că tocmai el era, cel puțin în parte, arbitrul destinului lor. Așa că nimeni nu socoti nimerit să-i pună vreo întrebare, dar asta nu înseamnă că ochii lor nu-l priveau totuși întrebător.

Intendentul vru să se bucure de superioritatea pe care i-o dădea faptul că gândise un plan ai cărui executanți aveau să fie ei și, timp de câteva minute, îi lăsa să fiarbă.

— Te pomenești că locul vă este indiferent, domnilor? întrebă, în cele din urmă, cu glasul lui spărtigos și uscat. Nimeni nu mai pare grăbit să-l cunoască, dacă cel care trebuie să vi-l spună sunt eu.

O tăcere de gheață îi dovedi că avea dreptate și rictusul sardonice ce-i împodobeau de obicei fața se lăți în toată urâtenia

---

⁵⁰ *Galeria Dogilor*: celebră galerie în Palatul Dogilor, construit în Veneția pentru magistrații aleși ai Republicii Venețiene. (n.t.)

lui. Își împreună brațele la spate și, măsurându-i cu privirea pe desfrânați, le aruncă vorbele:

— Chiar astă seară, stimații mei domni, vom pleca spre Paris!

— Ne-a grațiat regentul! exclamă grasul Oriol, care nu-și putu reține strigătul de bucurie.

Gonzague ridică din umeri.

— Te sfătuiesc ca la sosire să te duci să-i mulțumești, îi zise, dacă vrei să-ți sfârșești zilele într-o celulă. Philippe d'Orléans ne dorește încă atâta bine, încât se gândește să ne dea iertarea de îndată ce va ajunge pe lumea cealaltă.

În ultima clipă, toți împărtășiseră mai mult sau mai puțin părerea lui Oriol. Trebuiau să renunțe la acea speranță. Așa că fețele, care la început se luminaseră de un zâmbet, căpătară o culoare aproape lividă.

Philippe de Mantoue îi scrută cu o privire de uliu și, cu o notă de dispreț în glas, îi întrebă:

— Ei, bine! Nu vă simțiți în stare să vă plimbați pe sub nasul poliției? Regentul se distrează; Machault, care ne crede departe, nu se mai gândește deloc la noi... Când pisica adoarme, începe dansul șoarecilor...

Această glumă nu făcu pe nimeni să zâmbească.

După ce se bucurase o clipă de uluirea lor, Gonzague continuă:

— Vom dansa dansul macabru în timpul căruia lucrul cel mai important va fi să nu te lași prins în gheare... S-ar zice că asta nu prea vă încânta, domnii mei?

— O să ne pierdem urechile în treaba asta, șopti Nocé.

— N-ai decât să ți le păzești, amice. Ale mele sunt, cred, la fel de valoroase ca ale tale, și nu mă tem de nimic pentru ele.

— Nu vom trece bine zidurile de apărare, interveni Montaubert, că vom și fi semnați și arestați. O bandă ca a noastră nu se compară cu niște șoareci, nu se strecoară în găurile acestora.

— Și totuși asta este ceea ce va trebui să facem, jucându-ne de-a cine-i mai șiret — fiecare pe cont propriu și cu un țel unic. Când ne vom întâlni, nu o vom mai face spre a petrece cu doamnele de la Operă, și sfaturile noastre nu le vom ține niciodată la Palais-Royal. Vom coborî în pivniță, domnilor, dar nu pentru a bea.

Grasul Oriol, și împreună cu el și alții, găsea că viața într-o gaură, ascunși ca niște rozătoare, constituia o perspectivă cel puțin lipsită de veselie.

Chipurile lor se lungiseră de-o șchioapă și, fără nici o excepție, ar fi preferat ca Gonzague să le ceară să-i aducă luna de pe cer.

— Așadar, Sena nu mai prezintă farmec pentru voi? rânji acesta. La naiba! N-am jucat încă decât jumătate de partidă, și Lagardère a avut atuu-rile în mână. Ne-am arătat prea mult cărțile. A venit timpul să trișăm.

— Va fi periculos pentru cel ce se va lăsa prins, spuse Nocé, cu glas scăzut.

— Sunt de acord. Poate că unele mâini vor rămâne ținute pe masă. Dar ce importanță are?... Dacă rămâne cel puțin un jucător care să salte potul și, odată cu el, și pe Cocoșat, în dimineața zilei în care acesta se va pregăti să meargă la altar...

Cu inima ușoară, Philippe de Mantoue îi sacrifica dinainte. Iar ei înțelegeau vag acest lucru.

De altminteri, ideea de a reîncepe lupta împotriva lui Lagardère, chiar în inima Parisului, care pentru ei era închis, în timp ce contele și Chaverny puteau acționa la lumina zilei, nu era de natură să le inspire cine știe ce bucurie desfrânaților. Așa că acum nimeni nu se mai plângea de cețurile Tamisei.

— În seara asta, domnilor — încheie Gonzague, concediindu-i cu un gest plin de semeție — dacă aveți a vă lua vreun rămas bun, profitați de timpul ce vă mai rămâne. Nu se știe câți dintre voi nu vor mai vedea niciodată Londra... Ah!... Uitam!... Vă rog să nu existe nici o încurcătură: cine nu este cu mine, e împotriva mea, știți bine. Și, pentru a merge înainte, principiul meu este că nu trebuie să lași pe nimeni în urmă... Un prieten lipsit de entuziasm este mai rău decât un dușman, și iată ce i-aș face...

Un gest semnificativ îi exprimă gândul. Desfrânații se retraseră cu capul plecat, ca o turmă de vite duse la abator.

"Ei dansează, deci vor plăti", spunea Mazarin.

În legătură cu desfrânații săi, Philippe de Mantoue avea un raționament aproape identic.

— Nu există decât două mijloace pentru a-i stăpâni — zise imediat după plecarea lor — banii și teroarea. Acum tremură,

deci se vor bate. Atâta timp cât amenințarea lui Lagardère va fi în fața lor, se vor uni în jurul meu, iar frica îi va face să fie viteji.

După o oră de la convorbirea pe care am relatat-o, Peyrolles hoinărea prin cartierele mărginașe ale cetății, urmat de un valet ce căra în spinare un pachet deja destul de voluminos.

Mai întâi, ar fi fost interesant de știut ce conținea respectivul pachet, dar și să-l însoțești pe Peyrolles în peregrinările sale prin străzile întortocheate unde părea să aibă multe de făcut.

Într-adevăr, factotum-ul se oprea la toate prăvăliile în fața cărora erau etalate veșminte de diferite proveniențe, pălării, arme, încălțăminte, obiecte de toaletă și de bucătărie, bijuterii veritabile sau false, cu un cuvânt întreg talmeș-balmeș-ul pe care-l găsești în anumite cartiere ale Londrei, așa cum e la noi pe platoul din piața Temple sau pe unele străzi afectate comerțului de mărunțișuri.

Magazinele aveau un aer sordid, iar vânzătorii — tot astfel. În general, erau evrei bătrâni și jechoși — inutil să adăugăm și hoți — a căror vedere încă mai era suportabilă când nu li se alătura o Sarah foarte osoasă și cu pielea ca pergamentul, sau o Rebecca soioasă și grasă.

Ghetourile din Londra, ca și cele din Viena sau din Varșovia, rareori sunt însuflețite de profilul regulat al unei tinere și svelte fiice a lui Iuda. Aici, așa ceva constituia o marfă foarte rară și, tocmai de aceea, lorzii o plăteau tare scump.

Așa încât Peyrolles nu se împiedica decât de fete cu profil de capră, care le întindeau străinilor mâna, în așteptarea vârstei la care să facă mai mult decât atât.

La drept vorbind, puțin îi păsa de ele: intenția lui nu era să cumpere o evreică. Fie că erau tinere sau bătrâne, frumoase sau urâte, avea față de toate aceleași indiferență, aproape același dispreț; dispreț ce cuprindea și întreaga parte bărbătească a rasei.

Era poate o gelozie de meseriaș, intendentul având degetele cel puțin tot atât de încovoiate ca și cele ale fiilor lui Abraham?

Se opri din nou în fața unuia din acele bazaruri heteroclite, în care zdrențele luxului deveniseră luxul mizeriei. Niște papuci algerieni stăteau alături de cizme de mușchetar; puteai vedea acolo o tunică din plasă metalică, lângă o rochie de bal, o archebuză, lângă o seringă; câteva ghiulele vechi puse peste niște vase chinezești; o uniformă de gală de ofițer din gărzile franceze se legăna lângă cea a unui pedestraș german; o cască de membru al unei ligi era așezată peste o perucă; o tamburină spaniolă se învecina cu un gong; de ochiurile unei plase norvegiene era agățată o dantelă venețiană și, în spatele rafturilor pe care se înghesuiau obiecte provenite din toate civilizațiile, din toate timpurile și din toate țările, se căsca o gaură întunecoasă în care se mai aflau și alte obiecte, alte veșminte, alte surprize.

Peyrolles nu merse mai departe. Acel ceasornic heteroclit îi arăta că ajunsese la *usurious bargain*⁵¹ din *Jews' ward*⁵².

Văzându-l, evreul mărunțel și slugarnic care avea acolo prăvălie cu de toate și încă ceva pe deasupra, se ridică din fotoliul mâncat de molii în care se ghemuise ca un păianjen care și-a țesut pânza și-și așteaptă prada.

Se rostogoli până la picioarele intendentului, încovoiat în două, cu craniul chel descoperit. Și, prin saliva din gura lui știrbă, își sâsâi ofertele de servicii:

— Ce-i trebuie monseniorului? Veste, costume de bal, arme de preț, sau bijuterii din aur și argint?... Totul este nou, aproape nou, cu excepția articolelor antice. Totul este curat, strălucitor, ieftin, foarte ieftin... nu costă aproape nimic. Aici face cumpărături Majestatea Sa — să ni-l ție Jehova! — când dorește ceva rar, și tot așa nobilii lorzi, ambasadorii... Senioria Voastră știe bine acest lucru... de aceea îmi face cinstea...

— N-ai vrea să mi-o faci pe aceea de a tăcea? ripostă Peyrolles, care avea mare poftă să-și încerce bastonul pe spinarea nepăsătorului și prefăcutului personaj, a cărui vorbărie îl enerva.

Se gândi totuși că loviturile de baston ar putea ridica cifra cumpărăturilor pe care le va face, căci totul are un preț de

---

⁵¹ *Usurious bargain* (lb. engleză) = târgul cămătăresc. (n.t.)

⁵² *Jews' ward* (lb. engleză) = cartierul evreiesc. (n.t.)

vânzare pentru un negustor de mărunțișuri evreu, chiar și loviturile de baston.

— Fără atâtea fraze, te rog, continuă intendentul, cu atât mai mult cu cât te înșeli complet asupra rangului meu. Nu-mi trebuie decât câteva costume pentru actorii trupei mele și s-ar putea să găsesc la tine ce-mi trebuie.

Șmecherul întâlnise un șmecher și jumătate. Cel puțin așa credea factotum-ul că va fi, dar nu ținuse seama de cel cu care vorbea.

Israelitul nu trebuise să se uite de două ori la interlocutorul său pentru a ști cu cine avea de-a face și nu se supăra deloc că era mințit — era un război cinstit. Ba, dimpotrivă, asta îi dădea libertate pentru a-l trage pe sfoară pe acel client ciudat. Dacă, o clipă mai înainte, nu avea decât foarte puține scrupule, acum acestea se risipiseră întru totul.

Factotum-ul lui Gonzague cerceta diferitele zdrențe agățate înăuntru.

— Ai costume de pelerin? Întrebă.

— Dacă am?... Pe Moise! Dar ia priviți!

Scoțând la iveală o sutană îngrozitor de roasă, jidovul continuă:

— Acest costum pios a fost purtat de către lordul Buckingham, care l-a adus din Franța după un pelerinaj în care s-a dus...

— Buckingham în pelerinaj! Îndrugă-le altora povestea ta!

— Și totuși este adevărată, vă jur — asta se întâmplă după faimoasa afacere cu bijuteriile reginei⁵³...

— Destul! îl întrerupse Peyrolles, n-am ce face cu minciunile tale nerușinate. Îmi trebuie două sutane de pelerin, dar nu cumpăr și ceea a fost în ele. Nu mă interesează dacă a fost Buckingham sau alții, iar celor cărora le sunt destinate le pasă și mai puțin. Cât ceri pe zdrențele astea?

Dacă telalul a renunțat să mai discute asupra autenticității, nu același lucru s-a întâmplat și cu prețul. Tranzacția dură mult până când cele două anterie de dimie, însoțite de pălării, cârje și

---

⁵³ Autorul face referire la povestea eghileților cu diamante, despre care se spune că regina Ana de Austria i-ar fi dat cadou lui Buckingham și care au fost recuperați de la el pentru a i se putea arăta această dovadă regelui, soțul său, la bal. A se vedea, și povestea descrisă de Al. Dumas. (n.t.)

saboți, să ajungă în pachet, lângă cele ce se mai aflau acolo, și anume: ustensile de jonglerie și boarfe de scamator, alcătuite din resturi și rupturi.

— Asta nu-i tot, mai zise Peyrolles. Îmi mai trebuie și două costume de negustori bogați din Amsterdam, și mă îndoiesc că mi le-ai putea procura.

Omulețul zâmbi șiret:

— Dacă Senioria Voastră nu le-ar găsi la mine, ar fi inutil să le caute în altă parte. Nu există nimic să nu vă pot furniza pe loc, și cred că am ce vă trebuie.

Vorbind astfel, evreul își conduse mușteriu prin labirintul de obiecte dispare, valoroase sau nu, care-i aglomerau dugheană. Tocmai în fundul magazinului, la lumina îndoielnică a unei lămpi cu ulei, care degaja un miros sufocant de grăsime rancedă, deschise un cufăr mare de lemn, prevăzut cu încuietori zdrene și în care erau așezate veșminte de stofă fină, garnisite cu blană.

Nu erau doar două costume complete, ci chiar cinci sau șase. Pe deasupra hainelor sale, Peyrolles încercă o pelerină largă tivită cu lutru, își puse pe cap o căciulă mare de blană și se privi într-o oglindă de oțel pe cari o găsi la îndemână. Era de nerecunoscut.

Fu atât de încântat de ceea ce găsisese, încât abia mai discută prețul.

Cei doi tâlhari — adică evreul și el — se despărțiră foarte mulțumiți unul de celălalt. Doar valetul, a cărui spinare se încovoia acum sub povară, nu păru să le împărtășească satisfacția, și fu nevoie de un supliment de salariu, pe care i-l dădu Peyrolles, ca să-și mai uite melancolia.

Costumele de negustori olandezi erau pentru Gonzague și pentru el. Pe celelalte avea să le distribuie desfrânaților.

Cu toate acestea, până acum neglijase să le ceară și acestora părerea și era destul de îngrijorat pentru cazul în care rolul pe care-l va da fiecăruia nu i-ar conveni respectivului. Numai autoritatea stăpânului putea tranșa problema, făcând ca boarfele cumpărate să nu-i rămână în cârcă.

Dorind să dea un exemplu bun, se duse în apartamentul său și începu să se îmbrace cu deghizarea pe care și-o rezervase. Apoi, după ce pe toate celelalte le trimisese, printr-

un servitor, lui Gonzague, apăru chiar el în fața stăpânului său, care-l primi cu un hohot de râs homeric.

Datorită unor unsori cu care-și mânjise fața spână spre a-i netezi ridurile, domnului Peyrolles i se puteau da cu ușurință douăzeci de ani mai puțin.

Foarte mândru de succesul său, după ce se lăsase admirat din toate părțile, îl sfătui pe Gonzague, cu un ton de bun apostol:

— Este rândul dumneavoastră, monseniore. Eu m-am întinerit, domnia voastră vă veți îmbătrâni, și dracu să mă ia dacă bunii parizieni nu ne vor primi cu ovații pentru că am venit de așa de departe spre a căuta niște mărunțișuri la târgul Saint-Germain.

— La naiba! ripostă Gonzague, deseori nu prea ești simpatic, dar astăzi n-aș putea să-mi ascund satisfacția. Să ne purtăm negustorește, Peyrolles, și mai ales să ne conducem bine afacerile — falimentul nostru n-ar fi dintre cele care se repară cu bani.

Nu trebuie să mai spunem că factotum-ul alesese pentru stăpânul său tot ce putuse găsi mai bogat ca stofe și broderii. Costumul lui Philippe de Mantoue părea atât de proaspăt, de parcă ar fi fost confecționat în ajun, iar culorile — doar foarte puțin pălite — adăugau și ele un plus de frumusețe.

Un pumnal lung, încrustat cu pietre scumpe, prins cu un lanț de argint, îi atârna la centură. Nimic nu era mai ușor decât să ascunzi alte arme în cutele largi ale pelerinei, chiar dacă cei doi bărbați nu se hotărâseră dacă să-și păstreze sau nu săbiile.

— Fir-ar să fie! rosti prințul, după ce se lăsase, cu docilitate, să fie îmbrăcat. Iată-ne aranjați ca niște ambasadori. Nu m-aș mira ca, într-una din seri, regentul să ne invite la supeu, și nu cred c-am face o figură prea o proastă la masa lui.

— Asta n-ar fi cea mai bună idee pe care ar putea s-o aibă, șopti Peyrolles, ascunzându-și o strâmbătură. Cu cât ne vom ține mai departe de el, cu atât mai bine va fi.

Gonzague întrebă:

— Și ceilalți? Sper că nu ne-ai îmbrăcat pe toți în același fel? Vom fi obligați să mergem în caravană?

— Aș fi fost prea nătâng dac-aș fi comis o asemenea prostie, monseniore, dar mă tem că unii nu vor fi mulțumiți de alegerea mea.

— Asta-i culmea! Aș vrea să-l văd eu pe acela! se mânie italianul. Cu cât va fi o mai mare diversitate, cu atât mai multe șanse vom avea să evităm cercetările indiscrete. Dar cheamă-i pe acești domni — să intre imediat în costumele și în rolurile lor. Va fi o repetiție cu ușile închise. La Paris vom avea câți spectatori vom dori.

Când fură aduși în prezența lor, desfrânații rămaseră cu gurile căscate în fața lui Philippe de Mantoue și a intendentului său. Dacă cel dintâi nu le-ar fi vorbit; s-ar fi întrebat ce doreau de la ei cei doi necunoscuți, înfofoliți în blănurile lor.

— Domnilor, li se adresă Gonzague, când vă invităm odinioară la un bal mascat, nu era decât pentru o noapte. Nu știu cât timp va dura acesta, a cărui originalitate va consta în slăbiciunea dansatoarelor noastre.

— Sacrament! exclamă baronul de Batz, fom avea teci tanzatoare?

— Sigur că da! Spadele noastre! Și am toate motivele să sper că cele mai frumoase acorduri ale orchestrei noastre vor fi date de niște strigăte de agonie, căci comedia care începe va trebui, în mod fatal, să se încheie printr-o tragedie.

Vai! Aceasta era și părerea desfrânaților. Grămada de boarfe înghesuită într-un colț al încăperii și cu care vor trebui să se îmbrace, nu era de natură să le încânte privirile.

— Pentru treaba pe care o vom face — spuse la rândul său Peyrolles — deoarece n-ar fi bine să fim izolați, și nici să alcătuim grupuri, vom fi cu toții perechi-perechi... în sfârșit, să nu vă mirați prea tare de ce vor deveni gentilomii pe care încă îi înfățișați, căci în curând nu veți mai păstra de la ei decât demnitatea și curajul... Va fi de ajuns pentru un timp.

În momentul respectiv, în mintea desfrânaților curiozitatea domina. Acele pregătiri misterioase îi nelinișteau vag, cu atât mai mult cu cât nu li se permitea să discute nimic. O dată mai mult, Gonzague le hotărâse soarta, așa cum făcuse de când ei se lăsaseră conduși de el, și n-ar fi fost bine-veniți dacă ar fi protestat. Așa că se împăcau cu soarta, așteptând să vadă ce se cerea din partea lor.

Peyrolles se duse să se încredințeze că valeții nu trăgeau cu urechea și închise ușile. Apoi se adresă tovarășilor săi cu tonul cu care se dă un ordin, fără a-și exprima propria autoritate.

— Iată, deci, ce a hotărât monseniorul...

— Și presupun — se crezu dator Philippe de Mantoue să-l întrerupă — că nici unul dintre voi nu va avea de făcut nici cea mai mică obiecție... Jocul vostru, după cum știți, este strâns legat de al meu; cunoașteți adversarul și miza. Este inutil să vă mai spun că trebuie să câștigăm partida cu orice preț.

Cei șase bărbați înclinară capul, în semn de aprobare. Gonzague îi făcu semn intendentului să continue. Acesta grăi:

— Peste o clipă, vom părăsi separat această casă, iar mâine seară ne vom reîntâlni pe plajă de la Dover⁵⁴. De acolo ne vom duce la Paris. Dar ar fi o nebunie să ajungem împreună, iar dumneavoastră veți veni în grupuri de câte doi, la timpi diferiți, în funcție de distanța și de evenimentele care v-ar putea încetini mersul. Domnii de Batz și Oriol vor sosi, desigur, ultimii.

— Bine gândit, aprobă Gonzague. Oriol are mereu timp să facă vreo prostie.

Comerciantul cel gras nu protestă câtuși de puțin, cu toată pofta de a face observația că, oriunde erau de încasat lovituri, el nu stătuse decât foarte puțin în spatele celorlalți.

O limbă ascuțită — de exemplu cea a lui Nocé — i-ar fi replicat, fără îndoială, că acel "puțin" fusese de ajuns pentru a-l ține în afara razei de acțiune a spadelor.

Peyrolles își relua vorba, continuând să detalieze, cu plăcere, planul pe care-l concepuse:

— Domnii Montaubert și Taranne vor debarca în Franța la Cherbourg; domnii Nocé și Lavallade, la Le Havre; în fine, ultimii, la Brest... Monseniorul și cu mine vom intra prin... Dar asta nu vă interesează și vă este de ajuns să știți că mâine, la Dover, veți găsi bărci care vă vor duce, pe grupuri, în punctele specificate... De îndată ce veți pune piciorul pe pământ francez, fiecare va trebui să-și apere viața și va fi răspunzător pentru faptele sale.

— Ce credeți despre toate acestea, domnii mei?întrebă Gonzague, jucându-se cu mânerul pumnalului său.

— Până acum, declară Montaubert, care era cel mai îndrăzneț din grup, nu văd nimic prea greu, decât mijlocul prin care să nu fim recunoscuți când vom sosi la Paris.

---

⁵⁴ Dover: Cel mai activ port de trecere englez spre continentul european, situat la 106 km de Londra și la 36 km de portul francez Calais. (n.t.)

Peyrolles zâmbi în felul acela ascuns, care avea darul de a-i călca pe nervi pe toți.

— Răbdare, zise, ducându-se să scotocească în maldărul de sutane din dimie și de accesorii. Iată pentru Oriol și pentru tovarășul lui, care vor reveni din pelerinajul făcut la Sainte-Anne-d'Auray și care, pe drum, vor trebui să se închine la toate crucile și să cerșească la toate intersecțiile.

— Te gerșit — spuse baronul de Batz — asta încă se mai pote, dar te zbus bater nozder⁵⁵... Cum tragu să le invendezi?

— Atâta rău!... exclamă Gonzague râzând. Le vei spune pe limba ta, și nimeni nu va înțelege nimic.

Cei doi se împopoțonară cu ajutorul intendentului, care, între timp, le șoptea:

— Aici, dedesubt, se poate ține un pumnal, și chiar o spadă. Principalul este să nu le lași să se vadă.

Sub sutana lui, Oriol avea o mutră atât de nevinovată, încât toți izbucniră în râs.

— Dă-ne binecuvântarea ta, Oriol — îi ceru în bătaie de joc Nocé — și spune în fața noastră o promisiune de castitate, chiar împotriva Nivellei. Și nu uita că va trebui să ierți insultele...

Spunând aceste vorbe, îl apucă pe grăsan de umeri și-l făcu să se rotească în jurul său, astfel încât Oriol se împiedică în propria-i cârja și căzu cât era de lung.

— Nu vă bateți joc, îi sfătui cu severitate prințul, înainte de a ști ce veți fi voi înșivă. Comunică-le, Peyrolles.

— Domnii Nocé și Lavallade — spuse cu modestie acesta — vor fi, desigur, doi scamatori emerți, (cel puțin așa m-am gândit), și iată tot ce le trebuie pentru a se deghiza.

Lavallade făcu o strâmbătură. Negustor sau pelerin, la nevoie mai treacă-meargă, dar demnitatea lui era compromisă prin această meserie de jongler, cât și prin boarfele cu care va trebui să se îmbrace.

Nocé nu mai râdea, acum când îl vedea râzând pe Oriol. Nu se simțea atras de costumul de arlechin.

— Negustor ce ești! se răsti. Nu puteai găsi ceva mai de soi pentru niște gentilomi? Trențele astea sunt bune cel mult pentru cei de-o teapă cu tine!

---

⁵⁵ *Bater nozder*: exprimare stâlcită pentru *pater noster* (lb. latină) = tatăl nostru. (n.t.)

Cu toată această replică jignitoare, amândoi, fără a protesta prea mult, îmbrăcară costumele de saltimbanci. O simplă privire a lui Philippe de Mantoue fusese de ajuns.

Montaubert și Taranne se priveau îngrijorați și se întrebau ce rol grotesc le era rezervat la sfârșit, căci boarfele rămase, răspândite pe covor, nu erau prea liniștitoare.

— Și noi?... întrebă cel dintâi.

Peyrolles știa bine că abia acum venea partea cea mai grea în acea distribuție, în legătură cu care nu se sfătuisese cu nimeni, luându-și dreptul de a alege după propriul său plac. Mai ales Montaubert îl îngrijora. Acesta nu cedase niciodată în fața lui și, fără îndoială, vor fi proteste care se vor răsfrânge și asupra lui, Peyrolles.

Așa că ascunse ironia ce avea să urmeze, sub un fel de linguşeală, pentru a-l împlânzi.

— Domnii Montaubert și Taranne, grăi, sunt cei mai puternici. Firea lor este cutezătoare, inima lor nu știe ce e frica...

— Ceea ce pui la cale, viperă, trebuie să fie tare negru! mormăi Montaubert.

— Vă trebuia, aşadar, un rol potrivit cu energia și îndrăzneala dumneavoastră, continuă intendentul. Cred că l-am găsit în cel de țigani spanioli. Iată costumele dumneavoastră, dar vă mai lipsește ceva, un tovarăș care nu va fi mai puțin de temut decât propriile persoane.

Le gâdila amorul propriu, pentru a le îndulci doctoria. Din nefericire, nici unul, nici celălalt nu se încrezuseră niciodată în ipocrizia lui.

— Despre cine este vorba? întrebă Taranne.

Peyrolles explică:

— În zadar am căutat să cumpăr aici un urs viu. La Londra nu este nici unul disponibil și, totuși, vă trebuie unul. Vom avea, desigur, posibilitatea să ne procurăm un urs la Dover, sau îl veți cumpăra chiar dumneavoastră, la Cherbourg.

Spusese toate acestea foarte încet, nu prea încrezător în succesul propunerii sale. Fu și mai puțin când îl privi pe Montaubert. Exasperarea acestuia ajunsese la culme.

— Inutil să căutăm atât de departe, se răsti. Dacă trebuie să arătăm un urs, vrem ca acesta să fie domnul de Peyrolles.

— Și-l vom face să danseze, adăugă Taranne.

Intendentul strecură spre ei o privire lipsită de expresie. Socoti însă că nu era nimerit să se mânie:

— Dacă am ales acest rol pentru dumneavoastră, șopti, am făcut-o spre binele tuturor, și nu m-am hotărât cu ușurință. Există împrejurări în care un țigan cu ursul nu-și poate împiedica animalul să se năpustească asupra cuiva și să-l înăbușe... Înțelegeți, domnule Montaubert, că nu pot să-mi iau în seamă această sarcină?

— Duceți-vă, domnilor, îi sfătui Philippe de Mantoue ridicându-se. Numai voi mai sunteți așteptați. Voi izbi de trei ori gongul, și cortina care se ridică astă-seară la Londra se va lăsa în curând, la Paris, după un deznodământ sângeros.

Rând pe rând, astfel ca să nu atragă atenția nimănui din afară, convivii lui Gonzague părăsiră casa pe care acesta o închinase, imediat după sosirea sa la Londra, în cartierul de sus al orașului, în apropierea actualului scuar ce poartă numele de Grosvenor.

Cât despre cei doi sau trei lachei care fuseseră angajați, intendentul se grăbise să-i concedieze de îndată ce se hotărâse plecarea și după ce desfrânații se deghizaseră așa cum am văzut.

Peyrolles ieși, așadar, în tovărășia stăpânului său, punându-și cheia în buzunar. Nimeni nu avea nevoie să vină să vadă dacă ei se mai aflau acolo, cel puțin până ce nu vor ajunge în larg.

Porniră amândoi în căutarea unei trăsurii care să-i poată duce la Dover. Mulțumită plății pe care o ofereau, cât și costumelor pe care le purtau, nu le fu greu să găsească una. Căci se întâmpla adesea ca negustorii din Amsterdam sau din orașele hanseatice⁵⁶ care veneau la Londra pentru afaceri să fie ei înșiși proprietarii sau armatorii corăbiilor care îi aduceau până la gura Tamisei. Așa încât bogăția lor imensă le permitea să cheltuiască cu ușurință, ceea ce făcea ca ei să fie foarte bine văzuți în capitala britanică.

Nu era deci nimic surprinzător în faptul că Gonzague și intendentul său călătoreau cu trăsura până la Dover. Dar lucrurile n-ar fi stat la fel în cazul oamenilor casei sale, deghizați în saltimbanci, pelerini și țigani, dacă te gândești că ar fi fost de-a dreptul ciudat să vezi oameni atât de neînsemnați călătorind în caleașcă.

Deoarece întreaga bandă părăsise Londra la căderea nopții, nu era de presupus că vor fi luați la întrebări pe drum. Așa că, de îndată ce ultimele case de la periferie fură lăsate în urmă, caii luară viteză.

---

⁵⁶ Orașele hanseatice: orașe aparținând Hansei, adică asociației comerciale încheiate, în Evul Mediu, între mai multe orașe europene, dintre care amintim: Hamburg, Lübeck, Bremen și Nantes. (n.t.)

Philippe de Mantoue, întins comod pe perne, își ascultă; factotum-ul care, de la un timp, vorbea cu volubilitate.

— Nu neg că încercarea e îndrăzneță, spunea, continuându-și vorba. Important este să conducem bine lucrurile. În ceea ce mă privește, mă fac forte să-mi ating scopul evitând orice primejdie, dar s-ar putea să trebuiască să fiu prudent pentru alții...

— Asta mi s-ar adresa mie, jupâne Peyrolles? îl întrebă prințul, schimbându-și poziția spre a râde mai comod. La dracu! Pușlamaua devine amuzantă!... Cred că nu ai intenția să mă iei sub tutelă?

— Monsenior, toți ne vom risca libertatea, și poate viața. Orice s-ar întâmpla, trebuie ca dumneavoastră și cu mine să scăpăm și, pentru asta, nu văd decât o cale: să-i punem pe ceilalți să acționeze, iar noi să nu luăm parte la acțiune decât dacă intervenția noastră este indispensabilă.

Sprâncenele prințului se încruntară imperceptibil. Știm că era curajos, așa că spuse cu dispreț:

— Ceea ce-mi ceri nu-mi stă în caracter. Ești liber să nu te implici...

— Oare noi trebuie să lucrăm pentru alții, monsenior, sau alții pentru noi?

— Fir-ar să fie! Nu mai sunt eu cel care ține sforile?

— Ba da!... Un motiv în plus pentru ca *noi* să facem să se miște marionetele, replică imediat Peyrolles, apăsând pe acel noi, astfel încât să arate că pretindea să-și aibă partea lui din reușită și din pradă.

Gonzague observă nuanța și ridică din umeri:

— Fie, se învoi el, obosit, să zicem că suntem doi... Totuși, nu văd prea bine ce ai putea face fără mine, jupâne Peyrolles?

— Și dacă s-ar întâmpla să dispărești, opera dumneavoastră n-ar trebui să fie continuată?

Faptul că o gură atât de pricepută rostea o asemenea frază trebuie să fi avut un dublu înțeles ascuns. Philippe de Mantoue ghici acest lucru și, în întinericul trăsorii, încercă să întâlnească ochii intendentului său. Dar acesta se prefăcea că se uită afară, prin portieră.

— Fir-ar al dracului!... exclamă, poate că ai chef să mă vezi dând ortul popii, sau să contribui tu însuși la asta? Nu fă pe șiretul cu mine, Peyrolles! Și nu încerca niciodată să lovești cu

argila din care ești plămădit bronzul din care sunt făcut eu — ar fi un joc periculos, te previn... Dacă vreodată voi încredința cuiva sarcina de a-mi răzbuna moartea, nu tu vei fi acela, și cu atât mai puțin ți-aș da alte împuterniciri.

Toți acei bărbați ajunseseră să nu mai aibă încredere unii într-alții, simțindu-se în stare de a se ucide între ei, dacă profitul ar fi meritat s-o facă. Totuși, dacă Gonzague se putea baza pe acoliții săi lipsindu-se de Peyrolles, nu aceeași era situația pentru acesta din urmă care, fără protecția stăpânului său, ar fi căzut în mod infailibil pe mâna bandei și și-ar fi ispășit într-un chip crud insolențele și duplicitatea.

Asta nu înseamnă că Philippe de Mantoue nu ghicise adevărul. De multă vreme, precautul personaj plănuia în sinea lui ce-ar fi trebuit să facă dacă prințul ar fi pierit, și din frământările sale se născuse hotărârea că, în nici un caz, nu va trebui să abandoneze partida și că va continua lupta, cu orice preț, pe cont propriu.

Răspunse totuși cu o umilință prefăcută:

— Mă mir că-mi înțelegeți atât de greșit sensul cuvintelor, monseniore. Ați putut cunoaște măsura devotamentului meu și veți mai avea prilejul de a-l compara cu cel al celorlalți...

— Despre al cui vorbești?...

— Despre al gentilomilor dumneavoastră...

— Gentilomii mei mă ascultă fără să judece, pe când tu, tu mai adesea stai să judeci, decât să mă ascuți.

— Cu toate acestea, vă sfătuiesc să-i țineți din scurt, mai ales pe Nocé, pe Montaubert și pe Taranne. Ceilalți nu contează, decât la număr...

Cuvintele intendentului fură întrerupte de o zguduitură bruscă a trăsurii și, în același timp, un cap se încadra în deschiderea portierei, strigând tare:

— Ca ticălos, poate că dumneata, domnule de Peyrolles, contezi cât trei!... În orice caz, devotamentul nostru îl costă pe prințul de Gonzague mai puțin decât al dumitale și este mai loial.

De la primul cuvânt, factotum-ul se trăsese îngrozit în fundul trăsurii, în vreme ce prințul își ducea mâna la pumnal, spre a se apăra. Dar n-avu nevoie de așa ceva și începu să râdă, recunoscând glasul lui Nocé.

— Ei! Cum de te afli acolo, ascultând ce vorbim? îl întrebă.

— La naiba!... Stăm de mult aici, Lavallade și cu mine. Nu ne place să mergem pe jos. Când v-am văzut trăsura trecând, ni s-a părut că cele două locuri de lachei, din spate, erau goale și că le-am putea lua.

— Dar cum ați reușit să ne recunoașteți?

— O! replică Nocé, n-am folosit nici o vrajă, puteți să mă credeți. Am făcut cu pumnalul o gaură în peretele trăsorii, ceea ce mi-a permis să aud vocea domnului de Peyrolles și, în același timp, să-i zăresc ceafa pe care puțin a lipsit ca lama mea să nu i-o gădile.

Îi râse în nas intendentului, uluit de o atare impertinență, dar care nu îndrăznește să sufle o vorbă, și continuă:

— În felul acesta, l-am putut auzi pe bunul domn de Peyrolles spunând tot răul pe care-l crede despre noi, lucru de care îl știam în stare. Îi iertăm cu plăcere aceste vorbe, dacă ne permite să-i slujim drept lachei de ocazie, menajându-ne astfel picioarele.

— Întoarceți-vă la locurile voastre, zise Gonzague râzând, nu ne rămâne decât să tăcem.

— Foarte mulțumim, răspunse Nocé. De cum se va lumina de ziuă, vom coborî de unde ne-am cocoțat. Nu s-ar cădea ca niște oameni de rang înalt să aibă drept valeți niște saltimbanci.

Se sui din nou lângă Lavallade, dar în zadar își lipi urechea de gaura pe care o făcuse: Gonzague și factotum-ul său păreau că dorm fiecare în colțul său.

Trăsura parcursese câteva mile fără ca vreo vorbă să fie rostită, nici de cei dinăuntru, nici de cei de afară. Își continuă drumul care, trecând prin Rochester, Chatham și Canterbury, duce de la capitală spre portul maritim ale cărui faleze au fost cântate de Shakespeare în *Regele Lear*.

Deodată, gentilomul cel glumeț strigă cu glas tare, prin capota găurită:

— Hei! Ce este în fața noastră? Mi se pare că, la lumina lunii, văd o scenă de sabat. Domnilor, drumul nu e liber, și cred că acolo are loc o ceartă grozavă.

— V-ați putea duce să vedeți despre ce este vorba, mormăi Peyrolles.

— Fir-ar să fie! Și cine te-ar împiedica să te duci chiar dumneata, domnule cumsecade, care știi să dai sfaturi, în timp ce noi l-am păzi aici pe stăpânul nostru? Dac-ar fi diavolul sau

demonii să, nu pe noi, pe Lavallade și pe mine, ne-ar împiedica să trecem. Dar cu dumneata, e altă treabă.

Și, pentru că rânjea, intendentul făcu o strâmbătură, blestemându-l pe obraznic. Faptul că-și impusese voința față de desfrânați nu însemna că succesul lui era deplin, își dădea seama că aceștia aveau să-l facă să-și plătească avantajul în fel și chip.

Porunci să se oprească trăsura și-și încorda auzul. Se deslușea, într-adevăr, un zgomot de voci, strigăte și blesteme, câteva cuvinte englezești amestecate cu un jargon de neînțeles.

— Pe toți dracii!... Să mergem înainte! strigă Philippe de Mantoue. Suntem înarmați, iar caii ne vor elibera calea...

Adresându-se vizitiului, porunci:

— În galop, prietene. Treci peste pânțele acestor oameni!

Vizitiul dădu bici cailor, făcându-i să zboare. Și nimic nu depăși uimirea lui Gonzague și a tovarășilor săi când ajunseră în dreptul a doi pelerini care tocmai încălecau liniștiți și în care îi recunoscuseră pe baronul de Batz și pe grasul Oriol.

Nici acestora nu le plăcea mersul îndelungat pe jos. De două ore de când părăsiseră Londra, comerciantul se silise în zadar să-și lungească picioarele bondoace pentru a-și regla pasul după cel al germanului.

Transpirând, gâfâind, împiedicându-se în sutană, suflând ca o focă, ajunsese să se întrebe cu îngrijorare dacă va reuși vreodată să ajungă la Dover.

Ca o culme a ghinionului, cureaua de la una dintre sandale i se ruptese și degeaba se chinuise, pe întuneric, s-o lege de bine de rău. Vedea chiar apropiindu-se clipa în care va trebui să meargă desculț și nu mai făcea un pas fără să geamă.

Bunii apostoli trecuseră de orașul Bromley de aproape un sfert de oră, când urechile lor prinseseră zgomotul unor copite ce veneau din urmă. Își dădură un ghiont.

— Bună afacere, dac-am reuși să punem mâna pe cai, gemu Oriol.

— Puna avagere, repetă baronul.

Dar caii aveau proprietari care, fără îndoială, nu erau dispuși să-i cedeze, fie și unora care spun pater noster.

— Brobriedarul unui gal, șopti de Batz, este gel gare-l are între bigioare. Să ne azgundein după duvijul ăsta ji, cu o lovidura de giomag în gabul oamenilor... gaii sunt ai nojdri.

Așa și procedară. Încercarea lor foarte îndrăzneță i-ar fi făcut, probabil, să se aleagă cel puțin cu niște ghionți, dacă ar fi dat peste niște oameni hotărâți. Întâmplarea făcuse să aibă de a face cu doi argați bătrâni, înarmați doar cu niște bâte. Luați prin surprindere și smulși dintr-o moțăiala provocată de ritmul mersului, oamenii ar fi fost repede azvârliti de pe cai și aruncați în drum. Totuși, când s-au ridicat și au văzut că adversarii lor nu erau decât doi pelerini, nu s-au mulțumit doar să protesteze, ci și-au folosit bâtele.

Oriol se grăbise să apuce caii de căpăstru, în vreme ce de Batz își rotea cumplit bastonul cu vârf metalic și ținea piept celor doi argați, uluiți că auzeau înjurături diavolești ieșind din gura unui om pios ce pleca în pelerinaj.

Încăierarea nu durase mult și, când Gonzague sosi la fața locului, argații zăceau în șanț, cotonogiți zdravăn și scuipându-și dinții, ceea ce nu i-a împiedicat să strige cel puțin: "Săriți, hoții!"

Cât despre Oriol și baronul, aceștia, cu conștiința liniștită, încălecaseră cele două animale și porniseră spre Dover.

Scoțându-și capul pe portiera trăsorii spre a supraveghea drumul, prințul Gonzague pricepuse dintr-o ochire ce se întâmplase. Așa că, în momentul în care caleașca trecu prin dreptul celor doi falși pelerini, porunci vizitiului să încetinească și le strigă, mânios:

— Ei, bine! Ce-nseamnă asta? Așa vă înțelegeți rolul, și-așa aveți de gând să vă purtați când veți fi în Franța?

Auzind glasul binecunoscut, de Batz și tovarășul său se opriră în loc, foarte încurcați și neștiind ce să răspundă.

Totuși germanul nu era luat niciodată pe nepregătite:

— Ge itee garaghioaza! zise cu îndrăzneală. Nu sintem încă în Vranța ji bunul tomn te Beyrolles a zbus...

— Mai încet! Mai încet! suflă prințul, care nu ținea să satisfacă curiozitatea deja zgândărita a vizitiului englez.

— Și, mai ales, nici un nume! adăugă intendentul.

— Mai inget ji vara nume, repetă ascultător baronul. Sunt te agord. Ajadar, ni s-a zbus che sintem respunzatori te vabdele noastre.

— Sunt drăguțe faptele voastre, dacă judec după cei doi amărâți pe care i-ați cotonogit, replică Gonzague, cu ciudă.

— Aș pune pariu că sfântulețul acela gras le-a dat, iertarea păcatelor, spuse la rândul său Nocé, care nu se arătase încă și a cărui apariție îl ului pe Oriol.

— N-au vrud-o, ripostă de Batz cu un hohot de râs. Nu abartîn de religia noastră.

— Măcar știi care-i a ta?

— Ja⁵⁷! Gea gare zige să iei ge-ți drebuie adungi ghind gazești...

— Pe toți dracii! Văd c-o pui în practică, bombăni Gonzague. Dacă tot ați făcut ce-ați făcut, mergeți înainte și, mai ales, aveți grijă ca lui Montaubert și lui Taranne, care vă preced, să nu le fie pe plac caii voștri.

Călăreții porniră în trap și trăsură își continuă drumul.

Previziunile pesimiste ale prințului în legătură cu financiarul Taranne și cu nobilul Montaubert n-aveau să se împlinească. Deși aceștia mergeau pe jos, tovarășii lor nu-i putură ajunge pe drum, pentru simplul motiv că ei îl obligaseră pe un luntraș să-i transporte, pe Tamisa, până la Wilsable, ceea ce le scutea mai bine de trei sferturi din drum.

Oricât de țigani păreau a fi, se arătaseră totuși mai scrupuloși decât bunii lor prieteni, falșii pelerini, și-l despăgubiseră pe om pentru timpul și oboseala lui.

După douăzeci și patru de ore de la plecarea lor din Londra, către seară, toți asociații treceau, individual, porțile orașului Dover și se reîntâlneau în spatele celebrului castel, clădit de romani și dominat de donjonul — sau *keep*-ul — construit de Henri al II-lea⁵⁸.

Acolo Peyrolles se ocupă îndată de închirierea unor bărci care, peste două zile, în zori, urmau să treacă fiecare grup de doi călători peste Canalul Mânecii.

Se îngriji, de asemenea, de vânzarea cailor furați de Oriol și de baron, spre disperarea acestora, care contaseră că vor pune mâna ei pe bani. Dar intendentul, mai puțin larg la punga, îi destina achiziționării faimosului urs ce trebuia să-i însoțească pe Montaubert și pe Taranne.

---

⁵⁷ *Ja!* (lb. germană) = Da! (n.t.)

⁵⁸ *Henri al II-lea* (1133-1189): rege al Angliei între 1154-1189, duce de Normandia, conte d'Anjou și duce de Aquitania. Politica religioasă dusă de el l-a făcut să se înfrunte cu Thomas Becket. (n.t.)

Dar așa ceva constituia un articol foarte greu de găsit, chiar și într-un port maritim. Dacă maimuțe, papagali și alte animale exotice găseai cu duiumul, Pirineii neglijaseră să trimită acolo câteva eșantioane din fauna lor.

Întreaga zi de după sosirea lor, îi târî în urma lui pe cei doi țigani al căror bine îl dorea. Bieții oameni — explică el cui voia să-l asculte — își pierduseră la Londra ursul cu care-și câștigau pâinea, un urs splendid care căzuse în Tamisa și se înecase.

În zadar oferi o sumă destul de importantă celui ce-i va aduce animalul împlânzit pe care-l dorea: se făcu seară fără să fi găsit nimic.

Și totuși, pentru ticăloși apare întotdeauna, la timp, o soluție. La hanul *Dover Castle*, unde trăsesse întreaga bandă, se așezară la o masă doi bărbați care pretindeau că-l cunosc pe singurul urs care există la Dover și că-l știu cu atât mai bine cu cât erau paznicii lui. Din păcate, ursul nu era de vânzare.

Peyrolles îi trase de limbă și află tot ce dorea să știe. Un excentric bătrân, care era totodată un savant naturalist, înzestrase orașul Dover cu un fel de muzeu în care izbutise deja să adune, pe propriii lui bani, o duzină de animale jumulte și râioase, ce păreau că provin din Apocalips, dar care făceau totuși o impresie bună în ținutul acela în care nu aveau a se teme de vreo rivalitate.

Un urs bătrân, plimbat cândva prin toate colțurile Europei de către o trupă de saltimbanci, ajunsese și el aici, unde se pregătea să moară sub apăsarea anilor. Adică nici măcar nu dorea să mai plece de-acolo, cu atât mai mult cu cât, împreună cu un elefant care de-abia își mai trăgea sufletul, făcea încântarea puștii cetățenilor din Dover.

Cei doi paznici, tratați cu o deosebită sollicitudine de către noii lor prieteni pe care bogățiile muzeului păreau să-i intereseze atât de mult, nu întârziară să cadă sub masă, îmbătați cu gin și whisky. Fură lăsați să-și facă acolo somnul, pendelete.

Între timp, vreo trei-patru desfrânați, însoțiți de domnul de Peyrolles, proprietar temporar al cheilor furate de la bețivi, pătrundeau în modesta grădină zoologică, deschideau gratiile cuștii și-l luau în stăpânire pe Moș Martin, având mult de furcă până să-l trezească și să-l facă să-și părasească culcușul.

Când s-a descoperit dispariția plantigradului, o revoltă fu cât pe-acți să izbucnească în oraș. Dar ursul — cu o botniță bună, deși n-avea deloc chef să muște și moțăia pe fundul bărcii — plutea de mult spre țărmurile Franței.

Poate chiar era frământat de gânduri tare-ntunecate în legătură cu întoarcerea la o existență care-i adusese mai multe lovituri decât bunătați. Destinul urșilor este asemănător cu cel al multor oameni. Cel care reușește să-și aranjeze viața așa cum vrea este isteț.

Inutil să mai spunem că Peyrolles ridicase ancora împreună cu obiectul răpirii sale. S-ar fi făcut repede o legătură între căutările lui din ajun și misteriosul furt și, fără îndoială, dacă nu pătea ceva și mai rău, factotum-ul ar fi ajuns să ocupe locul din cușca goală.

În felul acesta, o parte din dorințele lui Montaubert și ale lui Taranne s-ar fi realizat. Totuși, n-ar fi avut satisfacția de a-l face pe Peyrolles să danseze.

Nu se întâmplă nimic din toate astea. Atâta doar că, atunci când soarele a răsărit din nou peste orașul Dover, acolo nu mai rămăsese nici unul dintre desfrânați, cărora intendentul le dăduse întâlnire la Paris, pe măsura sosirii lor, într-o cârciumă de pe strada Guisarde, unde el se va duce în fiecare zi — mai precis, acolo unde știa că-i va găsi pe Gauthier Gendry și pe oamenii acestuia.

* * *

S-ar fi spus că marea se îmblânzise pentru a legăna planurile negre ale infernalului factotum și ale stăpânului său.

Philippe de Mantoue, întins pe perne pe fundul bărcii, avea din nou încredere în steaua lui și cugetă. Într-o seară — în seara primului său omor — Cocoșatul îi spusese: "Dacă nu vii tu la Lagardère, Lagardère va veni la tine!"

Și iată că el, Gonzague, era acela care venea la lupta supremă, pe viață și pe moarte, din care trebuia să iasă ca un mândru învingător, sau ca un învins pentru totdeauna. Poate că niciodată nu se adunaseră atâtea primejdii în jurul groaznicii mașinații care, până atunci, dăduse greș și pe care, împotriva tuturor piedicilor, voia s-o facă să reușească. Cu toate acestea, atât de mare îi era încrederea în el însuși, în resursele

imaginației sale și în mijloacele criminale pe care se pregătea să le folosească, încât izbutea încă să creadă într-un succes apropiat.

Mâna lui atârna peste marginea bărcii — mâna lui pe care toate valurile tuturor mărilor n-ar fi putut s-o spele de sângele cu care era mânjită. Imensul glob solar se ivi și el deasupra valurilor, purpuriu și atât de înroșit de sânge, încât Philippe de Mantoue își întoarse privirea. Și, printre dinții încleștați, lăsa să se strecoare o întrebare:

— Care din doi?

În timp ce Gonzague, însoțit de factotum-ul său, se îndrepta în marș forțat către Paris, în timp ce foștii obișnuiți ai Casei de Aur, legați de soarta — bună sau rea — a prințului, atingeau același țel pe căi diferite, jupânul Cocardasse-junior și fratele Passepoil nu izbuteau să se consoleze pentru baia pe care trebuiseră s-o facă, cu de-a sila, în canalul Montmartre.

Desigur, nu erau ei oamenii care să lase nerăzbunată o asemenea insultă, cu atât mai mult cu cât știau cine l-o adusese. Știau și că adversarii lor acționau în contul lașului care poruncise capcana în șanțurile de apărare de la Caylus, iar ceea ce-i spusese Mathurine lui Passepoil îi dezvăluise acestuia locul în care se afla cartierul general al bandei.

Așa că dacă Gauthier Gendry își organiza capcanele la cârciuma *Crăpelnița*, Cocardasse nu vedea altceva mai bun de făcut, decât să se ducă, fără întârziere, să-l găsească acolo.

Poate că aceasta era și părerea fratelui Amable, dar deoarece el avea o fire prudentă, punea condiții, dintre care prima era de a nu se întoarce la *Vizuina Puturoasă*.

Frumoasa sa înflăcărare pentru Desfrânata se stinsese în noroiul canalului — în care, totuși, se aprinsese o alta, așa cum se vede în cazul focurilor vii, care apar tot deasupra mlaștinilor. Și, asemeni unui foc viu, Mathurine dispăruse fără a lăsa altă urmă a trecerii sale decât o puternică pasiune în inima sărmanului Amable. Toate celelalte păleau în fața acesteia și, pentru a nu dezminți zicală potrivit căreia dragostea este nerecunoscătoare, profesorul de scrimă o uitase și pe Cidalise.

Este, deci, lesne de înțeles că nu se gândea câtuși de puțin s-o revadă pe Desfrânată. Pe de altă parte socotea că ar fi preferabil să nu încerce nimic în direcția fermei Grange-Batelière, atâta vreme cât acțiunea nu s-ar face în forță, chiar dacă trebuiau să aștepte întoarcerea lui Lagardère, împreună cu care ar putea merge cu îndrăzneală să distrugă acel cuib de bandiți.

Planul său ar fi fost foarte înțelept dacă ar fi reușit să-l facă pe prietenul său să-i împărtășească părerea. Din păcate, firea puțin răbdătoare a gasconului nu-i îngăduia să adopte în întregime această gândire plină de înțelepciune. El fierbea de neastâmpăr, înjura ca un diavol la gândul că va trebui să amâne și ardea de dorința de a trece imediat la represalii, fără a plănuî cum să procedeze și fără să calculeze consecințele ce-ar putea rezulta.

— Hei! Ștrengarule! — răspundea, bombănind, la observațiile alter-ego-ului său, într-o zi, pe când discutau cu ton de ceartă, ca de obicei, în camera ce le fusese atribuită în palatul Nevers. Când va reveni, Micul Parizian o să aibă destule de făcut, fără să se mai amestece și în ce ne privește pe noi. Acesta-i rolul nostru, la naiba! Să curățăm terenul în fața lui, ca să nu se împiedice de ticăloși.

— Toate astea sunt bune și frumoase, ripostă cu blândețe normandul. Dar uiți, nobilul meu prieten, că noi suntem doar doi pentru treaba aceasta. Ceilalți sunt cel puțin de două ori pe atâția, fără a-i mai pune la socoteală pe toți cei care le-ar da o mână de ajutor. Am fi iarăși cotonogiți...

— Drăcia dracului!

— ... și poate chiar mai rău decât atât.

— Așa crezi, iubitelule?

— Sunt convins. În orice caz, n-ar fi indicat să ne ducem acolo pe lumină și, spre mai multă siguranță, ar trebui să ni se alăture cineva.

— Cine?

— Sărmanul de mine! Dac-aș ști, ți-aș spune imediat! Cel mai trist este că nu văd pe nimeni... În orice un caz, nici domnul de Chaverny, nici domnul de Navailles...

— Ia stai! Iubițelule!... Îmi vine o idee... Laho nu și-a mai exersat mâna de multă vreme și poate că nu i-ar dis plăcea prea tare să desfacă măruntaiele vreunui tâlhar...

Passepoil ridică din umeri:

— Antoine n-o va părăsi pe domnișoara Aurore, mai ales pentru un motiv ca ăsta.

— Așa-i!... Dar micul Berrichon?... Crezi oare că el n-ar da o mână de ajutor bătrânilor săi mentori?

— Nu te sfătuiesc să te duci s-o întrebi pe doamna Françoise... Dacă vreodată i s-ar întâmpla o nenorocire băiatului, ne-ar face să plătim cu lovituri de cratiță.

— Nu te teme, amice! Și totuși, îi vom spune o vorbuliță lui Jean-Marie... Dacă vrea să vină cu noi, îl vom lăsa, iar socotelile cu femeia le vom încheia pe urmă... Slavă Domnului!... Odată și-odată trebuie să învețe și băiatul să facă ceva cu cele două brațe.

Normandul stătea pe gânduri. Numele pe care-l purta copilul îl făcea să arunce o privire în urmă, în lungul anilor scurși. Trecându-și o mână peste frunte, șopti:

— Este drept că el e fiul aceluia mic paj pe care l-am văzut la hanul *Mărul lui Adam*, în valea Luronului. Nici acela nu era un fricos... Ți-aduci aminte, Cocardasse?

La această întrebare, celălalt izbi zdravăn cu piciorul în pardoseală. Nu-i plăcea să i se reamintească evenimentele din viața sa, în care avusese de jucat un rol îndoielnic.

— Ei, na! zise, îmi aduc aminte, și încă prea bine!... Ce de lucruri s-au întâmplat de atunci încoace! Și mă gândesc că sunt destui cei care lipsesc la apel... Dar să nu mai vorbim despre asta, iubițelule!... E destul că Passepoil și Cocardasse sunt întregi și că pielea le este relativ intactă... Spuneam, așadar, că pușlamaua mică arde de dorința de a purta la șold o spadă. Ei, bine! Nu văd de ce nu i-am da-o?

— Este atât de tânăr!... Și pe urmă, vezi tu, eu n-aș vrea să-mi iau răspunderea asta față de bunica lui.

— E-n ordine... Mi-o voi lua eu. Și dacă pușorul nu-i o găină plouată, îl vom pune să facă primii săi pași în materie de arme.

În ciuda tuturor necazurilor care rezultaseră destul de adesea din prostul lui obicei de a asculta în spatele oricărei uși închise, Jean-Marie nu putuse încă să se dezbată cu totul de acest nărav. Cinstit vorbind, el aprecia — și nu fără temei — că acesta era un mijloc excelent de a afla o mulțime de lucruri despre care, altminteri, n-ai auzi vorbindu-se niciodată.

Pitit în spatele ușii care-l împiedica să invadeze *home*⁵⁹-ul celor doi maeștri de arme, deoarece aceștia nu obișnuiau să vorbească foarte încet, băiatul luase deja cunoștință de

---

⁵⁹ *Home* (lb. engleză) = cămin, casă, acasă, domeniu propriu, cartier general. (n.t.)

escapadele lor, dar nu se lăudase cu acest lucru și nu încercase să descopere secretul bătrânilor săi prieteni.

În împrejurarea actuală, asculta de o bună bucată de vreme, cu urechile ciulite, și i se părea că raționamentul gasconului este cu mult mai logic decât cel al tovarășului său. Din acea clipă, nu mai putu răbda să stea locului și nu întârzie să apară în spatele profesorilor de scrimă.

Și, în ciuda celor spuse de normand, Jean-Marie nu mai era un copil. Păstra încă puțin acea înfățișare prostuță și stângace a adolescenților care-au crescut prea repede, dar asta nu înseamnă că nu era clădit pentru a deveni un tânăr robust. La capătul brațelor lui slabe se legănuu niște pumni enormi, semănând cu niște ciocane mari cu coadă prea lungă și a căror greutate nu era de dorit s-o încerci. Numeroasele sale alergături prin Paris și practicarea scrimei îi dezvoltaseră elasticitatea și puterea picioarelor, așa încât, în anumite împrejurări, Berrichon ar fi putut începe să țină locul unui bărbat.

Deși intrase în încăpere de voia lui și în deplină cunoștință de cauză, rămase tăcut câteva clipe, uimit de propria-i îndrăzneală. Apoi, recăpătând brusc curaj, exclamă, ca și cum ar fi fost foarte mirat că-i găsea acolo pe cei doi maeștri de arme:

— la te uită! bună-ziua!... Vă credeam la pescuit...

— La pescuit! se minună Cocardasse. Știi bine că mi-e scârbă de apă, ștregarule!

— De apa limpede, da, știu, întări șmecherul nepot al doamnei Françoise, vârându-și ambele mâini în buzunare. Dar apa tulbure?

Aluzia la recenta aventură de la canalul din Montmartre era atât de străvezie, încât profesorii simțiră că li se înfierbântă obraji.

— Dar despre ce vorbeați, dragii mei profesori, de vă văd atât de serioși? se grăbi să continue, spre a nu le lăsa timp să se întrebe asupra felului în care descoperise acest secret.

Fericit că-l vede pe omuleț atacând un alt capitol, Cocardasse se grăbi să răspundă, fanfaron ca întotdeauna:

— Ei, na!... Tocmai era vorba despre tine... Noaptea trecută am lăsat lama Pétronillei în burta unui ticălos și n-am avut încă timp să mă duc să văd dacă-i tot acolo. Cea a viteazului meu Amable a luat același drum și ar trebui să ne ocupăm puțin să

ne procurăm altele... Vino cu noi, Berrichon, ne vei ajuta să alegem.

Așa cum lesne ne închipuim, Jean-Marie nu se lăsă rugat. Ieșiră toți trei din palat și se îndreptară spre cartierele Universității, unde se aflau mulți negustori a căror specialitate era să vândă spade noi și de ocazie, spade mari și late sau lungi și încrustate la vârf, săbii scurte și late sau lungi și subțiri, pumnale și tot felul de ustensile dătătoare de moarte.

Era, desigur, prima oară când cei doi profesori erau văzuți pe străzile Parisului, fără ca nici o teacă să li se izbească de călcâie. Așa încât semănau cu două păsări jumulite de vii și cărora li s-a dat iar drumul în curte, unde încearcă să se ascundă, cu o mutră jalnică.

— Fir-ar să fie!... ocăra gasconul. Pétronille îmi lipsește, de parcă aș fi devenit văduv. Hai să lungim un pic pasul, micuților, că am o mâncărime în brațe care mă îndeamnă să-i iau la bătaie pe toți mitocanii ăștia care se uită la noi ca la niște animale ciudate.

Pe vremea aceea, tânărul Rousseau, care peste câțiva ani avea să devină unul dintre cei mai celebri specialiști în scrimă din Paris, se pregătea să-și înființeze Academia de Arme, ținând — pe cheiul Augustinilor — o prăvălie foarte bine aprovizionată, unde avea reputația de a vinde lamele cele mai bine călite. Unii pretind că, încercându-le el însuși, devenise o adevărată forță în domeniul scrimei, reușind chiar să facă din fiul și din nepotul său profesorii de scrimă ai copiilor Franței.

Este drept că această glorie nu avea să-i poarte noroc celui din urmă. În timpul Teroarei⁶⁰ nu i s-a iertat faptul că aparținea unei familii care, din tată-n fiu, pusese spada în mână sus-numiților prinți regali. Fu, deci, arestat și judecat și, când i s-a pronunțat sentința la moarte, unul dintre judecători — rămas glumeț într-o epocă în care totuși nu se prea glumea — îi strigă, de la locul său:

— Pareaz-o și pe-asta, Rousseau!

---

⁶⁰ *Teroarea*: perioadă a Marii Revoluții Franceze, cuprinsă între votarea Legii Suspecților (5 septembrie 1794) și căderea lui Robespierre (27 iulie 1794). A fost marcată de atotputernicia Comitetului Salvării Publice și de organizarea Tribunalului Revoluționar, care a mărit mult numărul execuțiilor (în iunie-iulie 1794 au fost trimiși la eșafod aproape 1400 de oameni). (n.t.)

Rousseau n-a parat nimic și a murit pe eșafod. Cuțitul ghilotinei nu este o armă împotriva căreia te-ai putea apăra prin fente și riposte.

Pentru a reveni la bunicul lui, cei doi profesori de scrimă, care-l cunoșteau de mult, se duseră direct la el.

— Ei! Fir-aș al naibii!... exclamă acesta, zărindu-i. S-ar zice că iată-i pe bunii mei prieteni Cocardasse și Passepoil!... Aveți oare de gând să vă faceți pustnici, că nu vă mai văd cuțitele bătându-vă pantalonii?

— Vai de păcatele mele! se văită gasconul încruntându-se, tocmai acesta-i scopul vizitei noastre, bătrâne. Săbiile noastre n-au timp să ruginească, dar uneori rămân în pielea celor care fac cunoștință cu ele. Noaptea trecută am vrut să-i înțep pe trei deodată și mi-am dat seama că frigarea n-ar fi rezistat, dacă n-o lăsam înfiptă acolo. Așa că asta e!

Rousseau zâmbi. Știa ce trebuie să iei de bun și ce nu din laudăroșeniile acestea, dar se prefăcu totuși că-l crede pe cuvânt.

— Așadar, o lovitură de maestru?... răspunse. Dacă Passepoil îți urmează exemplul, nouă nu ne va rămâne nici unul de străpuns. Totuși, n-ar trebui să-i omorâți pe toți, căci în felul acesta negoțul nostru n-ar întârzia să șomeze.

— Nu te teme, fir-ar ca de soartă! În fiecare zi răsar unii din sămânța asta... Cu cât ucizi mai mulți, cu atât găsești mai mulți găsești de ucis... Întreabă-l numai pe micul meu profesor de scrimă câți am lichidat în Spania.

Se pregătea să se lanseze într-o povestire fantastică a faptelor de vitejie pe care le făcuse de cealaltă parte a Pirineilor, dar Rousseau nu-i lăsă timp. Ripostă lui de comerciant nu era mai puțin îndemnatică decât cea de spadasin.

— Vorbești despre Spania, Cocardasse. Tocmai am aici exact ce-ți trebuie: o lamă minunată, venită direct de la Toledo, suplă ca o trestie, lungă cât o halebardă. Nu știi cine este diavolul care a forjat-o, dar aș paria că mânerul e făcut de Cincelador... Pentru oricare altul în afară de tine, ar costa o sumă mare de bani.

Rousseau nu bănuia cătă dreptate avea: piesă pe care o oferea gasconului era cu adevărat una dintre primele care fuseseră forjate și cizelate la Pamplona de către Lagardère, pe vremea când muncea pentru a o putea hrăni și crește pe mica

Aurore. Dacă îi lipseau măiestria finisajului și arta pe care celebrul Cincelador le pusese în cele pe care le făurise ulterior și care se vindeau la un preț cât greutatea lor în aur, aceasta nu era totuși mai puțin bine călită.

Un fulger se aprinse în ochii gasconului, care începură să strălucească.

— Doamne Sfinte!... exclamă. Jucărioara asta în mâna fiului tatălui meu, e ca și cum i-ai pune între degete un trăsnet!... Nu vor trece mai mult de opt zile și garda ei va fi roșie ca un mac.

În timp ce vorbea, curba lama și o înfigea în niște dușmani imaginari:

— Ușoară că un fulg, iubițelule... Logodnica visurilor mele! ... Zău așa!... Nu-mi cere un preț prea mare, căci dacă n-aș putea să ți-o cumpăr, ți-aș fura-o sau mi-aș străpunge trupul cu ea.

Rousseau o căpătase pentru câțiva bănuți și, deși ar — fi putut s-o vândă mai scump vreunui amator, nu se îndură să-l lipsească pe gascon de o plăcere atât de ușor de satisfăcut. Așa că se mărgini la un preț rezonabil, care fu acceptat pe loc.

— Și tu, jupâne Passepoil — zise omul — îți trebuie și ție ceva solid și rezistent la orice încercare... am tocmai ce-ți trebuie: o spadă bună, care mi-a fost adusă azi — dimineață și care cu siguranță că a trecut prin multe lupte. N-a fost nevoie să mă ostenesc decât atât cât să-i adaug o teacă, deoarece a ei lipsea... la privește numai, te rog!

Nici n-o scosese bine la vedere, că gasconul și holbă ochii, slobozind o înjurătură formidabilă:

— Drăcia dracului!... Păi asta e Pétronille a mea!

— Ei, lasă... zise Rousseau.

— Ba-i adevărat!... Ți-o jur! Și dacă ar fi în alte mâini decât ale tale, cel care ar ține-o ar petrece un sfert de oră cam neplăcut.

— Și totuși am plătit-o, amice, și încă bine — ripostă armurierul râzând — și, dacă vrei s-o capeți înapoi, va trebui să faci la fel.

— Cine dracu a putut să ți-o vândă?!

— Un soi de cerșetor a cărui înfățișare nu prea inspiră încredere și care mi-a spus că a găsit-o în părțile fermei Grange-Batelière. Nu cumva pe-acolo te-ai slujit de ea pentru a-i înfige în frigare pe toți tâlharii aceia?

— Vai de capul meu!... Ticălosul mi-a furat-o...

— Păi cum așa? Lași să ți se ia spada, Cocardasse?

Jupân Rousseau zâmbea ușor ironic văzând mutra încurcată a celui mai limbut dintre vizitatorii săi, căci acesta nu părea să aibă deloc poftă să intre în detalii în legătură cu modul în care el și spada sa ajunseseră să se despartă.

Și fratele Passepoil găsea că acea coincidență era amuzantă și căuta, la rândul său, să vadă dacă nu cumva își va regăsi, cu acest prilej, propria lui spadă. Se ferea totuși să facă vreo aluzie, de teamă să nu-și atragă niscaiva glume din partea negustorului. După o scurtă cercetare, preferă să-și fixeze alegerea la o armă care i se părea potrivită pentru talia lui și, după ce se încredință că poseda toate calitățile necesare, se grăbi s-o cumpere.

Între timp, Cocardasse era foarte nehotărât și ținea în câte o mână cele două săbii. Era puternic legat de cea veche, pentru toate amintirile pe care i le răscolea și pentru loviturile frumoase pe care le reușise, dar asta nu-l împiedica să n-o găsească mult superioară pe cealaltă. Așa încât ajunsesese să-i pară rău că nu le putea purta pe amândouă deodată, una în stânga și alta în dreapta.

Dar tânărul Rousseau nu-și pierdea capul. Văzând nehotărârea aceasta, ghici că pentru el s-ar putea să rezulte încheierea unei a treia afaceri.

Cu amabilitate, dădu de înțeleles acest lucru:

— Poate c-ar exista o calc să aranjăm treburile. Mi se pare că fosta ta tovarășă i s-ar potrivi foarte bine acestui tinerel înalt, care-mi privește săbiile cu poftă și căruia tu i-ai putea arăta cât valorează. Dacă este unul dintre tovarășii tăi obișnuiți, ai avea posibilitatea ca, din când în când, să-ți vezi "trădătoarea" la treabă.

Berrichon tresări de speranță și de bucurie. Sigur că s-ar fi mulțumit și cu o spadă oarecare, ceea ce pentru el oricum ar fi fost grozav. Dar să-și încingă cumplita sabie a gasconului, asta ar fi fost o cinste care-i depășea toate visurile.

Cocardasse rămase pe gânduri, întristat că un judecător a cărui datorie este să pronunțe o sentință împotriva unei rude care-a fost dovedită vinovată. Din ce i se spusese, mai ales o vorbă îl izbise și-și cercetă conștiința.

— Trădătoare! repetă cu un suspin, cântărind îndelung în mână vechiul instrument al gloriei sale. Vai de păcatele mele! Draga mea, înainte de trădarea asta, nimeni nu s-ar fi îndoit vreodată de tine. Cuvântul este aspru, dar drept... Ca și femeia lui Cezar, nici lama lui Cocardasse nu putea fi bănuită!

Apoi, cu un glas înecat în lacrimi și însoțit de un gest măreț, de împărțitor al dreptății, adăugă:

— Cu dreptul pe care îl are orice soț înșelat, de a pedepsi pe doamna-soția sa, ei, bine! Draga mea! Pentru această greșală fără precedent, te repudiez!

Apoi, privindu-l pe Jean-Marie de sus și până jos, din toate părțile, fără îndoială pentru a se asigura că era demn să poarte acea ilustră spadă pe care o singură infidelitate o făcuse să fie pedepsită atât de aspru, vorbi deodată cu un ton solemn, în stare să miște, de-ar fi fost posibil, până și pietrele din ziduri:

— Puștiule! — i se adresă, ridicând lama cea lungă deasupra capului tânărului, care aștepta cu înfrigurare decizia profesorului de scrimă, și ca și cum ar fi fost vorba de a-l unge cavaler — ți-o încredințez! Când vei fi ucis cu ea tot atâția tâlhari câți a străpuns deja, fii pe pace: vei putea să mergi, fără teamă, de la miazănoapte la miazăzi, de la răsărit la apus, cum a făcut și Cocardasse-junior!... De îndată ce o vei trage din teacă, adversarii tăi vor începe să tremure... Berrichon!... Cu spada în mână ai devenit un viteaz!

Discursul acesta era grotesc și, în același timp, înduioșător.

În Evul Mediu, fiecare spadă își avea numele ei care, într-un fel, îi dădea o personalitate, o făcea să fie vie, o transforma într-o făptură însuflețită, care nu trebuia să rămână niciodată în mâinile dușmanului și de care nu te despărțeai decât când mureai. Cele mai celebre au fost Joyeuse, Durandul, Scaribert, Flamberge, Baissarde și Haute-Clèse, care au aparținut, respectiv, lui Charlemagne, Roland, Arthur, Bradimart, Renaud și Olivier. Numele lor au trecut în posteritate în aceeași măsură ca și numele celor care le-au purtat cu atâta vitejie.

Și de aceea nu am putea regreta îndeajuns pierderea acestui obicei și faptul că, în zilele noastre, o spadă nu mai este decât un obiect numerotat; că oțelul care lucește, scrâșnește, despică și taie, care ține la capătul vârfului său moartea și care o împarte nu se deosebește cu nimic de orice altă parte a echipamentului militar. Un număr matricol poate fi suficient

pentru o cască, o șa; arma care dispune de viețile omenești este demnă de mult mai mult decât atât!

Nu este foarte sigur că acesta fusese motivul pentru care Cocardasse îi dăduse spadei sale un nume și, fără îndoială, făcuse acest lucru în virtutea unui vechi obicei, încă în vigoare în ținutul Gascogne.

Fapt este că nu puteau exista două Pétronille, după cum nu existau doi Cocardasse-junior. Fiecare dintre ei trebuia să fie unicul din specia respectivă, sau să nu mai existe.

Cu toată tăria sufletească de care dăduse dovadă în vorbe, gasconul suferea totuși foarte mult că trebuia să se despartă de strălucitoarea lui tovarășă.

Fratele Passepoil socoti că era timpul să-i vină în ajutor, întărindu-i hotărârea.

— Te doare s-o părăsești, șopti, atingând brațul prietenului său. Și cu simț același lucru, când trebuie să mă despart de o iubită, până în ziua în care găsesc o alta, mai proaspătă și mai drăguță. Atunci, nu numai că uit de cea dintâi, dar îmi dau seama că avea toate defectele... Și Pétronille ți-a jucat un renghi urât!

— O singură dată! oftă Cocardasse.

— Fir-ar să fie! Oare te înmoi?... O dată — este deja prea mult... La fel cu o iubită pe care o găsești în brațele altuia, Pétronille, nobilul meu prieten, a trecut prin mâini care nu erau ale tale...

— Vai de păcatele mele!... Iubițelule... Este atât de multă vreme de când am botezat-o împreună, puștiule!...

— Așa de multă, încât a îmbătrânit prea tare...

— Și că nu mai rămâne decât s-o botezăm pe cea nouă! exclamă jupân Rousseau. Pe Dumnezeu! Vreau să fiu nașul... Așteptați cât să-mi închid prăvălia, și vom începe botezul.

— Slavă Domnului! Asta ne arată și că s-a făcut ora să bem! își exprimă mulțumirea Cocardasse, luminându-se la față.

Peste câteva clipe se îndreptau toți patru către o cârciumă vecină, și ceremonia trebuie să se fi desfășurat respectând toate riturile, căci a durat aproape două ceasuri.

Vinul de regiune curse pe mâner și pe lamă. Și era, desigur, necesară o împrejurare atât de solemnă pentru ca strașnicul

băutor să consimtă să toarne zeama de viță de vie în altă parte decât în gătlejul său.

— Ei drăcia dracului! strigă, mâine, frumoaso, va fi botezul sângelui!... Iar tu, Berrichon, îngrijește-o bine pe bătrânica mea și nu-i menaja loviturile...

Se goliră nenumărate pahare, unul și încă unul, încât, la ieșire, Jean-Marie își simțea capul greu și picioarele moi. Cu toate acestea, era foarte mândru că simțea o spadă lovindu-i pulpele și n-avu nimic mai grabnic de făcut, decât să se ducă să i-o arate bunicii. Gasconul îi spusese: "Iată-te viteaz!" — Berrichon, ajutat de aburii vinului, nu se mai temea de nimeni.

Dar prima condiție, când vrei să porți o spadă, este — să ai cel puțin picioarele solide. Din păcate, nu acesta era cazul lui Jean-Marie. Vrând să schițeze un salut magistral, așa cum îl văzuse făcând pe profesorul său Cocardasse, se împiedică atât de bine în teacă, încât se întinse cât era de lung la picioarele doamnei Françoise.

Aceasta îl făcu să se ridice, cu o palmă zdravănă! Nu ăsta era drumul glorios pe care trebuia să-l ducă Pétronille!

Vreme de mai multe zile, cei doi profesori și elevul lor au fost împiedicați să-și pună în aplicare represaliile plănuite.

Mai întâi, bătrâna Françoise se împotrivi din răspuțeri ca nepotul ei să devină un spadassin. În groază sa legitimă față de luptele cu spada, datorită cărora murise fiul ei, Fostul paj al ducelui de Lorraine, nu găsisese nimic mai iun de făcut decât să se certe cu Passepoil.

Și, în timp ce impasibilul normand își încovoia, melancolic, spinarea pentru a primi valul de reproșuri, Jean-Marie, care nu avea nici o intenție de a rămâne între ciocan și nicovală, s-a dus la domnișoara de Nevers s-o implore, pe ea și pe dona Cruz, să intervină pe lângă domnul de Chaverny.

Știa foarte bine ce făcea acționând astfel: marchizul iu a opus nici cea mai mică rezistentă la rugămințile fetelor. Așa că Berrichon s-a întors cu autorizația de a-și păstra spada.

Doamna Françoise s-a supus, dar nu fără a bombăni; însă adolescentului puțin îi păsa și nimeni nu mai era a el când, chiar în aceeași seară, a fost chemat să le escorteze pe Aurore și pe Flor, pe care Chaverny le conducea la doamna de Saint-Aignan.

Toată lumea începea să se îngrijoreze serios în legătură cu Lagardère, a cărui absență se prelungea peste măsură e mult. Sărmana lui logodnică suporta mai greu decât toți ceilalți această despărțire și lipsa de vești.

În înțelegere cu doamna de Nevers, marchizul — dându-și seama că tânăra fată nu mai putea fi supusă unei claustrări atât de îndelungate, care o lăsa o parte din zi singură cu gândurile ei — luase hotărârea de a-i procura distracții, fără a renunța la măsurile de precauție recomandate de Henri.

De altminteri, dușmanilor ei i-ar fi fost foarte greu să-i facă vreun rău venind s-o caute în mijlocul gărzii sale de onoare, alcătuită — în afară de Chaverny și Navailles — din Cocardasse și Passepoil, Laho și Berrichon: toți oameni devotați ci cu trup și suflet.

Așa că, însoțită de Flor, Aurore o vizită pe doamna de Saint-Aignan, care lc devenise prietenă. Se duceau și la alte doamne

de la Curte, care le primeau cât se poate de bine și regretau, alături de ele, întârzierea căsătoriilor lor.

Toate își dădeau silința să calmeze îngrijorarea Aurorei. Tânăra ajunsese să se simtă bine în urma acestor distracții, care-i schimbau gândurile și în timpul cărora auzea, nu fără mândrie, aducându-se laude logodnicului său.

Cocardasse și Passepoil erau nespuse de onorați de rolul ce le revenea. Mai ales cel de-al doilea era încântat de complimentele multor femei drăguțe, pentru care tovarășii lui Lagardère erau niște eroi.

Cu toate acestea, în clipele în care tămâia admirațiilor nu li se urca tare la cap, profesorii de scrimă nu se puteau împiedica să nu se gândească la reversul medaliei, ce reprezenta o umilire pentru care nu se răzbunaseră încă.

Puțină libertate le-ar fi convenit foarte bine. Așa că se bucurară tare mult în ziua în care Chaverny îi anunță că domnișoara de Nevers și dona Cruz nu vor ieși și că ei aveau toată după-amiaza liberă.

"Nu te teme!" gândi Cocardasse. "Ne vom distra foarte bine, cât de curând!"

Într-adevăr, la scurt timp după aceea, Passepoil, Berrichon și el însuși se îndreptau spre Grange-Batelière, ferm hotărâți să profite de timpul lor liber. Încă nu știau cum să facă pentru a-și atinge scopul, dar totul lăsa să se întrevadă că, în ziua aceea, spadele nu vor fi botezate cu vin.

Cei trei bărbați mergeau foarte voioși. Deoarece, la poarta Richelieu, Cocardasse avu norocul să-l recunoască în persoana șefului de post chiar pe sergentul care era de serviciu în faimoasa noapte, folosiră acest bun prilej ca să dea pe gât câteva pahare și să-și jure o prietenie reciprocă. Gasconul îl prezentă pe prietenul său Passepoil, viu și zâmbitor, deși ei îl crezuseră mort, precum și pe Berrichon, mândru nevoie mare că bea cu ostași din gărzile franceze.

— În cazul în care vi s-ar întinde iar vreo capcană, le spuse prietenește subofițerul, încercați să trimiteți pe cineva la noi, să ne anunțe. Celor mai mulți dintre oamenii mei nu le-ar displace să meargă să vadă cam ce se întâmplă pe-acolo. Astea sunt niște distracții care fac că orele de gardă să nu mai pară atât de lungi.

— Mulțumesc frumos pentru grijă, ripostă gasconul, strângându-i mâna. Când micul meu profesor de scrimă și cu mine ne apucăm serios de acordat viorile, dansul ticăloșilor nu durează prea mult, pe toți dracii!

În timp ce traversau pasarela care trecea peste canal, profesorii de scrimă nu se putură reține să nu arunce o privire grăitor de tristă asupra apelor noroioase care le reîmprospătau o amintire atât de penibilă. Nu socotiră totuși că era momentul să-și împărtășească impresiile, în prezența elevului lor, care mergea între ei cu niște aere de cuceritor. În fiecare clipă își ducea mâna la spadă, spre a se încredința că era la locul ei, și nu-și dorea nimic mai mult decât să aibă ocazia de a o scoate la lumina soarelui.

Se nimeri tocmai atunci ca Desfrânata să șadă în pragul ușii sale. Nu se îndoi deloc că ei n-ar veni direct la ea, și se grăbi, cu gând să se arunce de gâtul lui Passepoil.

Din nefericite, sentimentele tandrului spadasin se schimbaseră cu totul și nu mai avea nici cea mai mică poftă de purtări zburdalnice. Așa că o respinse atât de brutal pe hangiță, încât aceasta abia își recapătă echilibrul la o distanță de cinci sau șase pași mai în spate și, de la acea depărtare, îl privi uluită. Nu era nici o îndoială că Passepoil al ei îi fusese schimbat.

— Hei! Cumătră, strigă Cocardasse. Nu cumva, din întâmplare, cei doi pui de lup de acum câteva nopți se află la tine?

— Nu, răspunse Desfrânata, și nu i-am mai văzut de-atunci. Dar asta nu trebuie să vă împiedice de a intra, domnii mei.

— Chiar așa! Este tocmai motivul pentru care nu vom intra. Nu avem decât exact timpul necesar pentru a-i găsi în altă parte și, dacă ai ceva să le spui, cred că acum este momentul, zău așa! Căci s-ar putea prea bine ca peste nu mai târziu de o oră să fie surzi și muți până la judecata de apoi.

— Puțin îmi pasă, bombăni femeia, pe care pierderea bunilor ei clienți o făcea să fie prost-dispusă. Dacă indivizii aceia nerecomandabili au greșit față de dumneavoastră în vreun fel...

— Este vorba, puțin, și despre așa ceva, interveni Passepoil. Dar, ia spune-mi, frumoaso, n-ai mai văzut-o nici pe Mathurine?

La această întrebare, mânia prea mult timp reținută a Desfrânatei izbucni ca o furtună, deși cu o mai mică frumusețe

decât cea a clementelor naturii, a căror furie este adesea de o amploare plină de măreție.

— Chiar că ai de ce vorbi despre ea, urlă hangița. O vagaboandă, o cerșetoare pe care o promisem de milă... Știi prea bine unde e, de vreme ce a plecat cu tine, și tu m-ai disprețuit pentru servitoarea aia, pentru fata aia stricată...

Fratele Amable se amuza copios.

— Îți mulțumesc frumos pentru drăgălășeniile tale! îi zise. Totuși, dacă o vezi pe Mathurine, nu uita să-i spui că prietenul ei, aci prezent, moare de dorul ei.

Tot noroiul din inima Desfrânatei se revărsă de pe buzele ei, într-un torent de injurii. O avalanșă de cuvinte grosolane căzu asupra normandului, spre marea veselie a lui Cocardasse, care râdea în hohote, și a lui Berrichon, care prinse prilejul s-o înfurie și mai tare pe zgripturoaică, cu glumele sale.

— Hei! Dar privește-l drept în față, își bătea el joc de sașie... Pari să te fi sculat azi-dimineață cu nasul în cearșaf... Hai, madam grăsunu, zâmbește-i puțin micuțului Berrichon.

Dar profesorii de scrimă aveau altceva de făcut, decât să prelungească această scenă pe jumătate eroică, pe jumătate comică. Urmăriți de strigătele și de insultele Desfrânatei, se îndreptară cu pas demn spre cârciuma *Crăpelnița*.

— Oho!... exclamă Jean-Marie, contemplând spada ruginită care scârțâia mai tare ca niciodată deasupra ușii de intrare. Dacă nu mă înșel, iată o firmă care nu este făcută pentru oameni ai bisericii.

— Deși, dacă-i vorba — remarcă cu gravitate Cocardasse — există mai mult de patru oameni care s-au pocăit aici, sau care se vor pocăi, dacă le dăm timp s-o facă, zău așa!

Din prag, gasconul aruncă o privire în sală și văzu că era goală; ceea ce nu-l împiedică pe patron să vină să se posteze în ușă, spre a bara trecerea.

— Cine sunteți?... Ce vreți? întrebă cu un ton aspru.

— Na-ți-o bună! exclamă Cocardasse, întreabă cine suntem! Auzi, micuțule?

— Aud, nobilul meu prieten.

— Și-atunci, tu ce-ai răspunde?

Și, fără a aștepta părerea prietenului său, adăugă, adresându-se birtașului:

Suntem niște clienți, amice... Cât despre ce dorim, asta se poate rezuma în două vorbe: De băut!... Repede, și să fie bun...

Omul nici nu se clinti și se mulțumi să se proptească și mai bine pe picioare. Umerii săi lați, pe care era înfipt un gât de taur, atingeau ambele canaturi ale ușii, astupând intrarea.

— Nu se intră, zise.

— Nu, zău!... Passepoil!

— Cocardasse!

— Pușlamaua poate să ne interzică trecerea?

— Ei, Doamne Sfinte! răspunse cu blândețe prefăcută *alter-ego*-ul, depinde...

— Și de cine, iubițelule?

— De noi, cred!

Gasconul nu se putu împiedica să nu râdă de glumă asta, deși era obișnuit cu firea prietenului său.

— Micuțul a spus că depinde de noi, reluă el, adresându-se omului. Așa că, dacă nu vrei să te dai la o parte, nu te teme! Te scot eu de-acolo dintr-o învățitură de mână.

Berrichon era încântat de întorsătura pe care o luau lucrurile. Băiatul acesta, cândva timid, limbut și zănatic, devenit apoi pișicher și șmecher, era aproape în ajun de a deveni viteaz. Dornic să se remarce cu orice preț, avu una din acele străfulgerări de îndrăzneală care, din toate timpurile, au constituit monopolul ștregarului parizian și, printr-o mișcare pe cât de neașteptată, pe atât de rapidă, strecurându-se printre picioarele desfăcute ale hangiuului, se ridică brusc, făcându-l să cadă pe spate, ca o broască mare, drept în mijlocul sălii.

— Bravo, Berrichon! îl lăudă Cocardasse. Cel puțin la deschis uși te pricepi!

Între timp, omul care, pentru moment, răspundea la numele de Caboche — și-l schimbase de atâtea ori în cursul vieții, încât nici el nu și-l mai amintea pe cel adevărat — se ridică spumegând de furie și scoase din vestă un pumnal.

Fu semnalul de luptă. Servitorii muți, care alcătuiau personalul speluncii, alergară să se posteze alături de el, ca niște buldogi, cu fruntea înainte și scrâșnind din dinți.

Temându-se de un atac din partea altor adversari, profesorii de scrimă, ca și Jean-Marie, își scosese răspadele din teacă.

Nevăzându-le decât pe cele trei brute, Cocardasse îi măsură cu o privire disprețuitoare și izbi tare cu sabia în masă.

— Înapoi, câinilor... strigă cu glasul lui tunător. Ei, drăcia dracului! De când sunt lăsat să aștept?... Am spus că trebuie să mi se aducă de băut!

O ușă din fund se deschidea spre altă sală — se crăpă, și se iviră două capete.

— Ce este gălăgia asta? Întrebă cineva... Și cine îndrăznește să intre aici fără ca cu să-i dau permisiunea?

— Ei, na!... Mă sinchiesc de permisiunea ta, cât de barba lui Charlemagne, micuțule!... Cocardasse-junior intră unde-i place și nu-și dă socoteală decât lui însuși...

— Cocardasse!... Ei! Pe Dumnezeu meu, el este! exclamă neașteptatul interlocutor care, de data aceasta, ieși la vedere în întregime.

Nu era altul decât Blancrochet, vestitul Blancrochet, marele stăpân al cârciumii *Crăpelnița* și al tuturor mânuitorilor de spadă, al spadasinilor și al asasinilor, a căror conștiință era la înălțimea propriei lui conștiințe. În spatele lui se afla locotenentul său, Daubri.

Profesorii de scrimă îi cunoșteau pe amândoi doar pentru că de multe ori auziseră vorbindu-se despre ei în termeni nu prea măgulitori. Așa că fură destul de mirați văzându-l pe Blancrochet înaintând spre ei cu mâinile întinse:

— Jupânul Cocardasse!... Jupânul Passepoil!... Fiți bineveniți aici, dragi tovarăși... Hai, să ni se servească de băut! Domnii aceștia ne vor face cinstea de a ciocni cu noi...

— Ia te uită, se minună Berrichon care, cu regret, își vârî sabia la loc în teacă. Așadar, acum intrăm?

Caboche îi aruncă o privire furioasă și Blancrochet îl înfruntă, la rândul său, pe băiatul acela care-și permitea să facă remarci.

— Da, tinere, se intră, când ai dat dovezi de ce ești în stare cu sabia în mână... și mi se pare că tu încă n-ai ajuns la așa ceva...

— Puțină răbdare și ajungem și acolo, ripostă Jean-Marie, fără să se fâstâcească.

— Doar dacă limba n-o să-ți fie ținută chiar de la început. Deocamdată acceptăm să te primim împreună cu bunii noștri

prieteni Cocardasse și Passepoil, dar dac-ai fi singur, ai găsi ușa închisă...

Berrichon rânji:

— Ia întrebați-l pe ăla grasu', de colo, cum procedez ca să mi se deschidă...

— În ordine, așează-te și lasă-ne să vorbim. Haideți, prieteni, spuneți-ne cui datorăm onoarea pe care ne-o face vizita voastră?... Viteazul Cocardasse! Amabilul Passepoil!...

Prietenia asta pe care Blancrochet și-o exprima atât de zgomotos i se părea foarte dubioasă normandului, care era departe de a se simți onorat de ea și care se temea deja că nu cumva prietenul său, întotdeauna prea sensibil la lingușire, să nu intre cu capul înainte în vreo cursă.

Când acesta din urmă nu băuse prea mult, limba lui avea un regulator: genunchiul lui Amable, care-l lovea din când în când pe al său, avertizându-l că era pe punctul de a spune o prostie.

Deocamdată, mintea îi era foarte lucidă și nu era accesibilă decât pentru complimentele voit exagerate ale spadasinului, care-i cunoștea punctul slab. Era totuși pe deplin conștient că trebuia să fie prudent și, de aceea, se hotărî să-l lase pe Passepoil să ia asupra-și conversația.

— Ei, na! zise, adresați-vă dragului de Amable. Cât despre mine, am gâtlejul atât de uscat, încât mi-ar fi imposibil să vorbesc înainte de a fi băut cinci sau șase pahare din vinul ăsta, care mi se pare tare bun... Dă-i drumul, iubițelule, oferă-le acestor domni o mostră de elocință de-a ta.

— Fie, încuviință Blancrochet. Sunteți niște prieteni atât de buni, încât gândurile unuia sunt, evident, și ale celuilalt.

— Așa este!... N-ai fost mințit când ți s-a spus asta... Cocardasse și Passepoil sunt, de fapt, ca Oreste⁶¹ și Pilad⁶²...

— Nu-i cunosc pe oamenii ăștia, îl întrerupse spadasinul, a cărui cultură se limitase la studiul figurilor de scrimă și care nu șovăi să-și închipuie că cei doi prieteni legendari erau niște maeștri de arme pe care n-avusese plăcerea de a-i cunoaște.

---

⁶¹ *Oreste* (mitol.): Fiul lui Agamemnon și al Clitemnestrei. Împreună cu sora sa, Electra, și-au ucis mama pentru a-și răzbuna tatăl. (n.t.)

⁶² *Pilad* (mitol.): Văr și prieten al lui Oreste. (n.t.)

Gasconul, nici el prea documentat asupra acestui subiect, nu socoti că era momentul să înceapă cu el un curs de istorie.

— Vii des aici, jupâne Blancrochet? întrebă Passepoil pe nepusă masă.

— Puteți să mă găsiți aici zilnic pe la ora asta, dacă aveți chef. Ne adunăm, câțiva oameni de spadă, cumsecade, ca voi și ca mine, ca să discutăm despre micile noastre probleme, și am fi foarte onorați dacă ați veni și voi.

— A!... zise Passepoil. Și cine este șeful acestei respectabile asociații?

— Sluga dumneavoastră în persoană, răspunse Blancrochet, făcând o plecăciune. Nimeni n-are dreptul de a intra aici fără permisiunea mea și, dacă acum vă aflați înăuntru, domnii mei, asta se datorează faptului că sunteți demni de a fi primiți ca niște prieteni, când și cum veți dori.

— Îți mulțumesc foarte mult și, fără îndoială, ne, vom folosi de oferta dumitale... Până una-alta, n-ai putea să ne spui numele principalilor dumitale tovarăși, pe care vom avea cinstea să-i întâlnim aici?

— La ce v-ar folosi? întrebă spadasinul, neîncrezător.

— Pur și simplu ca să știm dacă printre ei nu se află vechi cunoștințe pe care ne-ar face plăcere să le regăsim.

— Așteptați până se lasă noaptea, îi veți vedea aproape pe toți, cu excepția a patru sau cinci, pe care cu siguranță nu-i cunoașteți.

— Depinde... cine sunt aceia?

— Gauthier Gendry, Gruel zis Balena, doi dintre cei vechi...

— Slavă Domnului! se repezi Cocardasse. Tocmai pe voinicii aceștia ne-am bucura să-i salutăm chiar azi...

Passepoil se grăbi să-l întrerupă.

— Pe cinstea mea, așa e... zise. Și spui că nu putem avea plăcerea să-i vedem?

Blancrochet îi dădu un ghiont cu cotul locotenentului său. Cei doi tâlhari — vom vedea, mai târziu, de ce — erau la curent cu ce se întâmplase la canalul din Montmartre și nu voiau să lase să se bănuiască acest lucru.

— Câteodată vin pe aici și ei. Dar pot să vă asigur că în seara asta nu vor fi prezenți. Cine vă împiedică să-i întâlniți în altă parte?

— Unde, adică?

— Este abia ora două după-amiază. La ora patru trebuie să se afle lângă poarta Montmartre, ca și noi, de altfel.

Cocardasse se ridică în picioare, strigând:

— Vom fi cu toții acolo, caramba! Și vei fi încântat, sunt convins, jupâne Blancrochet, să asisti la o mică discuție pe care o vom avea cu ei.

O oră mai târziu, cei trei bărbați se despărțeau de îndoielnicii lor prieteni, asigurându-i că vor fi prezenți la ora stabilită.

— Nu te teme, iubițelule!... spuse Cocardasse îndată ce se îndepărtaseră suficient de mult. Îi știu pe unii care nu trebuie să-și facă griji pentru cina lor din astă-seară!

— Am pus mâna pe ei — afirmă, la rândul său, Blancrochet, vorbind cu locotenentul Daubri. Du-te să-l previi pe Gendry că imbecilii vor veni să se vâre singuri în gura lupului.

Capitolul VI - Despre intențiile lui Blancrochet

Din memoriile marchizului de Souches aflăm că originea cuvântului *bretteur*⁶³ nu este cu totul franceză.

Poate că, în concepția sa, asta voia să însemne că printre cei definiți astfel se aflau foarte mulți germani, italieni, spanioli și alți aventurieri din toate țările? În decursul povestirii noastre am avut destule eșantioane: Saldagne, Pinto, Pépé, El Matador, Giuseppe Faenza, Staupitz, căpitanul Lorrain, baronul de Batz, Palalox și Morda, catalanul.

Chiar dacă domnul de Souches nu vorbește despre naționalitate, aprecierile sale sunt totuși măgulitoare.

"Acest termen" spune dânsul, "nu era cu adevărat francez, dar era foarte utilizat pentru a desemna pe acei oameni care-și fac o meserie și o marfă din a pune mâna pe spadă cu orice prilej, bun sau rău, cât și pentru a vorbi despre pungași și oameni care duc o viață de ticăloși."

Și ne putem închipui ce înfățișare trebuie să fi avut în acea epocă străzile Parisului, dacă ne gândim că J. de Bruge, în cartea

---

⁶³ *Bretteur* (lb. franceză) = mânuitor de spadă. (n.t.)

sa *Art de tirer les armes*⁶⁴, publicată în 1721, declară că numărul *bretteur*-ilor ce frecventau sălile de scrimă și care-și exersau mâna în afara lor depășea cifra de zece mii.

Orașul era un imens teren de duel. La colțul străzilor înguste, transformate în capcane ucigașe, se asasina din interes, din răzbunare sau, pur și simplu, pentru jaf. Pe drumurile mai largi și mai frecventate, de exemplu pe bulevarde, la prânz ca și la miezul nopții, nu se auzea decât zăngănitul spadelor scoase din teacă pentru glorie și, uneori, pentru scopuri mai mărunte.

Pentru gură-cască, doi, patru, câteodată zece *bretteur*-i (spadasini) trăgând spada și străpungându-se conform tuturor regulilor și principiilor, uneori fără alt motiv decât vreo fanfaronadă în fața galeriei, constituiau un spectacol zilnic și gratuit.

O mulțime de oameni de felul acesta locuiau în acea țară latină, unde-și râdeau de deciziile, edictele și regulamentele făcute publice dar nu și puse în aplicare și care se succedaseră în zadar cu începere din 1567, "făcând interdicție scrimerilor și mânuitorilor de arme de a se stabili în cartierul Universității".

Dificultatea consta în a-i împiedica și, pentru asta, ar fi trebuit să razi casele în care le plăcea să vină să locuiască. Mijlocul nu prea era practic. Și mai puțin practic ar fi fost să fie expulzați din Paris. Este probabil că, ținând seama de numărul și de îndrăzneala lor, ei ar fi fost cei care i-ar fi gonit pe aceia care și-ar fi permis să le tulbure obiceiurile.

Poliția domnului de Machault n-ar fi riscat să intre în luptă împotriva celor zece mii de mânuitori de spadă, care-și trăgeau sabia din teacă de douăzeci de ori pe zi. Se socotea chiar prea norocoasă că nu era luată mai des la bătaie ea însăși, și se mulțumea să le ureze tuturor acelor ticăloși să se decimeze între ei, poliției revenindu-i sarcina ca, în fiecare dimineață, să culeagă cât mai multe cadavre rămase pe caldarâm.

Din păcate, chiar dacă se băteau între ei ca să se distreze sau ca să-și treacă timpul, acest exercițiu nu era destul de productiv și nu le aducea nimic în buzunare. Ca o compensație, nu se dădeau deloc în lături de a-și vinde spada celui ce oferea

---

⁶⁴ *Art de tirer les armes* (lb. franceză) = Arta de a scoate arma din teacă. (n.t.)

mai mult și, pentru o recompensă, de a asasina pe indiferent cine. În astfel de cazuri trebuia să intervină poliția: nu întotdeauna îndrăzneala s-o facă!...

După distribuirea prăzii, spadasiinii aveau mare grijă să nu le aducă la cunoștință celor de-o seamă cu ei treburile cu care erau însărcinați. Acționau în grupuri mici, cu unicul scop de a nu mărunți câștigul. I-am văzut pe Gauthier Gendry și pe cei trei acoliți ai săi lucrând astfel pentru Gonzague, fără a socoti indicat să informeze pe nimeni despre asta. Potrivit zicalei, marile dureri sunt mute — marile canale sunt și mai mute.

Nu se poate nega faptul că era tentant să n-ai de împărțit recompensa decât la patru, Gendry făcându-și partea leului și preluând încă o dijmă, dacă nu din partea Balenei, dar cel puțin din ce le va reveni începătorilor Yves de Jugan și Raphaël Pinto. Calculele acestea erau ceva frumos din partea lui, dar asta nu înseamnă că, pentru moment, el nu semăna cu personajul domnului de la Fontaine⁶⁵, care se cam grăbise să vândă pielea ursului din pădure.

Nu putea să nu-și recunoască sieși că era departe de a fi realizat ce plănuise: lovitura de la balul dat de Saint-Aignan dăduse greș; Lagardère dispăruse ca prin farmec, fără să se știe unde se afla; Aurore era prea bine păzită pentru a i se putea fura măcar și o panglică de pe rochie; Balena se alesese cu un nou adversar, care poate că nu era de neglijat; Cocardasse și Passepoil scăpaseră vii și nevătămați dintr-o cursă întinsă cu multă dibăcie și în care o sută alții și-ar fi lăsat pielea. Acesta era bilanțul.

Când Gonzague și Peyrolles sosiră la Paris prima lor grijă fu să pornească în căutarea celor patru bandiți, pe care nu întârziară să-i găsească la cârciuma *Crăpelnița*.

— Cum stăm? îi întrebă intendentul, de la bun început.

Foarte rușinat, Gauthier fu nevoit să mărturisească faptul că nu se realizase nimic și că nici măcar nu știa unde este Lagardère.

Philippe de Mantoue se înfurie îngrozitor.

— Dar cum v-ați folosit timpul și ce-ați făcut cu banii care vi s-au dat? strigă.

---

⁶⁵ *La Fontaine* (Jean de) (1621-1695): poet francez foarte cunoscut pentru fabulele sale. (n.t.)

Gendry enumera pe rând toate încercările lui nereușite, exagera primejdiile prin care trecuseră el și ai săi, sublinie devotamentul lui și ghinionul care-l urmărise — cu unicul rezultat că nu obținuseră nimic și că nu știau unde se afla Lagardère.

Această dispariție era de natură să-l preocupe serios pe Gonzague. Într-adevăr, nu era admisibil ca Lagardère, știind că ei nu se mai aflau în Spania și că nu mai aveau nimic de făcut în acea țară, să fi întârziat așa de mult acolo, în loc să se întoarcă la logodnica lui.

— Tu ce crezi? îl întreba pe Peyrolles, coborând glasul.

— Că s-ar putea să ne fi urmărit în Anglia, răspunse acesta, pe același ton.

— Imposibil — ni s-ar fi înfățișat, într-un fel sau altul.

— Nu se arată decât atunci când vrea și la momentul propice. Nu m-aș mira dacă ne-ar pregăti o figură de-a lui: să ne ferim de el mai mult ca oricând.

— Asta nu ne va face să înaintăm cu treburile noastre.

— Am sosit la timp, de vreme ce căsătoria nu a avut loc. Prima noastră grijă este să împiedicăm să se facă.

— Și dacă hazardul ne-o fi scăpat de dușmanul nostru?... se întreabă cu glas scăzut Philippe de Mantoue. Dacă, în ceasul acesta, oasele i se albesc în cine știe ce prăpastie din Pirinei?

Fruntea prințului se luminează de o imensă speranță; dar Peyrolles nu întârzie să-l trezească la realitate:

— Câtă vreme nu-i voi ține craniul în mână, cu toate dovezile că este cu adevărat al lui, voi spune: trăiaște și ne pândește.

Această convorbire se desfășura la o oarecare depărtare de Gendry și de banda acestuia, care discutau între timp cu câțiva spadasini foarte mirați că-i vedeau în cârciumă pe acei doi negustori olandezi, ale căror nume Gendry pretindea că nu le cunoaște.

Peyrolles îi chemă din nou pe cei patru bărbați și, după ce-i adună într-un colț, le reproșă că nu făcuseră nici o ispravă. Dar o făcu cu vorbe măsurate, de teama ca vreunul din ei să nu se ducă la locotenentul de poliție să le denunțe prezența la Paris. Factotum-ul știa cum se manipulează conștiințele nemernicilor și că nemulțumindu-l pe un om pe care-l plătești ți-l faci imediat cel mai mare dușman.

— Trebuie să acționăm, și încă repede, interveni la rândul său Gonzague. Porniți la treabă zece, douăzeci, dacă trebuie. Suntem gata să ridicăm o armată dacă este necesar, căci trebuie să terminăm odată. Nu este lipsă pe-aici de bunăvoință și de spade ce pot fi cumpărate. Spune-ne care sunt de vânzare și, dintre toate acestea, care sunt cele mai bune.

Gendry nu încercă să protesteze. Insuccesul lui îi reteză puțin din îndrăzneală. Făcându-le semn lui Blancrochet și lui Daubri să se apropie, îi prezintă prințului.

— Înțelege-te cu ei, îi porunci acesta intendentului său. Spune-le ceea ce trebuie să știe, dar nu mai mult.

El însuși începu să străbată sala în lung și-n lat, urmărit cu ochii de o jumătate de duzină de spadasi care ședea la mese în încăperea învecinată și care-l priveau cu îngrijorare.

Blancrochet își dădu seama că această curiozitate l-ar putea stânjeni pe strălucitorul străin și că poate ar fi fost bine să golească locul în timpul convorbirii pe care urma s-o aibă cu Peyrolles.

— O clipă, îi spuse acestuia. Sunt prea multe urechi care ne ascultă și priviri care ne urmăresc.

Se duse la cei ce beau și, pe un ton după care se recunoștea stăpânul, le zise:

— Domnilor, nu v-ar plăcea să faceți o plimbare pe Pont-Neuf? Iată că se apropie iarna, ar fi prudent să vă gândiți a vă face rost de paltoane.

În acea epocă nu se pierduse încă obiceiul de a te duce să asculți, pe faimosul pod, strigătele șarlatanilor și ale scamatorilor, să căști ochii la tarabele telalilor, ale librarilor și ale vânzătorilor de tot felul de unsori și să profiți de neatenția celor ce căscau gura pentru a le fura paltoanele și pungile.

Obişnuinții cârciumii *Crăpelnița* nu erau cei din urmă printre pungașii și hoții de buzunare care mișunau pe acolo ca pe vremea lui Louis al XIII-lea sau a lui Louis al XIV-lea.

Ei urmau, în acest fel, exemplul multor gentilomi nevoiași care-și făceau din asta o specialitate, căci prea puțini aveau scrupulele domnului d'Esternod, pe care numai teamă de pedeapsă îl împiedica să facă și el același lucru — dacă e să dăm crezare următoarelor versuri:

senil,
tiptil,
ceva.
întrebam așa:
ntunecoasă.
norocoasă?
paltoane
persoane,
asta, fină.
oarecare
închisoare...⁶⁶

Mergeam pe jos, încet, ca un bătrân
Și-mi scărpinam peruca, pășind așa,
Tot căutând în minte, să inventez,
Și, scormonindu-mi nasul, mă
N-o exista vreun mijloc, în noaptea-
Să-mi însușesc ceva, c-o mână
Mă îmbia Vicleanul să șterpelesc
Sau să fur punga grasă a câtorva
Și poate-aș fi-nhățat vreo boarfă de-
Dacă un felinar nu-mi arunca lumină,
Așa ca să mă vadă vreun paznic
Și, astfel, prima probă s-o fac la

Cei de care ne ocupăm erau prea abili în această
îndeletnicire pentru a avea asemenea temeri, așa că o șterseră

---

⁶⁶ Textul original este următorul:

*J'allais pederentim, comme un viellard caduque,
J'allais de rue en rue en grattant ma perruque,
Feuilletant dans mon chef de inventione,
Tirant ett arrachant les poils le mon gros nez,
Songeant s'il y avait, pendant cette nuit brune,
Moyen de moyenner la moyenne fortune.
Le diable me tentait d'arracher les manteaux,
Et de tirer la laine á quelques cocardeaux,
Et j'eus touché, peut-è tre á ces hardes modernes,
Si l'on ne m'eut conau au brillant des lanternes,
Et si je n'eus pas craint q'un chevalier du guet
M'eet fait faire aux prisons mon premier coup d'essai... (n.t.)*

fără proteste, spre a se duce acolo unde li se sugerase, sau în altă parte.

Această dovadă de autoritate era destinată a spori încrederea lui Gonzague și a lui Peyrolles în Blancrochet, care se întoarse să se așeze, spunând:

— Puteți vorbi ca și cum ați fi la dumneavoastră, nu mai e nimeni de față.

Intendentul îi arată totuși pe Caboche și pe cei doi argați.

— Țsta e mut datorită rațiunii și nevoii, zise spadasinul, ca răspuns la această întrebare mimată. Ceilalți, sunt din naștere... Vă ascult.

Convorbirea nu dură mult. Peyrolles, neputându-se dezbăra de felul său ipocrit de a se purta, încercă să abordeze mai întâi aspectele generale, trecând cu multe reticențe peste detalii.

— Nu ne înțelegem, domnul meu, căci se pare că ușurința exprimării v-a fost dată mai ales pentru a vă ascunde mai bine gândurile. Dacă așteptați din partea mea un devotament total față de cauza dumneavoastră, trebuie să vorbiți deschis.

Gonzague asculta atent, interesat de acest tip nou de bandit, care nu părea a fi un nepriceput.

— Fie, zise, spune-i tot. Dar tu, să nu uiți că răspunzi cu capul pentru secret.

Spadasinul îl înfruntă cu semeție:

— Dacă n-aveți încredere, este încă timp să tăceți. Dar acela care s-ar îndoi aici, unde eu sunt stăpânul, de vorbă lui Blancrochet, n-ar ieși decât cu picioarele înainte.

— Încetează cu fanfaronadele, se mânie Philippe de Mantoue. Nu știi cu cine vorbești, amice.

Licheaua zâmbi și replică, frecându-și mâinile una de alta:

— Eroare, prințul meu! Vă închipuiți că încă n-am ghicit? Există oameni, monseniore, care nu au dreptul de a vorbi cu glas tare prea aproape de Palais-Royal. Ați fi putut avea în mine un dușman — preferați să fiu de partea dumneavoastră... Aceasta este, fără îndoială, o dovadă de înțelepciune, și va fi mai bine pentru noi toți, cu condiția ca de ambele părți să se joace cu cărțile pe masă.

Omul era atât de energic, încât fostul favorit al lui Philippe d'Orléans încuviință printr-un gest, iar Peyrolles nu mai șovăi să dezvăluie numele prințului și al său, deoarece tot fuseseră

ghicite, nici să spună pentru ce se ascundeau, amândoi, sub acele deghizări.

De asemenea, îi dădu spadasiului lista desfrânaților, indicându-i modul în care îi va recunoaște și se înțelese cu el și cu Daubri ca în fiecare seară, la căderea nopții, să vină el însuși sau să trimită pe unul dintre gentilomi să afle ce se întreprinsese în ziua respectivă și să pregătească acțiunile de a doua zi.

— Zilele sunt lungi, observă Blancrochet, mai ales atunci când te pricepi să le utilizezi cu folos. Va fi necesar ca Gendry și cu mine să ne vedem des, spre a ne sfătui cu privire la treburile izolate sau comune, și vom aranja să ne întâlnim în diverse locuri din Paris. Prin cei pe care-i veți trimite, sau printr-unul din oamenii noștri care va avea sarcina să vă anunțe, veți fi ținuți la curent, din două în două ore, cu tot ce se va întâmpla. Acest mod de a proceda va avea avantajul de a evita acel du-te-vino suspect pe drumul către Grange-Batelière. Vă convine așa?

— Ești un om valoros și nu vei avea decât de câștigat din asta, zise factotum-ul.

— Omul trebuie să fie judecat după fapte, nu după vorbe, replică orgoliosul bandit. Cât despre preț, am încredere că va fi gras, căci eu voi fi acela care-l va stabili, nu dumneavoastră... La sfârșit, dacă veți aprecia că serviciile mele costă scump, asta va însemna că treaba a fost făcută bine.

Îl pofti apoi pe Gauthier Gendry să-i aducă la cunoștință situația exactă și acesta îi relată ultimele evenimente.

Și, deoarece convorbirea a avut loc în ajunul zilei în care Cocardasse și Passepoil se prezentaseră la cârciuma *Crăpelnița*, așa se explică cum de putuse spadasiul să-i trimită la poarta Montmartre, unde el însuși urma să se întâlnească cu Gendry.

— Acești doi oameni ne încurcă, spusese Peyrolles, vorbind despre profesorii de scrimă. Sunt niște câini de pază prea credincioși și a căror singură utilitate ar fi să ne pună pe urmele stăpânului lor. Înainte de a-i ucide, va trebui să-i faceți să vorbească, cu spada în gât.

— N-ar vorbi, chiar dacă ar ști — își exprimă Gendry părerea, clătinând din cap — și cred că habar n-au unde este Lagardère.

"Dacă se află pe lumea cealaltă", gândi Gonzague "a-i trimite să se ducă la el ar fi treabă pioasă."

Aruncând pe masă câțiva pumni de galbeni, intendentul spuse:

— Iată pentru primele cheltuieli. Astă-seară vă voi face cunoscut unde vom locui. Și nu vă pierdeți timpul, fiecare minut este prețios.

Se reîntoarce la Paris, alături de stăpânul său. Pe stradă, gloata se uita la acele personaje cu veșminte atât de ciudate și de bogate, care mergeau nepăsătoare, oprindu-se la fiecare pas, ca și cum ar fi văzut Parisul pentru întâia oară.

Se duseră să caute o locuință pe strada Fossés-Saint-Germain, foarte aproape de cafeneaua *Procope*, unde calitatea lor de străini ar putea asigura accesul fără a atrage prea mult atenția. Acolo se adunau oameni de litere și actori, dispuși să facă lesne cunoștință, gata să sporovăiască mult fără a cere în schimb confidențe, așa încât știau că vor fi ținuți la curent cu toate noutățile de la Curte și din oraș.

O casă discretă, a cărei firmă era *A l'Ecritoire*⁶⁷ și care era locuită mai cu seamă de oameni de litere inofensivi, fu aleasă în mod preferențial de către intendent. Cu siguranță, nimeni n-ar fi venit să caute acolo, în cele trei încăperi pe care le ocupară, cu un singur servitor, pe Philippe de Mantoue — prinț de Gonzague, și pe omul său, gata pentru orice ticăloșie — domnul de Peyrolles.

Se instalară chiar cu începere din acea seară, așteptând să vină ursarii, pelerinii și jonglerii, care urmau să locuiască în cartiere diferite, unde prezența lor avea să fie mai utilă.

Pe scurt, prințul și intendentul său aveau să dispună din nou de desfrânații lor, în număr de șase; Blancrochet și Daubri vor avea și ei tot șase oameni; Gendry, Balena, Jugan și Pinto vor rotunji totalul la respectabila cifră de douăzeci de adversari hotărâți, lipsiți de scrupule și de conștiință, fără lege și credință, cărora Lagardère nu le va putea opune decât pe Chaverny, Navailles, cei doi maștri de arme, Antoine Laho și pe micul Berrichon.

Este drept că el singur valora cât douăzeci, dar lipsei la apel, și el era sufletul și capul. Va fi ușor să fie lichidați ceilalți, unul câte unul, fără a-l excepta pe Chaverny.

---

⁶⁷ *A l'Ecritoire* (lb. franceză) = La Penarul. (n.t.)

Ca și cum lucrurile ar fi trebuit să se aranjeze de la sine după placul lui Gonzague, Cocardasse, Passepoil și Berrichon aveau să vină chiar a doua zi — așa cum știm — să-și întindă singuri gâturile în fața călăilor.

La poarta Montmartre aveau să-i găsească pe Gendry și pe oamenii lui, care nu vor trebui nici măcar să-i provoace, deoarece profesorii de scrimă vor fi cei dintâi care să le caute ceartă.

Planul lui Blancrochet era să tacă chitic, să-i lase pe maeștrii de arme și pe cocoșelul lor să se măsoare cu adversarii lor într-un duel obișnuit, care va avea spectatori imparțiali, ce nu vor cunoaște dedesubturile acelei întâlniri și vor fi gata să țină partea celor ce vor părea că sunt în legitimă apărare.

În cazul în care Gendry și banda sa ar fi învinși, Blancrochet ar interveni cu Daubri și cu alții, până ce profesorii de scrimă ar fi doborâți la pământ.

Jean-Marie, care mergea spre întâlnire, între cei doi prieteni ai săi, era departe de a bănuși că, pentru primul său prilej de a se duela, treaba va fi atât de fierbinte, încât o drăguță protestantă, convertită la catolicism de către P. Coton⁶⁸ — Anne-Marguerite Petit Dunoyer, mama Pimpettei, cea iubită de Voltaire⁶⁹ — va transmite secolelor viitoare, în ale sale *Lettres historiques et galantes*, relatarea acelui duel care a avut loc la poarta Montmartre.

Ceea ce ne dovedește că, uneori, gloria nu se datorează decât mângăliturilor ilizibile ale unei femei.

Capitolul VII - Lupta de la poarta Montmartre

---

⁶⁸ *Pierre Coton* (Părintele ~) (1564-1626): predicator aparținând ordinului iezuiților, confesorul lui Henri al IV-lea și apoi al lui Ludovic al XIII-lea. (n.t.)

⁶⁹ *Voltaire* (François Marie Arouet, zis ~) (1697-1778): poet, dramaturg, filozof și istoric francez, printre ale cărui opere se număra: *Henriada*, *Zăire*, *Candide*, *Istoria lui Charles al XII-lea*, *Secolul lui Louis al XIV-lea*, *Eseu despre moravuri*, pamflete, scrisori, ele. (n.t.)

Oricât de delicată și de sentimentală ar fi fost doamna Dunoyer, poate că dânsa nu și-ar fi dat locul, în ziua aceea, nici pentru un fotoliu la Operă. Într-adevăr, ar fi avut posibilitatea să se ducă, de câte ori ar fi dorit, să vadă un balet, în timp ce spectacolul ce s-a dat gratuit în fața ei era dintre acelea de care nu ai deseori prilejul să te bucuri, în tot decursul vieții.

Lucrurile nu i-au displăcut deloc, dacă judecăm după ceea ce ne-a rămas din scrisoarea sa, adică prima pagină, căci celelalte au fost roase de șobolani, pe fundul unui cufăr vechi care s-a nimerit să fie lăsat moștenire unui membru al Academiei. Acesta a avut, față de proză strămoșei sale, mai mult respect decât avuseseră timpul și rozătoarele. A adunat cu multă grijă resturile interesantei misive, și iată ce conținea:

"Sub ferestrele camerei noastre s-a desfășurat o luptă teribilă în care Blancrochet și Daubri, doi dintre cei mai celebri bretteur-i din Paris, au fost uciși după o extraordinară rezistență. Toată lumea îi privea înfruntându-se, fără a încerca să-i despartă, ceea ce m-a mirat foarte tare, căci la Bruxelles, de unde sunt originară, oamenii sunt mult mai caritabili și, pentru cea mai mică ceartă, ai vedea alarmându-se un cartier întreg. Dar la Paris lumea este mult mai liniștită și-i lasă pe ceilalți să se omoare când au poftă... Domnul de Lubièvre d'Orange, domnul de Roucoulle și unchiul meu Coton se aflau la ferestrele noastre în timp ce se desfășura această scenă și admirau vitejia unuia dintre cei doi spadasi, care se apăra singur împotriva a patru dușmani, dintre care unul i-a dat, în cele din urmă, o lovitură care l-a azvârlit la patru pași de acolo, făcându-l să cadă lângă trupul tovarășului său. Au fost duși amândoi la un chirurg..."

În paginile următoare — și care ne lipsesc — era vorba fără îndoială despre profesorii de scrimă Cocardasse și Passepoil, despre Berrichon și banda lui Gendry, precum și despre cel de-al patrulea adversar semnalat în treacăt în scrisoarea de mai sus și pe care-l vom numi numaidecât.

Aceste câteva rânduri ne demonstrează, mai înainte de toate, că lupta nu era de interes minor și că merita atenția unor persoane atât de însemnate. Cu toate acestea, probabil că jupânul Passepoil n-a bănuț niciodată că una dintre cele mai

drăguțe transfuge din Bruxelles îl admirase în acea clipă și că, încă înfiorată de ceea ce văzuse, se grăbise să le relateze în scris.

Poate că așa a fost mai bine pentru el — inflamabilul profesor de scrimă ar fi fost prea tentat să se uite la frumoșii ochi ațintiți asupra lui și, desigur, ar fi văzut mai puțin bine loviturile ce-i erau destinate. Este chiar foarte probabil ca desfășurarea evenimentelor să fi fost altă.

Trebuie, deci, să ne mărginim a citi peste umărul autoarei *Scrisorilor* ceea ce continuă să istorisească în decursul lor, fără a cunoaște, ca noi, numele tuturor personajelor și motivele care le dictau acțiunile.

* * *

Către orele trei după-amiază, patru bărbați se rezemaseră cu spatele de zidăria porții Montmartre și discutau între ei, cu glas îndeajuns de scăzut spre a nu fi auziți de trecătorii și gură-cască ce staționau în preajma lor. Ceea ce spunea nu-i privea decât pe ei, dar putem declara de îndată că nu era vorba despre opere de binefacere.

Gendry, prevenit de către Blancrochet că profesorii de scrimă aveau să vină să-l întâlnească acolo, dădea bandei sale ultimele instrucțiuni și, în acea clipă, le spunea:

— Nu știi prea bine cine este bobocul acela pe care-l târâie în urma lor, dar e clar că nu trebuie luat în socoteală și că va fi ușor de expediat în doi timpi și trei mișcări. De îndată ce va fi mușcat țarina, îl voi atrage pe Cocardasse, cu ajutorul lui Jugan. Tu, Balenă, ai asupra lui Passepoil avantajul mărimii și al forței. Va trebui să te scapi repede de el.

— Și eu? întrebă Raphaël Pinto.

— Tu vei manevra astfel ca să-l ataci pe oricare dintre ei din flanc, atunci când vor fi atenți la atacurile ce le vor veni din față. Totuși, sub nici un pretext nu-i vei lovi pe la spate — asta ar însemna să fim nevoiți să ne descurcăm cu toți gură-cască, și poate și cu câțiva amatori care ne vor privi la treabă.

— Dacă vor fi unii nemulțumiți, îi aranjăm noi, bombăni Balena.

— Ba deloc, replică Gendry. Lupta trebuie să pară cinstită, deși noi suntem superiori numeric. De altminteri, ei se vor apăra

destul de bine pentru ca partida să pară egală, și să nu ne lăsăm legănați de iluzia că-i vom învinge cu ușurință. Îi cunosc cu pe ticăloșii aceștia, îl au pe dracul în vine.

Nu-și terminaseră bine vorbele, când cei trei prieteni își făceau apariția, la o depărtare de o sută de pași.

— Iată-i, șopti Gandry. Mi-ați înțeles bine ordinele?

— Nu mi-e teamă, răspuse Balena. Din clipa asta, pielea lor nu mai valorează prea mult.

Dacă cineva s-ar fi ostenit să-l consulte cu privire la acest punct, garantăm că nu aceeași ar fi fost și părerea jupânului Cocardasse, care înainta cu pasul acela legănat din șolduri, specific oamenilor de spadă, care sunt obișnuiți să-și îndoiaie genunchii pentru a fanda. Vârfurile mustăților sale, foarte tare ridicate în sus, îi atingeau borurile pălăriei, iar mâna lui dreaptă încă le mai răsucea, în vreme ce stânga, sprijinită pe mânerul noii sale spade, îi sălta vârful, către spate, până la înălțimea umărului.

Cu siguranță, corporația purtătorilor de spade se putea lăuda că-l numără în rândurile sale pe jupânul Cocardasse-junior. De când mânca la o masă bună și de când niște veșminte decente înlocuiseră vechile sale zdrențe, multe ocheade feminine treceau pe deasupra capului bietului Amable, spre a se îndrepta către prietenul lui. Văzându-l cum merge, pescăresele, negustoresele de mărunțișuri, peticăresele, servitoarele de la cârciumi, bucătăresele, slujnicele burghezilor și chiar ale gentilomilor, își încrucișau mâinile peste șorturi și stăteau în loc să-l admire. Cel care ar fi avut auzul destul de ascuțit pentru a asculta ce șopteau încet buzele lor, ar fi auzit, invariabil, aceeași apreciere: "Drace! Ce bărbat frumos!"

Fratele Passepoil, care simțea și înțelegea toate acestea, mergea alături de el cu pași mici și grăbiți, gândind: "Dacă ne-am topi într-unui singur, și dacă eu aș avea înfățișarea lui Cocardasse, sau dacă el ar avea sentimentele și inima lui Passepoil, femeile ar face un adevărat cortegiu în urma noastră, și nici una nu ne-ar respinge."

Până una-alta, degeaba căuta să se înalțe pentru a avea o înfățișare mai țanțoșă — nu el era cel care avea succes. Era, deci, obligat să se consoleze spunându-și că, de fapt, se afla acolo pentru cu totul altceva.

Cocardasse își ridică nasul și adulmecă în aer. Tocmai îl mirosise și-l zărise pe inamic.

— Nu te teme, iubițelule! șopti cu glasul acela care, atunci când îi punea o surdină, făcea să vibreze geamurile — vânatul este acolo, gata pentru frigare.

Gendry și cei trei acoliți ai săi ședeau în umbra pe care-o făcea monumentul, spre a se feri de razele soarelui, care totuși scăpăta deja la orizont. Stând cu spatele, se prefăceau că nu-i văd venind pe profesorii de scrimă.

Gasconul înainta către ei zăngănindu-și pintenii și spada, prefăcându-se, la rândul său, că nu-i cunoaște.

— Na-ți-o, exclamă deodată. Fiecare are dreptul să stea și el la umbră... mie îmi trebuie lungimea spadei mele, pusă în prelungirea brațului și, pe cinstea mea! Cred că aici nu este loc pentru șapte...

— Un motiv în plus ca să pleci în altă parte, bombăm Gendry.

— Ei, fir-ar să fie! Ticălosul este lipsit de respect... Află de la mine, mitocane, că unor gentilomi ca mine și ca micul meu profesor de scrimă nu le place să stea înghesuiți. Adineauri, umbra era a voastră; acum vreau să fie a noastră!... Zău așa!

Își trase spada și, cu vârful, desenă pe pământ un perimetru larg ce cuprindea întregul teren ferit de razele soarelui.

Fratele Passepoil, foarte calm, îl privea cum acționează și zâmbea cu surâsul lui șmecher de normand. Berrichon își ținea mâna pe mânerul spadei și clocotea de nerăbdare. Jugan, care-l măsura cu privirea, era de părere că, în ciuda vorbelor lui Gendry, va trebui să se țină seama și de caraghiosul acela.

Balena, impresionant prin forța sa brutală, se rezemase de piatră și părea să se fi încrustat acolo ca o statuie uriașă. Ideea de a răsturna acel colos părea la fel de nebună, ca și cum ai fi vrut să dărâmi poarta Montmartre cu o lovitură de pumn.

Se adunaseră deja mai mulți gură-cască. Nu trebuia decât să-i privești pe toți acei spadasini pentru a pricepe că cearta va degenera într-o încăierare formidabilă.

Imediat ce terminase de trasat dâra, gasconul se rezemă, zâmbind zeflemitor, în sabia lui pe care-o folosea ca pe un baston și se propti pe picioare, cu mâna stânga la șold, cu

pieptul bombat în afară, într-o splendidă poziție de sfidare și de insultă, care-i atraseră din partea gloatei strigăte de "bravo!"

— Vai de păcatele mele! exclamă cu glas răsunător. Dacă până în trei minute n-ați ieșit toți patru din cercul ăsta, Cocardasse vă va sili să-l treceți cu capul înainte.

Gauthier Gendry înălță din umeri.

— Dacă vrei umbră — zise rânjind — este destulă, pe la miezul nopții, în canalul din Montmartre.

Ochii gasconului aruncară un fulger sângeros:

— Dar nu și pe lumea cealaltă, Gauthier Gendry!... Tu, care ataci oamenii noaptea, atât de bine, desigur că ziua nu ești în stare de mare lucru... Slavă Domnului! Privește o clipă soarele în față, amice: foarte curând nu-l vei mai vedea.

Nu mai era nevoie decât de un cuvânt pentru a face spadele să sară din teacă, și gasconul își mișca deja buzele pentru a-l rosti. Dar se gândi că exista ceva și mai bun de făcut.

Cu vârful sabiei, îi smulse lui Gendry pălăria de pe cap și o făcu să zboare pe deasupra spectatorilor, dincolo de limitele terenului trasat de el.

— Pe cinstea mea!... strigă, fiindcă te încăpățânezi să vrei să stai la umbră, nu mai ai nevoie de pălărie!

Într-o fracțiune de secundă, adversarii se aflau în linie, patru de o parte, trei de alta.

Gendry și ai săi nu îndrăzniră să rămână lipiți de poartă, do teamă să nu fie țintuiți de ca că niște bufnițe, așa că lupta începu chiar îți spațiul de trecere pe sub poartă.

Înjurăturile lui Cocardasse răsunau sub boltă, și când își destindea arcul picioarelor, când spada i se întindea la capătul brațului său lung, acoperea — el singur — jumătate din lungimea terenului de luptă.

Foarte firesc, în fața lui se afla ex-caporalul din regimentul de gardă, în timp ce Passepoil îi ținea piept Balenei, iar Berrichon se bătea ca un diavol cu Yves de Jugan și cu Raphaël Pinto.

Totuși, nu era drept ca Jean-Marie, cel mai puțin experimentat dintre ei trei, să aibă doi adversari, cu aut mai mult, cu cât nu era deloc prudent și se avânta cu îndrăzneala începătorilor.

Raphaël Pinto își dădu repede seama de asta și se hotărî pe loc să profite, pregătindu-se să-i dea o lovitură à la Jarnac⁷⁰ pe care, cu siguranță, celălalt nu va ști s-o pareze.

Dar nu ținuse seama de Cocardasse care, dornic să și-o vadă pe bătrâna să Pétronille răscumpărându-și greșeala, își supraveghea în același timp și elevul. Când ghici planul micului italian, îndepărtă cu o lovitură rapidă sabia lui Gendry, care-l amenința pe el însuși, și-l izbi puternic pe Pinto cu vârful spadei, străpungându-i umărul.

— Așa! Puștiule! îi spuse râzând. Ai cel puțin o lună de așteptat până să poți măcar să-ți scarpini urechea!

Mulțimea aplaudă tare această glumă și, deoarece șansele se egalizaseră, lupta intră într-o etapă mai vioaie.

Balenă își luă avânt, plin de furie. De fiecare dată când se năpustea înainte, toți se așteptau să-l vadă făcându-și praf adversarul. Dar nici gând: Passepoil era suplu și șiret. Deoarece colosul, mult mai mare decât el, îl amenința mereu în partea de sus, normandul își spuse că ar fi o prostie să nu ocupe spațiul care i se lăsa dedesubt, așa că se strecură ca o șopârlă, reușind să-și înfigă jumătate din lama spadei în pulpa lui Gruel, care scoase un răcnet de furie și se retrase schiopătând rău.

Situația începea să devină gravă pentru cei doi rămași. Berrichon sfâșiasse deja de două ori vesta lui Yves de Jugan. Dacă Passepoil s-ar fi întors la început împotriva acestuia, l-ar fi scos imediat din luptă. Dar îl reținu o mândrie de profesor. Deoarece Cocardasse n-avea nevoie de ajutorul său, fratele Passepoil, calm ca și cum ar fi predat o lecție, vru să vadă cum se descurca Jean-Marie.

— Bine, micuțule, șopti apreciindu-i loviturile. Ceva mai sus, parează la dreapta... degajează și fandează... Perfect, dar cam târziu... Iată o ședință care face cât zece ani de sală...

Cocardasse înjura întruna și, din când în când, lansa câte o fanfaronadă. Jugan era cam palid, iar Gendry nu mai râdea. După felul în care profesorul de scrimă își strângea spada, își dădea seama că acesta era stăpân pe viața lui și că făcea să

---

⁷⁰ *Jarnac* (Guy Chahot, baron de) (1509-1572): în 1547 l-a învins în duel pe La Châtegeneraie, printr-o lovitură neprevăzută dată cu spada la genunchi. De unde expresia de *lovitura lui Jarnac*, pentru a descrie o lovitură decisivă și, mai ales, neașteptată. (n.t.)

dureze atât de mult distracția numai pentru a-l ucide prin oboseală. Așa că se gândea cu amărăciune că aurul domnului de Peyrolles nu va fi pentru el și că partea cea mai grasă îi va reveni lui Blancrochet.

Dar, chiar așa, unde era acesta?

Gendry, zărindu-l în mulțime, îi făcu semn să vină în ajutorul lui. Nu i-ar fi displăcut să-l vadă pe spadasin scăpându-l de o parte din furia gasconului, în timp ce Daubri s-ar măsura cu Passepoil.

Cei doi ticăloși înțelesesă că era mai mult decât timpul să intervină și Blancrochet înainta, ridicându-și sabia:

— Opriți-vă, strigă, și jos armele pentru o clipă. Tot văzându-i pe alții încrucișând fierul, mă apucă o mâncărime în brațe.

Passepoil îl privi cu o expresie bănuitoare, convins că va trece de partea lui Gendry:

— N-ai decât să te aliniezi, bombăni, și nu trebuie să mergi prea departe ca să cauți cu cine să te înfrunți.

— Așa mă gândeam și eu, domnule Passepoil, replică *bretteur*-ul. Dar, mai mult decât orice, îmi place spațiul, ceea ce mi se pare că vă lipsește în locul acesta îngust, cu atât mai mult, cu cât strigătele lui Cocardasse ar fi în stare să dărâme poarta. Veniți puțin în piață, domnii mei, vom avea mișcările libere și, măcar, ceva mai mult aer.

Profesorii de scrimă, cărora nu le convenea deloc să se lupte în locul pe care ei nu îl aleseseră, nu ridicară nici o obiecție la această propunere.

— Vai de păcatele mele! strigă Cocardasse, doriți să fiți văzuți mai bine înainte de a muri!... Ne va face plăcere să vă dăm această satisfacție...

Spectatorii — foarte numeroși acum — se deplasară și ei odată cu mutarea scenei și formară un cerc larg în jurul scrimerilor, care se aliniară din nou chiar în mijlocul pieței.

De-abia în acel moment putu doamna Dunoyer să se bucure de spectacolul pe care l-a descris și al cărui început îl pierduse.

— Ei, drăcia dracului! spuse calm Cocardasse, văzându-l pe Daubri că intră în gardă împotriva lui, alături de Gendry — îți mulțumesc pentru atenție, micuțule. Știi, așadar, că aerul curat al străzii îmi dă poftă de mâncare și-mi oferi îmbucături duble?

Deși, în felul ăsta, socoteala nu mai este bună, și ne vom ocupa puțin să vă rărim rândurile, zău așa!

— Mai întâi drege-ți glasul, jupâne flecar, râse Daubri, mi se pare că ți-e frică!

— Nu zău!... Vorbești atât de bine, încât ție-ți va reveni onoarea de a defila primul.

— Ne pierdem timpul, fu de părere Passepoil, și le obligăm și pe toate femeile drăguțe care ne fac plăcerea de a ne privi — ceea ce nu este deloc politicos... Sunteți gata, domnilor?

Spadele se încrucișară din nou. Ceea ce se văzuse până atunci nu fusese decât o joacă de copii în comparație cu lupta care începu.

Fără a vorbi despre Berrichon și Jugan, lamele care se izbeau la acea oră pe bulevardul Montmartre erau ale unor scrimeri extraordinari. Printre cei ce asistau la acel spectacol erau oameni bătrâni care nu văzuseră în viața lor ceva asemănător. Ceilalți aveau să le povestească vreme îndelungată copiilor lor despre această luptă.

Oțelul scrâșnea. Apărătorile spadelor vibrau cu un sunet limpede în urechile asistenței ce privea nemișcată și mută. Strigătele de luptă, urletele de moarte, chemările la măcel se încrucișau, blestemele țâșneau de pe buzele spumegânde.

Deodată, Daubri căzu, cu gâtul străpuns potrivit loviturii adoptate de Cocardasse care, cu toată lecția pe care i-o dăduse Micul Parizian la *Mărul lui Adam*, nu se simțea destul de stăpân pe frumoasă lovitură directă pe câmp degajat, pentru a-l imita pe Lagardère.

— Pe toți dracii! urlă gasconul triumfător, îți spusesem cu că tu vei deschide marșul... Și acum, cine vine la rând?... Tu, Gauthier...

De data aceasta, Gendry se luptă mai mult ca să se apere, decât pentru a ataca.

Cât despre jupânul Passepoil, acesta avea tare de furcă duelându-se cu Blancrochet, care era considerat una dintre cele mai îndemânatice spade din Paris.

Dinspre partea lui nu se auzeau strigăte. Lupta era tăcută și cu atât mai înverșunată. Nimeni nu putea să prevadă care va fi învingătorul.

Fosta Pétronille se afla pe mâini bune. Micul Berrichon se slujea de ea cu o asemenea dexteritate, încât, în curând, Yves

de Jugan scuipe doi dinți, vărsă sânge pe gură și se prăbuși, cât era de lung. Există asemenea frumoase cariere de spadasi, care sunt frânte printr-o simplă lovitură directă!

În aceeași clipă, spada lui Gendry se rupse chiar de la mâner.

— Du-te să-ți cauți alta, ticălosule îi strigă gasconul. Între timp, noi vom încheia socotelile cu celălalt.

Blancrochet se pomeni că-i are în față pe adversarii cei mai primejdioși, și nu către el se îndreptau simpatiile gloatei. Până atunci, profesorii de scrimă fuseseră văzuți luptându-se împotriva unor dușmani superiori ca număr, așa că nimeni nu protestă când două spade, în loc de una, îl amenințară pe *bretteur*. De altminteri, nu și-o căutase singur cu lumânarea?

Blancrochet își dădu seama că este pierdut dacă nu face apel la ultima resursă, de care totuși nu crezuse că va avea nevoie.

Slobozi un fluierat strident și alți șase spadasi, acoliții săi, care până atunci stătuseră amestecați prin mulțime, apărură în față profesorilor de scrimă, cu spada în mână.

Printre spectatori trecu un murmur prelungit. Dar, la urma urmei, ce le păsa dacă vedeau murind câțiva oameni în plus? Lupta n-ar fi decât și mai interesantă. Noii campioni fură salutați cu aplauze.

Capitolul VIII - Cel care nu mai era așteptat

— O clipă, doar o singură clipă, domnilor, rosti cu un glas spărtigos și subțirel o bucățică de om, chircit și aproape în zdrențe, care înainta până în mijlocul cercului.

Așa cum era îmbrăcat caraghios, cu un costum vechi de muntean din Pirinei, peticit și găurit în multe locuri, nu avea o înfățișare prea grozavă. În plus, espadrilele sale erau mânjite de noroi, iar pe spinare i se legăna o tolă care, după tresăririle pânzei, părea să conțină o vietate.

Acest personaj nu era chiar ghebos, cum se spune, dar cu siguranță era o stârpitură, clădit cu totul greșit și bun la orice, numai la a stârni admirația femeilor, nu.

— Pleacă de-acolo, sfrijitură! îi spuse Blancrochet, izbindu-l cu umărul ca să-l împingă spre locul de unde ieșise.

Toți erau atât de convinși că omulețul va cădea pe spate ca urmare a îmbrâncelii, încât întreaga asistență scoase un strigăt de uimire văzând strâmbătura îngrozitoare care schimonosi chipul banditului, a cărui mână se îndreptă instinctiv spre umăr, ca și cum izbitura i l-ar fi zdrobit.

Dimpotrivă, ciudatul personaj care întrerupsese lupta, înfipt zdravăn pe picioare, nu se mișcase nici c-un milimetru. O adevărată stâncă!

Îl lăsă pe spadasin să-și recapete echilibrul, apoi, scoțându-și bereta, îl salută în bătaie de joc, rostind cu glas tare:

— E mai bine să fii o sfrijitură, decât un mort, amice, și — cu toată înfățișarea dumitale țanțoșă — peste o clipă eu voi valora mai mult decât dumneata... Tocmai despre asta voiam să vă vorbesc.

— Avem altceva de făcut, ripostă spadasinul, furios. Pleacă de-aici, cobe!... Dacă nu vrei să-ți trec spada prin trup...

Omulețul izbucni într-un râs batjocoritor. Fără îndoială, nu admitea decât o amenințare sprijinită de fapte, și cum ar fi putut să se teamă de vorbele celui a cărui primă lăudăroșenie avusese un succes atât de negativ?

Fanfaronul de care ascultau toți spadasinii care frecventau cârciuma nu putea accepta să fie luată în derâdere augusta lui persoană, mai ales când cel ce se încumeta s-o facă era un pigmeu. Se îndreptă, așadar, spre interlocutorul său, spre a-i da o lecție usturătoare. Dar a vrea și a putea sunt două lucruri total diferite. Amintirea recentului contact ar fi trebuit să-l facă mai prevăzător.

Când ajunse chiar în locul în care, cu o clipă mai înainte, stătuse ciudatul omuleț, acesta deja nu mai era acolo. Avu, din contră, uimirea de a-l vedea cocoțat pe umerii lui Cocardasse, care se zbătea ca un diavol.

Cu acest nou actor, a cărui slăbiciune nu putea fi pusă la îndoială când îi comparai trupul sfrijit și diform cu statura robustă și bine făcută a celorlalți, tragedia părea că vrea să se transforme într-o comedie. Așa că buzele se desfăcură într-un

râs enorm și toate mâinile aplaudară această figură îndrăzneată, demnă de suplețea unei maimuțe.

Dar locul pe care-l alesese omulețul pentru a se cocoța era mult prea agitat ca să se poată menține acolo, deoarece gasconul se scutură ca un câine ud, blestemând:

— Ei, drăcia dracului!... Ai de gând să pleci de-acolo, stârpitură?...

N-avea nici o înclinare pentru meseria Sfântului Cristofor⁷¹, a cărui legendă n-o cunoștea, de altfel.

Deodată, furtună cumplită care făcea ca umerii profesorului de scrimă să aibă o dublă mișcare de tangaj și de ruluu se potoli ca prin farmec, în vreme ce trupul lui mare era scuturat de un tremur.

Două cuvinte: "Iată-mă!", șoptite încet la urechea lui erau singurul motiv al acestei bruște schimbări.

— Ei, na! zise, izbucnind în râs în nasul lui Blancrochet — dacă mititelului îi place locul, nu văd de ce l-aș împiedica să rămână acolo. Aș fi doar curios să știu ce vrea să facă...

— Ce vreau să fac aici?... ripostă călărețul său. Pur și simplu să le țin un mic discurs acestor domni, care vor avea amabilitatea de a mă asculta... Fiți liniștiți, voi fi scurt și nu vă voi reține mult timp... Pentru unii va fi chiar cu atât mai rău.

Apoi, îndreptându-și trunchiul astfel încât să vadă pe deasupra pălăriei gasconului, care constituia balustrada tribunei sale improvizate, salută asistența și continuă cu tonul unui om care știe despre ce este vorba:

— Iată... Dumneavoastră, domnilor, vă bateți, și este foarte frumos să tragi spada din teacă atunci când cauza este dreaptă... Dar, oare, a dumneavoastră este dreaptă? Nimeni de aici nu știe, dintre cei care vă privesc... Poate c-ar trebui să le spuneți...

— De ce-și vâra nasul gâza asta? mormăi Blancrochet.

— Ehe!... Câteodată gâza ciupește urechile măgarilor și aceștia încep să zbiere... Trebuie să tacă, pentru ca cu să pot vorbi, căci am de adăugat ceva interesant...

---

⁷¹ *Sfântul Cristofor*: potrivit legendei, l-a purtat pe copilul Isus pe umeri, pentru a-l trece peste un râu. Este patronul călătorilor și al automobiliștilor. (n.t.)

— Ce?... Ce?... vorbește!... urlară cei ce căscau gura la această scenă și pe care istețimea omulețului îi amuză grozav.

— Aha! Vreți să știți?... Și aveți dreptate... Prin urmare, voiam să vă spun că printre cei ce țin spada în mână se află niște bandiți... la să vedem, doamnelor și domnilor... Un bănuț de argint, singurul pe care-l mai am, pentru cine va ghici de care parte se află bandiții...

Și, ridicând o monedă între degetul mare și arătător, își plimbă privirile pe deasupra asistenței.

— Nimeni nu vrea să câștige bănuțul de argint?... Haideți, domnilor, vă voi ajuta puțin... Am spus bandiți, și acum adaug că și-au vândut spadă; și luați bine seama că nu vorbesc despre conștiința lor — nu cred să aibă vreuna... În orice caz, eu, care vă vorbesc, n-aș da pe ea nici un chior, nici măcar o acțiune de-a domnului Law... Ghiciți, domnilor, timpul trece, ghiciți...

Râsul său se făcu auzit, răsunător și sinistru:

— Nu știți?... Ei, bine! Îi veți recunoaște imediat... căci Dumnezeu, despre care se spun prea multe rele, susține cauzele drepte și se va sluji de spadele cinstite pentru a smulge măștile vânduților... Aceștia vor pieri cu toții... aici... sub ochii dumneavoastră!

Un fior îi străbătu pe toți, înghețându-le măduva în oase.

— Mai durează mult comedia asta? strigă Gendry, care luase de jos spada lui Yves de Jugan și se postase alături de Blancrochet.

— Lasă, îl sfătui acesta. Cu siguranță, jupânul Cocardasse nu este supărat că maimuța asta a avut ideea să vină să se strâmbe pe spinarea lui. Măcar a câștigat atâta din timpul ce-i mai rămâne de trăit.

O apăsare de picioare îl preveni pe gascon să nu răspundă. Omulețul își luă el această sarcină:

— Ehe!... răsă, adresându-i-se spadasinului, vom vedea cine va avea mutra cea mai tristă... Cei care și-au vândut spada au în buzunare argint — prețul unei conștiințe care le lipsește și pentru care, totuși, li s-a plătit... De ce te strâmbi așa, amice?... Cine, dintre tine și mine, este acum maimuța?

Privitorii începură să chicotească.

— Nu râdeți, continuă ciudatul personaj, veți vedea că n-aveți de ce... Banii pe care bandiții îi au în buzunare nu le vor sluji la nimic... niciodată nu vor avea nevoie de ei, niciodată!

— De ce? Întrebă o voce.

— De ce?... Nu v-am spus deja?... Pentru că peste cinci minute, cel mult zece, de îndată ce voi fi terminat de vorbit, nici unul nu va mai fi în viață...

— Destul! răcni Blancrochet.

— Să sfârșim odată! urlă Gauthier Gendry, cuprins, fără voie, de o oarecare neliniște.

Din mulțime se înălțară o sută de glasuri:

— Lăsați-l să vorbească! Lăsați-l să vorbească!... Spune ce știi, omulețule.

Acesta, batjocoritor și foarte calm, scoase pălăria împodobită cu pene a lui Cocardasse și o întinse către Blancrochet și ceilalți:

— Goliți-vă buzunarele până la fund. Banii ce v-au fost dați pentru a înfăptui niște crime vor fi împărțiți săracilor... Dați tot, luntrașul Infernului vă va face credit... Haideți, domnilor spadasini, ucigași, asasini și vânduți!... Dați de pomană, măcar o dată-n viață, și grăbiți-vă!... Nu? Nu vreți?... Băgați de seamă! ... Vestele vă vor fi găurite chiar în locul unde vă ascundeți aurul... și aurul vostru va curge!... Odată cu el va curge sânge — sângele vostru a cărui ultimă picătură va înroși ultimul vostru ban...

Glasul lui căpătase un timbru atât de ciudat, încât spectatorii fură adânc impresionați, în așteptarea unui eveniment grav ce avea să se desfășoare.

Blancrochet și Gendry se sfătuiră din priviri, și în spatele lor, cei șase obișnuiți ai *Crăpelniței*, care erau în solda lor, așteptară semnalul pentru a se năpusti înainte.

Cocardasse-junior îi măsură cu o privire plină de dispreț, bazat pe încrederea pe care i-o dădea cel pe care doar el și cu Passepoil îl recunoscuseră. În acea clipă, cei doi profesori n-ar fi clintit nici în fața a douăzeci de adversari și, dacă nu strigau tare un nume care i-ar fi făcut pe unii dintre ei să tremure de mai înainte, asta se datora faptului că înțeleseseră necesitatea de a tăcea.

Cât despre Berrichon, el nu bănuia nimic, dar era însetat de măcel. Urmărise un timp cu privirea agonia lui Yves de Jugan, prima lui victimă, și acum căuta în grămadă o altă care să-i convină.

De sus de unde era cocoțat, omulețul aruncă o ultimă privire spadasinilor, azvârlindu-le aceste cuvinte, care răsunară ca o condamnare rostită de judecător:

— Lachei josnici ai unui stăpân ce-și va primi și el, în curând, plata, nu vă mai rămân decât câteva clipe spre a vă pocăi pentru crimele voastre. Drumul către veșnicie vă este deschis... treceți înainte!...

De îndată ce pronunțase aceste vorbe, dintr-o săritură fu pe pământ și, apucând la iuțea spada lui Daubri, luă imediat poziția de gardă:

— Noi suntem patru, iar voi opt, exclamă. Fiecare dintre tovarășii mei să-și ia câte unul... eu voi avea grijă de ceilalți!

De data aceasta, asistența nu-și mai găsea locul de entuziasm. Omulețul acesta lua proporții uimitoare.

Ar însemna să mințim, dacă am spune că spadasinii erau niște lași. În prezența acestui personaj enigmatic nu resimțeau teamă, ci o neliniște tulbure, cu certitudinea că au de a face cu un dușman primejdios.

Gauthier Gendry se lupta în sinea lui cu bănuiala că în acel ciudat om l-ar putea recunoaște pe Lagardère. Deși nepăsarea plină de fanfaronadă a profesorilor de scrimă constituia pentru el cea mai bună dovadă că nu se înșela, ca să nu-și piardă de tot curajul, încerca să se îndoiască încă, străduindu-se să se convingă că Passepoil și Cocardasse s-ar fi purtat cu totul altfel, dacă l-ar fi recunoscut pe stăpânul lor.

Există împrejurări în viață când ai nevoie să-ți dai tu singur dreptate.

Cât despre Blancrochet și acoliții săi, care nu avuseseră niciodată nimic de a face cu contele, nici cu vitejii săi tovarăși, pe care nu-i cunoșteau decât după reputație — foarte exagerată, după părerea lor —, ei nu găseau că trebuie să tremure mai mult decât de obicei. Amenințările cam groțesti ale acelei făpturi plăpânde, care se silea să-i înfrunte, nu puteau decât să-i facă să râdă și să le sporească nerăbdarea.

Așa că se alinieră fără a părea prea impresionați, deși cei din gloată, în rândurile căreia domnea acum tăcerea cea mai adâncă, erau stăpâniți de teamă.

Pentru a treia oară se auzi zăngănitul spadelor. Dar una dintre ele valora, ea singură, mai mult decât toate celelalte. Mișcările sale erau atât de iuți, încât nu se distingeau decât

datorită unor fulgere scurte; atât de periculoase, încât un bandit se prăbuși, cu fruntea însângerată, imediat după ce armele se încrucișară.

Era unul dintre cei doi bărbați care i se alăturaseră lui Blancrochet și lui Gendry, pentru a-l ataca pe misteriosul cocoșat.

Aceștia din urmă păriră când și cel de-al doilea ajutor al lor fu ucis în același mod, când îl văzură pe Cocardasse trimitând pe lumea cealaltă pe un altul, iar pe Passepoil lungindu-l de-a curmezișul lor pe al patrulea.

Nu se rostise încă nici un cuvânt. Nu mai era o piesă în care scrimerii explicau publicului precizia mai mică sau mai mare a loviturilor lor. Nu, era mai curând o pantomimă ultrarapidă, socotind după felul în care cei ce dețineau rolurile principale îi expediau pe figuranți.

În piață începeau să se adune morții și muribunzii, făcând-o să semene puțin cu un câmp de bătaie. Niciodată nu se asistase, pe bulevardul Montmartre, la o partidă atât de frumoasă, și este probabil că, dacă oamenii pazei și-ar fi făcut apariția, spectatorii i-ar fi luat la bătaie, pentru a nu pierde nimic din spectacol.

Din fericire pentru ea, poliția, ca întotdeauna, nici nu se gândea să se amestece.

Obişnuiții *Crăpelniței*, care în general își exersau talentele împotriva unor burghezi pașnici, nu erau familiarizați cu jocul acesta, care le aducea neîncetat amenințarea unei lovituri cu vârful spadei între ochi. Pe de altă parte, acum, când numărul lor era egal cu cel ai adversarilor lor și când patru dintre ei zăceau deja la pământ, se simțeau mult mai puțin siguri pe ei înșiși. Și asta în așa măsură, încât unul — care fără îndoială nu avea aceleași motive ca șeful său, Blancrochet, pentru a se lăsa ucis — încercă să fugă. Din nefericire, cercul format de spectatori era atât de compact, încât degeaba îi dădu de trei ori ocol, nici o trecere nu se deschise în fața lui. Ba dimpotrivă, mulțimea, care simțise mirosul sângelui, voia și mai mult. Îl împinse pe fugar înapoi în arenă, strigându-i în față insulte și bătându-și joc de lașitatea lui.

Era chiar acela pe care Berrichon îl alesese drept victimă, așa că ținea să nu-i scape.

— Hei! strigă băiatul, pornind în urmărire și rupând, în fine, liniștea adâncă — uiți că astăzi am nevoie de o pereche de cadavre. La ce-ți folosește să-ți întorci privirea de la nota de plată? Este o soluție proastă! Vino, te rog, să stai puțin de vorbă cu mine!

Omul nu-l asculta. Se rotea întruna înnebunit, urlând ca o fiară sălbatică închisă în cușcă. O clipă, se gândi chiar să-și croiască drum cu vârful sabiei, să-i ucidă pe cei care-i stăteau în față, chiar dacă ar fi fost femei.

Jean-Marie, care devenea tot mai isteț, din toate punctele de vedere, păru să-i ghicească intenția:

— N-aș vrea să te lovesc pe la spate — îi spuse, înțepându-i șalele — dar dacă ai ghinionul să atingi pe careva dintre oamenii aceștia, te voi străpunge atât de bine, încât lama mea îți va ajunge la buric în linie dreaptă.

Un armistițiu acordat de o parte și de alta, fără să fi fost cerut, fu consecința acestei vânători fantastice al cărei caracter grotesc dispărea în fața cumplitei realități ce se întrevedea: o viață omenească, hăituită.

Adversarii se observau fără a se ataca și, frământați de sentimente diferite, îl priveau cu coada ochiului pe nenorocitul a cărui spaimă îi convulsiona fața, dându-i o elasticitate remarcabilă.

Huiduit, hărțuit, respins de toate brațele în apropierea cărora trecea, fugarul trebui, în cele din urmă, să se resemneze a înfrunta primejdia, ca un mistreț încolțit. Gura îi spumegă, iar ochii îi erau ieșiți din orbite.

Între el și Berrichon începu o luptă disperată.

Cocardasse, stând cu brațele încrucișate, se gândi că trebuie să încurajeze ardoarea elevului său.

— Dă-i înainte! Al tău e, puștiule!... Fii atent la loviturile viclene și țintește în inimă... Caramba! Iubițelule, ticălosul a ncasat-o!

Într-adevăr, banditul scosese un strigăt cumplit și se prăbușise, cu brațele desfăcute. Fosta Pétronille îl străpungea dintr-o parte în cealaltă, între omoplați.

Spectatorii, pe care aceste scene îi pasionau, își întoarseră întreaga atenție spre omulețul diform care, devenit brusc erou, începuse din nou să-i împingă înapoi, cu putere, pe Blancrochet și pe Gendry, după ce pusese deja la pământ doi oameni.

Tăcerea de adineauri fusese înlocuită acum de încurajări și strigăte furioase. Pe el îl lăudau, în timp ce-i ocărau pe adversarii săi, a căror știință în materie de scrimă, ale căror atacuri mișelești și ale căror lovituri necinstite se loveau de o lamă mereu gata să riposteze.

Passepoil îl învinsese pe ultimul său ticălos. Stăpânul *Crăpelniței* și ex-caporalul regimentului de gardă erau singurii rămași în picioare din cei unsprezece care veniseră acolo pentru a-i ucide pe profesorii de scrimă. Și omulețul sfrijit se amuză, își bătea joc de ei, jucându-se cu săbiile lor, așa cum se joacă o mătă cu coadă unui șoarece. Pe fruntea spadasinilor curgeau broboane de sudoare rece.

Maeștrii de scrimă și Berrichon nu interveneau, fiind siguri că nu era nevoie de ajutorul lor și, liniștiți, își ștergeau spadele.

— Ei! Puștiule, sunt mulțumit de tine, îi spunea gasconul lui Jean-Marie. Dar asta nu înseamnă să nu profiți de lecția pe care o ai în fața ochilor...

— Doamne Sfinte! Nu vei vedea prea des una la fel, murmură fratele Passepoil, căci ambii ticăloși sunt de prima mână, mai ales Blancrochet.

De o sută de ori, pirații din cartierul Coquenard își riscaseră existența scăpând doar cu niște zgârieturi. Astăzi înțelegeau că-și jucau ultima partidă și că aveau să fie uciși cu o singură lovitură în față, cu o gaură în frunte, prin care li se va scurge viața.

— La naiba! strigă Gauthier Gendry, avortonul ăsta este diavolul în persoană, doar dacă n-o fi fiind...

— Iată semnătura mea, zise ghebosul, în timp ce Gendry se prăvălea la pământ, cu brațele întinse.

— Lovitura secretă a lui Nevers! exclamă Blancrochet, al cărui chip bronzat se făcu alb ca varul, căci acum știa ce nume trebuia pus deasupra acestei parafe.

— Slavă Domnului! zise Cocardasse, rânjind, acum câteva seri, la canalul din Montmartre, licheaua făcea ca ciobanul din poveste și strigă că vine lupul, doar de formă... Ei, bine! Cred că acum a văzut aieva lupul!

Patronul cârciumii își dădu seama că era pierdut și că nu-i mai rămânea de făcut decât un singur lucru: să-și vândă pielea cât mai scump, încercând să-și omoare adversarul în clipa în care ar fi el însuși ucis.

Zadarnică speranță!... Ultima ciocnire fu înspăimântătoare, dar rezultatul fu cel care trebuia să fie: celebrul Blancrochet, cea mai iscusită spadă a Parisului, se prăvăli dintr-o dată peste corpul deja rece al locotenentului său, Daubri.

Așa cum stă, cu chipul întors spre cer, în vreme ce soarele apunea roșu, la orizont, o ultimă rază se așternu pe fruntea *bretteur*-ului, în locul în care omulețul i-o găurise.

Capitolul IX - Naufragiu la Pont-Rouge

Iată, aşadar, cum această relatare demonstrează inexactitatea celei făcute în scris de către doamna Dunoyer.

Trebuie s-o iertăm pe sărmana scriitoare. Ea venise la Paris ca să se distreze timp de câteva săptămâni și pentru a atrage interesul asupra persoanei și a inteligenței sale, și nu pentru a privi măceluri. Prin urmare nu este de mirare dacă, așa emoționată cum era, a văzut patru atacanți într-o tabără, când de fapt ei erau în cealaltă. Pe de altă parte, fiind obligată să se bazeze pe spusele părintelui Coton, unchiul său un flecar bătrân, care pretindea că ar cunoaște pe toată lumea, deși era născut la Londra — a făcut și ea ce a putut, și încă este uimitor că această colaborare dintre o protestantă convertită și un teolog englez s-a apropiat atât de mult de adevăr.

De altfel, ar fi inutil să mai vorbim mult pe această temă, deoarece ultimele două capitole au restabilit faptele. Totuși, este probabil că ceilalți trei spectatori — domnii Lubière, d'Orange și de Roucoulle — să fi căscat niște ochi și mai mari dacă li s-ar fi spus că micul țaran spaniol chircit, care era atât de limbut și se pricepea să omoare atâția oameni, nu era altul decât contele Henri de Lagardère, chiar acela despre care, de câteva luni de zile, vorbea toată lumea din Paris.

Am văzut că, în timpul luptei, numele acestuia nu fusese pronunțat nici de profesorii de scrimă, nici de către alții. Ba chiar, o lovitură de spadă îl oprise la timp pe buzele lui Gendry, care era singurul din întreaga bandă care ar fi putut să-l strige în fața mulțimii.

Contele avea, fără doar și poate, motivele sale pentru a nu-și face cunoscută prezența la Paris, și cea mai bună dovadă era deghizarea pe care o adoptase.

Așa că, atunci când toți spadasinii fură lungiți la pământ și când văzu că mulțimea se pregătea să-l ovaționeze, se grăbi să se strecoare printre rânduri și să dispară.

Cu mare plăcere ar fi gustat Cocardasse tămâierea acestui triumf care, mai mult ca sigur, s-ar fi împrăștiat pentru a face loc altor aburi, mai bahici. Nu puțini oameni se aflau acolo, cărora, la simplă vedere a luptei, li se făcuse sete și care ar fi fost mândri să și-o potolească în tovărășia acestui erou.

La rândul său, Passepoil ar fi primit bucuros dovezile de admirație pe care i le-ar fi dat cu dărnicie niște frumuseți îmbietoare. Poate că s-ar fi ales cu o întâlnire de dragoste.

Cât despre Berrichon, era destul de mulțumit de el însuși pentru a nu mai considera necesare complimentele altora. Nimic nu dovedește totuși că amorul lui propriu n-ar fi fost gădilat în mod plăcut.

Lagardère tăie scurt aceste maniere diverse de a privi felul în care să se profite de victorie, făcându-le semn, de departe, să vină să i se alăture.

Nu le fu deloc ușor să scape de toată hoarda care le făcea alai, scoțând strigăte de bucurie, ca și cum ar fi contribuit efectiv la succesul luptei.

În zadar încercară să-și facă pierdută urma, cotind brusc pe străduțe sau intrând în case cu două ieșiri. Pe partea cealaltă se găseau mereu câțiva îndeajuns de șmecheri pentru a-i pune din nou pe urmele lor și pe ceilalți.

Meseria de învingător își are și ea inconvenientele ei...

Ajungând la malul Senei, Henri zări un luntraș care tocmai își dezlega barca. Îl strigă imediat.

— Ține! îi spuse cu un ton autoritar, strecurându-i în mână câteva monede de argint. Vino peste o jumătate de oră să-ți iei barca de la podul La Tournelle.

Pomana picată din cer era bună, iar barca — foarte proastă. Chiar dacă n-ar mai fi văzut-o niciodată, luntrașul n-ar fi pierdut nimic. Așa că și-o putea încredința fără nici o dificultate unor oameni pe care nu-i cunoștea.

În curând, aceștia ajunseră în mijlocul fluviului și contele lăsa vâslele să se odihnească.

— Acum putem sta de vorbă, spuse. Ce se întâmpla la palatul Nevers?

— Vai de păcatele mele!... răspunse gasconul. Se întâmplă că domnișoara Aurore se topește de dor de săptămâni întregi...

— Sărmana copilă! murmură Lagardère. Și, deși sunt atât de aproape de ea, nu mă pot duce să-i spun: lată-mă, nu voi mai pleca.

— A! Ba nu, puștiule!... Trebuie să vii numaidecât să i-o spui.

— Nu...

— Zău așa!... Poate că ai motivele tale, care nu ne privesc... Dar când mititica va ști că ești aici și că nu vii, va începe să plângă.

— Nu trebuie să afle...

— O! Cum am putea să nu-i spunem? Își dădu părerea fratele Passepoil.

Lagardère își încruntă sprâncenele și se ridică în picioare, în barcă:

— Vă interzic! Nu discutați... ascultați! Nimeni să nu vorbească despre mine, să nu-i spună că am fost văzut aici. Trebuie să fiu liber spre a le putea da dușmanilor noștri lovitura de grație. Aceștia trebuie să nu știe ce s-a întâmplat cu mine, și poate că mă cred dispărut pentru totdeauna. În clipa în care se vor aștepta mai puțin, Lagardère se va ivi pentru a-i distruge definitiv.

— Dar de cine trebuie să ne mai temem oare? Întrebă normandul. Chiar adineauri am lichidat restul bandei...

— Cât despre Gonzague și Peyrolles, aceia sunt la dracu'!...

Lagardère zâmbi, zicând cu tristețe:

— Gonzague și Peyrolles se află la Paris!

Trăsnetul de s-ar fi abătut pe capul profesorilor de scrimă, și nu i-ar fi zdruncinat mai tare.

— Dumnezeu!... De când?

— Doamne Sfinte!

— Ieri dimineață am trecut odată cu ei bariera, pe la Porte-de-la-Confèrence... Eram deghizat, ei de asemenea... Nu vor trece mai mult de două zile și toți tovarășii lor li se vor alătura.

— Nu te teme!... Îl vom trimite după cei pe care i-am pus la pământ.

— Am o idee, propuse Passepoil. Ce-ar fi dacă ne-am duce să-l anunțăm pe locotenentul de poliție?

— Ideea ta nu e bună de nimic, jupâne Amable, ripostă contele. Închisoarea nu ne va scăpa de ei decât pentru un timp — din Bastilia se poate evada. Singura închisoare din care nu se iese niciodată este sicriul.

— Drăcia dracului! Iată o vorbă bine gândită. Dar domnișoara Aurore va fi din nou înconjurată de primejdii! Cum vom face ca să le preîntâmpinăm?

— O păzește Chaverny — asta este de ajuns. Cu ajutorul lui Navailles și al lui Laho, cred că nu avem de ce ne teme.

— Și noi, noi ce vom mai avea de făcut?

— O mulțime de alte lucruri. Străbateți fără încetare străzile și, de fiecare dată când veți întâlni un cocoșat, oricare ar fi costumul pe care l-ar purta, urmăriți-l pentru a-i veni în ajutor la primul semnal. Cel care a început dansul a fost un cocoșat, tot un cocoșat îl va conduce până la sfârșit... Pentru toată lumea voi nu știți unde se află Lagardère; dar eu voi ști să mă fac recunoscut de voi când va fi nevoie și zilnic vă voi trimite ordinele mele...

— Ei, bine! murmură gasconul, schilozii din naștere mă interesează! Și nu-mi va fi greu să devin prietenul tuturor cocoșăților din Paris, pe cinstea mea!

— Ai grijă doar să-i deosebești pe cei falși de cei adevărați.

— Și dacă, în toată grămada, Gonzague ar reuși să recunoască pupitrul de la Casa de Aur, pe Esop al doilea, mă rog!?

— În ziua în care va fi sigur că l-a recunoscut, voi înceta să mai am cocoasă...

— Încearcă să faci astfel încât să fie repede, pușorule, pentru ca domnișoara de Nevers să fie fericită, și la fel și domnișoara Flor și domnul marchiz, ca și sărmanii bătrâni profesori de scrimă.

— Ora se apropie... Poate va fi peste opt zile, poate mâine?!... Există partide care se încheie pe o masă verde. Gonzague a vrut s-o joace pe ultima pe o masă pe care i-o voi face de altă culoare...

Deodată, contele zări spada pe care o avea la sold Cocardasse, și o mulțime de amintiri i se treziră în minte. Se revăzu la Pamplona, cizelând mânere și forjând lame pentru a

reuși să aibă cu ce s-o hrănească pe micuța Aurore. Fu copleșit de o puternică emoție.

— Unde ai găsit spada aceasta? întrebă, după o lungă tăcere.

Remarca făcu să se împurpureze obrajii gasconului. O clipă, se gândi să inventeze o poveste pentru a nu-și pierde din prestigiu în fața lui Jean-Marie, care nu cunoștea decât vag aventură de la canal, dar închipuindu-și că va putea trece sub tăcere anumite detalii, relată doar pe scurt cum o obținuse, lăudându-i calitățile.

— O cunosc, zise Henri, a trecut prin mâinile mele. Dacă un altul decât tine ar purta-o la șold, i-aș lua-o.

— Ei, drăcia dracului! Iat-o!... strigă Cocardasse, oferindu-i-o fără părere de rău. Este îndeajuns de bine călită pentru a străpunge trupul lui Gonzague.

— Nu, prietene, păstrează-o cu grijă și folosește-o cum trebuie... Nu peste mult timp, ți-o voi cere.

— Slavă Domnului!... Va fi a ta oricând vei dori-o, și până atunci nu va sta degeaba în mâna lui Cocardasse.

Contele luă din nou vâslele pentru a se apropia de mal.

— Măine, spuse, nu știu unde vă voi revedea, dar nu vă faceți griji pentru mine și, mai ales, fiți muți.

— Ne va părea tare rău că, deocamdată, nu le vom putea consola pe sărmaneale domnișoare, dar ne vom ține gura.

Ambarcațiunea continuă să alunece în lungul apei, când deodată gasconul începu să blesteme:

— Fir-ar al dracului!... Îmi simt picioarele ude: barca ia apă. Nu era decât prea adevărat.

— Mi-am dat seama de asta, spuse Henri zâmbind. Dar avem timp să ajungem la mal. Dacă nu vreți să ne ducem la fund, nu mai faceți nici o mișcare.

Vâslele se scufundară și, sub o împingere viguroasă, barca păru că va ajunge la mal.

Se aflau acum în apropiere de Pont-Rouge⁷², devenit mai târziu Pont-de-la-Cité⁷³. Podul Roșu, de tragică amintire, datorită multelor dați în care se prăbușise, făcuse să se înece în Sena, în 1634, o procesiune întreagă, și nu putuse rezista revoltelor din

---

⁷² *Pont-Rouge* (lb. franceză) = Podul Roșu. (n.t.)

⁷³ *Pont-de-la-Cité* (lb. franceză) = Podul Cetății. (n.t.)

1709. Tocmai fusese reconstruit cu câțiva ani în urmă, în 1717; dar sub apă rămăseseră încă piloni ai vechiului pod — piloni de care se fereau barcașii de pe Sena.

Navigatorii noștri habar nu aveau de această primejdie. Barca roasă de vreme și putredă care îi purta pe Lagardère și pe tovarășii săi se lovi, deci — firesc — de unul din acei piloni și, într-o clipă, se umplu cu apă până la bord.

Acest mod de a naviga nu era pe placul gasconului. Întotdeauna îi fusese groază de apă și aventură lui nocturnă, în cartierul Coquenard, nu-l putuse împăca cu elementul umed. Așa că începu să înșire întreaga-i litanie de înjurături.

— Fără atâta vorbă, îi porunci Lagardère. Să înotăm până la pilonii podului. Ne vom putea sălta cu ușurință până sus.

De-abia își rostise ultimul cuvânt, că apa trecu peste bord. Lemnul spongios al acelei vechituri de barcă nu era nici măcar atât de ușor încât să lacă să plutească încheieturile ei de fier.

— Știi să înoți, Berrichon? îl întrebă Passepoil pe tânăr.

— Ca un pește, profesore, nu vă faceți griji pentru mine.

Cei patru navigatori improvizați intraseră în apă fără nici cel mai mic efort din partea lor și acum, câinește, sau cu un bras cu mișcări largi, fiecare se străduia să ajungă la încălcitura de grinzi.

Acest concurs de natație neprevăzut nu întârzie să atragă pe pasarelă o mulțime de gură-cască, toți gesticulând și urlând, fără a se gândi să se ducă să cheme ajutoare.

Totuși, unii dintre ei, care se înarmaseră cu cângi, așteptau ca înotătorii să se cațere destul de sus pentru a putea să le întindă prăjina.

Pentru Coccoșat, a cărui suplețe și forță le cunoaștem, fu o joacă de copil. Cât despre tovarășii lui, așa împiedicați cum erau în veșmintele și spadele lor, aveau de lucru să se descurce singuri.

Jupânul Cocardasse, agățându-se cu brațele lui lungi de grinzi și încolăcindu-și picioarele nesfârșite, se urcă aproape la fel de repede ca Lagardère. Baia neplăcută pe care o făcuse nu-l împiedica să emită câteva fanfaronade, căci nu fusese de ajuns pentru a-l amuți.

— Zău așa!... mormăia. Apa asta îmi produce greață!... Așadar, n-o să cad niciodată într-un lac de vin vechi de Médoc,

în care n-ar trebui decât să deschid gura ca să beau pe săturate?

În timp ce-și exprima această dorință nerealizabilă, simți brusc o durere violentă în umăr și ridică repede capul. Fu spre ghinionul lui, căci craniul îi răsună ca o nucă mare și seacă, sub o izbitură dată cu putere.

Amețit, pierzând noțiunea lucrurilor, neștiind de unde venea acel atac laș, încetă să se mai agațe cu degetele, își desfăcu brațele și recăzu în fluviu.

În același timp, o pățanie asemănătoare i se întâmpla fratelui Passepoil. Dar acesta reuși să vadă doi bărbați aplecați peste parapet, cu câte o prăjină în mână și care, sub falsul pretext că le-o întindeau lui Cocardasse și lui, încercau să-i omoare.

Nu avu timp să le recunoască fețele, fiind preocupat să vadă, imediat, dacă nu cumva și contele era expus aceleiași primejdii.

Îl zări pe acesta sus și încălecând peste parapet, în timp ce o nouă izbitură îi fu dată pe mâini, obligându-l să și le desprindă pentru a plonja iarăși în apa învolburată.

Pe pod, Lagardère se aplecă și nu-l mai văzu decât pe Berrichon, căruia niște oameni cumsecade îi dădeau ajutor. Ce se întâmplase cu ceilalți?

Se întreba îngrijorat și îi căută prin grupuri, gândindu-se că poate se descurcaseră înaintea lui. Dar nu văzu nimic, decât chipuri necunoscute și două personaje — niște scamatori cărora le-ar fi stat mai bine pe Pont-Neuf — care, în trecere, îl priviră atent și se îndepărtară cu pași repezi.

Nu avea timp să se mire de înfățișarea lor suspectă, fiind mult prea interesat să vadă ce se întâmpla în fluviu.

Din fericire, în timpul acestor evenimente, câțiva oameni isteți alergaseră să dezlege niște bărci și se duceau să-i ajute pe profesorii de scrimă care se zbăteau acum în apă și erau chiar pe punctul de a se îneca.

După un plonjon formidabil, deosebit de primejdios, căci s-ar fi putut lovi de pilonii podului, Cocardasse și Passepoil reapăruseră la suprafață. Dându-și seama că oamenii le veneau în ajutor, nu mai aveau altă grijă decât să-și mențină capetele deasupra apei.

În curând fură pescuiți și trași la mal, șiroind de apă și într-o stare jalnică. Mulțimea se înghesuia în jurul lor, dar ei nu se gândeau să mulțumească nimănui.

Când se convinseseră că Lagardère era viu și nevătămat, expresia de bucurie care le lumină fețele nu întârzie să facă loc celei de mânie.

Jupânul Cocardasse era profund jignit că băuse două sau trei înghițituri de apă murdară și de o culoare dubioasă, ce-i apăsa pe stomac. Cât despre fratele Amable, de îndată ce reuși să se țină pe picioare, primul gest fu de a-și scoate spada și de a trece printre grupuri, cercetând fiecare față.

Toți cei ce se aflau acolo contribuiseră la salvarea lui și credeau că au dreptul la altceva decât la furia cu care-i privea. Așa că mulți crezură că a înnebunit subit. Se dădeau la o parte cu groază din calea sa, cu atât mai mult cu cât spada trasă din teacă și veșmintele șiroind de apă îi dădeau o înfățișare dintre cele mai puțin liniștitoare.

Gasconul era singurul care înțelegea ce anume căuta inseparabilul său amic.

— Hei! Iubițelule... îi zise, chemându-l înapoi, nu-i vei găsi pe cei pe care-i cauți... Trebuie să fie deja departe.

— Ce vrei să spui prin asta? îl întrebă Lagardère. Pe rând, profesorii de scrimă povestiră ce văzuseră, ce simțiseră fiecare și pentru ce căzuseră iar în fluviu amândoi, în clipa în care erau așa de aproape de a ieși din el.

— Este imposibil! se auziră exclamații din toate părțile. Printre noi nu se aflau oameni atât de mișei, încât să facă asemenea faptă.

— Așa e, mititeilor!... Și tocmai de aceea, probabil că nici nu mai sunt aici.

— Cea mai bună dovadă a celor ce susțin, iat-o — zise atunci Passepoil, arătându-și mâinile pline de vânătăi.

— Vai de păcatele mele!... Și cu aș putea să vă arăt câteva cucuie pe capul meu, și cred chiar că și nasul meu a pățit câteva avarii.

— Un nas așa de frumos! râse un derbedeu.

— Pușlama limbută! Când vei poseda și tu unul la fel, vei avea dovada că pe sub el a trecut mult vin. Dacă-ș pune mâna pe nemernicii care l-au deteriorat pe-al meu, le-aș scoate măruntaiele...

— Unde sunt?... Unde sunt?... Să-i aruncăm în apă!... urlă mulțimea.

Lagardère schimbă o privire cu maeștrii de arme și spuse cu glas scăzut:

— Desfrânații au sosit. Prin asta s-au demascat.

— Ei, drăcia dracului! Dacă ei au fost, îmi vor plăti scump supa pe care a trebuit s-o înghit.

Din toate părțile li se puneau întrebări, pentru a se afla cine făcuse ticăloșia, și nu exista nici o îndoială că dacă gloata i-ar fi găsit pe vinovați, i-ar fi jupuit pe loc.

Dar Nocé și Lavallade de mult spălaseră puțină, lăsând altora grijă de a-i pescui pe profesorii de scrimă.

Și totuși, nu împotriva acestora s-ar fi înverșunat, dacă ar fi putut bănuî că Lagardère era împreună cu ei. Îi atacaseră pe cei pe care-i recunoscuseră și credeau că au dat o lovitură pentru care vor primi felicitările lui Peyrolles și vreo recompensă de la Gonzague.

De o oră de când sosiseră la Paris, își folosiseră bine timpul. Dar ce va fi când, chiar de a doua zi, bandă se va reuni în totalitate?

Capitolul X - Cafeneaua Procope

Din întreaga bandă, sau mai bine zis din cele două bande de *bravi* ordinari, plătiți de Gonzague, nu rămăseseră în viață decât doi: Raphaël Pinto, fiul madonei din Torino, și Gruel, zis Balena.

Era cam puțin, din toate punctele de vedere. Deoarece și unul și celălalt primiseră câteva împunsături de oțel, pentru un timp amândoi aveau să fie incapabili să se folosească: primul — de un picior; al doilea — de un braț.

Pe de altă parte, cei doi supraviețuitori — dintre care unul era lipsit de experiență, iar celălalt dotat cu o inteligență oarecum obtuză — nu mai puteau fi buni, chiar și după o vindecare deplină, decât pentru a completa un număr.

În acea binecuvântată epocă a spadasiilor, fiecare stradă din Paris avea unul sau mai mulți măcelari de carne de om, care se intitula în mod pompos "chirurgi" și care lucrau conștiincios, dar fără prea multă știință. Mai modești decât ilustrul lor înaintaș, Ambroise Paré⁷⁴, care obișnuia să spună: "Eu l-am îngrijit, Dumnezeu l-a vindecat", se lăudau că-i scapă de moarte pe toți ce recurgeau la ei, și fapt este că acei onorabili practicieni nu șomau deloc, într-atât de mare era numărul membrilor sfârtecate.

În fiecare dimineață, ci se sculau cu speranța secretă că vreun gentilom bogat va fi rănit în fața ușii lor, și de cele mai multe ori n-aveau de-a face decât cu borfași, care îi plăteau cu insulte. Pentru a fi drepti, trebuie să spunem că, uneori, îngrijirile lor nici nu meritau altceva, deoarece bagajul științific și practic al multora dintre ei nu erau decât câteva cuvinte latinești, scamă și niște feșe din pânză proastă.

Așa încât cantitatea înlocuia calitatea și, fiindcă toată lumea era mulțumită, nu există nici un motiv să aprofundăm acest subiect.

Cei doi schilodiți în urma turnirului neloial se depărtaseră de locul luptei mai înainte de sfârșitul acesteia și nu avuseseră de făcut decât câțiva pași dincolo de poarta Montmartre pentru a zări firma unui cârpaci de felul celor despre care am vorbit.

Cel care avu cinstea destul de discutabilă de a pansa umărul lui Pinto și pulpa Balenei constată, mai întâi, că pielea tânărului fiind fină, spada pătrunsese prin ea cu atât mai ușor. Apoi fu de părere că cea care străpunsese pulpa Balenei ar fi putut trece la fel de bine prin cea a unui bou, și acestea fiind lămurite, începu să-și frece mâinile — semn evident al unei satisfacții interioare față de o perspicacitate atât de rară.

Uriașul, îndemnat de o urmă de bun simț, fu de părere că acest diagnostic nu era de ajuns și, înhățând cu mâna lui mare umărul pedantului vraci, se porni să-l scuture ca pe-un pom, fapt care-l făcu pe acesta — ca logician ce era — să tragă

---

⁷⁴ *Ambroise Paré* (1509-1590): chirurg francez, medic de palat al lui Henri al II-lea, François al II-lea, Charles al IX-lea și Henri al III-lea. Celebritatea i s-a datorat mai ales faptului că a inventat tehnica suturării arterelor, înlocuind cauterizarea în cazul amputărilor. (n.t.)

concluzia că ar fi fost mai bine ca Balena să fi fost rănit la braț și Pinto la picior.

— Destulă vorbă, mormăi matahala, și folosește-ți știința la membrele noastre. Dacă atunci când voi ieși de-aici nu voi putea alerga ca un iepure, s-ar putea ca tu să fii mai bolnav decât mine.

Această amenințare își făcu imediat efectul. Doctorul se strădui cât putu. Când își termină treaba, Gruel îl răsuci ca pe un sfredel, și-l făcu să se oprească brusc cu fața la el.

— Orice osteneală merită o plată, îi spuse. Noi nu-ți putem da bani, pentru simplul motiv că nu avem. În schimb, îți vom da un sfat...

— Dar nu acesta va face să-mi fiarbă oală cu supă, domnii mei, ripostă necăjit omul, convins, în plus, c-ar fi periculos să-și arate supărarea.

— Asta nu ne privește, replică Balena. Dar dacă vrei să ne crezi, repede-te până la poarta Montmartre; este la doi pași de aici, și vei găsi acolo o droaie de brațe, picioare și capete care trebuie să fie reparate. Cei cărora le aparțin vor plăti pentru noi.

Chiar în acea direcție se îndreptară și ei, șontâc-șontâc și sprijinindu-se unul de celălalt.

Presupuneau că vor găsi acolo pe câțiva dintre ai lor, buni, zdraveni, iar pe Cocardasse și Passepoil întinși pe jos, alături de micul personaj pe care doar îl întrezăriseră și pe care, lară îndoială, Gendry îl pusese în frigare ca pe un pui.

Umbrele scrii începeau să învăluiască piața, coborând până la marginea acoperișurilor. Cei doi nemernici fură tare mirați văzând că totul se terminase și că mulțimea se împrăștiase. Dar dacă, într-un anume perimetru, nu se vedea mergând nimeni încoace și-ncolo și, ca urmare, nimeni nu era în picioare, dimpotrivă, pe jos nu era lipsă de forme alungite și întunecate, reliefându-se din niște bălți roșii asupra naturii cărora nu te puteai înșela.

— Ai noștri au plecat, zise Balena, neputându-și închipui că ai săi ar fi putut fi înfrânți. Flecarul acela afurisit, cu latină și cu prostiile lui, ne-a făcut să ajungem prea târziu. Singura șansă de a-i regăsi este la cârciuma *Crăpelnița*.

— Sunt câțiva pe-acolo, observă Pinto, întinzându-și brațul către formele întunecate împrăștiate pe caldarâm, făcându-l să semene cu un mare covor din blană de panteră.

— Poate-ar fi bine să vedem care?...

— Cum vrei, amice. Mai mult ca sigur că sunt cei pe care i-a adus cu el Blancrochet, plus profesorii de scrimă, maimuțoiul și Cocoșatul care erau cu ei...

— Hai să vedem!

— Cu atât mai mult, continuă Gruel, cu cât nu mi-ar părea rău să-mi dau seama că lăudărosul de Cocardasse ocupă, mort, tot atâta loc ca atunci când era viu.

Auziră niște pași în urma lor și se întoarseră — era chirurgul, care venea să vadă dacă, într-adevăr, va mai găsi clienți.

Uriașul îl luă de guler și-i zise:

— Vino, omule. Ne vei spune care sunt cei care nu mai au nevoie de nimic. Dintre ceilalți, poate vei găsi unul sau doi pe care să-i terminăm.

— Nu poți ucide oamenii căzuți, șopti chirurgul, revoltat de atâta lașitate.

— Ia seama să nu te punem alături de ei, dacă mai îndrăznești să ai păreri proprii, bombăni Balena. Treci înainte și vezi cum te porți.

Înaintară toți trei. Primul cadavru de care se împiedică îl recunoscuse că fiind al lui Gauthier Gendry. Gruel tresări:

— Oho! Ce-o fi însemnând asta? Doctorul se aplecase pentru a-i pipăi inima.

— Țsta și-a încheiat socotelile, declară, ridicându-se. Ceva mai departe, trupul lui Blancrochet și al lui Daubri erau răsturnate de-a curmezișul, unul peste celălalt.

— Morți amândoi, constată chirurgul, după un scurt examen.

Urmă un al treilea, un al patrulea, și tot așa. La fiecare dintre ei, chirurgul repeta același cuvânt: *mort*.

— Este foarte ciudat, remarcă el, deodată. La mai mulți dintre ei constat aceeași rană: o simplă gaură în frunte, atât de netă, cu marginile atât de regulate, încât, dacă n-ar fi adâncitura lor triumghiulară — triumghiul ce indică tăișul unei spade — aș crede, mai curând, că este vorba de urma unui glonț de muschetă... Aceștia n-au suferit. Perforarea craniului, urmată de o sfâșiere a lobilor cerebrali, trebuie să fi avut efectul unei meningite fulgerătoare.

Bandiții se priviră.

— Lovitura secretă a lui Nevers, șoptiră amândoi deodată.
— Cine vorbește aici despre lovitura lui Nevers? Întrebă un personaj, ivit pe neașteptate în spatele lor.
— Ia te uită... domnul de Peyrolles!... zise Balena, făcând o plecăciune.
— A! Tu ești?... Unde sunt ceilalți: Blancrochet, Gendry?...
Uriașul arătă cu mâna spre trupurile întinse pe jos:
— Acolo!
— Cum, acolo?... Toți?
— Toți... n-am rămas în picioare decât noi doi... și, încă, nu zdraveni...
— Și Cocardasse? Și Passepoil?
— Probabil vă caută, mormăi Balena.
— Înseamnă, așadar, că cei doi profesori de scrimă i-au ucis pe toți acești oameni cu blestemata de lovitură secretă a lui Nevers?
— Nu...
— Atunci, cine?
Banditul se aplecă spre urechea interlocutorului său și șopti încet de tot:
— Lagardère!
Factotum-ul fu străbătut de o tresărire atât de puternică, încât căciula de blană de pe cap i se clătină.
— Ești sigur de ce spui? Întrebă.
— Sigur, nu... dar mă tem că așa este.
Peyrolles îl zări pe chirurg, care-l privea, la rândul său, destul de curios și de la distanță, mirându-se că-l vedea pe acel străin bogat punând, cu un interes așa de vădit, întrebări fostului ostaș.
— Cine este omul acesta? Întrebă.
— Jupânul Le Boiteux⁷⁵, chirurgul regelui, monseniore, răspunse omulețul însuși, făcând o reverență plină de respect.
— Și al diavolului! adăugă Gruel. Poți pleca, amice, nu mai avem nevoie de tine.
— Ba nu, îl întrerupse intendentul. Jupâne Le Boiteux, iată cu ce să plătești înmormântarea acestor oameni. Te rog să te ocupi de asta...

---

⁷⁵ *Le Boiteux* (lb. franceză) = Șchiopul. (n.t.)

Zicând acestea, puse un pumn de galbeni în mâna chirurgului uimit, care se porni să protesteze cum că tot ceea ce făcea se datora devotamentului!

Nu trebuie să mai spunem că banii primiți aveau să ajungă în buzunarele sale, de unde nu urmau să iasă prea curând. Poliția, care nu împiedicase lupta, va avea grijă să arunce victimele la groapă comună — era rolul ei.

— Voi doi, urmați-mă, zise Peyrolles. Să mergem să discutăm în altă parte. Este un mare noroc că ați rămas măcar voi, pentru a-mi putea spune ce s-a întâmplat.

— Să vă urmărm! mormăi Balena. Pinto încă ar mai putea, dar, dacă mergem departe, eu nu sunt în stare să vă însoțesc. Vina este a ticălosului acela de Passepoil, care și-a satisfăcut plăcerea de a-mi străpunge pulpa cu sabia.

Factotum-ul lui Gonzague se gândea la un mijloc prin care să se îndepărteze de acel loc sinistru, fără a fi părăsit de însoțitorii săi, când văzu trecând o căruță ce părea a fi goală. Îl interpelă pe cel ce-o conducea:

— Încotro te duci, prietene?

— Unde veți dori, monseniore — dacă plătiți.

— Pe cinstea mea, sigur că te vom plăti... Săltați-vă sus, voi doi, și la drum. Îți voi arăta pe unde s-o apuci.

Echipajul nu era confortabil, nici luxos, datorită faptului că aparținea unui om care muncea descărcând mărfuri în port. Drept perne nu avea decât niște paie, și hurducăturile îi smulgeau Balenei, din timp în timp, câte o înjurătură.

Cu toate acestea, reușeau să înainteze. Peyrolles mergea pe jos, înaintea căruței. O făcu să-l urmeze, cu neobișnuita ei încărcătură, dincolo de Sena, până în strada Fossés-Saint-Germain. Acolo, după ce-i plăti, îl concedie pe vizitiul improvizat și deschise ușa cafenelei *Procope*, spre a arunca înăuntru o privire rapidă.

Cafeneaua *Procope*, care vedea reunindu-se în jurul meselor sale scriitori, artiști și oameni de lume celebri, care slujea drept loc de întâlnire lui Voltaire, J.B. Rousseau⁷⁶, Piron⁷⁷,

---

⁷⁶ *Rousseau* (Jean-Baptiste) (1671-1741): poet francez, autor al unor *Ode* și *Cantate* cu caracter oratoric. (n.t.)

⁷⁷ *Piron* (Alexis) (1689-1773): scriitor francez, autor al comediei *Métromanie* și al multor satire, cântece, monologuri, etc. (n.t.)

Lamotte⁷⁸, d'Alembert⁷⁹, Diderot⁸⁰ și Fréron⁸¹ și ale cărei plafoane auzeau cele mai spirituale cuvinte ale marchizului de Bièvre⁸², se bucura, pe vremea aceea, de o mare vogă.

— Să intrăm aici, le spuse Peyrolles asasinilor. Bănuiesc că v-ar prinde bine să mâncați ceva.

La ora aceea, sala era aproape goală. Numai vreo patru sau cinci consumatori începuseră o partidă de șah, ce le absorbea întreaga atenție.

În afară de aceștia, un om mai în vârstă decât Peyrolles și care purta același costum de negustor olandez, ședea singur la o masă, în fața unei cești de cafea fierbinte, în care sufla s-o răcorească.

Acest personaj, care de câteva zile era văzut deseori la *Procopé*, nu era altul decât Philippe de Mantoue, prinț de Gonzague.

În colțul opus, la o mică distanță, stătea un alt individ, chircit, sfrijit și al cărui cap abia dacă depășea înălțimea mesei. Era îmbrăcat ca un student sărac. Alături de el se aflau, puse unul peste altul, două volume enorme, cu siguranță mult prea grele pentru brațele sale și al căror conținut nu părea, nici el, să-i poată intra vreodată în cap.

Fie datorită unei proaste sănătăți, fie excesului de muncă, omul era atât de palid, încât nu i-ai fi dat mai mult de șase luni de viață, iar Gonzague — pentru care existența semenilor săi

---

⁷⁸ *Lamotte-Houdar* (Antoine), zis Houdar de Lamotte (1672-1731): om de litere francez, autor de piese de teatru. A suscitat discuții aprinse, susținând că ritmul și rima sunt o piedică pentru ideile poetice. (n.t.)

⁷⁹ *D'Alembert* (Jean le Rond) (1717-1783): scriitor, filozof și matematician francez, unul dintre promotorii *Enciclopediei*. A elaborat lucrări matematice referitoare la ecuațiile diferențiale, iar opera sa capitală este un *Tratat de dinamică*. (n.t.)

⁸⁰ *Diderot* (Denis) (1713-1784): filozof francez, un alt promotor al *Enciclopediei*. Autor al unor eseuri și romane și al unui nou gen de teatru: teatrul burghez. Studiile sale critice și corespondența lui sunt dovada marii lui sete de cunoaștere în toate domeniile. A fost unul dintre cei mai mari propagatori ai ideilor filozofice în secolul al XVIII-lea. (n.t.)

⁸¹ *Fréron* (Elie) (1718-1776): publicist și critic francez, dușman al lui Voltaire și al filozofilor. (n.t.)

⁸² *Bièvre* (Georges François Mareschal, marchiz de) (1747-1789): una dintre inteligențele strălucite ale epocii sale, celebru prin spiritele lui. (n.t.)

conta totuși prea puțin — nu se putuse împiedica să nu-i arunce o privire compătimitoare.

Studentul părea să facă niște eforturi extraordinare pentru a nu fi doborât de somn. Când Peyrolles intră cu cei doi acoliți ai săi, sărmanul omuleț abia dacă-și putu ridica pleoapele obosite.

Cu toate acestea, dacă te-ai fi uitat cu mai mare atenție, ai fi putut zări fulgerele de oțel din ochii săi.

După ce intendentul se așează la masa stăpânului, le spuse celor doi bandiți să ia loc la masa de alături și comandă pentru ei mâncare și băutură.

Purtarea lui se datora nu atât grijii față de stomacul acestor neînsemnați figuranți, ci faptului că dorea să aibă timp spre a-l pune pe prinț la curent cu dezastruoasa încăierare ce avusese loc la poarta Montmartre.

Înainte de a începe să vorbească, îl privi câteva clipe pe studentul bolnav, vrând să se asigure că nu putea fi auzit de către acesta. Amărâtul dormea.

— Vești rele, monseniore, încep, cu jumătate de voce.

— Oare banda din cartierul Coquenard refuză să ne ajute?

— Mai rău decât atâta: a fost distrusă... Vă aduc aici ce-a mai rămas din ea.

Philippe de Mantoue se încruntă. Nu se aștepta la o nereușită atât de cumplită.

— Este grav, zise. Dar, desigur, au fost răniți și într-o tabără, și în cealaltă?... Cum stau adversarii noștri?

— Toate pierderile sunt de partea noastră... De cealaltă nici măcar o zgârietură.

Gonzague își ridică ceașca și sorbi îndelung. Apoi rămase cu brațul ridicat, aspirând aroma și așteptând urmarea.

— Și asta nu-i tot, continuă Peyrolles. Dacă au fost victorioși, este din cauză că erau conduși de șeful lor...

— Despre cine vrei să vorbești?... Micul marchiz a îndrăznit oare?...

— Nu este deloc vorba de domnul de Chaverny... Mă refer la un altul: Henri de Lagardère...

Gonzague scăpă din mână ceașca, ce se sparse pe pardoseală. În aceeași clipă, studentul scoase un oftat și se întoarse cu spatele. S-ar fi zis că visează.

— Lagardère aici? se înfurie prințul.

— Nu așa tare, monseniore...

— Ei! La dracu! Cine ți-a dat informația asta?

— Balena pretinde că l-a văzut, sau, cel puțin, că a văzut un cocoșat care s-ar putea prea bine să fie contele.

Philippe de Mantoue rânji:

— Aveți de gând să ucideți toți cocoșații, luându-i drept acel gentilom de contrabandă?... Balena a văzut o spinare rotunjită și i s-a făcut frică... și ți-e frică și ție, Peyrolles!

— Am văzut și altceva, monseniore...

— Ce altceva, mă rog?

— Unele cadavre aveau o gaură aici!... zise, atingându-și cu degetul mijlocul frunții.

— Și ce-i cu asta?... Oare profesorii de scrimă n-au învățat demult, de la stăpânul lor, acea lovitură secretă care nu mai constituie un secret pentru nimeni?

— Dumneavoastră o cunoașteți, monseniore?... Dacă maeștrii de arme au învățat-o, nu se folosesc de ea decât atunci când el este prezent, și părerea mea că, în seara asta, era acolo.

Gonzague stătu o clipă pe gânduri și comandă o altă ceașcă.

— Voi, ăștia, li se adresa spadasiilor, grăbiți-vă să mâncați și povestiți-mi ce-ați văzut, dacă merită.

Balena înfulecă înghițituri duble, dădu pe gât un ultim pahar și se apropie de prinț.

Își începu relatarea: intervenția omulețului, felul în care era îmbrăcat, vorbele pe care le spusese. Dar din istorisirea lui lipsea ceva: tot timpul pe care-l petrecuse la chirurg, când nu văzuse nimic, nici pe cocoșat duelându-se, nici pe cei ce căzuseră: Blancrochet, Gendry și ceilalți.

— Toate acestea nu sunt decât închipuiri, îl întrerupse Gonzague, enervat. Nu aveți decât două sau trei spade cât de cât bune, pe care să le celor opuneți ale lui Cocardasse și Passepoil... Aceștia au început prin a-i omorî pe cei mai buni, pentru a-i tăia apoi pe ceilalți, ca pe o turmă de miei... Voi doi n-ați scăpat decât pentru că v-ați confruntat cu începătorul care era cu ei.

— Lovitura de spadă pe care am primit-o o am de la gascon, replică Pinto, rănit în amorul propriu.

— Iar a mea, de la Passepoil, adăugă Balena. I-o voi înapoia cât de curând.

— Ceea ce înseamnă: *niciodată*, șopti încet de tot cineva care se aplecă astfel încât să nu fie auzit decât de Philippe de Mantoue și de însoțitorii săi.

Cam pe la mijlocul convorbirii pe care am redat-o, în sală intraseră doi oameni care se schimonoseau și făceau scamatorii.

Cei mai mulți dintre cei prezenți nu le acordaseră decât prea puțină atenție. Într-adevăr, se întâmpla destul de des ca, spre seară, câțiva jongleri și saltimbanci de pe Pont-Neuf, nemaigăsind nimic de făcut pe terenul lor de lucru obișnuit, să se împrăști prin cafenelele și cârciumile în care erau tolerați să-și exercite meseria.

Clientela destul de heterogenă de la *Procope*, adesea dornică de veselie, le accepta prezența, cu condiția de a nu fi prea zdrențăroși și de a avea de arătat șmecherii noi.

Cei care tocmai intraseră aparțineau, din punct de vedere al decenței, unei categorii oarecum superioare și, dacă scamatoriile lor erau lipsite de originalitate și de inedit, cel puțin își răscumpărau acest cusur prin Telul de a se purta, însoțit de un umor foarte subtil.

Studentul cel pricăjit păru să se trezească și să se intereseze de jongleriile lor, atâta timp cât ei au stat în celălalt capăt al sălii. Ba chiar buzele sale palide schițau câte un zâmbet pentru a sublinia o bufonerie mai caraghioasă decât altele.

Dar de îndată ce-i văzu apropiindu-se de el și, cu același prilej, și de vecinii săi, își relua somnul întrerupt. S-ar fi zis chiar că gălăgia, bogăția de vorbe și de gesturi constituiau o oboseală pe care făptura lui plâpândă n-o putea suporta.

Și totuși, exista cineva care urmărea, nu doar cu o simplă curiozitate, ci cu cel mai viu interes, mișcările saltimbancilor, și acest cineva nu era altul decât domnul de Peyrolles. Factotum-ul profită de momentul când unul dintre ei îi adresă câte va cuvinte Balenei, pentru a-l interpela:

— Ehe! rosti cu glas tare, pe cinstea mea, sunteți niște oameni foarte îndemânatici, și la Amsterdam n-am văzut niciodată pe vreunii de talia voastră. N-ați vrea să ne dezvăluiți unele dintre șmecheriile voastre? Nu că am avea intenția de a vă face concurență, ci pentru a putea spune, când ne vom întoarce în țară, că la Paris poți vedea lucruri pe care nu le vezi în altă parte.

Cei doi măscărici nu se lăsară rugați și veniră să se așeze în stânga intendentului, care se grăbi să le comande băutură.

Dar dacă imediat coborâră glasul, motivul nu era acela de a-i încredința secretul jongleriilor lor, căci Gonzague întrebă numai decăt:

— Ei, bine, Nocé, ce voiai să spui adineauri?

— Că cei doi profesori de scrimă se află, la ora actuală, în plasele de la Saint-Cloud, doar dacă nu plutesc încă între două ape.

— Cine ți-a spus asta?

— Am avut onoarea de a-i azvârli noi înșine în Sena — și iată, pe scurt, povestea.

Istorisi cum, de îndată ce sosiseră la Paris și porniseră în căutarea prințului, Lavallade și el se aflaseră, printr-o extraordinară întâmplare, pe Pont-Rouge, în momentul cel mai favorabil pentru a-i îneca pe Cocardasse și Passepoil, dând totuși impresia că încearcă să-i salveze.

— Cine era cu ei? îl întrebă Gonzague, după ce terminase de povestit.

— Doi necunoscuți, dintre care unul — un soi de cerșetor spaniol sau basc...

— Cocoșatul meu, îl întrerupse iute Balena.

— Cocoșat?... Să fi fost cocoșat?... Foarte posibil, zise Nocé, după puțină gândire. Oricum, era diform, și, poate, șchiop.

— După spusele unora, rânji Philippe de Mantoue, cocoșatul acela s-ar numi Lagardère.

Nocé izbucni în râs.

— Haida-de!... exclamă. L-am văzut așa cum vă văd, și cred că am oarecare drepturi de a mă lăuda că-l recunosc pe Lagardère, sub orice înfățișare s-ar prezenta.

— Nimeni nu poate garanta, șopti Peyrolles.

Nocé îi aruncă o privire disprețuitoare.

— Eu, unul, garantez!

— Și eu, de asemenea, adăugă Gonzague. Să mergem la culcare, domnilor, și să nu visăm cocoșe, ceea ce ar deveni un coșmar plicticos — vom sfârși prin a le vedea pretutindeni.

— Ceilalți vor sosi, fără îndoială, mâine, șopti intendentul la urechea lui Nocé. Dacă-i veți vedea înaintea noastră, spuneți-le că locuim foarte aproape de aici, la Penarul.

În momentul în care întregul grup se ridica spre a pleca, micul student plăti pentru ce băuse, își luă cu greu volumele lui enorme și se duse către ușă.

Peyrolles îl privise în tot acest timp. Ochii lui îi trădau uimirea.

— Și acesta este cocoșat, îi spuse Gonzague, cu ironie, intendentului său. De ce n-ai încercat să ne dovedești că era Lagardère în persoană?

La o depărtare de douăzeci de pași de cafeneaua *Procope*, contele Henri râdea cu un râs total diferit "Somn ușor, gentilomi îngâmfați, măscărici și valeți", spunea în sinea lui. "Asemeni cameleonului al cărui înveliș își schimbă culoarea, fostul locatar al curții lui Médor, Esop al II-lea, cel de la Casa de Aur, se transformă neîncetat, fără a disprețui diformitatea prefăcută care i-a fost atât de folositoare. Somn ușor și vise frumoase. Ora pedepsei se apropie și, când va suna, Cocoșatul — părăsindu-și pentru ultima oară ghebul care vă face să râdeți atâta — va dispărea, spre a face loc lui Lagardère, împărțitorul de dreptate."

Faptul de a cunoaște locuința și deghizarea asasinilor lui Nevers, de a ști că niște oameni ca Nocé și Lavallade își călcaseră într-atâta demnitatea, încât se coborâseră la rolul de saltimbanc, precum și avantajul de a fi informat despre sosirea neîntârziată a restului bandei constituia un punct important câștigat de către conte.

Trebuia să profite ție toate aceste informații. Între timp, se întreba sub ce înfățișare se vor prezenta desfrânații care erau încă lipsă la apel.

Ca și ceilalți, nu se puteau întoarce la Paris pe față și, chiar dacă deghizarea lor puțin îl interesa pentru el însuși, nu aceeași era situația în ceea ce-i privea pe profesorii de scrimă.

În lupta decisivă pe care avea s-o susțină, Lagardère era conștient de valoarea ajutoarelor sale. Dacă era dispus să nu le menajeze viața mai mult decât pe a sa, cel puțin nu socotea că este cazul să le-o expună unor pericole inutile sau necunoscute.

Într-adevăr, nu se putea gândi să-i împopoțoneze pe Cocardasse, pe Passepoil — și, pe deasupra, și pe Berrichon — cu veșminte care i-ar lipsi de spada lor, de care nicicând nu avuseseră atâta nevoie ca în clipa de față. Pe de altă parte, lăsându-i așa cum erau ar fi însemnat să-i pună într-o constantă stare de inferioritate față de adversarii lor mascați.

Nu știa oare, acum, că Nocé și tovarășul său profitaseră deja de acest fapt, deoarece — recunoscându-i imediat pe cei doi profesori — se grăbiseră să le aducă pieirea? Ceilalți nu vor face altceva decât să urmeze acest frumos exemplu — poate fiecare în parte, poate cu toții laolaltă — într-un moment în care el însuși nu va fi acolo spre a-i preveni sau pentru a le veni în ajutor.

"Cum va vrea Dumnezeu!" își spuse, după o îndelungată gândire. "Vitejii mei sunt foarte susceptibili și, pe de altă parte, în stare să iasă învingători din orice capcană. S-ar supăra pe mine dacă m-aș îndoi de ei. Vom vedea cum se vor desfășura evenimentele."

Ajungând la această concluzie foarte optimistă, micul student merse liniștit spre străduța Nevers, în apropiere de Pont-Neuf, unde își avea locuința.

O oră mai târziu, contele dormea adânc.

* * *

La palatul Nevers, Morfeu nu se purta la fel de blând cu Cocardasse și Passepoil cărora, în ciuda oboselii și emoțiilor zilei, le fu imposibil să închidă ochii, cel puțin o parte din noapte.

Culcați în camera pe care o cunoaștem deja, degeaba chemaseră somnul. De îndată ce unul închidea pleoapele, celălalt îl trezea printr-o exclamație:

— Zău! Iubițelule!... exclamă deodată Cocardasse, întorcându-se spre cel de-al doilea *eu* al său — ce bucurie că l-am regăsit pe Lagardère al nostru!

— Chiar așa! Nobilul meu prieten... Tocmai ațipisem...

— Adevărat!... Cum să dormi, când te gândești că Micul Parizian ar trebui să se afle aici, sub acest acoperiș, și că nici domnișoara Aurore n-ar trebui să doarmă, pentru că ar fi fericită că el s-a întors?

— Și-ți închipui că, în momentul acesta, ochii ei sunt închiși?... Ah! Pe cinstea mea! Este mult mai probabil că plânge...

— Să fie chiar atât de necăjită, mititica de ea?

— Ah! Cocardasse!... Se vede bine că nu știi ce înseamnă o femeie care iubește!...

Această constatare plină de reproșuri din partea sensibilului normand avu darul de a-i înduioșa pe cei doi profesori de scrimă, și puțin a lipsit să nu înceapă să se smiorcăie.

Amable oftă adânc:

— Poate că și ea, în tăcerea nopții?... Unde-o fi, sărmana mea Mathurine?...

Deși disprețuia profund prostiile dragostei, Cocardasse respectă acest acces de tandrețe al tovarășului său și, timp de o clipă, tăcură amândoi.

Pleoapele îndrăgostitului născut printre falezele Normandiei se îngreunau deja, când Cocardasse reîncepu să pălăvrăgească:

— Vai de păcatele mele! În timp ce noi stăm aici, la căldurică, în puf și pe saltelele noastre de lână, unde crezi că s-o fi aflând el?

— Habar n-am...

— Poate c-ar trebui să știm, iubițelule! spuse cu asprime omul din Toulouse, revoltat de această aparentă nepăsare. Străzile Parisului nu sunt sigure în timpul nopții; n-ar fi trebuit să-l părăsim.

— Dar dacă așa ne-a poruncit... Dacă am sta mereu pe lângă el, ar fi de ajuns ca să fie recunoscut.

Această logică nu era în stare să-l dezarmeze pe tovarășul său, care continuă:

— Ia te uită!... Ce judecată bună ai, bunul meu Amable... Dar, totuși, ce idee a avut să se ascundă, când ar putea merge prin întregul Paris și la Curte cu fruntea sus, ca un gentilom... și, încă, unul dintre cei dintâi, după regent.

— Ideile lui nu ne privesc, Cocardasse.

Acesta era gata să vorbească din nou, dar se opri brusc se ridică în șezut și ciuli urechea.

— Ce ai? îl întreabă normandul.

— Mi s-a părut că aud un zgomot lângă ușă, bătrâne.

— Visezi! La ora asta nu mai e nimeni în picioare în tot palatul.

Spre a asculta mai bine, își ținură respirația, dar deoarece zgomotul nu se repetă, conversația fu reluată cu și mai mare avânt.

— Sfinte Doamne! Secretul ăsta mă apasă... Cum vom putea vedea în fiecare zi tristețea domnișoarei Aurore și să nu-i spunem că domnul conte se află la doi pași de aici?... Ar fi de ajuns un singur cuvânt, iubițelule, un cuvânt mic de tot, ca să fie atât de fericită...

— Limba îți va aduce pierzania, Cocardasse!

— Mai puțin repede decât te vor înnebuni pe tine fustele, Amable.

— Nu aveam intenția de a te jigni, nobilul meu prieten. Constat, numai, că nu ți se poate încredința nici un secret fără să nu-ți vină pofta de a-l striga pe acoperișuri... Dacă ar fi vorba despre altceva, mai treacă-meargă, dar secretul lui Lagardère al nostru este sfânt.

— Dar nu mă gândeam să fac ceva rău...

— N-are importanță!... Ce contează... Conteale ne-a spus: "Vă interzic să vorbiți cuiva despre prezența mea aici, mai ales domnișoarei de Nevers..." N-aș spune nici o vorbuliță, chiar dacă aș fi torturat, chiar dacă ar arde-o la foc mic pe Mathurine, în fața mea... Cocardasse, jură-mi că...

— Pe ce să jur, iubițelule?... Eu, unul, nu am pasiuni.

Fratele Amable se gândi o clipă:

— Pe Pétronille! zise, în cele din urmă. Jură-mi pe noua ta Pétronille că vei fi mut ca un pește.

Luna își strecura razele prin geamurile fixate în rama de plumb și lumina ei palidă cădea drept pe patul gasconului. Tovarășul său îl văzu luându-și din cui spada și întinzând mâna cu un gest teatral.

— Pe cinstea mea de Cocardasse-junior! rosti profesorul de scrimă. Jur pe Pétronille numărul doi a mea să spun...

— Ce să spui? îl întrebă Passepoil.

— Ei, na!... Bătrâne, să spun că Lagardère nu se află la Paris...

Normandul ridică din umeri.

— Sărman prieten, i se adresă cu un ton de compătimire, nu așa... Repetă după mine: Jur...

— Jur...

— Să nu spun nimănui că l-am văzut pe contele de Lagardère, să nu pronunț nici un cu vânt care să lase să se bănuiască așa ceva, mai ales în fața domnișoarei de Nevers sau a cuiva care ar putea să i-o repete, și asta, atâta vreme cât nu mă va dezlega el însuși de legământul meu.

Cocardasse repetă cuvânt cu cuvânt fiecare bucată de frază și, când sfârși, scoase un "uf!" de satisfacție. Oricât de vorbăreț ar fi, de-acum înainte limba îi era legată printr-un jurământ — îl va respecta!

— Ei, bine! Iubițelule, de-abia aștept să se facă ziuă, ca să-l revăd...

— Și eu la fel...

După ce-și exprimară această dorință, cu conștiințele împăcate, adormiră, și un concert de tuburi de orgă nu întârzie să tulbure liniștea nopții.

De partea cealaltă a ușii, două siluete albe și diafane stătuseră să tragă cu urechea pe toată durata acestui dialog. De îndată ce dublul și sonorul sforăit înlocui conversația, drept semn că profesorii de scrimă plecaseră în țara visurilor, cele două siluete, ca și cum s-ar fi înțeles, se îndepărtară, alunecând fără zgomot pe parchet.

Cocardasse nu visase. Tot ceea ce tocmai spusese fusese auzit.

Dar cine îndrăznea oare să spioneze până și în palatul văduvei lui Nevers?... Niște dușmani?... Se făcea o pază mult prea bună în jurul Aurorei de Nevers, pentru a se fi putut strecura măcar și unul singur... Atunci?

Erau dona Cruz și Jacinta.

Aceasta din urmă veghease până târziu și se înapoia grăbită în camera ei, dar fără a face să scârțâie scândurile pardoselii, pe care pasul ei elastic de munteancă de-abia le atingeau, când — trecând prin dreptul camerei ocupate de maeștrii de arme — un zgomot de glasuri îi izbi urechea.

Mirată că mai era cineva treaz, se opri în mod instinct. Avea auzul fin și primele cuvinte ale gasconului o țintuiră în loc, nu din curiozitate, ci datorită îngrijorării.

Nu avea nevoie de un efort prea mare pentru a înțelege imediat despre ce era vorba.

O clipă, șovăi. Trebuia oare să audă tot și să se ducă apoi la Aurore să-i redea conversația, sau era mai bine să-i dea posibilitatea de a auzi ea însăși? Căci în nici un caz nu voia să fie singura beneficiară a întâmplării care îi dezvăluia un lucru de o importanță capitală pentru stăpâna ei.

Apoi, gândindu-se că emoția ar putea fi prea puternică pentru tânăra fată, se duse iute la ușa lui Flor, pentru care avea și ea o cheia potrivită.

Flor dormea. Bașca o trezi cu blândețe, îi făcu semn să se scoale și, aruncându-i pe umeri o mantie largă de mătase, o trase după ea pe coridor, apăsându-și un deget pe buze.

Se strecurară așa până la ușa profesorilor de scrimă.

Ținându-și respirația, ascultară și nu se gândiră să râdă nici de felul în care Passepoil vorbise despre Mathurine, nici de jurământul lui Cocardasse.

— Ce oameni cumsecade! spuse dona Cruz, după ce revenise în patul său, în care se ghemuise, înfrigurată.

— Au niște inimi de aur! aprobă Jacinta. Ce vom face cu secretul lor?

— Îl vom păstra... Nu ne aparține și nu este nevoie să te pun să juri că vei tăcea... În sfârșit, știm că Henri s-a întors din Spania și că-și urmărește și, poate, își va împlini țelul.

— Să dea Domnul să reușească repede, spre binele domnișoarei Aurore și al dumatile!

— Sărmana mea Aurore!... Așadar, fiind eu însămi mai puternică, voi putea să-i reînsuflețesc curajul, s-o fac să-mi împărtășească speranța în apropiata sfințire a fericirii noastre... Îți mulțumesc, buna mea Jacinta, că mi-ai dat această posibilitate!

— Vai! De ce nu pot să vi-l aduc chiar pe conte?

— Lasă... presimt că se va întoarce repede; am acum această convingere...

Totuși, după câteva clipe de tăcere-ngândurată, își aplecă frumosul cap brun și murmură cu tristețe:

— Poate că va trebui să mai înfrunte multe primejdii... Facă cerul ca el să le învingă și să nu eșueze... atât de aproape de port... Sper să fie așa, căci acum știu că nu mai este singur și că cei mai răi dușmani se află aici... Simt că mi se tulbură mintea, sărmana mea Jacinta!... Înainte de a te culca, roagă-te pentru el, pentru Aurore, pentru noi toți...

Când să iasă, basca se răsuci deodată spre ea adresându-i o ultimă întrebare:

— Nu-i veți spune nimic despre toate acestea domnului de Chaverny?

— Nimănui... Este secretul lui Henri, nu putem dispune de el în favoarea oricui ar fi... La revedere, Jacinta, sărută-mă și du-te să te odihnești puțin.

În zadar încercă ea însăși să adoarmă din nou. Mii de presupuneri îi treceau prin minte, la mii de planuri renunța, de îndată ce le născocise.

A doua zi dimineața, ea fu cea care se duse s-o trezească pe domnișoara de Nevers. Își petrecu brațele pe după gâtul ei și-i sărută părul blond.

— Ce înseamnă asta? întrebă Aurore, mirată. Iată-te în picioare odată cu soarele, și nu-ți stă deloc în obicei să vii mă săruți atât de devreme.

Era adevărat. Flor nu-și dădea seama cât de ciudată îi era bucuria, spre deosebire de alte dimineți, când cele două fete se sărutau cu tristețe, neputându-se împiedica de a gândi că se mai năștea o zi care nu le va aduce nici o bucurie, în care nu vor primi nici o veste de la absentul de care le depindea soarta.

Și iată că acum era veselă, exuberantă. Toate gândurile întunecate pe care le frământase în minte spre sfârșitul nopții dispăruseră odată cu lumina, odată cu soarele. Era plină de speranță, gata să i-o transmită prietenei sale, ba chiar neînțelegând cum de aceasta n-o ghicise încă.

Între timp, domnișoara de Nevers o privea în ochi, în care se obișnuise atât de bine să citească.

— Flor, spuse deodată, tu-mi ascunzi ceva, și voioșia ta îmi spune că este ceva de bine. Vorbește, spune repede... Ce ai aflat?

— Nimic, sărmana mea micuță... Azi dimineață m-am trezit așa, mai veselă ca de obicei... Poate că o presimțire, ce vrei?... Dar nu-ți pot spune nimic, decât că am mari speranțe și că aș vrea să te văd și pe tine la fel.

— Vai!... suspină Aurore, și eu încerc uneori să sper. La ce bun?... Fiecare zi aduce cu sine aceeași durere, aceeași nesiguranță mă ucide... Unde-o fi?... Ce-o fi făcând?... De ce nu se întoarce?

— Va veni...

— Cine ți-a spus? strigă domnișoara de Nevers, înălțându-se în pat, Flor!... Îți repet, tu știi ceva...

— Iar eu îți repet că nu-ți pot spune nimic... Speră, speră și roagă-te, sunt convinsă că Dumnezeu îți va asculta ruga...

— Mi-am tocit genunchii pe lespezile capelei... La a ce-a ajutat asta?

— La grăbirea orei!... Mai roagă-te și astăzi: poate mâine va fi ziua cea fericită. Roagă-te mâine pentru ziua următoare, și nu-ți pierde curajul... Eu am încredere într-un eveniment apropiat...

— Fără îndoială, ai avut un vis? o întrebă Aurore. Uneori visurile tale s-au adevărit și știu că tu crezi în ele... Flor, draga mea, ce-ai visat azi-noapte?

Dona Cruz se folosi de acest prilej spre a da mai mare greutate afirmațiilor sale, fără a-și încălca promisiunea pe care și-o făcuse. Până atunci, nu-și mințise prietena, declarându-i că

nu-i poate spune nimic. Punând totul pe seama unui vis, ar putea merge mai departe, reușind să-i transmită convingerea ei.

— Ei, bine! Așa este! mărturisi, fără a roși pentru minciună să, am visat. Niște glasuri cunoscute îmi ajungeau la ureche și vorbeau despre Henri. Spuneau că se află pe drumul de întoarcere, că poate se află aici, nu prea departe, și că doar un mic obstacol îl împiedică să se întoarcă mai repede.

Aurore, cu mâinile împreunate, asculta cu atenție. Inima ei înălța o rugă, pentru ca această închipuire să fie o realitate și pentru ca prietena ei, socotind-o îndeajuns de pregătită spre a suporta o bucurie, să-i spună: "Nu, draga mea, n-a fost un vis; dacă nu ți-am vorbit mai repede, este pentru că am vrut să te scutesc de o emoție prea mare... el va veni, este aici!"

Dar Flor nu pronunță deloc cuvintele pe care ea le aștepta, și biata copilă își înclină capul, în timp ce o lacrimă îi umezea pleoapa.

— Și ce voci erau acelea? mai întrebă.

— Cele ale profesorilor de scrimă, Cocardasse și Passepoil.

Aurore făcu un gest de descurajare.

— Nu ei sunt cei care mi-l vor aduce înapoi, șopti. Când îi vei vedea, spune-le să nu lipsească în după-amiaza aceasta. Trebuie să ne conducă la palatul Saint-Aignan.

— Crede-mă, Aurore, lasă-i liberi astăzi și mâine, atât cât vor vrea, chiar dacă din această cauză n-am mai putea ieși. Dacă l-ai vedea pe Henri revenind cu ei, nu ți-ar părea rău.

— Fie, răspunse domnișoara de Nevers, dar nu prea cred să fie așa.

Dona Cruz o părăsi, încredințată că folosise bine secretul în a cărui stăpânire se afla de câteva ore.

Capitolul XII - Pagini noi în "Jurnalul" Aurorei

De mai multe ori, Aurore întâlnise la marchiza de Saint-Aignan o femeie tânără, vioaie și, în plus, destul de drăguță, care îi arăta o mare prietenie.

În ochii unora, mica baroană Liane de Longpré trecea drept o văduvă, și aceleași persoane erau de părere că văduvia nu o apăsa prea greu.

Vioaie, cochetă, cu buzele arcuite, cu nasul în vânt, cu bujorii tinereții pe obraji și nu mai înaltă decât o cizmă de mușchetar, s-ar fi zis că este unul din acele fragile bibelouri de Saxa, pe care cea mai ușoară izbitură le fărâmițează. Ceea ce nu înseamnă că acel mic pachet de carne fragedă, blondă și diafană nu era un pachet de nervi; că acel căpșor zăpăcit nu avea voința și capriciile sale, ca o adevărată femeie, fiind cu atât mai periculoasă, cu cât nu era luată în serios.

Și se greșea că nu era luată în serios, căci dacă baroana dorea ceva, dorea cu tot dinadinsul acel lucru și, deși părea că se învârtește ca o giruetă, după cum bate vântul, ea reușea să-i învârtească pe toți cum voia și când voia, în jurul degetului ei mic.

Revoluția a secerat multe căpșoare de felul acesta, care mai râdeau și după ce fuseseră desprinse de gât și a căror vină majoră fusese că se născuseră fermecătoare, spirituale și inteligente. Prin tăierea lor, s-a crezut că se doboară orgoliul. Cel mai mare defect al principiilor nemuritoare a fost acela de a lua unora urâtenia lor morală, inoculând respectivul virus altora, mai numeroși. Actualmente, orgoliul și-a găsit locul în alte capete și nu s-a schimbat nimic, ceea ce nu înseamnă că ar trebui să se reînceapă Revoluția.

Baroana de Longpré se măritase — sau, mai bine zis, fusese măritată — la șaisprezece ani. Deoarece părea că este incapabilă de vreo gândire serioasă în legătură cu un eveniment atât de important, se ocupaseră alții de asta. Domnul de Ravolles, foarte onorabilul ei tată, a cărei pungă era mult mai puțin plină decât arborele său genealogic, îi spusese într-o seară:

— Perla mea!... Nu-ți pot da, ca soț, un prinț! Dar nu există nici un impediment pentru a deveni soția unui cadet⁸³ din Guyenne, tot atât de sărac ca și mine. Este vorba despre domnul de Longpré.

— Domnul de Longpré se poate duce să se plimbe, răspunse drăguța persoană. Eu nu vreau un cadet, ci un prinț.

---

⁸³ *Cadet*: în secolele trecute, tânăr gentilom destinat carierei militare. (n.t.)

— De acord, frumoasa mea, dar ce-ai zice dacă i-ai avea pe amândoi?

"Bijuteria" stătuse pe gânduri, lucru de care se credea că nu ar fi în stare și, din fericire, își adusese aminte că mătușa ei devenise bigamă în felul acesta, fără nici o crimă, deoarece nu se căsătorise cu cel de-al doilea pretendent decât după decesul primului.

— Bine! răspunsese, tușind.

Și, pentru a dovedi că nu se lăsa păcălită de micul șiretlic, își permisesese să adauge:

— Cât câștigi din asta, tată?

— Puah!... Atât cât să-mi asigure o înmormântare decentă...

— Și domnul de Longpré?

— O dotă bunicică și ceva bani de buzunar pentru a pleca în Flandra... De ce întrebi, comoara mea?

— Comoară!... Acesta-i adevărul... Pur și simplu, pentru a ști la cât să mă evaluez eu însămi. Du-te și spune-i cadetului că-l accept... Chiar de a doua zi după nuntă, voi trimite să fie chemat să-mi aranjeze corsetul pe care mi-l va fi descheiat un prinț...

Se aud astăzi voci plângându-se că nu mai există copii. N-a fost oare întotdeauna așa?... Copila micuță, delicată, drăguță, cochetă care era domnișoara Liane de Ravolles fu împodobită, îndrăgită, admirată o zi întreagă și se căsătorii la mănăstirea Saint-Séverin. Domnul de Longpré o conduse până la tatăl său, o sărută pe frunte, oftă adânc și, de cum se făcu seară, încalecă pe calul gata înșeuat care-l aștepta în curte. N-a mai fost văzut niciodată.

A doua zi, biata micuță plânse mult în fața prietenelor sale. Domnul regent a fost îndelung ocărit pentru cruzimea cu care-i dăduse domnului de Longpré ordinul de a se duce la regimentul său chiar în seara căsătoriei sale și, apoi, toți se obișnuiră cu faptul că nu l-au mai văzut revenind.

Liane, care plângea în afară, râdea foarte tare în sinea ei... Putuse totuși să devină femeie la momentul dorit, și nimic nu o va împiedica să aducă pe lume câțiva prințișori. Când se trezise, Philippe de Mantoue îi promisese cel puțin unul.

Nu-și ținu promisiunea, dar cel puțin își ținu gura. Legăturile lul amoroase cu domnișoara de Longpré au rămas necunoscute,

iar aceasta a fost cea dintâi care le-a întrerupt. O ajutaseră să-și umple punga fără a-i procura alte plăceri, și nu întârzie să dorească reîntoarcerea soțului său. Din păcate, acesta murise ca urmare a unei lovituri de arcebuza și, fiindcă nu-l cunoscuse deloc, nu avu de ce să-l plângă.

Sub pretextul de a o consola pentru o durere pe care că n-o resimțea — și fiindcă nu i se cunoșteau micile păcate — fu primită peste tot. Fu obligată să-și recapete râsul. Între timp, învățase să gândească, să judece și chiar să invidieze. În căpșorul ei de păsărică se petreceau lucruri ciudate, și baroana de Longpré devenise — la școala lui Gonzague sau în altă parte, și mai înainte de a împlini douăzeci de ani — o desfrânată, pricepută în a trage sfori, mai periculoasă decât s-ar putea închipui.

Ea, pe care toți se străduiseră un timp s-o consoleze, își pusese în minte să domolească durerea Aurorei, folosind față de aceasta drăgălășenii cu care ea însăși fusese înconjurată cândva.

Lăsând la o parte ceremonia căsătoriei, ea pretindea că situația lor prezentă o asemănare izbitoare. Logodnicul domnișoarei de Nevers era departe, așa cum fusese trimis departe soțul ei și, cu multă bunăvoință, aceste împrejurări puteau fi comparate. Dar la atât se limita asemănarea. Mica baroană nu-și închipuia de fel că plecarea precipitată a contelui ar fi avut aceleași motive, și ori aceleași consecințe pentru Aurore, ca pentru ea. Și nici nu admitea că Lagardère să moară datorită unei arcebuze. Dar, auzind-o pe Aurore suspinând, se încăpățânase să creadă că același lucru i se întâmplase și ei și că la fel suspinase după domnul de Longpré.

Dacă, în cazul ei, ar fi fost vorba doar despre o autosugestie, răul încă n-ar fi fost atât de mare. Dar, în străfundul sufletului, își mărturisea că mai era ceva. Printr-un sentiment mai frecvent la femei decât ne închipuim, ea o pizmuia pe domnișoara de Nevers pentru realitatea suferințelor sale, în vreme ce ale ei nu fuseseră decât un praf în ochi.

Pe scurt, o iubea și o ura totodată. Nu îndeajuns de crudă pentru a îndrăzni să-i facă vreun rău ca însăși, era totuși chinuită de dorința perversă de a o vedea suferind. Dacă o copleșea cu mângâieri și dovezi de afecțiune, o făcea

ascunzându-și ghearele, ca pisica, și înfrânându-și o poftă nebună de a-i sfâșia fața cu unghiile.

La început, Aurore păru să fie indiferentă față de ea. Sărmana făptură ce-și închidea în ea durerea se împăca prea puțin cu acea vorbărie și exuberanță. Dar parcă toată lumea se înțelese să i-o vâre pe gât.

Marchizul de Chaverny și doamna de Saint-Aignan, crezând în mod sincer că descreierata aceea era singură în stare să distreze melancolia tinerei fete, aranjau astfel încât să le asigure dese întrevederi. Chiar și Flor își închipuia că această voioșie gălăgioasă, intervenind ca o a treia prezență în eternele lor discuții în două, va avea un efect binefăcător asupra prietenei sale. Domnișoara de Nevers — înțelepciunea personificată — nu întârziase nici ea să adopte părerea tuturor.

Așa încât între cele trei copile de aceeași vârstă, a căror unică preocupare era o dragoste neîmplinită, se stabilise un fel de legătură. Căci doamna Liane de Longpré avea, față de cel care-i fusese soț doar cu numele, un soi de tandrețe postumă — cel puțin așa credea că — și faptul de a vedea cultul pe care Aurore îl dedica unui obiect real, în timp ce al său era unul iluzoriu, constituia un motiv suplimentar de gelozie.

Nu era lipsită nici de pofta de a se logodi de-adevăratelea și de a iubi din toată inima. Dar ceea ce atrăgea spre ea mulțimea de adoratori nu era atât frumusețea ei, cât reputația de soție virgină cu care se aureola șiretenia sa.

În adâncul conștiinței, Liane știa perfect de bine cât valora acea aureolă! Fosta metresă a lui Gonzague nu s-ar fi putut căsători decât cu un prost, și nu asta își dorea. Tot așa cum preferase un prinț unui cadet din Guyenne, tot astfel îi considera nedemni de mâna ei pe toți cei care nu erau la înălțimea unui Lagardère sau a unui Chaverny.

Nu exista decât un singur Lagardère, și acela era pentru Aurore; un singur Chaverny, destinat donei Cruz. Degeaba căuta mica baroană în jurul său, printre vestele de mătase și perucile pudrate — găsea o mulțime de filfizoni, dar nici un erou.

Pentru a cunoaște bine modelul unui astfel de om, îi pusese pe Flor, pe Chaverny și pe marchiza de Saint-Aignan să-i povestească cu lux de amănunte toate etapele vieții lui Henri. Aceeași încercare nu reușise însă cu Aurore, pentru care viața logodnicului ei era o carte de aur, alcătuită din admirație,

recunoștință și tandrețe, bine păstrată în adâncul inimii și care se rezuma la două cuvinte: "Îl iubesc!"

Domnișoarei de Nevers îi plăcea să audă laude la adresa lui Lagardère, preamărindu-i-se curajul, ridicându-i-se în slăvi bunătatea. Dar ea însăși nu vorbea niciodată despre acestea, decât atunci când era singură cu Flor.

Liane de Longpré a ajuns astfel să afle rolul infernal pe care-l jucase Gonzague în toată povestea, începând cu asasinarea lui Philippe de Nevers și până la cele mai recente evenimente cunoscute.

S-ar părea că ar fi trebuit să împărtășească ura prietenelor sale față de el, să-l condamne pe ucigaș, și că disprețului pentru acel om să i se adauge mânia de a fi fost mânjită de mângâierile lui. Acesta a fost primul ei imbold. Cel de al doilea a fost cu totul altul.

Mica baroană devenise acum foarte pricepută în deducții!... Așa se face că într-o seară, în singurătatea patului ei mare, printre Jantele de-abia mototolite de micul trup drăgălaș — la care dragostea nu venea deloc, nu sub înfățișarea unui bărbat, ci a unei făpturi superioare, a unui semizeu — se gândi îndelung, îndelung.

Și, după ce în capul ei de păsărică se luptaseră pasiunea, invidia, speranța, gelozia, puțină rușine și mult orgoliu, doamna de Longpré își cufundă brațul gol și zvelt în inul pernelor sale și privi în vid, spre trecut, spre prezent și spre viitor.

Cu mâna ei albă, cu degete subțiri, caută printre dantelele cămășii de noapte locul cu rotunjimi încântătoare unde îi bătea inima, spre a-i stăpâni pulsațiile, și exclamă, ca o provocare aruncată destinului său:

— Eroul meu!... L-am avut înaintea lor și n-am știut să-l păstrez!... Nu există decât trei pe lume: Lagardère, Chaverny și Gonzague!

Din acea clipă, nu mai avu decât o singură dorință: să-l regăsească pe Philippe de Mantoue și să-l recâștige.

"Dar asta nu este tot", gândea, "rolul meu nu va trebui să se oprească la acela de amantă. Nu mă voi mărgini la a-mi da inima, trupul... dacă va fi nevoie. Îmi voi da și viața pentru a-l salva pe Gonzague de spada lui Lagardère!"

Pentru astfel de firi, o hotărâre odată luată devine irevocabilă.

Liane le știa pe Aurore și pe dona Cruz în stare de a-și da și ultima picătură de sânge pentru logodnicii lor — acesta era un motiv în plus pentru a dori să fie egală lor, căci prințul avea să-i fie, dacă nu logodnic, cel puțin stăpân.

Apoi își imaginează consecințele hotărârii sale. Devenind aliata lui Philippe de Mantoue, dușmanii acestuia vor deveni și ai săi. Și acești dușmani se numeau nu numai contele de Lagardère și marchizul de Chaverny, ci și Aurore de Nevers și dona Cruz.

Conștiința ei nu fu deloc zguduită. Dimpotrivă, duplicitatea aceasta o făcu să zâmbească, fiindcă își spunea: "Nu voi avea oare complicități mei la fața locului? Voi fi totodată linia de legătură și linia care desparte. Voi putea, după plac, să dirijez loviturile sau să le înlătur, să-i răsplătesc pe cei ce vor fi alături de mine, să-i zdrobesc pe cei care vor fi împotriva mea!..."

* * *

Ultimul ei gând fu: "Dar unde se află Lagardère și Gonzague?"

Din ziua în care Henri se întorsese în Spania, Aurore își dezgropase *Jurnalul* — scris odinioară pentru mult iubita ei mamă — și, reluându-și pana, care avea să scârțâie în zilele de tristețe și să alunece ușoară în ceasurile de bucurie, începu cu aceste cuvinte:

"Henri!... Viața mea îți aparține! Dacă, pentru o durată de timp ce sper să fie scurtă, nu vei putea s-o urmărești cu privirea, s-o îndrumi și s-o ajuți, s-o faci fericită și plăcută, cape vremea când trăiam în umbra ta, doresc ca, cel puțin, nici una dintre acțiunile mele să nu-ți rămână necunoscută.

Când vei reveni, vei citi aceste pagini, scrise zi de zi, aproape ceas de ceas. Vei vedea că gândul meu te urmărea în necunoscut, în misterul absenței tale. După literele tremurate, vei ghici clipele de spaimă; după elanul lor — lucirile de speranță. Sub frazele cele mai banale vei ști să descoperi bucuriile și chinurile inimii mele, încrederea în tine și nesfârșita mea iubire.

Îmi reiau Jurnalul pentru tine, doar pentru tine, cu speranța secretă că se va opri la capătul a câteva pagini și că, nu peste mult timp, te vei întoarce și-mi vei spune:

«Închide acest caiet, draga mea Aurore. Dragostea noastră ne este scrisă în inimi, nu este nevoie s-o scrii în altă parte. Să ne iubim și să ne trăim viața.»"

Dar, vai! Foile fuseseră acoperite, unele după altele, cu tânguiri, gemete și hohote de plâns. Domnișoara de Nevers vedea cu groază că poate va trebui să le adauge altele, și totuși mâna nu-i obosea, inima nu înceta să-i sângereze.

Ceasurile pe care le consacră acestei sarcini pioase de a-și deschide inima, de a-și descrie sentimentele și faptele cu sinceritatea conștiinței sale, o zdrobeau și o întăreau totodată. Când tristețea i se revărsa în accente dureroase, ea evoca dârzenia logodnicului său și simțea că devine, ea însăși, mai curajoasă. Dar tot mai adesea revenea strigătul: "Grăbește-te, iubitul!... Forțele îmi slăbesc de atâta așteptare... De ce a trebuit să pleci, când eram unul lângă celălalt?"

Nimic din ceea ce o privea, mai mult sau mai puțin, nu era trecut cu vederea în acel jurnal intim. Încă de la începutul relațiilor sale cu doamna de Longpré, începu să vorbească despre ele, mai întâi destul de pe scurt, apoi tot mai pe larg, pe măsură ce intimitatea lor sporea.

"Se dorește", scria, "ca ea să-mi aducă voioșia, ca și cum aș putea fi veselă. Mă silesc să râd când râde ea; nu-și dau seama că asta mă face să sufăr.

Trebuie totuși să-i fiu recunoscătoare pentru eforturile sale, deși le consider exagerate? De ce nu sunt lăsată să meditez, să mă rog, după cum mă îndeamnă inima? Îmi este la fel de greu să par veselă, pe cât iar fi ei să verse lacrimi."

Ceva mai încolo adăuga:

"Doamna de Longpré a plecat iar de la mine. Oare n-are nimic mai bun de făcut decât să-mi aducă zilnic zbârnâitul vorbelor și gesturilor ei zgomotoase? S-ar spune că dansează o gavotă, și singurele clipe plăcute pe care le petrec în compania ei cu ea sunt cele în care vorbește cu Flor despre tine... Ascult și tac... Am oare nevoie să-ți pronunț numele, pentru a-l avea mereu pe buze?... Și când este rostit de aște ei, mi se pare că nu

are dreptul de a-l striga astfel, că este al meu, că-mi aparține și că doar eu îl pot șopti cu respect, cu dragoste.

Știi că inima mea nu conține venin și nici ură, decât față de ucigașul tatălui meu. Ei, bine!... Femeia asta îmi displace, ca și cum în ea ar exista ceva din el. Este, fără doar și poate, un sentiment nebunesc, dar așa simt. Când Flor vine să mă sărute, când ne stringent una la pieptul celeilalte, simt că între inimile noastre nu se află decât un înveliș infinit de subțire, că ele se ating, își vorbesc și se înțeleg. Chiar și când Jacinta se apropie de mine, când mă îngrijește, simt că devotamentul ei este total, că între ea și mine există o legătură de atașament complet, iar între mine și ea, o altă legătură, de încredere și afecțiune.

Pentru Liane — acesta este prenumele doamnei de Longpré — nu simt nimic din toate acestea. Ea mă sărută când cu ardoare, când cu răceală; glasul ei mă obosește și-mi sună în auz ca și cum ar vorbi un manechin. Când gândurile mă mână către tine, către ceea ce faci, când caut locul în care te-ai putea afla, reamintindu-mi lungile și dureroasele noastre peregrinări prin Catalonia, ea mă readuce înapoi prin descrierea unui bal de la Curte, a vreunei nebunii a regelului sau a unei toalete.

Flor nu înțelege nimic din aceste sentimente pe care mi le inspiră prietena noastră și care sunt aproape o antipatie. Mi-am deschis inima în fața ei; punct cu punct, mi-a demonstrat câtă osteneală își dă această prietenă spre a-mi fi pe plac, cu ce căldură vorbește despre tine și despre marchiz, cât de des renunță la niște distracții care o așteaptă pentru a veni să ne înveselească singurătatea.

Atunci încerc să mă resemnez și să-mi atribui reținerile sănătății și frământărilor mele, incertitudinii de a nu ști nimic despre tine. Și îmi promit s-o primesc cu mai multă prietenie, dar când apare, gata: însăși căldura felului ei de a se purta mă îngheață."

În sfârșit, două zile mai târziu, însemna aceste rânduri:

"Aproape că n-am încredere în Liane. Nici Flor nu este departe de a fi de aceeași părere. E o impresie bazată pe nimicuri, pe o schimbare a expresiei, poate datorată stării nervilor ei sau vreunui necaz ea care nu ni l-a putut spune... Flor

și cu mine i-am surprins o privire ce-mi era destinată și în care ni s-a părut că vedem o lucire de oțel.

Este oare sinceră?... Este falsă?... Bietul meu Henri cât de mult aş dori să fii aici, pentru a-mi spune dacă toate aceste îndoieli nu sunt rezultatul imaginației mele înfierbântate, sau dacă trebuie s-o izgonesc pe această femeie.

Nu îndrăznesc să-i vorbesc despre ea mamei, față de care se arată chiar și mai grijulie decât față de mine. Flor i-a spus câte ceva lui Chaverny, dar acesta a răspuns prin laude, susținând că n-ar trebui să îndepărtăm fluturii albaștri de cerul nostru mult prea întunecat.

Astăzi ne-a pus întrebări în legătură cu Gonzague. Cu un aer foarte indiferent, a vrut să afle dacă știm ce s-a mai întâmplat cu el, și noi am bănuir că ținea tare mult să fie informată. De ce o interesează?

Am oare dreptate? Sau greșesc?... Dar cine mă va scăpa de acest coșmar?"

Da, în mod clar, baroana de Longpré avea interes să știe unde se afla Gonzague, iar lui Gonzague i-ar fi folosit să știe unde este ea. Tocmai își adusese aminte de ea, la momentul potrivit, și se gândea deja s-o utilizeze.

Capitolul I - Reuniți cu ajutorul Grațiilor

Târgul Saint-Germain a ocupat un loc important în istoria Parisului, nu atât din punct de vedere comercial, cât pentru că era singurul loc din oraș care, timp de secole, oferise imaginea cea mai reală și cea mai completă a moravurilor succesive ale locuitorilor săi.

Era situat pe amplasamentul ce i-a revenit, mai târziu, pieții Saint-Germain, pornind de la strada Touron și până la Luxembourg. Pe la începuturile Evului Mediu, târgul era privilegiul abaților și călugărilor de la Saint-Germain-des-Prés.

Prin cartă din 1176, unul dintre abați, un anume Hugues, i-a cedat lui Louis cel Tânăr⁸⁴ o jumătate din veniturile târgului, cealaltă jumătate revenindu-i regelui în 1278, după o sângeroasă încăierare între studenți și servitorii abăției. Într-adevăr, condamnați să plătească patruzeci de livre rentă pentru înzestrarea celor două posturi de capelan înființate ca o ispășire a uciderii studentului Gérard de Dole, călugării au preferat să se lipsească de drepturile lor asupra târgului, cu condiția ca Philippe cel Îndrăzneț⁸⁵ să plătească cele patruzeci de livre.

---

⁸⁴ *Louis cel Tânăr* (al VII-lea) (1120–1180): rege al Franței între 1108 și 1137; a participat la cruciadă și a luptat împotriva lui Frederic Barbarossa. (n.t.)

⁸⁵ *Philippe cel Îndrăzneț* (Philippe al III-lea) (1245–1285): rege al Franței între anii 1270–1285, fiu și succesor al lui Louis al IX-lea. (n.t.)

Philippe cel Frumos⁸⁶ a mutat târgul în Halele de la Champeaux, și abia Louis al XI-lea l-a reinstalat în cartierul Saint-Germain, prin scrisorile de împuternicire date în martie 1482, la Plessies-les-Tours.

Ca urmare, în 1648 au fost construite în grădinile palatului Navarre trei sute patruzeci de gherete. Mărite, restaurate, distruse parțial de incendii succesive, au fost cu totul mistuite de cel din noaptea dintre 16 și 17 martie 1763.

În anul următor au fost reconstruite, dar frământările revoluționare, ajutate de moda care înclina către noile galerii de lemn de la Palais-Royal, au reușit în cele din urmă să măture acel teren de târg celebru, pe care, de-a lungul secolelor, se vânduseră pentru regi *dantele din Anglia, din Flandra, din Olanda și din Germania, țesute cu aur și argint; arme, piteni de Saint-Claude, oglinzi și mărfuri din China*; iar pentru femeile frumoase, cochete sau pofticioase, *horbote, pasmanterie, pânzeturi, mătase, portocale din Portugalia, dulcețuri, prăjituri și turtă dulce*; pentru erudiți, *pergamente, calote și marochin*; pentru amatorii de artă, *tablouri în acuarelă și în ulei și gravuri*; pentru burghezi, *bere tare, jucărioare, pânză, ochelari și veselă de cositor*; pentru oamenii de rând, *dimie, ciorapi de lână, lumânări și cuverturi pentru pat*.

Alături de *negustorii cu mărfuri pentru rege*, stăteau *ceasornicarii*; lângă *chirurgii — frizerii*; *vânzătorii de felinare* se învecinau cu *gravorii*, iar *sculptorii* se amestecau printre *arămari*⁸⁷.

N-am mai sfârși, dacă ar trebui să înșiruiam toate felurilele categorii de mărfuri oferite spre a stârni curiozitatea și pofta trecătorilor, în decursul celor trei sau patru săptămâni cât dura târgul.

Dar este de la sine înțeles că acolo unde se întâlneau zilnic gentilomi și mari doamne, membri ai parlamentului și burghezi,

---

⁸⁶ *Philippe cel Frumos* (Philippe al VI-lea) (1268–1314): rege al Franței între anii 1285 și 1314, fiu și succesor al lui Philippe cel Îndrăzneț. A dus o politică de independență față de Sfântul Scaun. Dorind să-și îmbunătățească finanțele, a intentat călugărilor Templieri un proces care s-a încheiat prin desființarea acestora și confiscarea bunurilor lor. (n.t.)

⁸⁷ Cuvintele scrise cu litere italice sunt exprimate în textul original în limba franceză veche. (n.t.)

ofițeri și domnișoare, nu se putea rezerva mercantilismului întreg spațiul, în detrimentul total al plăcerilor.

Oamenilor de rând puțin le păsa, mai ales de plăcerile care costau mult. Dar nu aceeași era situația în ceea ce privea pe ceilalți și, în curând, se înființară în târg cafenele și cârciumi, case de joc și spectacole de moși. Unii actori din acea epocă au devenit mai celebri acolo, jucând comedii în Târgul Saint-Germain, decât dacă ar fi apărut pe scena Operei, iar repertoriul de scenete și farse reprezentate pe scenele lui îi încântă încă și azi pe bibliofilii noștri.

Sub Regență și sub domnia lui Louis al XV-lea⁸⁸, toate acestea încă nu erau de ajuns. Era nevoie de un târg de curtezane, și nu acesta era cel care avea cel mai mic vâd. Seniorii veneau să se "aprovizioneze" pentru câte o săptămână; cadeții — pentru o zi; studenții și oamenii de rând — pentru o oră.

Călugării de la Saint-Germain-des-Prés binecuvântau târgul la deschiderea lui; când se încheia, nu le mai rămânea decât să se roage pentru iertarea păcatelor.

În vremurile bune, când Gonzague era prietenul regentului, veneau foarte des acolo, împreună, însoțiți de toți desfrânații lor. Pentru cei care aveau neveste drăguțe sau fete frumoase acesta era semnalul spre a le face să părăsească terenul.

La drept vorbind, rămâneau destule care nu se gândeau deloc să plece, și cardinalul Dubois își lua el însuși sarcina de a le face avansuri, în numele stăpânului său sau al lui propriu. Dar degeaba își dădea toată silința, foarte adesea se întâmpla că, după ce alesese pentru regent tot ce era mai bun, Chaverny sau un altul să vină să-i ia prelatului ceea ce își rezervase. Așa ceva îl făcea pe Philippe d'Orléans să râdă. Dubois strângea din buze și se mulțumea cu resturile. S-a mulțumit atât de bine, încât din asta i s-a tras și moartea.

În anul acela, când locotenentul de poliție, asistat de ofițerii de la Châtelet, de sindicii⁸⁹ târgului și de paznicii acestuia veni,

---

⁸⁸ *Louis al XV-lea, zis Cel Iubit* (1710-1774): fiul lui Louis de Bourgogne și al Mariei-Adelaide de Savoie și strănepot al lui Louis al XIV-lea. A domnit mai întâi sub regența nepotului acestuia, Philippe d'Orléans. (n.t.)

⁸⁹ *Sindic*: persoană desemnată pentru a avea grijă de interesele unui grup de persoane sau ale unei corporații. (n.t.)

În fața unei mulțimi vesele, să strige cu glas puternic, între două trâmbițe de fanfară: "Domnilor, deschideți-vă gheretele!", regentul nu era de față pentru a onora cu prezența sa solemnitatea deschiderii, ceea ce nu înseamnă că Philippe de Mantoue nu se afla acolo, urmat de credinciosul său Peyrolles.

Numai că nici unul din ei nu purta vestă de mătase, nici jabouri de dantelă. Erau încă deghizați în neguțatori din Amsterdam, astfel încât cel mai tânăr părea a fi cu mult cel mai în vârstă și vice-versa.

Persoana care i-ar fi recunoscut, așa înveșmântați, ar fi trebuit să fie foarte șmecheră, și totuși ei atrăgeau atenția multora.

Cei doi bărbați nu se fereau să se ciocnească fără încetare de oameni cunoscuți, și aceștia nu se dădeau în lături de a-i privi. Dar lor puțin le păsa și mergeau în grup, străbătând străzile pe care mișuna gloata și oprindu-se ici și colo, în fața gheretelor care-i atrăgeau.

Se arătau a fi foarte încântați de tot ce vedeau, jucându-și la perfecție rolul de străini pe care-i interesează un spectacol nou și, deoarece păreau că au punga doldora și că o desfăceau cu ușurință, negustorii se luau la întrecere, care să-i acapareze.

Făcură câteva cumpărături pe care le puseră în brațele valetului lor și, după ce-l trimiseră acasă, continuară să se plimbe, ca niște simpli privitori.

Philippe de Mantoue era nervos. La un moment dat îi șopti la ureche tovarășului său:

— Încă nimeni!

— Ba da,... acolo, pe strada aceea, Nocé și Lavallade.

— Da, aceștia știam că vor fi aici... dar ceilalți?...

— Răbdare, monseniore, îi vom găsi curând.

Antrenați de valul de pierde-vară, se apropiară de saltimbanci, în jurul cărora se formase deja un cerc larg. Nocé înghițea o sabie și se lăuda că poate vindeca toate durerile de dinți, printr-un secret al lui, al cărui preț modest era de doi bani. Cei care-l înconjurau nu aveau încredere și lui Nocé nu-i părea rău, căci i-ar fi fost foarte greu să-și dovedească talentele altfel decât prin țopăituri și strigăte, iar de câștig puțin îi păsa.

Lavallade, echipat cu un gong, făcea o gălăgie cât mai mare cu putință și dacă din când în când, se oprea, era doar

pentru a arăta, cu vârful unei baghete, niște personaje fantastice, mâzgălite pe o pânză mare, întinsă în spatele său.

În acea pictură expresivă existau de toate: arcași și rechini; femei pe jumătate goale, gata de a fi înghițite de animale ale Apocalipsului; Diogene⁹⁰, în butoiul său, lăsându-l pe Alexandru⁹¹ să-i scoată o măsea, și o mulțime de alte caraghioslăcuri de felul acesta, a căror ciudățenie amuza atât publicul cât și pe cei mici.

În mijlocul unei tirade, Nocé se opri brusc. Îi zărise pe Gonzague și pe Peyrolles, și printre douăzeci de strâmbături se grăbi să le facă un semn de recunoaștere.

Prințul, închipuindu-și că avea să-i comunice ceva, își împinse factotum-ul către estradă și acesta n-avu încotro și urcă treptele.

Pretinsului dentist nu-i păru rău că poate profita de prilej. Îl obligă pe intendent să se așeze pe un scaun și, deschizându-i gura și apucându-l, fără menajamente, de bărbie și de nas, începu să-i cerceteze gura cu ajutorul unei chei mici de argint, cu care-i ciocănea fiecare dinte.

— Neîndemânaticule! strigă deodată domnul de Peyrolles, scuișând jumătate dintr-unul din dinții lui falși, pe care specialistul neexperimentat i-l spărsese.

Apoi, înăbușindu-și mânia, adăugă, șoptit:

— N-ai văzut încă nimic?

— Nimic, bunul meu domn de Peyrolles... Dar, cu meseria asta, până diseară voi fi răgușit.

— Strigă mai puțin și privește mai atent. Eu am văzut deja trei cocoșați în târg.

---

⁹⁰ *Diogene Cinicul* (413-327 î.e.n.): filozof grec care, disprețuind bogăția și convențiile sociale, locuia într-un butoi. Când Alexandru cel Mare l-a întrebat dacă dorea ceva, cinicul i-a răspuns: "Da, să le dai la o parte, că-mi iei soarele". Avea atâta dispreț pentru oameni, încât se povestește că, într-o zi, a fost întâlnit pe străzile Atenei, cu o lanternă în mână și declarând: "Caut un om". (n.t.)

⁹¹ *Alexandru cel Mare* (356-323 î.e.n.): rege al Macedoniei, elev al lui Aristotel. A supus Grecia revoltată și, pornind împotriva perșilor, l-a înfrânt pe Darius al III-lea, cucerind apoi Tyrul și Egiptul. A întemeiat Alexandria, după care i-a învins pe perși, supunând Asia Mică până la Ind. A încercat să-i unească pe învingători și pe învinși într-un mare imperiu, dar acesta nu a rezistat după moartea lui, fiind împărțit între generalii săi. (n.t.)

— Cel care ne interesează s-ar putea să se afle aici, dar ar trebui să știm care este. În orice caz, iată-i pe unii care-i sunt foarte apropiați... Drace! Aș fi jurat că ticăloșii ăștia se află pe fundul Senei!

Cei despre care Nocé vorbea astfel erau Cocardasse și Passepoil. Cei doi profesori de scrimă, urinați de Berrichon, care le devenise nedespărțit, își croiau drum prin mulțime fără a se grăbi, ca niște oameni care n-au nimic mai bun de făcut decât să-și ocupe timpul lor liber.

Jupânului Passepoil îi plăcea destul de mult să se vâre în astfel de înghesuiri, în care era cu neputință să nu atingă, cu brațele lui slabe, niscaiva umeri rotunzi sau niște piepturi pline. Uneori, era de ajuns să se întoarcă brusc în loc, pentru a se afla nas în nas cu vreo mutrișoară drăguță de prințesă, sau, pur și simplu, de servitoare, și fratele Amable nu neglija acest joc care-i procura surprize plăcute.

Nu se mângâia decât foarte vag cu gândul că ar putea s-o regăsească pe Mathurine. Ar fi fost totuna cu a căuta un ac într-un car cu fân... Totuși, cine știe?... Hazardul este atât de neprevăzut!

Și fu un adevărat hazard ceea ce i se întâmplă: simți deodată două mânuțe fine și durdulii, așezându-i-se pe obraji spre a-i acoperi ochii.

Dacă ar fi fost niște mâini de bărbat, Jupânul Passepoil s-ar fi scăpat repede de ele. Dar așa, rămase neclintit, gustând dulceața acelei mângâieri, cu atât mai mult cu cât o fermecătoare încheietură de mână, mirosind a parfum, se afla chiar în dreptul perilor rari ai mustății sale. Era un bun prilej de a-și pune buzele pe ea, și sensibilul normand, uitând câtă îndrăzneală era cuprinsă în faptă sa, depuse un sărut zgomotos în palma mâinii care, într-un mod atât de drăguț, îl lipsea de vedere.

Urmarea nu fu decât un hohot de râs și Passepoil, redobândindu-și folosința ochilor, se sluji de ei pentru a contempla ceea ce avea în față.

— Cum?!... exclamă. Domnișoara Cidalise!

Peste două minute, profesorii de scrimă erau înconjurați de un întreg roi de femei drăguțe, ale căror chipuri le erau cunoscute și despre care păstrasera, de altminteri, cea mai tandră amintire.

Nu ne vom opri la exclamațiile lui Cocardasse-junior, nici la salutarile și gesturile sale pline de emfază. Micul Berrichon nu pricepea o iotă, decât că prietenii săi erau în cele mai bune relații cu niște doamne frumoase, cărora el n-ar fi îndrăznit să le atingă nici poalele rochiei. Totuși, numai Dumnezeu știe câtă poftă de așa ceva îi făceau cei șaptesprezece ani ai săi!

Erau și alții care priveau acest spectacol, dar nu cu aceeași ochi.

Pe Nocé, cele ce vedea îl făceau să uite de pretinsul său pacient, care-și căsca gură mai mult de uimire, decât pentru a și-o lăsa să-i fie deteriorată din nou. La rândul său, Gonzague nu părea măgulit de faptul că Fleury, care odinioară îi acordase favorurile ei, se agăța acum de brațul lui Cocardasse.

Pseudo-șarlatanul se prefăcu a unge cu o pomăda dintele spart al lui Peyrolles, iar acesta, declarându-se vindecat ca prin minune, se grăbi să sară jos de pe estradă, spre a se întoarce la stăpânul său.

— Ei!... mormăi prințul, dar ce înseamnă toate acestea? Oare, de când am plecat, domnișoarele de la Operă au decăzut într-atât, încât trebuie să se înghesuie în niște ostași?

— Și încă ce ostași!... întări factotum-ul.

— Poți să-mi spui de ce sunt împreună cu aceștia, și nu cu alții? continuă Philippe de Mantoue.

— Habar n-am. Observ totuși că lor le prinde mai degrabă rău să fie înconjurați de atâtea femei.

Toate actrițele pe care le-am văzut în seara în care fuseseră atacate în Montmartre se aflau acolo. Și, nu peste mult timp, îi traseră după ele pe profesori spre una dintre cârciumile în care Cidalise cea grasă avea, poate, poftă să se amețească din nou, fie și măcar pentru a reînnoi cunoștința cu prietenul ei Passepoil.

Micul Jean-Marie nu se speria, pentru simplul motiv că actrița Dubois găsea că gura lui este proaspătă, că are ochi blânzi și șale solide. Făcea chiar mai mult decât să-l aprecieze, i-o și spunea.

Nivelle rămase în urmă. Acolo unde nu era nimic de câștigat, prefera să-și păstreze pentru sine grațiile și zâmbetele — ar fi o greșală să dai pe degeaba ceea ce s-ar putea vinde foarte scump unor imbecili! Acest gând o făcu să-și amintească de Oriol.

Grasa Cidalise nu-și terminase chiar toți banii. Avea în buzunar câțiva galbeni câștigați în ajun și de care Passepoil avea dreptul să profite... Nu trebuie oare ca banii să circule?

— Urmați-mă, le porunci ea, trecând pragul cârciumii. Și atâta rău pentru cei care vor veni să spună că nu avem o ținută corectă!

Se instalară, în foșnet de mătase și zăngănit de săbii izbite de picioarele meselor. Numai văzându-i pe alții bând, Cocardasse simți că-i este o sete cumplită. Passepoil și Berrichon se gândeau la cu totul altceva.

— Brrr!... făcu Fleury, scuturându-se, mă ia cu frig în spinare, când îi văd pe aceia doi, cu blănurile lor!

Într-adevăr, Gonzague și Peyrolles intraseră în urma ei și se așezaseră la masa alăturată, în timp ce toate femeile îi priveau mirate.

Dacă blănurile îi provocau lui Fleury o senzație de frig, Nivelles se simțea, dimpotrivă, încălzită în mod ciudat, doar presupunând bogăția și calculând cam cât le valorau bijuteriile... Oamenii pe care-i întâlnești pot fi apreciați din atâtea puncte de vedere!

Conversația se înjgheabă foarte repede. Fu amintit trecutul și se vorbi despre prezent.

— Ce-ai văzut în târg? îl întreabă Cidalise cea voinică pe prietenul ei Passepoil.

— Numai pe dumneata, domnișoară Cidalise, răspunse galantul profesor de scrimă, și atâta vreme cât veți fi aici, nici nu voi vedea altceva.

Drept recompensă, îi dădu mâna să i-o sărute.

Domnișoara Dubois era ocupată să-l supună pe Jean-Marie unui interogatoriu în regulă, care-l făcea să se înroșească până la rădăcina părului. Ea își folosea întreaga știință pentru a se amuza de acea candoare atât de nouă și nu regreta deloc că-i întâlnise pe meșterii de arme.

Între timp, în colțul lor, negustorii olandezi stăteau foarte tăcuți și păreau a fi interesați mai mult de vecinele lor, decât de propriile afaceri. Este probabil că dacă acei burghezi cumsecade își lăsaseră, în ceața țării lor, niște neveste mari și grase, nu le-ar fi displăcut deloc să le uite un timp, lângă aceste parizience fermecătoare și puțin sperioase.

Am spus deja care era magnetul ce-o atrăgea pe Nivelle. Fără să pară că o face dinadins, se trase încet-încet către străini, astfel încât, curând, se află între cele două grupuri. Cel mai mic prilej îi va îngădui să intre în vorbă cu ei.

Peyrolles îi ghicea intențiile și era foarte dispus să-i intre în joc, deși dintr-un motiv cu totul diferit. Era de prevăzut că luarea de contact nu va întârzia mult.

Totuși, ocazia nu apărea destul de repede pentru gustul Nivellei, așa că, luându-și inima în dinți, se hotărî s-o provoace, folosind unul din cele o sută de mijloace pe care le cunosc toate femeile.

Vorbind vrute și nevrute, fără a se adresa nimănui anume, simți curând nevoia de a-și susține cu gesturi largi părerea pe care nimeni nu i-o contrazicea și, fiindcă un evantai de sidef se agită, agățat de brațul ei, nu-i trebui mult timp pentru a răsturna, din nebagare de seamă, paharul domnului de Peyrolles.

Își ceru scuze. Peyrolles afirmă că era încântat de acest mic accident, care-i permitea să-și prezinte omagiile uneia dintre cele mai drăguțe femei din Paris. Iar actrița, bine dispusă, luând acest compliment drept o invitație în toată regulă, trecu fără multe vorbe în tabăra vecină. De altminteri, pentru asta era de făcut atât de puțin lucru, încât fu de ajuns să-și mute scaunul cu câteva degete.

— Ehei! Nivelle, exclamă Fleury, remarcându-i manevra — gândește-te că pentru a încheia tratate cu străinătatea, ai nevoie cel puțin de asentimentul Alteței Sale Regale.

— Alteța Sa le va ratifica, domnișoară, fiți sigură de asta, replică Peyrolles, cu cel mai amabil surâs al său.

— Las-o în pace, interveni la rândul său Cidalise. Era singura de aici care nu știa ce să facă. Haideți, domnilor, puteți încerca fără grijă s-o distrați, garantez că va fi de acord.

Se știe că Cidalise nu deschidea niciodată gura fără a spune o prostie și, de obicei, fosta fiică a fluviului Mississippi nu rata prilejul de a i le sublinia. De data aceasta Nivelle nu tresări — proastă sau nu. Cidalise, grăise adevărul.

Actrița începu apoi să se sclifosească. Era foarte nehotărâtă pe care dintre cei doi negustori să-l aleagă. Căci, dacă vecinul ei i se părea cu câțiva ani mai tânăr, celălalt, dimpotrivă, îi făcea

impresia că este mai bogat și că are o înfățișare mai impunătoare.

Niciodată Nivelle nu fusese sufocată de sentimente. Cel mai mic dintre favorurile sale era tarifat conform unei reguli de neclintit. Cu atât mai rău pentru cei care nu puteau plăti.

Zgârcită de felul ei, ar fi vrut să-i păstreze doar pentru ea pe cei doi bărbați din nord. Din nefericire, era nevoită să aleagă și să împartă, căci de față era și domnișoara Daubigny, care părea foarte dispusă să ocupe locul rămas liber lângă Gonzague.

Pentru a evita acest lucru, Nivelle, după un suspin, luă hotărârea de a-și chema prietena și de a-și schimba, ca însăși, locul. Când se simți în siguranță lângă cel pe care-și pusese ochii, deveni de o veselie nebună și începu să-și folosească toate resursele minții.

Cu destulă iscusință spre a nu părea indiscretă, îi puse vecinului întrebări cu privire la țara lui, la afaceri și la situația financiară, li pipăi blănurile, încercând să le evalueze la un preț aproximativ, se extazie admirându-i agrafele, inelele ce-i sclipeau pe degete, și de-abia atunci, examenul parându-i concludent, începu marele joc al otheadelor, al genunchilor care se ating și al mâinilor care se întâlnesc ca din întâmplare.

Biata Nivelle nu-și închipuia de fel că era o veche cunoștință pentru cei în favoarea cărora își desfășura șiretlicurile. Ce erau aceste mici șmecherii femeiești, alături de cele ale celor doi vicleni, cei mai ticăloși ai epocii lor?

În ciuda tuturor tachinărilor vecinei sale, Gonzague rămânea rece ca marmură. Și, dacă Peyrolles n-ar fi întreținut conversația, la masa lor ar cam fi lipsit veselia.

Cu toate acestea, intendentul nu favorizase intențiile Nivellei fără a avea un scop precis. Nu-și putea explica în nici un fel relațiile profesorilor de scrimă cu domnișoarele de la Operă și era decis să se lămurească.

La urma urmei, treaba era ușoară și nu-și făcu nici un scrupul să meargă drept la țintă, întrebând brusc:

— Nu am onoarea de a-i cunoaște pe cavalerii dumneavoastră, doamnelor, dar, cu toate acestea, dacă aș îndrăzni să vă vorbesc deschis, v-aș spune că meritele lor nu par să fie pe măsura frumuseții dumneavoastră, a tuturor.

— Nu întotdeauna haina îl face pe om, ripostă Nivelle. Poate că cei pe care-i vedeți aici nu au o înfățișare grozavă, dar

sunt totuși niște gentilomi provinciali și, mai mult decât atât, niște cavaleri foarte dârji.

— Atunci vă înțeleg interesul față de ei. Vitejia este o virtute pe care femeile o apreciază mult.

— Mai ales atunci când este pusă în slujba lor, își dădu părerea și Daubigny.

— Da, aprobă Nivelles. Dacă n-ar fi fost acești domni, am fi petrecut, cândva, un sfert de oră tare neplăcut și noi, toate, le datorăm cel puțin recunoștință.

Și, deoarece ochii glacialului său vecin prindeau, în sfârșit, viață, ațintindu-se pe ai ei în chip de întrebare, frumoasa povesti întreaga întâmplare, omițând totuși să relateze ce se întâmplase după întoarcerea lor la Paris.

Chipul lui Gonzague se luminează acum de o sclipire de satisfacție. Nu credea că ar avea a se teme de ceva din partea dansatoarelor — creiere lipsite de greutate și incapabile de o acțiune susținută — dar era mai bucuros că relațiile lor cu profesorii de scrimă nu aveau nici o legătură cu Lagardère.

— Domnilor, li se adresa, ridicându-se în picioare. Tocmai ni s-a povestit despre frumoasa dumneavoastră faptă. Ne-ar părea rău să ne întoarcem în țara noastră, fără a fi strâns mâinile a doi eroi. Spuneți-ne numele, pentru a le scrie pe tabletele mele, și vă dau cuvântul că în curând, vor fi celebre în Olanda!

— Nu te teme, amice!... răspunse gasconul, stând în picioare și răsucindu-și mustața. Sunt deja cunoscute pe-acolo. Cocardasse-junior și fratele Passepoil, maeștri de arme, profesori de scrimă la Paris, campioni ai întregului pământ, și chiar și mai departe! În sfârșit, ex-cavaleri ai regimentului Royal-Lagardère!... Zău așa!

Când ajunse la această ultimă calitate, falșii negustori din Amsterdam își încruntau frunțile: le reînvia niște amintiri amare!

Profesorii de scrimă strânseseră mâinile ce li se întindeau, fără a bănuși că erau cele ale celor mai neîmpăcați dușmani ai lor, și toată lumea se adună în jurul aceleiași mese.

De obicei, femeile nu prea mergeau la cafenea sau la cârciumă, excepție făcând marile doamne, însoțite de câțiva seniori, care se duceau acolo din curiozitate, și curtezanele.

Dar pe durata târgului Saint-Germain lumea nu-și făcea prea multe scrupule de a le frecventa pe cele ce existau în cuprinsul lui sau prin apropiere. Acest obicei devenise nu numai o chestiune de modă, ci chiar un fel de obligație. Era de bon-ton să-ți dai acolo o întâlnire și libertatea de moravuri ce domnea în acea zonă îngăduia întrevederile între îndrăgostiți făcând parte din aceeași clasă socială sau chiar din clase sociale diferite.

Cea mai autentică ducesă, care niciodată nu s-ar fi coborât la a sta alături de inferioarele ei oriunde în altă parte, nu găsea nimic rău în a se așeza lângă o lenjereasă, ba chiar de a o ruga cu umilință să se deranjeze pentru a-i permite să ajungă la locul ei.

Revoluția nu a inventat nimic atunci când, pe frontispiciul edificiilor sale, a înscris cele trei cuvinte pe care trebuia să se bazeze totul: Libertate, Egalitate, Fraternitate. Ele reprezentau deja regulă în Târgul Saint-Germain și doar câte unii le contraveneau, cum, de altfel, li se contravine și în zilele noastre.

Această contopire a claselor sociale în jurul gheretelor negustorilor, și mai ales în cafenele și în teatre, dădea uneori loc la surprize amuzante. S-a întâmplat de mai multe ori că o marchiză și o subretă să se așeze una lângă cealaltă, fiecare așteptând pe cineva: subreta pe marchiz, iar marchiza — pe adoratorul subretei. Ne putem închipui stânjeneala generală când soseau cei doi bărbați.

În fiecare zi, câte un soț era surprins de nevasta lui în timp ce purta o conversație clandestină, sau același lucru i se putea întâmpla soției. Dacă vreunul dintre ei făcea gălăgie, cronica scandalooasă răspândea pretutindeni povestea, făcându-i de râs. Din fericire, moravurile acelei epoci îngăduiau celor în cauză să închidă ochii — și nu așa este cel mai înțelept să se procedeze, în astfel de situații?

Prin urmare, nimeni nu se miră de calitatea acelora — femei sau bărbați — care veneau la cafenea și nici de ceea ce voiau să facă acolo. În general — și asta se referă la nobilime —

deoarece toți se cunoșteau și se supravegheau între ei, poate că acolo se petreceau mai puține lucruri condamnabile decât în altă parte, unde se luau măsuri pentru a se ascunde. Așa va fi cât lumea: cele care se duc în fiecare seară la bal și se arată, în văzul tuturor, ca fiind îndrăcite, neobosite, chiar pasionate, sunt mult mai puțin vinovate decât cele care, o dată pe săptămână, se strecoară, timp de o oră, în cine știe ce subsol misterios.

Limpezimea apei curgătoare va fi întotdeauna mai puțin suspectă decât cea a apei stătătoare.

Mica baroană de Longpré era o asiduă vizitatoare a târgului. Câteodată venea însoțită, cu foarte bune intenții, de vreun cavaler galant, dar puțin periculos: de exemplu, ruda sa, baronul de Hunaudaye.

Cel mai adesea venea singură. Firea ei curioasă și independentă o făcea să prefere societății unui învârtitor de fraze frumoase, agățat de fustele sale și plictisind-o cu madrigaluri, libertatea de a merge unde avea chef, cu năsucul ei trandafiriu în vânt.

Poate că n-ar fi îndrăznit să facă asta pe vremea când încă nu se măritase, dar situația ei actuală i-o permitea, iar ea o folosea din plin.

În ziua aceea, neducându-se la palatul Nevers, își îndreptase pașii, foarte firesc, către celebrul teren al târgului, atât pentru a se distra în vreun fel, cât și spre a-și înșela nevoia de activitate. Într-adevăr, de când luase hotărârea de a-l regăsi pe prințul căruia i se dăruise, pasivă, în noaptea nunții ei, Liane simțea o necesitate imperioasă de a-și cheltui forțele și se deda tuturor exercițiilor fizice permise femeilor, pentru a-și potoli agitația măcar prin oboseală.

Cu siguranță că nu în acel loc spera să-l întâlnească pe Philippe de Mantoue, căci știa bine că era exilat și că ar fi fost o nebunie din partea lui să vină să se plimbe în mijlocul Parisului, și tocmai în locul în care o mie de persoane l-ar fi putut recunoaște de la prima vedere.

Cu toate acestea, la fiecare pas își ridica privirea, ca și cum printre sumedenia de chipuri care apăreau și dispăreau după ce abia fuseseră întrezărite s-ar fi putut ivi, deodată, acela pe care-l aștepta.

În curând, obosi. Piciorușele ei, care ar fi încăput în mâna unui copil, nu erau obișnuite cu acel efort al unui mers neîncetat.

Zări, deodată, cârciuma a cărei ușă era larg deschisă în fața ei și, deoarece nu cunoștea altă regulă decât propria-i voință, își strânse fusta în jurul trupului și intră.

La început, Liane nu văzu decât toți ochii aceia care o priveau. I se păru ciudat să stea așa, în fața tuturor acelor priviri ațintite asupra ei. Dar nu era oare obișnuită să fie admirată?... Nutrița ei șireată, șmecheră, nasul obraznic, ochisorii sclipitori, și până și vârful limbii trandafirii, pe care și-o trecea mereu peste buzele-i proaspete — oare toate acestea nu atrăgeau atenția asupra ei, oriunde se ducea?

În cele din urmă, zărind un loc liber, se strecură printre rânduri, ca într-o figură de pavană, făcu mici sărituri, se răsuci și se pomeni stând pe scaun... uf!...

Simțindu-se acum mai în largul ei, îi privi pe cei ce o înconjurau: în dreapta, un procuror de la Châtelet; în stânga, un personaj ciudat, care părea să fie imaginea altuia, care era îmbrăcat aproape la fel, cu excepția cât or va detalii de lux; ceva mai încolo, două sau trei chipuri de soldățoi, pe care parcă le mai văzuse undeva, și femei.

Privirile ei cercetătoare dădură roată întregii săli și nu întâlneau nici o față cunoscută. Atunci se liniști, își potrivi rochia cu vârful degetelor pentru a-i aranja faldurile, se uită în minusculea ei oglindă de buzunar spre a se încredința că totul era la locul lui: cârlionții, pudră și alunițele false. Când sfârși aceste pregătiri, comandă un șerbet cu gheață, pe care începu să-l deguste ca o gurmândă, lingându-l cu lăcomie.

La intrarea doamnei de Longpré, Philippe de Mantoue tresărise. Când veni să se așeze lângă el, se dădu puțin înapoi și se întoarse pe trei sferturi, astfel, încât să nu i se poată vedea fața — doar atât cât să nu fie nepolitic.

Grijă de a-și preface glasul față de profesorii de scrimă îl împiedica să fie prea vorbăreț. Ca urmare, Nivelles se străduia în zadar să-i descrețească fruntea. Se gândise să-l facă să promită că va veni seara la Operă; îi indicase momentul în care va dansa ea, ce rol va avea. De altminteri, o va putea recunoaște după semnul pe care i-l va face: de trei ori își va apăsa pe buze primele două degete de la mâna stângă.

Dar el răspunsese că nu era sigur că va putea merge la Operă chiar în acea seară și părea mai puțin interesat de avansurile acestei femei, decât de întrebările puse profesorilor de scrimă de către Peyrolles, a cărui îndrăzneală, nouă, îl uimea.

Într-adevăr, sub pretextul de a-i lăuda pentru toate faptele de vitejie pe care ei le săvârșiseră fără doar și poate, intententul se străduia să-i tragă de limbă.

Passepoil, temându-se de limbuția prietenului său, îi apăsa piciorul pe sub masă, împiedicându-l mereu să răspundă, căci calitatea de străini a interlocutorilor lor nu era de ajuns pentru a-i adormi vigilența. De prea multe ori constatase că trebuie să-și țină limba, chiar și față de oameni mai puțin suspecti. Așa că, fiind prudent cât pentru doi și socotindu-se răspunzător pentru cuvintele nefericite ce i-ar scăpa lui Cocardasse, avea de gând să-l oblige să păstreze tăcerea.

Mulțumită jurământului depus solemn pe mânerul Pétronillei, Amable credea că acum posedă soluția magică cu care să oprească, la momentul necesar, limba gasconului. Și conveniseră că acesta va tăcea, ori de câte ori Passepoil îi va arăta minerul propriei sale săbii.

Dar atunci când făcuseră această înțelegere, fratele Amable nu prevăzuse că o va întâlni pe Cidalise și că dansatoarea cea voinică îi va absorbi în asemenea măsură atenția, încât să-l facă să uite datoria de a-și supraveghea nobilul prieten.

Cu toate acestea, teribilul limbut nu făcuse încă nici o greșală. Asta nu-l mulțumea nici pe departe pe Peyrolles, ba chiar atât de puțin, încât acesta se decise să-și întetească întrebările, în speranța de a afla, printr-o indicație oricât de mică, ce se întâmplase cu Cocoșatul.

Profitând de o clipă în care normandul, atras într-o conversație intimă cu însoțitoarea sa, părea incapabil să-l audă, factotum-ul întrebă, prefăcându-se indiferent și continuând discuția începută:

— Ce era acel regiment Royal-Lagardère?... Și cine îl comanda?

— Ei, na!... Contele Henri de Lagardère, pe cinstea mea!... Restul era alcătuit din patru bărbați, dintre care făceam parte micuțul și cu mine... Regimentul ăsta trecea peste tot, zău așa, prin foc, prin fier... chiar și prin aer...

— Pentru ce l-ați părăsit?... Poate contele a fost ucis pe undeva?

— I-auzi trăsnaie! Nimeni nu-l poate ucide pe el!

— Atunci, ce i s-a întâmplat?

Gasconul nu răspunse fără a se uita la spada lui Passepoil, și acesta fu cel care replică:

— Aleargă prin lume... unde? Am vrea și noi să știm.

Înțelegând că nu putea scoate mare lucru de la maestrul de arme, oricum i-ar fi luat, intendentul se întrebă dacă trebuia să continue interogatoriul, riscând să devină indiscret, sau să renunțe cu totul.

Șovăiala lui fu ca un semnal pentru o mică scenă foarte străină de grijile sale — scenă în urma căreia avea să-i fie imposibil să-și reia întrebările.

Auzind pronunțându-se numele de Lagardère, mai susceptibil să-i izbească urechile decât oricare altul, baroana de Longpré se aplecase iute spre a vedea ce buze îl rostiseră, și asta fusese pentru ea ca o străfulgerare de lumină: își amintise brusc că pe unii dintre acei oameni îi văzuse în palatul Nevers...

La rândul său, zărind-o, Cocardasse socotise că este cazul să-i adreseze o plecăciune adâncă, la care ea se abținuse să răspundă.

Până aici, totul era foarte normal, iar lucrurile n-ar fi mers mai departe, dacă Jean-Marie Berrichon — care, — amintindu-și, desigur, că deținea monopolul indiscrețiilor și al gafelor și le ducea dorul, de când nu le mai comisese — n-ar fi spus destul de tare, dându-i un cot lui Amable:

— Și, totuși, sunt sigur că este chiar prietena domnișoarei Aurore.

Aceste câteva cuvinte trecură neobservate de către cei mai mulți dintre auditori, dar urmările lor aveau să fie grave.

Lui Philippe de Mantoue, de pildă, nu-i scăpaseră și le sesizase întreaga valoare, deși nu avuseseră nici un răsunet asupra lui Peyrolles. Așa că de data aceasta se întoarse direct către baroană, știindu-se îndeajuns de bine grimat spre a nu putea fi recunoscut de ea.

Acum ar fi dorit să-i vadă plecând pe toți ceilalți, căci i se părea că avea, realmente, ceva de spus prietenei domnișoarei de Nevers.

Atenția pe care începu să i-o arate noii venite stârni imediat gelozia Nivellei și-i spori dorința de a-l acapara doar pentru ea.

— Aveți un inel foarte drăguț, domnule, îi spuse fandosindu-se. Fiți amabil și arătați-mi-l mai de aproape.

Tot vorbind, dansatoarea luase mâna prințului și privea cu atenție bijuteria. Era o piatră neagră, nu prea mare, montată cândva, la Veneția, într-un inel care conținea un secret. Philippe de Mantoue nu-și amintea să-l fi dezvăluit vreodată cuiva.

— Este mai mult ciudat, decât frumos, răspunse, cu scopul de a potoli admirația exagerată a vecinei sale. De altfel, nu are decât valoarea pe care i-o pot aprecia unii.

— În cazul acesta, oferiți-mi-l, suspină Nivelle, în felul josnic în care se milogesc curtezanele.

Prințul se încruntă.

— Regret nespus de mult că nu vă pot face pe plac, spuse, dar acest inel are un destin, care nu poate fi împlinit decât de mine.

— L-aș fi păstrat până la sfârșitul zilelor mele, șopti frumoasa, convinsă de inutilitatea oricărei noi insistențe. Dacă asta este situația, nu vă pot lipsi de el.

Deși își risipise averea, Gonzague nu-și pierduse gesturile de mare senior și nu trebuia să cauți mult pentru a-l descoperi, sub învelișul de negustor, pe prinț. Își scoase de pe deget un alt inel, mult mai frumos, pe care i-l întinse lacomei hetaire⁹², spunându-i:

— Luați-l mai curând pe acesta — pentru dumneavoastră valorează mai mult, iar pentru mine, mai puțin.

Chipul Nivellei străluci de bucurie.

Toate celelalte îi aruncară o privire de invidie și se ridicară, deoarece trebuiau să se întoarcă la Operă pentru reprezentația din acea seară.

Profesorii de scrimă le imitară mișcarea.

Gonzague, aruncând pe masă un pumn de galbeni, rosti scurt, spre a împiedica orice protest:

— Nici un cuvânt!... Niciodată nu am lăsat nici pe femei, nici pe soldați să plătească. Este foarte probabil că ne vom aminti multă vreme de această zi.

---

⁹² *Hetairă*: curtezană, în antichitatea greacă. (n.t.)

— Noi rămânem pe loc? îl întrebă intendentul, al cărui plan era de a-i urmări pe profesorii de scrimă.

— Rămâi, răspunse stăpânul.

Domnișoara Daubigny nu-i ceruse nimic lui Peyrolles și nici nu obținuse ceva de la el, nici măcar o promisiune. Nivelles nu era nici ea mai procopsită și pleca plină de regrete. Grupul se împrășteie ca un stol de vrăbii: profesorii într-o parte, iar domnișoarele de la Operă în cealaltă.

De îndată ce toți fură afară, Gonzague se întoarse către Liane de Longpré și fu uimit văzând-o foarte palidă. Ochiul lor se întâlneau și lăsară să le scape un fulger. Din partea prințului era neîncrederea, din cea a baroanei — o întrebare îngrijorată. Peyrolles îi privea pe amândoi și nu înțelegea nimic.

Cei doi se apropiară unul de altul și doamna de Longpré șopti, aplecându-se:

— Trebuie să vă vorbesc, singur.

Gonzague se prefăcu mirat și răspunse, cu glas scăzut:

— Oare nu faceți o confuzie, doamnă? Chipul dumneavoastră îmi este necunoscut.

Vedea bine că deghizarea lui nu-i mai slujea la nimic, dar voia ca baroana să fie cea care să i-o spună.

Ea se aplecă și mai mult și continuă:

— Philippe de Mantoue, vreau să te văd între patru ochi.

— Încă o dată, doamnă, vă înșelați — cine vă dovedește că sunt cel pe care credeți că-l recunoașteți?

— Iată-l, replică ea, arătând inelul negru de pe degetul lui Gonzague. Nu există două la fel, iar acesta conține un secret.

— A fost făcut pentru mine și niciodată n-am dezvăluit cuiva vreun secret.

— Te înșeli, Philippe!... Există ceasuri în care pasiunea te face să vorbești fără să vrei — unii le uită, alții și le amintesc!... Este o dovadă că tu nu m-ai iubit niciodată și că eu încă te mai iubesc!

Prințul tresări. Cu câteva clipe mai înainte, se gândise s-o cumpere pe femeia aceasta, care-i fusese amantă. Sperase chiar să poată face acest lucru prin intermediul lui Peyrolles, el însuși rămânând în culise și fără a scormoni cenușa. Își închipuise că acel sufletel ușuratic, acel cap pe care-l presupunea gol, ar putea fi fasonat pentru trădare fără a fi nevoie să facă o întoarcere în trecut, fără ca ea să vrea măcar

să-l revadă. Prima dată când el îi cumpărase trupul, ea acceptase fără a se uita la nimic, fără a discuta nimic... Oare situația va fi alta, acum când era vorba numai despre conștiința ei?

Văzându-i impasibilitatea, ea continuă șoptind foarte încet, dar cu o voce plină de energie:

— În montura acestui inel se află o picătură de otravă, otravă care, dacă ar fi pusă pe buzele unei femei, ar fi de ajuns pentru a o uide... Este adevărat?

Gonzague își aminti, în sfârșit, că singura ființă omenească în care se încrezuse spre a-i dezvălui secretul fusese Liane. Îi răspunse, rostind rar:

— Este adevărat!

Mica baroană îl învălui într-o privire plină de pasiune, murmurând:

— Sunt a ta! Niciodată n-am fost decât a ta!... Philippe, dacă mi-ai destina această otravă, chiar și atunci ți-aș spune: Te iubesc!

Prințul se înclină, socotind că încercarea durase destul. Avea nevoie de această femeie — ea se preda cu mâinile și cu picioarele legate; și, pe deasupra, cu inimă cu tot. De aceasta din urmă nu-i păsa. Nu-i trebuia decât un instrument pentru răzbunarea lui — îl posedă, chiar dacă mai târziu avea să-l sfarme.

Poate că mica baroană întrezărise viitorul, când se gândise că otrava ar putea fi pentru ea!

Foarte grav, prințul o întrebă:

— Ești gata să mă ajuți?

— Până la moarte!

— Atunci, vino! îi zise, ridicându-se.

Părăsiră cârciuma, cu Peyrolles în urma lor. Dar pe drum, lăsându-și inelele să cadă în fundul buzunarelor, Gonzague își jură să nu le mai poarte, de vreme ce unul singur fusese de ajuns pentru a fi recunoscut.

Trecuse o lună de la întâlnirea doamnei de Longpré cu domnul de Gonzague; răstimp în care evenimentele se precipitaseră. Folosindu-se de intimitatea sa cu domnișoara de Nevers și cu dona Cruz, Liane de Longpré aflase de intenția acestora de a vizita faimosul Târg Saint-Germain și i-o adusesse la cunoștință prințului.

Sperând că-l va putea atrage pe Lagardère — care nu se făcuse încă recunoscut — punând în pericol viața logodnicei sale, Philippe de Mantoue începuse lupta dând foc Târgului Saint-Germain, la ora când știa că cele două tinere se aflau în perimetrul acestora.

Dar catastrofa nu se sfârșise în avantajul său.

Jean-Marie Berrichon, tot căscând gura prin târg, descoperise ce se punea la cale și izbutise să-l anunțe pe Lagardère, la timp pentru a alerga să-și salveze logodnica.

De sub dărâmăturile târgului incendiat, printre nenumărate cadavre — martori muți ai acestui înspăimântător dezastru — Lagardère, profesorii săi de scrimă și cele două femei cărora, de atâta vreme, le închina eforturile sale, reușiseră să iasă teferi.

În zorii domniei lui Louis al XV-lea, Philippe d'Orléans, ducându-se la ceremonialul trezirii copilului care, ca urmare a majoratului, îi devenise stăpân, îl uimise pe tânărul suveran istorisindu-i extraordinara odisee a contelui de Lagardère.

Îi ceruse permisiunea de a lăsa justiția contelui să se exercite împotriva mizerabilului a cărui îndrăzneță dorință de răzbunare adusesse doliul în întreaga Franță.

Doamna de Longpré fusese găsită printre morți. Un pumnal îi străpunsese inima — trebuie să fi fost cel al ticălosului ei amant, care preferase să nu existe martori ai nelegiurii sale. Dar prințul italian trăia. Nu putuse părăsi Parisul și se refugiase pe strada Montmartre, în hotelul *Mantoue*, la un anume domn de Lamotte. Flor aflase acest lucru de la doamna Mélanie Liébault, soția magistratului din Chartres, pe care o întâmplare providențială o făcuse să tragă la acel hotel.

Cu încuviințarea regelui, Henri de Lagardère, profesorii săi de scrimă și câțiva arcași se duseseră să încercuiască clădirea ocupată de cei care, acum, erau niște criminali de drept comun. Dar când, după mai multe somații, deschiseseră ușile, în zadar scotociseră hotelul, din pivniță până în pod — nu mai era nici urmă de Gonzague sau de ai săi.

Desfrânații, factotum-ul și stăpânul lor se retrăseseră trecând printr-o deschizătură secretă, ce dădea în strada Mutins.

A doua zi, încă din zori, în toată zona străzii Montmartre, și în preajma hotelului *Mantoue*, domnea o mare agitație. Cumetrele și vânzătorii din prăvălii se întrebau din ușă în ușă, informându-se în șoaptă despre evenimentele din cursul nopții, și comentau faptele în mii de feluri. Centrul agitației îl constituia însăși fațada hotelului, unde curioșii se împingeau în rânduri atât de strânse, încât amenințau să blocheze drumul, făcând imposibilă circulația.

Smulgându-și puținele șuvițe de păr al căror posesor mai era și plângându-și nenorocul, domnul de Lamotte se strecură printre grupurile de oameni, hărțuit cu întrebări cărora nu reușea să le răspundă.

Deodată își încetă tânguiriile și rămase cu gura căscată și cu ochii holbați — îl recunoscuse pe Berrichon, pe care jupânul Cocardasse, șeful lui, îl trimisese după informații.

— Lasă flecăreala, îi șopti rapid Jean-Marie, trăgându-l cu forța către hotel și închizând în urma lor ușa, spre a se pune la adăpost de curiozitatea mulțimii.

— Îți este ușor să vorbești, protestă gazda, dar uite, casa mea este dezonorată, pierdută pentru multă vreme de acum înainte. Nimeni nu va vrea să vină să locuiască într-un hotel unde se înfăptuiesc crime.

— Vei fi despăgubit, prietene, afirmă interlocutorul său, atingându-și buzunarul, de unde se auzi un sunet metalic. Te rog, să vorbim puțin cu seriozitate.

— Ce dorește să știe Senioria Voastră? întrebă patronul hotelului, brusc împlânzit.

— Nu mare lucru... Mai întâi, eu nu sunt senior, ei mă numesc Berrichon și atât; asta e de ajuns... Să vedem restul... Ticăloșii care locuiau aseară la dumneata s-au mai întors, peste noapte?

— Nu, și tare mi-e teamă că nu-i voi mai vedea niciodată venind să plătească nota... Și totuși, domnule, afacerile merg atât de prost, și nu niște aventuri ca cea de aseară...

— Termină cu lamentările, poți? îl întrerupse Jean-Marie, strecurându-i în mână câteva monede de aur al căror contact avu drept efect brusca transformare a disperării omului în asigurări de devotament.

Apoi adăugă:

— Nu am venit numai pentru asta... Îmi vei făgădui că mă vei anunța imediat, la palatul Nevers, în cazul în care oamenii aceia ar reapărea pe aici... Dacă s-ar întâmpla să nu ții seama de această rugămintă, cu siguranță te-ar costa mult, domnule de Lamotte.

— Așa voi face, domnule Berrichon, așa voi face, sunt cu totul la ordinele dumitale.

— Ajunge... Să nu uiți asta și... la revedere.

După închiderea ușii, curioșii se împrăștiaseră sau se duseseră să sporovăiască ceva mai departe. Jean-Marie putu să iasă fără greutate din hotel și se alătură celor doi profesori de scrimă, care-l așteptau în piața Victories.

— Ticăloșii și-au luat tălpășița și nu s-au mai întors, le spuse. Va trebui să-i căutăm în altă parte.

Lagardère, căruia i se aduse această veste, nu se miră. De altfel, demersul lui Berrichon în strada Montmartre nu avea alt scop decât să-l despăgubească pe hotelier pentru pierderile suferite în cursul asediului din noaptea precedentă. Dar totuși trebuia să fie reluate noi cercetări, ceea ce va necesita timp, și zilele se vor scurge, lăsând să continue acea situație enervantă.

Henri, a cărui cutezanță se uzase în toate aceste hărțuieli, aproape că-și pierduse curajul. După nenumărate încercări, în care își riscase viața, problema tot nu era rezolvată și nici nu avea să fie atâta vreme cât nu dispărea însăși cauza răului.

În acea dimineață era cuprins de o adâncă tristețe. Văzându-l mergând așa, cu fruntea plecată, Aurore își aminti de zilele lugubre din Spania, când el fusese gata să moară; când, în fața preotului, îi spunea să o ia cu el în cealaltă lume, iar ea îi răspundea: "Prietene Henri, nu mi-e frică să mor și vreau să merg cu tine"⁹³.

---

⁹³ Referire la întâmplări descrise în romanul *Cocoșatul* de Paul Féval. (n.t.)

De atunci trecuseră ani. Ea crescuse, iubise; altarul îi aștepta pe amândoi, și aceeași barieră — adică același om — se ridica și acum în fața lor, fără ca ei s-o poată distruge.

Aurore, îndurerată că-l vedea pe logodnicul ei suferind, era gata să-i spună, la fel ca odinioară: "Prietene Henri, nu mi-e teamă să mor. Dacă nu ne putem uni, dacă fericirea pare să ne ocolească, să plecăm, mână în mână, din această lume."

Flor, mereu atentă, își dădu seama în ce abis de tristețe se scufundau inimile lor. Ea, cea dârza, cea a cărei dragoste era sporită de lunga așteptare — ea avea datoria de a reaprinde flacăra, de a le stimula curajul.

Pentru atingerea acestui scop, nimic nu era mai indicat — după părerea ei — decât un pios pelerinaj la capelă a mortuară a lui Philippe de Lorraine. Acolo, Lagardère va dobândi noi forțe pentru îndeplinirea jurământului său, Aurore va simți întărindu-i-se voința, iar doamna de Nevers va găsi răbdarea de care avea nevoie pentru a aștepta scadența. Toți se vor întoarce cu inima întărită, cu o mai mare încredere în justiția divină.

— Morții vorbesc atunci când vor, le spuse fosta gitană. Ducele Philippe a vorbit cândva, pentru a-l face pe Gonzague să se trădeze... Vă garantez că astăzi îi veți auzi vocea, spunându-vă să vă recăpătați curajul.

— Ai dreptate, copila mea, îi răspunse doamna de Nevers, strângând-o la piept. Cei ce aud glasul celor ce nu mai sunt, își întăresc sufletul; cei care-i ascultă, își asigură victoria... Copii, să mergem să ne rugăm la mormântul lui Philippe de Nevers!

O oră mai târziu, lângă biserica Saint-Magloire se oprea o trăsură, din care coborâra patru femei. Doamna de Nevers și fiica sa, dona Cruz și doamna Liébault, Lagardère, Chaverny și însoțitorii lor obișnuiți călăriseră lângă portiere, încadrând trăsura.

Revăzând locurile în care venise, înveșmântată în rochie de mireasă, să-și aștepte logodnicul ce se îndrepta spre supliciu, Aurore păli. Într-o clipă, fu copleșită de mii de amintiri, dulci și totodată cumplite. Se întrebă dacă tot ce se întâmplase nu fusese un coșmar; dacă, prosternându-se la picioarele aceluia altar, nu va auzi, ca odinioară, murmurul depărtat al gloatei care-l însoțea pe condamnatul la moarte. Nu-și mai aminti de ceea ce se întâmplase, de răpirea ei de către Gonzague, de chinurile fizice și morale îndurate în Spania și, mai târziu, la

Paris, după întoarcerea ei; uită bucuria pe care o trăise când fusese salvată și recucerită, când îi regăsise pe Henri și pe mama ei și, într-o clipă atroce, retrăi ora dureroasă pe care o petrecuse tot în biserica Saint-Magloire, unde nu mai venise de atunci și ale cărei lespezi avea să le calce din nou.

Henri o văzu clătinându-se, gata să se prăbușească pe trepte, și întinse brațul s-o sprijine. Abia la această atingere, simțind chipul iubitului foarte aproape de al său, fata îi putu citi în ochi și până în străfundul sufletului, își strânse forțele, privi crucea de piatră sculptată în portal: pe Hristos, care suferise mai mult decât ea. Își reveni și, încet, la brațul contelui, urcă treptele, cu fruntea aureolată acum de o rază de speranță.

Merse drept până la picioarele altarului, acolo unde îngenunchease cândva, unde lacrimile ce-i curseseră din ochi fuseseră sânge din sângele inimii sale.

Lângă ea, văduva lui Nevers își zdrobea genunchii pe piatra goală și-și aducea durerea că pe o ofrandă, pentru ca soțul ei să fie răzbunat și fiica ei să-și găsească fericirea. Flor se ruga pentru toți și pentru ea însăși, iar doamna Liébault implora cerul, încredințându-i doar lui Dumnezeu secretul inimii sale.

În spatele femeilor îngenuncheau, cu fruntea plecată, cei a căror misiune era de a le apăra.

Dacă Passepoil și Cocardasse uitaseră de mult orice rugăciune, nu înseamnă că, văzându-l pe Lagardère prosternându-se în fața lui Dumnezeu, nu erau conștienți de existența acestei divinități. Și, cu inimile lor simple, îi cereau, în felul lor, fericirea pentru cei cărora li se devotaseră cu trup și suflet.

Dar, dacă Dumnezeu își primea partea, diavolul o avea și el pe a sa.

O fundătură fără nume, în care avea ieșire fosta Casă de Distracții Gonzague⁹⁴ — pe vremea când prințul avea dreptul de a poseda o astfel de casă — legă una dintre intrările laterale ale bisericii cu strada Saint-Magloire.

Chiar și în plină zi se trecea rar pe acolo, și era foarte ușor să stai la pândă, la adăpostul zidului cimitirului, fără risc de a fi văzut.

---

⁹⁴ *Casa de Distracții Gonzague*: vezi romanul *Cocoșatul* de Paul Féval și romanul *Cavalcadele lui Lagardère* de Paul Féval-fiul. (n.t.)

În aceeași clipă în care doamna de Nevers, fiica sa și prietenii lor treceau pe sub portalul bisericii, porțița ce permitea accesul spre grădina Casei de Distracții Gonzague se roti ușor în balamale. Strecurându-se cu precauție, Philippe de Mantoue și factotum-ul său străbătură spațiul îngust ce-i despărțea de zid și meraseră în lungul acestuia, până la deschiderea tăiată, ceva mai departe, pentru a permite trecerea procesiunii moaștelor Sfântului Gervais.

În momentul acela, dacă niște ochi ar fi putut privi prin frunziș și peste zidul Casei de Distracții, ar fi putut vedea cinci bărbați, cu spada trasă din teacă, gata spre a-i veni în ajutor stăpânului lor, dacă ar fi nevoie.

Căci Gonzague era acum de o îndrăzneală de neînchipuit. Apropierea unui deznodământ devenit iminent îl îndemna să cuteze orice și să înfrunte primejdia. Nevoit să fugă de la Hotelul *Mantoue*, simțindu-se hăituit și de Lagardère, și de poliția domnului de Machault, care-i o întinsese și ea capcane cu greu evitate, era ca un animal încolțit, a cărui ultimă soluție este de a muri fără să se apere, sau de a lupta cu disperare, până la agonie.

Așa încât, acționând acum cu un fel de dispreț pentru cele mai elementare precauții — dar, în realitate, cu o foarte mare abilitate — se instalase din nou în acea casă care fusese a lui, ferm convins că va fi căutat oriunde în altă parte, înainte de a se bănuî că el se afla acolo.

Din acea casă auzise venind trăsura. Îi văzuse pe adversarii săi pătrunzând în biserică și se gândise că poate diavolul era acela care i-i trimitea astfel pe Lagardère și pe Aurore, pentru a-i uide în fața altarului.

Oare sfințenia locului îl putea opri? Sigur că nu! Nu mai avea de ce să dea înapoi în fața unui sacrilegiu. Cu toate acestea, nu îndrăznise să-și atace din față dușmanii, gândind că erau prea mulți și prea viteji. Tactica lui era să lovească pe la spate, în mod laș: să-asasineze, nu să lupte.

Dar prilejul îi permitea să se felicite pentru alegerea să și să studieze măsurile pe care, în viitor, va trebui să le ia pentru încercarea supremă.

— Nu m-aș mira — le spusese rânjind desfrânaților săi — dacă nunta ar avea loc peste câteva zile și dacă acum n-ar fi o

repetiție a viitoarei ceremonii. Pe cinstea mea! La nunta lui Lagardère vor fi de față niște martori pe care nu el îi va fi ales!

Gândul că va avea de organizat o capcană decisivă, pentru o zi apropiată, îl îndemna, aşadar, să nu încerce nimic pe moment. Îndrăzneala sa avea totuşi atâta nevoie să se manifeste printr-o acţiune oarecare, în stare să-i domolească starea nervoasă, încât nu rezistase tentaţiei de a-şi semnala prezenţa, măcar printr-o ameninţare.

Luase o bucată de hârtie, mângălise în grabă câteva cuvinte şi, fără a ţine seama de primejdie, se strecurase, aşa cum am văzut, prin fundătura îngustă ce ducea la biserică.

Nu voia să se întrebe cât timp i-ar trebui pentru a-şi îndeplini planul şi nu-i trecuse prin gând că Lagardère s-ar putea ivi brusc, descoperindu-l.

Deşi împotriva voinţei sale, Peyrolles îl urmă. Era livid şi n-ar fi tremurat mai tare dacă ar fi văzut înălţându-i-se în faţă eşafodul şi securea ridicată, aşteptând, pentru a recădea, ca el să-şi pună capul pe butuc. La fiecare pas se oprea încordându-şi auzul, şi cel mai mic zgomot ce venea dinspre biserică îl făcea să simtă un fior până în măduva spinării. Dimpotrivă, Gonzague mergea atât de repede, încât factotum-ului îi era greu să-l urmeze. O clipă se gândi să-l lase să înainteze singur.

Dar acest laş între laşi avea un fel de punct de onoare: nu voia să-şi părăsească stăpânul. De fapt, motivul acestui ataşament le-ar fi putut părea ciudat multora, şi însuşi Gonzague nu ar fi bănuît niciodată că dacă intendentul său îi însoţea cu atâta energie paşii, făcea acest lucru pentru că avea de gând să profite de pe urma morţii lui, jefuind pe cont propriu palatul Gonzague, după ce spada lui Lagardère va fi făcut dreptate.

Căci trebuie să spunem că factotum-ul nu se îndoia de fel de victoria finală a contelui, dar spera că atunci când va veni momentul, el însuşi să poată s-o şteargă. Philippe de Mantoue escaladă zidul cimitirului, se strecură în lungul tufişurilor şi străbătu spaţiile descoperite cu o asemenea dibăcie, încât, de data asta, Peyrolles nu îndrăzni să-l urmeze, ci se ghemui între zid şi o tufă de arbuşti.

Din observatorul lor, desfrânaţii urmăreau cu nelinişte mişcările prinţului, gata la orice, căci — cu siguranţă — nebunia pe care o făcea avea să stârnească o tragedie sângeroasă.

Când Gonzague ocoli biserica și nu-l mai văzură, se înfiorară.

Minutele în decursul cărora dispăru din ochii lor li se părură lungi cât niște secole. Fură și mai lungi pentru intendent, căruia îi clănțăneau dinții.

Philippe de Mantoue trecu din nou prin fața acestuia fără a-l vedea, atât de mic se făcuse spre a se ascunde. De altminteri, stăpânul său nici nu se mai gândea la el și, ft când ajunse din nou la poarta casei, fu cât pe-acți să i-o închidă în nas. Peyrolles reuși să se strecoare, mai avu putere cât să tragă zăvorul în urma lui, și se așeză pe jos, palid ca un mort.

Gonzague se postă apoi la pândă în spatele ramurilor din grădina sa, își vârî sabia la loc în teacă și așteptă. El nu tremura, iar buzele îi erau strâmbate într-un rictus de ironie, nu de teamă.

Aurore apăru din nou în prag, alături de mama sa. Rugăciunile păreau să le fi recomfortat pe amândouă. Coborâră încet treptele, urmate de toți ceilalți. Philippe de Mantoue îi văzu trecând prin fața lui, tăcuți și reculeși, spre a se îndrepta cu pași lenți către mormântul lui Philippe de Nevers, victima lui.

Puțin lipsi ca un râs sardonice să nu-i scape de pe buze, dar se reținu și, cu o mișcare involuntară, își duse mâna la mânerul spadei. Când își vedea adversarul, instinctul îl îndemna să se apere.

Dar și de data aceasta nu îndrăzni, sau nu voi. Mâna îi recăzu pe lângă trup. Chiar și chipul îi redeveni impasibil, de îndată ce ultimul dintre adversarii săi dispăru în spatele bisericii, așa cum făcuse și el mai înainte. Dar pentru cineva care s-ar fi priceput să-i citească pe față, era vizibil că, înlăuntrul lui, savura o bucurie cumplită.

Lagardère îi oferise brațul mamei Aurorei, prevăzând șocul pe care-l va resimți în fața mormântului soțului ei.

Efigia lui Philippe de Lorraine-Elbeuf, duce de Nevers, în cuirasă și cu mâinile împreunate, și având un leu culcat la picioare, își dormea somnul etern, de piatră, așteptând ca cineva să vină să-i spună: "Moartea ți-a fost răzbunată!". Văzând-o, cei care-l cunoscuseră în viață își plecară capul.

Văduva lui îngenunche pe pământ, sărută treptele de marmură, iar Aurore se prosternă alături de ea.

Lagardère cercetă cu privirea chipul statuii, pentru a regăsi trăsăturile prietenului său. Deodată, își încleșta mâna pe brațul lui Chaverny.

— Ce înseamnă asta?... Întrebă cu glas înăbușit.

Marchizul își ridică ochii și păli.

Navailles și toți ceilalți le urmăriră privirile. Mânia le împurpură fețele.

În interstițiile din viziera căștii era înfipt un pumnal, iar lama traversa o bucată de hârtie pe care o mână infamă scrisese câteva cuvinte!... Fără îndoială, niște insulte aduse mortului!... Insulte aduse văduvei, fiicei, tuturor aceloră căroră le era dragă memoria lui Philippe de Nevers!

Și cerul nu se prăbușise! Dumnezeu nu-l trăsнисe pe loc pe mizerabilul a cărui mână scelerată venise acolo să înfigă acel pumnal și să violeze sfințenia mormintelor!

Un strigăt de mânie era gata să izbucnească de pe buzele tuturor celor care văzuseră. Printr-un gest, Henri le porunci să tacă. Nu voia ca soția copleșită de durere și fiica pioasă să afle profanarea ce le-ar fi făcut inimile să sângereze. Cu o mișcare rapidă luă, peste capetele lor, pumnalul și, odată cu el, și hârtia.

Mesajul era un fel de provocare. Obosit de lungimea luptei și vrând s-o încheie o dată, Gonzague îi fixa întâlnire pentru a doua zi, în cimitirul Saint-Magloire.

Contele era pe punctul de a mototoli și a rupe în bucăți hârtia, când, deodată, își înălță mândru fruntea, părând să ia cerul martor că acceptă sfidarea.

Chaverny îl văzu făcându-și o mică tăietură la braț cu lama pumnalului lui Gonzague și scriind, cu sângele său, deasupra amenințărilor acestuia: "Voi fi acolo!" După care înfipse pumnalul, cu hârtie cu tot, în trunchiul unui arbore din apropiere.

Capitolul IV - Veghe înainte de luptă și dimineață de sărbătoare

---

În aceeași zi, Louis al XV-lea trimisese guvernatorului Bastiliei ordinul de a elibera un număr de prizonieri ale căror greșeli fuseseră mici. Printre cei închiși se afla și grasul Oriol, singurul din banda lui Gonzague care nu reușise să scape de urmărirea poliției, după incendierea Târgului Saint-Germain.

Fie dintr-o neatenție, fie datorită lipsei de valoare și nulității lui Oriol, acesta fusese trecut pe listă în care erau înscrise numele celor ce urmau să fie eliberați și pe care ducele d'Orléans o înmânase lui Louis.

Când se văzu ieșit din cumplita fortăreață, unde crezuse că-și va sfârși zilele, ex-comerciantul fu copleșit de o bucurie nebună. După bezna celulei sale, era fericit să revadă soarele, pe toți burghezii pașnici ce-și vedeau de treburile lor și întreaga vânzoleala a marelui oraș.

Apoi, acest sentiment fu înlocuit de un altul, foarte asemănător cu orgoliul.

De când ducele de Richelieu fusese închis în Bastilia, pentru tânăra nobilime gălăgioasă era aproape de bon-ton să petreacă acolo câteva săptămâni și, ca un adevărat gentilom ce se dorea a fi, Oriol își făcea o glorie din întemnițarea sa în acel castel în care, totuși, îi blestemase din toată inima pe regent, pe Gonzague, pe Peyrolles, pe Lagardère și cam pe toată lumea.

Numai Nivelles găsisese iertare în ochii lui și, regăsindu-se liber, la ea se gândi mai întâi.

Puțin îi păsa de ce se întâmplase cu fostul său protector și nu avea nici cea mai mică poftă să se ducă să-l caute, pentru a recădea sub dominația lui despotică. Într-adevăr, grațierea de care beneficia aducea cu sine și încetarea exilului său și era mult prea fericit că se eliberase de toate lanțurile, pentru a-și lega acum mâinile cu altele, noi — exceptând pe cele ale dragostei.

Toate s-ar fi desfășurat, așadar, după placul lui, dacă — ducându-se chiar în acea seară la Operă, spre a revedea obiectul cultului său — nu s-ar fi întâlnit pe drum cu însuși domnul de Peyrolles.

Fu o întâlnire foarte neplăcută.

Este drept că Oriol încercă să-l evite, și poate că ar fi reușit, chiar în ciuda lipsei sale de suplețe, dacă intendentul n-ar fi fost însoțit de baronul de Batz care, recunoscându-și imediat

tovarășul de pelerinaj, veni să-i trântescă pe umeri mâinile lui mari, strigând:

— Ei tragia dragului!... Ticalozul n-a zăbit la Bazdilia... Dezigur ai brațul odihnit, amige, ji la noi nu-i libza de treabă... Haite, fino!

— O spadă în plus nu este de disprețuit, adăugă Peyrolles, al cărui chip de pasăre de pradă încercă să zâmbească. Fii bine venit, dragă domnule Oriol, prințul va fi încântat să te revadă... ca și mine, de altfel...

Sentimentul nu era, însă, reciproc.

Oriol, luându-și inima în dinți, se grăbi să protesteze, invocând mii de scuze, unele mai aiurite decât altele, spre a scăpa din încurcătură.

— Oricum, își încheie el pledoaria, îmi veți lăsa posibilitatea de a mă bucura, cel puțin patruzeci și opt de ore, de întreaga mea libertate — și așa va fi, chiar dacă și-ar vârî dracul coada.

Niciodată până acum, în toată viața lui, nu dăduse grăsanul dovadă de o asemenea hotărâre de a fi independent.

Dar, vai! Binecunoscuta lui lașitate avea să-l facă în curând să renunțe la acea frumoasă izbucnire de mândrie.

— Peste patruzeci și opt de ore, îi spuse domnul de Peyrolles, nu vom mai avea nevoie de dumneata... Spui că vrei să te bucuri de libertate?... Fie, dar lasă-mă să-ți repet, textual, cuvintele domnului prinț: "Cine nu este cu mine este împotriva mea".

Aceste cuvinte fură rostite pe un ton amenințător, al cărui unic scop era de a-l înspăimânta pe Oriol. În fond, intendentului puțin îi păsa de el, dar nu voia să-l vadă trecând în tabăra cealaltă.

Baronul de Batz își pierdea răbdarea, neînțelegând nimic din aceste subtilități. Dacă, pentru binele grupului, Oriol trebuia să se întoarcă la tovarășii săi, la ce bun să pierzi timpul cu discursuri? El avea un mod brutal de a rezolva dificultățile. Așa că, deoarece, după părerea lui, discuția dura prea mult, recurse la respectivul principiu: luându-l de braț pe grasul comerciant, îl trase după el, poruncind:

— Fără atita forba, ji merji trept...

Grăsanul îl urmă, nu fără a fi frământat de gânduri amare — chiar că nu merita să iasă dimineața din Bastilia, unde cel

puțin nu trebuia să te temi de lovituri de spadă, dacă redevenea prizonierul lui Gonzague.

Toate acestea se întâmplau la două ore după incidentul din cimitirul Saint-Magloire. Vedem, deci, că imediat ce trecuse primejdia, Peyrolles nu întârziase să-și vină în fire, redevenind el însuși, adică viclean și rău.

Poate că cititorii vor fi interesați să afle de unde venea la acea oră, însoțit de german, care nu fusese niciodată favoritul său și pe care-l alesese, fără îndoială, pentru forța lui și, eventual, și pentru că avea mintea înecată. Factotum-ul nu lăsa nimic pe seama întâmplării și, cu siguranță, și-l alăturase pe teuton, așa cum iei un animal de povară pentru o muncă grea.

Când Gonzague fugise în Spania, după dezvăluirile făcute de Lagardère în plin tribunal de familie, și după dubla răpire din cimitirul Saint-Magloire, el luase asupra lui o sumă de bani considerabilă. Dar totul are un sfârșit: tot alimentându-i pe desfrânați și plătindu-i pe bandiți, aurul se topise. Acum era secătuit, și dacă — așa cum spera — nu va fi ucis în ziua următoare, în ultimul duel în care avea să-l înfrunte pe Lagardère, va fi nevoit să ajungă cât mai grabnic la frontieră și să părăsească Franța pentru totdeauna. Însă nici nu concepea să plece cu mâinile goale și să riște, din lipsă de bani, să-și compromită fuga.

Pentru a căpăta resurse noi, nu se punea problema să se împrumute. Știa unde să găsească niște bogății care-i aparținuseră — care, după aprecierea lui, încă îi mai aparțineau. Dar dificultatea consta în faptul că nu se putea duce să le ia.

Într-adevăr, începând chiar din seara în care el plecase luând-o cu sine pe Aurore, prințesa se retrăsese la palatul Nevers și, printr-un ordin al regentului, Casa de Aur⁹⁵ de pe strada Quincampoix fusese pusă sub sechestru. De atunci fusese încontinuu păzită de santinele a căror misiune era de a împiedica pe oricine să se apropie. Toți cei care se ruinaseră în acea clădire, îi arătau pumnul când treceau prin fața ei.

Gonzague, mai mult decât oricare altul, n-avea nici o șansă să poată pătrunde acolo pentru a lua ceea ce-i trebuia. Cu toate acestea, nevoia era atât de imperioasă, încât, chiar în acea

---

⁹⁵ *Casa de Aur*: vezi romanele *Cocoșatul* de Paul Féval și *Cavalcadele lui Lagardère* de Paul Féval-fiul. (n.t.)

dimineată, ticluisă cu Peyrolles planul îndrăzneț de a dejuca vigilența paznicilor și de a se duce să-și refacă proviziile în propriul său palat.

Dacă, pe vremuri, le distribuise desfrânațiilor săi acțiuni puțin costisitoare, prințul știuse să păstreze pentru el rezerve de aur, în casete. Credea că este singurul care posedă secretul acelor rezerve, dar îl cunoștea și Peyrolles, și ar fi fost mai ușor să treci peste pântecelul paznicilor, decât să iei fie și un singur ban de aur, fără știrea factotum-ului.

Căci, deși intendentul lui Gonzague recunoștea în acesta un stăpân necontestat, sub a cărui voință se pleca fără a se plânger vreodată, un alt stăpân, mai puternic, mai pretențios, mai tiranic îl făcea să se plece și mai adânc. Acest stăpân era aurul!

Philippe de Mantoue putea, desigur, să fie victorios și să-l ucidă pe Lagardère. Avea dreptate să vrea să ia cu el, într-o țară străină, cât mai mult cu putință din bogățiile acumulate. Dar se putea și să fie învins, ceea ce, cu un asemenea adversar, era de temut în bună măsură.

De temut, nu... căci Gonzague odată mort, el, Peyrolles, ar pune mâna pe acele bogății, pe care nimeni nu se gândise până acum să le ia și să le ducă undeva în siguranță. Le-ar lua și ar fugi departe, să se bucure de ele.

În timpul conversației pe care o avuseseră amândoi pe această temă, își lăsase stăpânul să vorbească, notându-și în minte toate indiscrețiile utile propriului său plan. Și când prințul îi ceruse părerea cu privire la acea tentativă, se grăbise s-o aprobe, promițându-și, în sinea lui, să-i împiedice succesul.

Aleseseră ora: chiar în acea seară, puțin după miezul nopții. Și, în timp ce Philippe de Mantoue, convins că măsurile pe care le luase erau bune, se felicita deja pentru un succes mai mult decât sigur, omul lui de încredere i se punea de-a curmezișul și socotea că aurul pe care-l vor lua va fi al său.

Factotum-ul nu trebui decât să scrie o scrisoare destinată ofițerului însărcinat cu supravegherea palatului Gonzague și, sub un pretext pe care-l găsi cu ușurință, ieși împreună cu de Batz, îndreptându-se către Quincampoix.

La douăzeci de pași de santinelă, îl puse pe baron să stea la pândă la colțul unei străzi și continuă să înainteze singur. Apoi, ajungând în dreptul soldatului, lăsă, ca din greșală, să-i cadă

din buzunar scrisoarea și-și văzu mai departe de drum, pentru a se întoarce, printr-un ocol, la de Batz.

Avusese totuși timp să constate că omul de pază, după ce se aplecase să ridice hârtia, o răsucea pe toate părțile, pentru ca, în cele din urmă, să i-o dea șefului său. Renghiul reușise.

În scrisoare se spunea că, la miezul nopții, un grup de bărbați avea să încerce să pătrundă în palat spre a lua lucrările valoroase și toți banii din casete. Ca urmare, în mai puțin de o oră, garda fusese dublată, iar soldații erau postați în curte și în apartamente.

Potrivit programului stabilit, profitând de întuneric, Gonzague se strecură, însoțit de desfrânații săi, până în apropierea somptuoasei locuințe unde domnise, cândva, că stăpân, și care acum îi era închisă, poate pentru totdeauna. Când zări toată acea desfășurare de forțe care-i barau trecerea, făcând inutilă și periculoasă orice tentativă, cu greu își înăbuși o exclamație de furie și-și mușcă buzele până la sânge.

Peyrolles păru să fie mai mirat și mai necăjit decât stăpânul său — cel puțin, la suprafață, căci în sinea lui simțea o bucurie diabolică la gândul că se pricepuse să împiedice luarea bogățiilor acumulate.

Edificiul înălțat de Gonzague se dezagrega, așadar, prăbușindu-se piatră cu piatră. Pentru a fura averea lui Nevers, pentru a sfârși prin a și-o pierde pe a sa, începuse cu un asasinat; apoi recursese la răpire, la minciună; săvârșise toate infamiile, comisese toate lașitățile; călcând în picioare legile sfinte ale prieteniei, și-l făcuse dușman pe regentul Franței; chinuise femei; mai mult de cincizeci de bărbați se ucisese între ei pentru el, și sute de victime inocente pieriseră, datorită lui, în cea mai înspăimântătoare catastrofă. Viața sa nu fusese altceva decât o întrețesere de crime, al cărei rezultat era nul, și numai orgoliul lui nemăsurat îl putea împinge să vrea să-și atingă totuși scopul, împotriva tuturor și în ciuda oricăror piedici.

Aproape că regretă că-i fixase lui Lagardère acea întâlnire peste două zile, căci contele va fi prezent, așa cum spusese, iar el, Gonzague, nu va avea timp să-și pregătească fuga și nici mijloacele de a și-o asigura în mod cert.

După ce se întorsese în fosta lui casă de desfrâu, devenită acum refugiu, fusese, un timp, foarte prost dispus. Factotum-ul său nici nu îndrăznea să-i adreseze cuvântul. Dar cum putea să

se recunoască înfrânt, când ziua ce urma să răsară va fi cea a luptei supreme, când mulți dintre cei din jurul său, aproape toți, poate chiar și el însuși, nu mai erau siguri că-i vor vedea vreodată sfârșitul?

Deodată, își îndreptă trupul, mai obraznic decât oricând, sfidând oamenii, destinul, cerul.

— La ce bun să privești spre trecut? exclamă cu mânie. Să ne uităm puțin către viitor — abia dacă avem timp suficient pentru a gândi la el. Chiar astăzi, domnilor, urmează să se officieze căsătoria lui Lagardère... Este ora unu de dimineață, și ziua va fi lungă...

Desfrânații stăteau în jurul lui fără a rosti o vorbă. Socotind după gravitatea tonului, ghiceau importanța celor ce le vor fi spuse în continuare.

— Regentul va fi de față la nuntă, poate și regele. De aici, vom auzi imnurile festive; o vom vedea pe tânăra logodnică urcând treptele bisericii, urmată de cea a lui Chaverny; o vom vedea pe prințesă, soția mea — căci este soția mea, orice ar face — la brațul lui Lagardère, dușmanul meu de moarte... Dar nu vom vedea nimic altceva, domnilor; noi nu suntem invitați la nuntă și cele ce se vor petrece în fața altarului nu ne sunt destinate nouă... Dacă am vrea să pătrundem acolo, cu siguranță vom fi întâmpinați de paznici, destul de lipsiți de respect față de persoanele noastre pentru a ne împiedica, așa cum s-a întâmplat la palatul Gonzague...

Tăcu o clipă, ațintindu-și privirea asupra foștilor săi gentilomi, pe care și-i făcuse sclavi...

— Faptul de a nu ne fi invitat la această sărbătoare constituie o neglijență de neiertat, pe care domnul de Lagardère, acest individ atât de curtenitor, va fi primul care s-o regrete... Cu toate acestea, vom merge și noi...

— Și paznicii? întrebă Montaubert.

— Ja, interveni baronul, baznigii? Trace!

— Acei oameni cumsecade nu vor ajunge decât după noi... Tufșurile sunt făcute pentru a te ascunde în spatele lor, întrebați-l pe Peyrolles!... Așa că nu veți fi obligați să vă fie frică... Vă veți afla acolo, domnilor, la pândă în desiş, la adăpostul mormintelor, așteptându-l pe conte... Nu vă temeți, va veni. Când? La ce oră?... Nu știu nimic cu precizie... Fără

îndoială, astă seară, la ieșirea din biserică, va fi întuneric... Ați înțeles, gentilomii mei?

Tăcerea lor fu un răspuns. Știau de multă vreme ce înseamnă o expediție nocturnă cu Gonzague și-și dădeau perfect de bine seama de importanța capitală a celei de acum.

— Faceți mutre, domnilor, continuă prințul. Cu atât mai rău pentru voi!... Așa cum v-am mai spus, am un registru, a cărui primă pagină este pentru mine, următoarele pentru voi: fiecare o are pe a lui... În partea de sus este înscris ceea ce v-am dat. Dedesubt, ceea ce am primit de la voi... Socoteala este departe de a se potrivi, domnilor prieteni, și dacă-mi vine poftă să fac lichidarea în seara aceasta, mi-ar plăcea să vă văd gata să plătiți.

La aceste cuvinte insolente și batjocoritoare, desfrânații înclinară capul. Cunoșteau răbojul lui Gonzague și numai spada lor, pusă în slujba lui, pentru orice treburi, era în stare să le achite datoria.

— Niciodată nu ne-am târguit, șopti Nocé, și învoiala noastră rămâne valabilă, ca până acum... Dar ce-i cu pagină lui Chaverny și a lui Navailles?...

— Sunt în suspensie, replică tăios Gonzague, le vom lichida ca și pe celelalte.

— Pe-ale noastre le-am semnat, mai spuse Nocé. Dacă Alteța Voastră are nevoie de o nouă semnătură...

— La ce bun? râse zeflemitor Gonzague. Ce s-ar întâmpla cu voi mâine, domnii mei, dacă acum v-aș spune: "Socotelile vă sunt încheiate, registrul meu este închis, nu mai am nevoie de serviciile voastre?"... Vă pândește spânzurătoarea. Oriol a gustat puțin Bastilia, și eu sunt singurul care vă pot scăpa de pedeapsă, care sunt în stare să vă refac averile, ca și pe a mea... Gândiți-vă la asta acum, pe loc.

— Când veți dori, monseniore, replică Montaubert.

Desfrânații erau puși din nou cu botul pe labe, căci stăpânul lor rostise numai adevărul: fără el, ei nu erau decât niște victime bune pentru răzbunarea justiției. Poate că, la rândul său, Philippe de Mantoue, fără numărul lor, ar fi însemnat și el mult mai puțin, dar nu era un lucru pe care să i-l spună.

Își roti privirea asupra tuturor și-și reluă firul vorbei:

— Ceasul unei odihne binemeritate se apropie... Dacă vreți să trăiți și să vă bucurați de victorie, să nu dați dovadă de

slăbiciune... Duceți-vă să vă ascuțiți spadele și coborâți în cimitir la primul dangăt de clopot... Nu vă îngrijorați dacă nu voi fi chiar de la început împreună cu voi, căci vă spun și eu, ca Lagardère: "Voi fi acolo!"

Pe vremuri, în serile de petreceri la casa de distracții "Folie Gonzague", nimănui nu-i era somn. Nici în acea noapte nu se gândeau să doarmă și, când se iviră zorile, luminând niște chipuri livide, încă se mai puneau la punct unele detalii grave.

* * *

În acea zi, la ceremonialul sculării de dimineață a Alteței Sale Regale, jupânul Le Bréhant era inflexibil și nu admitea pe nimeni. În zadar se lungeau, în fața ușii închise, multe fețe de curteni — Lagardère și Chaverny erau singurii așteptați, urmând a fi primiți fără martori.

Se întâmpla destul de rar să fie văzut atât de gol spațiul l dintre perete și pat din iatacul lui Philippe d'Orléans — singurul care rezistase scrupulelor doamnei de Maintenon⁹⁶. Până la începutul acestui secol — al XVIII-lea —, toate marile doamne, prinții și chiar și oamenii de litere primeau în fiecare dimineață, în alcovul lor, mai multe persoane al căror număr ajungea, uneori, la cincizeci. Acestea aduceau veștile din oraș și din provincie, bârfele, vorbele de spirit și calomniile; poeții își citeau acolo versurile, îndrăgostiții suspinau; era prilej de a număra ridurile gazdei, și nu puține erau reputațiile care erau făcute bucățele în astfel de ocazii.

*Doamna de Sévigné*⁹⁷ spunea, referindu-se la bătrânul Maimbourg⁹⁸: "Miroase a autor care a adunat lucruri picante din iatacuri dubioase".

---

⁹⁶ *Doamna de Maintenon*: vezi romanul *Tinerețea lui Lagardère* de Paul Féval-fiul. (n.t.)

⁹⁷ *Doamna de Sévigné*: vezi romanul *Tinerețea lui Lagardère* de Paul Féval-fiul. (n.t.)

⁹⁸ *Maimbourg* (Părintele Louis) (1620-1686): savant iezuit și istoric francez. A scris: *Istoria Cruciadelor*, *Istoria Marii Schisme din Occident*, *Istoria Lutheranismului și Istoria Calvinismului*. (n.t.)

Doamna de Rambouillet⁹⁹ — avea, probabil, vreun defect de ascuns — fusese prima care considerase că aceste ședințe, în alcovul unei femei, nu prea erau de bun gust. Virtutea mincinoasă a doamnei de Maintenon le-a dat lovitura de grație. În iatacurile bărbaților se vorbea mai rău despre că decât oriunde în altă parte. A reușit să le vină de hac făcându-le să dispară și, în timpul regenței lui Philippe d'Orléans, nu mai rămăsese decât unul care să aibă amenajat acel spațiu în fața patului: cel al regentului însuși.

Acest spațiu era renumit, pe bună dreptate, atât pentru cele ce se spuneau acolo, cât și datorită felului în care era mobilat.

Un paravan imens, amplasat între ușă și cămin, alcătuia un fel de cameră mai mică în interiorul celei mari. Coloanele aurite ale alcovului susțineau un soi de baldachin împodobit cu alegorii, pictate de Lancret¹⁰⁰ și de Watteau¹⁰¹ și reprezentând Amorul, Somnul și Visul.

De jur-împrejur, seniorii luau loc în fotolii, într-o poziție adesea familiară, interzisă în oricare alt loc în fața Alteței Sale, în timp ce magistraților, oamenilor de litere și ecleziaștilor le erau rezervate scaune și taburete joase și largi, dispuse în fața alcovului și a colonadelor.

Lagardère și Chaverny au fost introduși printr-o ușiță secretă și prințul le întinse amândurora mâna:

— Vestea bună, domnilor, le spuse. Majestatea Sa și cu mine am hotărât aseară să vă căsătorim chiar astăzi.

Apoi, după ce se bucurase o clipă de uimirea ce li se zugrăvisse pe chip, continuă:

— Nu înțelegeți motivele acestei decizii. Vi le voi explica. În după-amiaza aceasta, urmează să aibă loc la Tuileries adunarea prezidată de rege, în vederea recunoașterii majoratului Majestății Sale... Dumneavoastră nu veți asista, deoarece veți avea altceva mai bun de făcut, dar întreaga elită a regatului

---

⁹⁹ *Doamna de Rambouillet*: vezi romanul *Tinerețea lui Lagardère* de Paul Féval-fiul. (n.t.)

¹⁰⁰ *Lancret* (Nicolas) (1690–1743): pictor francez. (n.t.)

¹⁰¹ *Watteau* (Antoine) (1684–1721): pictor francez specializat în scene de petreceri galante. (n.t.)

trebuie să fie de față. Începeți să înțelegeți, domnule de Lagardère?

— Posibil, monseniore, răspunse Henri. Dar mi-e foarte teamă să nu mă înșel...

— Dar ați greși, căci la plecarea de la palatul Tuileries, Majestatea Sa Louis al XV-lea și toți cei care îi vor însoți se vor duce să asiste la căsătoria contelui de Lagardère și la cea a marchizului de Chaverny. Fiți gata la orele șase, domnilor — vom veni să vă găsim la Saint-Magloire.

Nu se obișnuia ca oficierea căsătoriilor să se facă la acea oră; dar dacă regele voia astfel, cei doi principali interesați nici nu se gândeau să-i discute motivele.

— À propos, marchize, exclamă ducele d'Orléans râzând, știi că ai scăpat ca prin urechile acului?... Te las să ghicești, dintr-o sută de încercări, cine solicitase regelui favoarea de a-ți binecuvânta căsătoria?... De fapt i-a fost deja acordată, și probabil că n-aș mai fi putut face nimic...

Tonul glumeț al lui Philippe fu imediat un indiciu pentru Chaverny:

— Orice preot este bun, răspunse, căci toți sunt reprezentanții lui Dumnezeu. Nu cunosc decât unul singur, care nu e demn să-l reprezinte nici măcar pe diavol, căci însuși acela nu l-ar vrea: cardinalul Dubois...

— Despre el vorbesc, marchize.

— Vă foarte mulțumesc, monseniore!...Alteța Voastră n-ar putea oare să-l trimită să petreacă două sau trei zile în Bastilia?

...

— Drace!... Nu te mulțumești cu jumătăți de măsură... Dar, liniștește-te, marchize, Dubois este bolnav, așa că nu e deloc în stare să joace acest rol.

— Atunci, nu-mi rămâne decât să-i binecuvântez boala, monseniore.

— Domnilor, încheie Philippe d'Orléans discuția, asta este tot ce aveam a vă spune, în așteptarea serii.

Încă de la ora prânzului, împrejurimile palatului Tuileries erau interzise tuturor, cu excepția caleștilor aurite, a lecticelor și a altor vehicule de acest fel.

Bunii locuitori ai Parisului nici nu se gândeau să se plângă de ocolurile pe care erau obligați să le facă datorită străzilor barate de cordoane de ostași. Erau încântați că li se schimba stăpânul și că vor avea un rege nou-nouț, grațios, binevoitor și puțin timid, după cum se spunea.

Capricioși și întotdeauna gata să se distreze pe bani puțini, când așa ceva era posibil, evenimentul de acum constituia un prilej unic de a asista la o paradă a nobilimii. Cei mai mari seniori ai Curții, în costume de gală; cardinalii înveșmântați în purpură; episcopii și arhiepiscopii în robe de culoare violet — nefiind, prin aceasta, mai modești; mareșalii și comandanții de regimente; miniștri, păstrătorii sigiliilor, prinții de sânge regesc; personalități din cadrul Universității¹⁰², pairi ai Franței; membrii Parlamentului, consilierii de stat, cavaleri ai diverselor ordine, mușchetarii regelui — cu toții de-a valma, grăbindu-se, strecurându-se, schimbând saluturi protectoare, semețe sau slugarnice, în funcție de rang și de avere, și repezindu-se să intre prin ușile prea înguste ale palatului Tuileries.

Regele Louis al XV-lea prezida adunarea nobililor, și faptul că devenise major de câteva zile avea să fie proclamat, *urbi et orbi*¹⁰³, în fața elitei nobilimii franceze, iar puterile de guvernare aveau să fie constituite în prezența ambasadurilor permanente ai altor națiuni.

---

¹⁰² *Universitatea*: În 1179 consiliul ecleziastic a decis ca pe lângă fiecare catedrală să existe câte un profesor însărcinat cu instruirea clericilor. Din școala episcopală din Paris a luat apoi naștere cea mai veche universitate din Franța, care în 1200 a căpătat privilegiile unei corporații ecleziastice, printre care dreptul exclusiv de a acorda diplome de bacalaureat, licență și doctorat studenților repartizați în patru facultăți: arte, drept comun, medicină, teologie. Desființată în 1790, a fost reînființată de Napoleon Bonaparte, care a pus-o sub controlul statului. (n.t.)

¹⁰³ *Urbi et orbi* (lb. latină) = *în fața orașului* (Roma și a universului): cuvinte ce fac parte din binecuvântarea papală, pentru a arăta că aceasta se revarsă asupra întregului univers. Prin extindere: a face cunoscut *în fața întregii lumi*. (n.t.)

Majestatea Sa ședea pe un ton înalt, deasupra căruia se afla un baldachin de catifea albastră împodobit cu flori de crin. La dreapta să îi avea pe Alteța Sa Regală Regentul, pe ducele de Bourbon, pe ducele de Maine, pe contele de Toulouse și, într-un cuvânt, pe toți principii de sânge, în ordinea lor de întâietate; la stânga sa, se aflau marele cancelar, miniștrii, Eminența Sa cardinalul Fleury — Dubois era absent —, marii demnitari ai regatului. Oriunde în altă parte, pe trepte mai mult sau mai puțin înalte, fiecare ocupa locul potrivit funcției și rangului său.

Ceremonialul nu semăna întru nimic cu judecățile ținute de Louis cel Sfânt¹⁰⁴ sub stejarul de la Vincennes, și poate c-ar fi fost greu să găsești, în toată acea asistență, fie chiar și umbra unui cumsecade domn de Joinville¹⁰⁵. Dar, fiecare lucru la timpul său, și nu totdeauna ceea ce sclipește mai tare este și ce-i mai bun. Când Istoria judecă, ea nu se oprește la strălucirea superficială, ci caută diamantele în noroiul timpurilor. Louis al XV-lea, Fleury¹⁰⁶ și mulți alții, de-a lungul veacurilor, apar cu totul neînsemnați față de Louis cel Sfânt și de Joinville.

În acea zi, nimeni nu se gândea la vechile timpuri ale cruciadelor și ale stejarului de la Vincennes. Doamnele, căroră li se rezervase un spațiu mare ele jur-împrejur, găseau că Majestatea Să are o înfățișare foarte plăcută, cu pielea fină, cu un oval al feței regulat și cu un profil fermecător.

Dar toți cei de față veniseră pentru treburi serioase, sau despre care se pretindea că așa sunt.

Cancelarul deschisese ședința printr-un discurs lung, în care legile divine și cele monarhice, comentate cu abilitate, dovedeau, în final, că Dumnezeu prevăzuse și poruncise de multă vreme ca, începând din acea zi de 22 februarie 1723, un copil care încă în ajun fusese bun de bătut la fund, să țină în

---

¹⁰⁴ *Louis cel Sfânt* — vezi romanul *Tinerețea Cocoșatului* de Paul Féval-fiul. (n.t.)

¹⁰⁵ *Domnul de Joinville* (Jean, sire de) (1224-1317): cronicar francez, principal magistrat al provinciei Champagne. L-a însoțit pe Louis cel Sfânt în Egipt, în 1248. Memoriile sale constituie o valoroasă sursă istorică referitoare la domnia lui Louis cel Sfânt. (n.t.)

¹⁰⁶ *Fleury* (André Hercule, cardinal de) (1653-1743): prelat și om politic francez, devenit ministru al lui Louis al XV-lea și cardinal. A guvernat cu autoritate și a îmbunătățit finanțele. (n.t.)

măinile sale slabe soarta a douăzeci și cinci de milioane de făpturi înzestrate cu rațiune.

Dar asta i se părea foarte logic înălțimii Sale, ca de altminteri și tuturor celorlalți. Așa încât cancelarul profită de dispoziția binevoitoare a asistenței pentru a-i adresa Alteței Sale Regale regentul, în numele regelui, tot felul de laude pentru modul în care guvernase statul pe o perioadă de șapte ani.

În continuare luă cuvântul domnul d'Armenonville, care supralicita și mai mult, ajungând să susțină că finanțele erau cât se poate de înfloritoare. Că, în plus, a Biserica o ducea bine și că toți verii și verii de-al doilea, care ocupau tronurile vecine, nu aveau de gând să pornească război împotriva Franței.

La drept vorbind, ca și domnul cancelar, el uită să pomenească despre purtările ușurate ale regentului și, dacă a vorbit despre relațiile sale, a făcut-o pentru a le aminti pe cele pe care le stabilise cu curțile străine. Trecu foarte repede peste falimentul onorabilului domn Law, ex-controlor general al finanțelor; nu vorbi deloc despre datoriile lui Philippe d'Orléans, ale cărui finanțe personale, spre deosebire de cele ale statului, erau foarte puțin prospere și, necrezând nici un cuvânt din ce spunea, încheie totuși prin a declara că totul era cum nu se poate mai bine în cea mai frumoasă Franță din lume.

Am exagera, poate, spunând că regele se amuza de toate poveștile acestea. Ar fi preferat-o cu mult pe cea a Măștii de Fier¹⁰⁷ și, încă și mai mult, pe cea a lui Lagardère. Așa încât domnul d'Armenonville, întorcându-se spre el, constată adeseori că nu era atent.

Cu câteva zile în urmă, fusese mândru și bucuros că va deveni stăpânul regatului. Astăzi, în ciuda pernelor, moi pe care ședea, începea să găsească ceremoniilor regale, în general, și adunărilor prezidate de rege, în special, o vagă asemănare cu pedepsele aplicate școlarilor.

Cu toate acestea stătea pe tron cu o ținută plină de demnitate, neascultând decât cu un aparent interes toate acele

---

¹⁰⁷ *Masca de Fier* (Omul cu): personaj rămas necunoscut, care a fost adus în 1679 în fortăreața Pignerol, iar apoi la Bastilia, unde a murit în 1703, după ce fusese silit să poarte toată viața o mască de catifea neagră cu montură de oțel închisă la ceafă cu un lacăt. Diverși istorici au făcut felurite presupuneri cu privire la identitatea prizonierului, dar secretul a rămas bine păstrat și a constituit doar subiect de legende și romane. (n.t.)

discursuri frumoase și gândindu-se, mai cu seamă, la căsătoria lui Lagardère.

Se întreba ce formulă va trebui să folosească pentru a-i invita la acea ceremonie pe toți bătrânii bărboși, înfofoliți în blănuri și hermină, care, mai mult ca sigur, erau grăbiți să se ducă la ei acasă, lângă sobă, unde să-și încălzească membrele pline de reumatism și gută.

Era clar că multe dintre acele rămășițe ilustre s-ar fi împăcat foarte greu cu curenții de aer din biserica Saint-Magloire și, deși toți purtau spadă, văzându-i atât de îmbufnați, micul rege șmecher constata, de mai înainte, că în caz de luptă prea puțini ar fi în stare să și-o scoată din teacă.

Gândurile acestea aparțineau mai curând copilului, decât suveranului, căci lui Louis al XV-lea i-ar fi fost de ajuns să ordone.

Se consolă, totuși, numărând toate capetele tinere care s-ar înflăcăra imediat și l-ar urmă cu entuziasm, lăsând podagrele în urmă.

În felul acesta, mulțumită discursului domnului d'Armenonville, din care nu voia să audă nici un cuvânt, dar care-i permisesese să se izoleze și să se gândească la treburile sale, regele nu-și dădu prea bine seama de trecerea timpului.

Era aproape ora cinci și venise momentul prezentărilor. Se hotărâse, într-adevăr, că fiecare va veni, pe rând, să se prosterneze la picioarele regelui și să-i jure credință.

Prietenii lui Philippe d'Orléans se bucurau de mult, cu anticipație, de cuvintele pe care regele le va spune despre ei cu acest prilej, și-și preziceau tot felul de favoruri pentru viitor.

Louis al XV-lea le înșelă speranțele și, după ce le mulțumise în câteva fraze scurte, învățate chiar în acea dimineață cu ajutorul cardinalului Fleury, se aplecă spre regent, spunându-i:

— Vere, binevoiește a le aduce la cunoștință acestor domni dorința Noastră.

Ducele d'Orléans se ridică în picioare. Asupra întregii adunări se așternu tăcerea. Asistența nu bănuia deloc ce avea să spună și primele sale cuvinte îi uluiră pe toți. Era vorba de a se face, cu prilejul nunții lui Lagardère, o manifestare grandioasă, fără precedent în istoric.

Aceasta era plăcerea regelui.

Craniile bătrâne se legănată de la dreapta la stânga — proprietarii lor nu-și puteau da crezare urechilor.

Desigur, erau de părere că regele are dreptate, dar așa ceva era într-atât de departe de etichetă și de uzanțele de la curte, încât rămăseseră uimiți, cu gura căscată.

Dimpotrivă, un alt clan, alcătuit din personajele cele mai mândre și mai cutezătoare, sorbeau cuvintele de pe buzele lui Philippe d'Orléans și se întrebau dacă, după marele Louis al XIV-lea, se ivise un alt cap încoronat, și mai mare, pentru care această primă acțiune a tânărului rege constituia un preludiu.

Toți cunoșteau cel puțin faptele și aventurile lui Lagardère, și mulți îl cunoșteau personal. Mareșalul de Berwick¹⁰⁸ și prințul de Conti¹⁰⁹ știau la ce să se aștepte din partea lui; domnul de Riom¹¹⁰ și coloneii împreună cu care se războise în Spania i-ar fi putut lămuri pe alții; marchizul de Saint-Aignan¹¹¹ i-ar fi ajutat, ca și mareșalul d'Estrées¹¹². Și dacă Maurice de Saxe¹¹³ nu întreba nimic, nu înseamnă că nu era perfect edificat.

Dacă Philippe d'Orléans i-ar fi poftit pe prietenii lui Gonzague să ridice mâna, numărul total ar fi fost zero. Și totuși, în fața celor trei sute de persoane care, după rege și după regent, constituiau personalitățile de frunte ale Franței, Philippe de Mantoue, încolțit, avea să încerce să înfăptuiască ultima sa crimă.

Chiar în acea clipă o pregătea cu toată iscusința, căci deși habar nu avea ce cortegiu impunător și numeros va aduce cu sine regele, ori dacă va veni chiar el la Saint-Magloire, măcar nu-și ascundea dificultățile pe care negreșit avea să le întâmpine.

---

¹⁰⁸ Referire la personaje ce intervin în romanul *Cavalcadele lui Lagardère*, de același autor. (n.t.)

¹⁰⁹ Referire la personaje ce intervin în romanul *Cavalcadele lui Lagardère*, de același autor. (n.t.)

¹¹⁰ Referire la personaje ce intervin în romanul *Cavalcadele lui Lagardère*, de același autor. (n.t.)

¹¹¹ Referire la personaje ce intervin în romanul *Cavalcadele lui Lagardère*, de același autor. (n.t.)

¹¹² Referire la personaje ce intervin în romanul *Cavalcadele lui Lagardère*, de același autor. (n.t.)

¹¹³ Referire la personaje ce intervin în romanul *Cavalcadele lui Lagardère*, de același autor. (n.t.)

Gonzague avea mintea organizată pentru rău și, dacă uneori făcea apel la inteligența lui Peyrolles — discipolul său într-ale perfidiei — asta nu se întâmpla decât în cazuri de importanță secundară. Când situația era gravă — și nicicând nu fusese mai mult decât acum — nu se baza decât pe el însuși. Și în asemenea împrejurări, după ce urzise planul, nu se mulțumea să-și pună acoliții să-l îndeplinească: acționa chiar el.

Așa procedase în șanțurile de apărare de la Caylus, apoi în seara răpirii Aurorei, de două sau de trei ori în Spania și, de curând, în Târgul Saint-Germain.

În seara aceea avea să joace totul pe o singură carte, așa că era cazul să acționeze personal. Deocamdată, apela mai mult la duplicitate decât la faptă. Stând la masa lui, tocmai scrisese două bilete foarte laconice — fiecare cuprindea doar două sau trei cuvinte.

Nu despre testamentul lui era vorba — ar fi conținut mai multe rânduri și s-ar fi încheiat prin parafa sa. Gonzague nu semnase și scrisul de pe un bilet nu semăna cu cel de pe celălalt, după cum nici unul din scrisuri nu era cel obișnuit al prințului. Și-l contrafăcuse atât de bine, încât după ce privise îndelung cele două bilete, păru mulțumit de sine și pe chip i se ivi un zâmbet ce-l făcea să pară mai curând că vrea să muște. În mod cert, viața a două ființe omenești, poate a mai multora, depindea de rândurile scrise pe acele bucăți de hârtie, adevărate provocări la moarte.

Le împături în patru, adăugă câte o adresă și le strecură în vestă.

Gonzague era înveșmântat în întregime în negru. Era sinistru, cu chipul său livid, contrastând cu îmbrăcămintea la fel de întunecată ca sufletul său.

Toată ziua mersese cu pași mari prin încăpere, venind, din când în când, să se așeze, rezemându-și fruntea în căușul mâinii și rămânând astfel și câte un sfert de oră, plănuindu-și răzbunarea, răscolindu-și ura.

Oare se pregătea să dea înapoi, socotind sarcină prea grea, calculând că va fi zdrobit? Nu... Era mult prea plin de orgoliu, și când ai depășit anumite limite în domeniul crimei, nu te mai retragi... Trebuie să mergi tot mai departe, să cobori tot mai jos — crima te împinge înainte și se opresc doar cei pe care-i roade remușcarea. Dar aceasta nu avea putere asupra lui Gonzague.

Câteodată, văzând cute pe fruntea desfrânaților săi, se gândea că aceștia erau încă accesibili la remușcări. Atunci îi biciuia cu disprețul și cu insolențele sale, demonstrându-le că era prea târziu pentru a se pocăi, și-i trăgea după sine, pe drumul său însângerat. L-am văzut folosind acest mijloc chiar în acea dimineață.

Din acest punct de vedere, Peyrolles era singurul demn de stăpânul său — el privea către viitor, fără a arunca vreodată o privire spre trecut. Sau, dacă uneori își reamintea drumul parcurs, era pentru a constata gropile care-l făcuseră să se împiedice, pentru a le evita de atunci înainte.

În acea după-amiază, ce constituia pentru Philippe de Mantoue un fel de ajun de bătaie, locotenentul său apărea deseori lângă el, ținându-l la curent cu tot ce se petrecea afară.

Către orele două, silueta osoasă a intendentului se încadra în deschizătura ușii. Își privi stăpânul adâncit în gânduri. Acesta nu-l auzise venind. Rămânea cufundat în meditare, cu capul în mâini.

Peyrolles îl studie îndelung și privirea lui era grăitoare, între acești doi bărbați legați printr-un nesfârșit șir de crime nu exista nici apropiere sufletească, nici încredere. Dacă unul era stăpânul iar celălalt — valetul, explicația consta în faptul că acesta din urmă nu găsise încă mijlocul de a inversa rolurile sau de a se lipsi de stăpân. Considera că nu mai avea mult de așteptat până va ajunge la asta și gura i se contractă într-un rânjet în care se reflecta toată josnicia sufletului său.

Gonzague avea în fața lui o oglindă de argint. În ea îl văzu pe Peyrolles. Rânjetul acestuia săpă între ei o prăpastie de netrecut, și Philippe de Mantoue putu să se încredințeze, încă o dată, că dacă poți îmblânzi fiarele, niciodată nu ți le poți atașa. Mai devreme sau mai târziu, colții lor gata de a sfâșia își desăvârșesc opera, și cu cât mai crud a fost dresorul, cu atât sfâșierea este mai furioasă.

Prințul înțelese că, începând din acea clipă, trebuia să se bazeze numai pe el însuși. Își înălță capul pentru a face să înceteze acea scenă mută și intendentul, reluându-și imediat masca de perfectă supușenie, îl preveni pe stăpânul său că în cartier, mai ales în jurul bisericii Saint-Magloire, se producea o agitație neobișnuită. Clerul era în toiul unor pregătiri: se vedeau alergând în toate părțile paracliseri și epitropi, cu brațele

încărcate de lumânări și — semn caracteristic — cerșetorii se adunau în jurul cimitirului ca un stol de corbi.

Obiceiul era, într-adevăr, ca, în zilele în care se celebrau căsătorii, cerșetorii să fie lăsați să se apropie de portal, pentru ca tânăra soție să le poată împărți, ea însăși, câțiva bani. Totuși, atunci când era vorba de una din acele nunți mari, în cadrul nobilimii, în cazul cărora bisericile erau prea neîncăpătoare pentru a-i cuprinde pe toți invitații, dintre care o parte erau nevoiți să rămână pe trepte, se deschideau larg ușile portalului, dar se avea grijă să fie îndepărtați, din timp, toți pomanagii, sărăntocii, falșii șchiopi sau ologii de ambele picioare care veneau acolo cu grămada. Erau tolerați doar câțiva, privilegiați sau mai dibaci, care beneficiau de dărnicia miresei.

Pentru ei nu era vorba numai de profit, căci trebuiau să fie în stare să păstreze ceea ce dobândiseră. De îndată ce plecau nuntașii, toți cerșetorii care fuseseră alungați și care se ascuseseră prin împrejurimi apăreau brusc pentru a-i prăda. Loviturile de bastoane și de cârje plouau cu nemiluita; ologii își regăseau folosința picioarelor spre a fugi, iar cei care, cu o clipă mai înainte, se dăduseră drept chiori, deveneau astfel cu adevărat, în urma unui pumn bine ținut.

Ar fi fost greu să afli cine le dăduse, în acea zi, cuvântul de ordine, căci ei obișnuiau, dimpotrivă, să nu-și comunice unii altora știrea despre asemenea chilipiruri, dar ai fi putut crede că fosta Curte a Miracolelor, în întregime, își dăduse întâlnire la Saint-Magloire.

Când, câteva clipe mai târziu, Gonzague văzu toată pleava aceea, zâmbi mulțumit. Erau acolo oameni de care s-ar fi putut sluji la nevoie, și imediat îi trecu prin minte să folosească cel puțin unul.

* * *

Trecură două ore — noaptea se lasă repede în luna februarie și chiar de la ora patru, soarele palid de iarnă, care se arătase o clipă — fără îndoială, în cinstea lui Louis al XV-lea — dispăru, lăsând în urmă un cer cenușiu și întunecat. În scurtă vreme, înserarea începu să cuprindă orașul.

Dar naosul bisericii Saint-Magloire se lumineă — dimpotrivă — de mii de lumânări și făclii, a căror strălucire era filtrată de

vitraliile cu ramă de plumb. Niciodată interiorul vechii biserici nu fusese așa de puternic luminat și contrastul dintre acel adevărat foc de artificii și beznă care începea să învăluiască mormintele din cimitir era izbitor.

Philippe de Mantoue își îndreptă privirea insolentă către portalul larg deschis și luminos, apoi o coborî spre pietrele înnegrite ale cavourilor.

— Inima Aurorei și cea a lui Henri de Lagardère sunt pline de lumină! spuse... Într-a mea, este noapte!... Cine va triumfa: lumina, sau tenebrele?... Haideți, domnilor, e vremea!...

Unul câte unul, desfrânații se strecurară prin fundătură și pătrunseră în incinta cimitirului, prin spatele absidei. Se ascunseră printre mausolee, în mijlocul tufișurilor de chiparoși și în cele mai întunecate unghere. Peyrolles venise ultimul.

Curând după aceea, Gonzague ieși la rândul său, închise ușa învărtind de două ori cheia în broască și punându-și-o apoi în buzunar.

Apoi se îndreptă către unul din cerșetori — un tânăr care se prefăcea a fi șchiop și a cărui mutră ce nu inspira încredere arăta clar că ar fi bun pentru orice treabă.

Convorbirea lor dură aproape un sfert de oră și, când se încheie, prințul puse ceva în mâna zdrențărosului — era ultimul ludovic de aur al lui Philippe de Mantoue, și acum, sărăntocul era mai bogat decât prințul. Acesta îi dădu și cele două bilete pe care le pregătise.

Abia apucă cerșetorul să se furișeze în biserică, când se auziră pașii unei companii din garda regelui care venea să preia serviciul de ordine.

Gonzague se topi în întuneric, străbătând cimitirul pentru a se duce să se posteze lângă mormântul lui Philippe de Nevers, victima sa.

După ce, chiar în acea dimineață, îl părăsiseră pe regent la palatul Tuileries, Lagardère și Chaverny se întorseseră în grabă mare la palatul Nevers.

Cei doi prieteni nu schimbaseră nici un cuvânt, căci tot ce ar fi putut spune n-ar fi reușit să exprime fericirea amândurora.

Aurore încercase zadarnic să se împace cu acea viață agitată. Nu mai era fetița din casă de pe strada Chantre, căreia jupânul Louis nu-i încredința nimic din trudă și din necazurile sale. Acum știa, din păcate, ce luptă crâncenă dusesse logodnicul ei, îi cunoștea dușmanii cei de temut, știa să sunt înverșunați, perseverenți, plini de ură, în stare de orice crimă. Așa încât, cu prilejul fiecărei noi plecări a lui Lagardère, era cuprinsă de o adevărată spaimă.

În singurătatea camerei în care se închidea, îi rămânea o singură consolare: turturelele sale, de care avusese grijă doamna Françoise, pe vremea când, prizonieră a lui Gonzague, ea plângea la Peña-del-Cid¹¹⁴.

Se apropie de colivia în care gângureau acele păsărele drăgălașe și începu să le cânte, cu un glas în care răzbăteau lacrimile tristeții:

I

*Cu hainele ei sumbre,
Se-așterne noaptea rece;
Lăsând în urmă-i umbre.
Stă soarele să plece.
Mai salutați o dată,
Dragi păsări mititele,
Bolta, de aur toată,
Pe care vor fi stele.*

Turturele mici, iubite,

---

¹¹⁴ Referire la întâmplări descrise în romanul *Mariquita*, de același autor. (n.t.)

*Haide dară, gânguriți
Și în razele-aurite
Aripile vă-ncălziți.
Dalbe păsări drăgăstoase
Și cu inimi credincioase,
Turturele mici, iubite.
Haide, dară, gânguriți!*

Și se opri, privind perechea ce-și ciugulea ciocurile, apoi continuă:

II

*Ce bună căsnicie,
Cântând mereu, cu dor,
Căci, chiar și-n colivie,
Slăvesc al lor amor.
Ca și voi, ferice,
Chiar fără libertate,
Eu proslăvesc, aice,
A mea captivitate.*

*Turturele, mici iubite,
Haide, dară, gânguriți,
Și în razele-aurite
Aripile vă-ncălziți.
Dalbe păsări drăgăstoase,
Haide, dară, gânguriți!¹¹⁵*

---

¹¹⁵ Textul original în lb. franceză este extras din opera comică *Cocoșatul* (Cuvintele sunt de H. Bocage și A. Livrat, iar muzica de Ch. Grisart):

I

*Dans să robe sombre,
S'avance la nuit;
Faisant place à l'ombre,
Le soleil s'enfuit.
Saluez encore,
Chers oiseaux mignons,
Le ciel qui se dore*

Când Henri se întoarse acasă, o găsi scriind, la masă sa, o nouă pagină din *Jurnalul* ei și se aplecă să-i citească peste umăr. Fata nu făcu nici unul din acele gesturi obișnuite ale tinerelor care-și încredințează unui caiet cele mai intime simțăminte și cele mai dragi speranțe. Pentru el, mai mult pentru el decât pentru ea însăși umpluse acele file, lăsase să răzbată strigăte de triumf și de iubire printre lacrimi de deznădejde, și, firesc, îl lăsă să citească. Doar că nu încheie fraza începută și, ridicându-și capul blond, îi întinse iubitului fruntea.

Acest sărut, în care amândoi își lăsară să vorbească întregul suflet, fu lung, atât de lung și de dulce, încât Aurore tresări și-și ridică ochii întrebător.

Lagardère îi aplecă pe ai săi asupra cuvintelor scrise de curând. Cerneala era încă umedă și, într-unele locuri, stropită de o lacrimă dragă — o perlă de dragoste, picurată pe pagina de hârtie.

"Nu știu de ce plâng astăzi?" scria blânda copilă. "Henri era adineauri lângă mine, și va reveni într-o clipă. Ce pot pretinde mai mult? Nu este oare o fericire prea mare faptul că-l văd

---

Aux derniers rayons.

*Gentilles tourterelles,
Roucoulez, roucoulez,
Aux gais rayons ensoleillés
Doucement réchauffez vos ailes.
Blancs amoureux aux coeurs fidèles,
Roucoulez, gentilles tourterelles.*

II

*Le joli ménage
Qui chante toujours
Et même en sa cage
Fête ses amours!
Comme vous heureuse,
Sans ma liberté,
Je bénis, joyeuse
Ma captivité. (n.t.)*

zilnic, că mă simt legănată de tandrețea lui? El înfruntă primejdii și nu-mi vorbește niciodată despre ele, este adevărat. Dar m-a obișnuit atât de mult să-l cred invulnerabil, încât este o nebunie că tremur. Ei, bine! Ajung să-mi spun: Este un erau, și eroii nu mor! Apoi, îmi dau seama cât de copilăresc este acest raționament și mi se face teamă! Desigur, am avut clipe de disperare cumplită: m-am îndoit de Dumnezeu, de Ceruri, de toate... cu excepția lui!... Încrederea mea în el este atât de mare, încât nici nu mă gândesc să întreb când se va săvârși unirea noastră, pentru că îl văd, îl aud, îl iubesc și-l binecuvântez în fiecare secundă a vieții mele. Și de aceea nu am nici un motiv să plâng, poate doar de bucurie... Într-unele momente mă simt chiar copleșită de ea... Mi se pare că asupra capului meu, altui, planează o mare fericire, că, în sfârșit, vom putea fi fericiți, nu într-un viitor îndepărtat, ci curând, dar..."

La acest cuvânt se oprișe mâna Aurorei, ca și cum ar fi fost suspendată între realitatea prezentă și visul întrezărit.

Cu o privire rapidă, contele parcursese aceste câteva rânduri, fără a-și schimba poziția. Cu mâna dreaptă, luă mânăța albă ce ținea pana oprită deasupra hârtiei și, ghidând-o printr-o apăsare ușoară dar care nu admitea împotrivire, o făcu să completeze fraza în felul următor:

"... poate că în seara aceasta... Da! Astă-seară, prietenul meu și cu mine vom fi uniți pentru totdeauna în fața lui Dumnezeu și a oamenilor!..."

Un strigăt de bucurie se înălță din inima Aurorei și sărmana copilă, clătînându-se sub povara unei fericiri nemăsurate, căzu în brațele logodnicului său.

— Este adevărat... Henri? Chiar adevărat?... șopti, topită de dragoste și de recunoștință. Spune-mi, nu mă păcălești, nu este o iluzie, un miraj?

— Copilă dragă, o liniști el, este adevărat, ți-o jur!

— O!... Repetă... mai spune-mi o dată, spune-mi mereu!... Astă-seară?... E oare posibil?... Gândește-te, astă-seară înseamnă peste câteva ore...

— Este posibil, când așa vrea regele!... La ora șase vom fi alături unul de altul, în fața altarului bisericii Saint-Magloire și,

lângă noi, Aurore, vom avea imensa onoare de a o vedea pe Majestatea Sa Louis al XV-lea.

— La ora șase! repetă fata, care nu reținuse decât acea parte a frazei. La ora șase!... Nu-ți pot pune la îndoială cuvântul, Henri, căci tu ești adevărul însuși. Dar, recunoaște că este extraordinar! Mi se pare că sunt jucăria unui vis.

— Visul este numai pentru mine, șopti contele, ca și cum ar fi vorbit despre sine. Prin nașterea ta, prin rang, aveai dreptul, dragă Aurore, să sperii orice, să-ți permiți oricare soț... Era oare aceeași situație pentru Cocoșatul de la palatul Gonzague? Putea el să-și închipuie că, într-o zi, inima ta îi va aparține?

— Inima mea toată!

— Știu, copilă! Pentru a-ți mulțumi, fi-vă oare de ajuns o întreagă viață de devotament?... Monseniorul regent m-a făcut conte, pe mine — gentilomul fără strămoși și fără pergamente, pe mine — Micul Parizian, aproape un copil pribeag. M-a numit fratele său, dar a făcut-o în amintirea tatălui tău, Philippe de Lorraine, duce de Nevers. Pentru a cinsti memoria acelei victime loiale, regele, ducele d'Orléans, prinții și prințesele de sânge, miniștrii, cardinalii și mareșalii Franței, toate personajele importante și nobilimea de rangul cel mai înalt, din întregul regat, îți vor alcătui alaiul, se vor pleca în fața frunții talc pure și a rochiei talc albe... Iar eu, copilă dragă, eu nu te voi vedea decât pe tine, fiindcă, pentru mine, nimic nu există pe lume, în afară de tine... și de Dumnezeu!

O îmbrățișă, o strânse la piept și, pierduți într-un extaz tăcut, uitară întregul trecut de lupte și de suferințe.

O întrebare venea totuși pe buzele domnișoarei de Nevers. Nu avu nevoie s-o formuleze.

— Da!... spuse contele, fii fără teamă, blânda mea Aurore... Ora se apropie — îmi voi respecta jurământul!

La rândul său, Chaverny pornise în căutarea lui Flor, pe care sfârșise prin a o găsi în parc și, dacă nu trebuise și el să termine de scris o frază în jurnalul logodnicei sale, acest lucru nu se datora decât faptului că ex-gitana — fire realistă, mai înainte de orice — s-ar fi ferit să încredințeze unei hârtii secretele inimii ei...

Ce departe era acel mic marchiz ușuratic și îndrăcit de odinioară, față de cel de astăzi!... La școala lui Lagardère — profesor neasemuit — învățase să devină un bărbat cu purtări

cavalerești, mai sever față de el însuși decât față de alții. În frumoșii ochi negri ai donei Cruz, prietena lui Henri, sora Aurorei de Nevers, el citise secretul unei fericiri pe care niciodată n-ar fi găsit-o urmându-l pe Gonzague. Datorită faptului că pornise pe un drum greșit, alături de crimă, devenise mai loial; pentru că se atinsese de noroi, înțelesese că nimic nu are valoarea apei curate.

Marchizul de Chaverny nu mai era unul dintre desfrânații aceia bătauși, gălăgioși și inutili, care mișunau pe vremea regenței. Gentilom cu o conștiință curată, cu brațul solid și cu judecată dreaptă, renunțase în asemenea măsură la orgoliul lui de filfizon, încât spunea oricui voia să-l asculte:

— Conte de Lagardère m-a oprit pe marginea prăpastiei; cel mai frumos titlu de glorie al meu este că-i sunt prieten.

Dona Cruz, țigăncușa culeasă cândva de Henri pe drumurile Spaniei și devenită aproape o altă fiică a lui Nevers, era, dacă se poate, și mai mândra decât el de schimbarea survenită în caracterul marchizului.

Lagardère o condusese pe Aurore în grădină. Se temea că, după atâta tristețe, o bucurie prea mare i-ar putea fi dăunătoare și voia s-o distreze. În curând, cele două perechi se întâlniră. Tinerele se aruncară una în brațele celeilalte, pradă unei emoții atât de puternice, încât nu găseau nimic de spus, decât să-și tot repete numele, întreaga lor bucurie lăuntrică se traducea astfel, prin apropierea celor două piepturi în care inimile băteau la unison.

Ar fi rămas multă vreme așa, înlănțuite, dacă marchizul și contele nu le-ar fi smuls din îmbrățișare.

— Și alții, în afară de noi, au dreptul să se alăture fericirii noastre, și încă așteaptă, spuse Henri. Să nu fim egoiști. Hai să-i ducem doamnei de Nevers vestea cea bună a dublei uniri ce va avea loc astă-seară, cu încuviințarea regelui.

Ușoare, cu sufletul în sărbătoare, fetele porniră înainte și urcară în goană scara mare a palatului. Contele și marchizul abia le puteau urmări.

Fără a se face anunțați, spre marca uimire a bătrânei Madeleine Giraud — păstrătoare a conveniențelor — intrară ca o furtună în capela ducesei, unde aceasta, îngenunchată în fața portretului ducelui defunct, îi adresă cuvinte de pioasă pomenire.

— Mamă, îi spuse Aurore înconjurând-o cu brațele și acoperind-o cu sărutări, lasă-ți pentru un timp durerea, spre a împărtăși bucuria copiilor tăi.

— Ce se-ntâmplă, și ce vreți să spuneți? întrebă ducesa, ridicându-se, după ce privise încă o dată portretul.

Lagardère îi făcu o plecăciune adâncă și-i sărută mâna:

— Mamă, rosti cu vocea lui respectuoasă și supusă, dacă socotiți că astăzi — la fel ca în ziua care dumneavoastră înșivă ați condus-o să mă aștepte la picioarele altarului bisericii Saint-Magloire — sunt încă demn de a fi soțul domnișoarei de Nevers, vă rog să o însoțiți și în această seară, în care Majestatea Sa Regele Franței binevoiește să ne aștepte, la ora șase.

Doamna de Nevers își plecă asupra lui privirea plină de dragoste. Expresia de durere, întipărită mereu pe chipul său, dispăru pentru o clipă.

— Fiule, îi răspunse, astăzi la fel ca ieri și ca mâine, fii apărătorul dragei mele Aurore. În urmă cu douăzeci de ani, am pus-o în brațele dumitale fără a te cunoaște. Acea faptă din trecut nu ți-o reproșez, căci ai dăruit o viață întreagă pentru o clipă de rătăcire... Din înaltul cerului, Philippe mă vede și mi se alătură pentru a spune cu toată puterea: Conte, nimeni nu este mai demn decât dumneata de a asigura fericirea acestei copile! Ți-o dăm din toată inima!

Le împreună mâinile și, pe rând, îi sărută pe frunte.

— Nu mă îndoiam de faptul că promisiunile dumneavoastră, doamnă, sunt sfinte, mai spuse contele. Dar — adăugă, în vreme ce un nor îi întuneca fruntea — acum mi-e teamă să nu par, în ochii dumneavoastră, un lăudăros ale cărui amenințări nu pot fi luate în serios. Jurasem să-l răzbun pe Nevers, și Gonzague încă mai trăiește!

La auzul aceluia nume blestemat, ducesa fu străbătută de un tremur și pâli — dacă era posibil să pălească și mai mult, după atâția ani care-și puseseră pe chipul ei pecetea durerii.

— Henri, am învățat prea bine să te cunosc, pentru a avea vreo îndoială. Îți fac credit pentru viața lui, atâta cât vei vrea. Sunt sigură că nu voi fi niciodată nevoită să-ți reamintesc acea promisiune... Cauza mea și cea a Aurorei sunt, de acum înainte, ale dumitale.

Aurore înconjură cu brațele gâtul ducesei și exclamă:

— Ceea ce spui, mamă, mi-a spus și el adineauri. Ai dreptate să te încrezi în el. Amenințarea lui Henri nu este niciodată vorbă în vânt. Gonzague recrutează zilnic alți și alți spadasi, văzând cu teamă cum moartea le rărește rândurile. O! Crede-mă, această groază de fiecare zi este de o sută de ori mai chinuitoare pentru prinț, decât un sfârșit rapid, și, în sinea mea, sunt convinsă că el a ajuns să-și dorească moartea, căci cea a valeților săi îi arată prea limpede moartea de care nu poate scăpa.

— Ai dreptate, dragă Aurore, încuviință contele, încet. Această oboseală despre care vorbești, această teamă care-l urmărește pe Gonzague este, în mod inevitabil, un supliciu ce depășește forțele omenești. Poate că, pentru a-l sfârși, va veni în seara aceasta să mă înfrunte, chiar și în fața regelui... Dacă sângele lui Philippe de Mantoue ți-ar stropi rochia de mireasă, te-ai teme să nu fie o prevestire funestă?

Domnișoara de Nevers își ridică, capul:

— Dacă s-ar întâmpla așa, replică, m-aș duce chiar mâine să-mi depun că ofrandă rochia albă la biserica Saint-Magloire și aș striga: Lăudat fie Domnul!... S-a făcut dreptate!

— Nu-ți risca viața în seara asta, îl sfătui doamna de Nevers. Cu toate acestea, dacă asasinul ar îndrăzni să te atace, ucide-l, fie și dacă rochia albă a Aurorei s-ar înroși toată de sângele acelui monstru; fie și dacă ar trebui să-l arunci, în agonie, pe mormântul victimei sale.

Câteva clipe mai târziu, în salonul cel mare al palatului, un cerc larg se formase în jurul prințesei care, solemnă, deși un zâmbet îi lumina fața, le făcea cunoscută celor de față vestea căsătoriei ce urma să fie celebrată în aceeași seară.

Acea grabă extraordinară din partea îndrăgostiților i-ar fi putut mira pe cei care nu le știau îndelungata așteptare, dacă domnișoara de Nevers n-ar fi explicat-o punând-o în seama bunului plac al regelui. Acesta era cel mai bun motiv ce putea fi invocat, și toți se înclină.

Blânda Mélanie Liébault fu cea dintâi care-și părăsi locul pentru a o îmbrățișa și felicita pe Aurore. Ea, burgheza plină de iubire, înțelegea cita dragoste merita eroicul Lagardère.

Apoi fu rândul Jacintei.

În sfârșit, se deschiseră toate ușile și intrară servitorii cei devotați: Madeleine Giraud, Antoine Laho, precum și bătrâna

Françoise, al cărei nepot nu-și mai încăpea în piele de mândrie, convins fiind că, ajutat de Pétronille, contribuisese mult la realizarea fericitului eveniment. Sărmanul Jean-Marie!

Bucuria lui Cocardasse era aproape un delir.

— Vai de păcatele mele! Iubițelule!... îi spuse credinciosului său normand. Nu spusesem eu că vom lua parte la nuntă? Ah! Caramba! Nu zău! Și drăcia dracului! Va trebui să bem, bătrâne.

— De data asta, Cocardasse, nu voi încerca să te împiedic, căci mi s-a spus, în Bretagne, că fericirea soților este micșorată simțitor, dacă la nunta lor nu se află măcar un invitat "înfierbântat de băutură".

— Ah! Șmechere, ce ținut frumos... Pentru că puștiul nostru să fie fericit, vai de păcatele mele! Cocardasse-junior se simte în stare să se îmbete crișă!

Veselia fratelui Passepoil era umbrită de o oarecare melancolie. Era, desigur, foarte bine că venise rândul lui Lagardère și, apoi, cel al lui Chaverny... se bucura din toată inima... Dar, când oare va fi și al lui?... Inflamabilul profesor de arme se gândea la planturoasa Mathurine, cu care ar fi foarte plăcut să se ducă la Saint-Magloire, chiar dacă n-ar asista și regele Franței.

Ca urmare a ordinelor ducesei, străvechea locuință a familiilor de Lorraine și Nevers își schimbă înfățișarea. Obloanele ferestrelor, închise de atâta amar de vreme, se deschiseră larg și ceva din strălucirea interioară se răspândi pe fațadă, însuflețind bătrânele ziduri.

Într-adevăr, dacă te uiți bine la case, îți dai seama că fiecare are propriul său limbaj; că, într-un fel, reflectă firea celor care le locuiesc. Acolo unde se aflase doliul doamnei de Nevers, totul trebuise să fie închis, tot atât de rece pe cât îi era și inimă.

Dar sosise, în sfârșit, ora revenirii la viață, și palatul acela, pe care o văduvă îl transformase în mormântul fericirii sale, putea să se deschidă, ca și inima sa, pentru a primi reflectarea bucuriilor dinafară. Așa încât, în curând, un adevărat du-te-vino însufleți coridoarele mohorâte, care răsunau acum de râsete voioase.

Cele două logodnice erau nevoite să se sustragă de la felicitările ce le asaltau din toate părțile, pentru a se gândi la toaletele pe care aveau să le poarte și, închise în cameră, împreună, stăteau clipe îndelungate privindu-se adânc,

întrebându-se dacă trăiau într-un vis, sau dacă aceasta era realitatea, immanentă și indiscutabilă, a fericirii lor, plătită atât de scump și atât de apropiată, încât nu îndrăzneau să creadă în ea.

A fost o adevărată minune că Gonzague nu s-a gândit să profite de acest prilej. În acea oră plină de emoții, ar fi putut intra în palatul Nevers fără ca nimeni să-l întrebe ceva, deoarece credincioșii paznici se depărtaseră, care spre a pregăti sărbătoarea, care pentru a se veseli cu paharul în mână. După cum lesne ne închipuim, Cocardasse era printre aceștia din urmă; ba chiar îl luase cu el și pe Jean-Marie, cu intenția de a-l antrena în acest nou sport. Cât despre Henri și marchiz, ei parcurgeau străzile orașului, pentru a le cumpăra logodnicilor lor podoabe minunate.

Este clar, deci, că banda lui Peyrolles ar fi putut pătrunde în palat fără nici o dificultate.

Roiuri de croitorese, de bijutieri, coafori și specialiști în parfumuri se prezentară la palat, trimiși de conte și de marchiz. Când se întoarseră și ei, le găsiră pe cele două fete pregătite pentru a merge la altar, purtând rochiile lor lungi și albe. Erau frumoase, așa cum sunt toate miresele într-o astfel de zi, cele pe care dragostea le transfigurează, cele ale căror buze nu șoptesc decât un singur cuvânt — acel cuvânt ce sună atât de dulce chiar și în limbile cu rezonanța cea mai aspră.

Dacă orele se scurgeau încet la Palatul Tuileries, în timpul lungilor discursuri ale marelui cancelar și ale domnului d'Armenonville, cât de scurte erau la palatul Nevers!... Și, în vreme ce Gonzague, așteptând noaptea propice, profita de începutul beznei spre a-și îndruma desfrânații, cu spada trasă, către cele mai întunecoase unghere ale cimitirului Saint-Magloire, Lagardère și Chaverny sorbeau lumina din ochii celor pe care le iubeau și, cu degetele lor obișnuite cu treburile războiului, își aranjau ultimele detalii ale propriilor lor vestimentații.

Puțin după orele cinci ale serii, trei călești trimise de rege pătrundeau în curtea de onoare. Erau o atenție din partea sa. Curtoazia aceluiași prinț-copil se arăta atunci a fi mult mai rafinată decât avea să devină, odată cu trecerea anilor.

În prima caleașca urcă doamna de Nevers. Era înveșmântată tot în negru, căci doliul nu i se va sfârși decât odată cu viața; dar își ținea fruntea sus și avea un port mândru

al capului, fiind conștientă de încuviințarea celui căruia îi dădea ascultare, chiar și dincolo de mormânt.

Aurore și Flor luară loc alături de ea, împreună cu contele de Lagardère și cu marchizul. Celelalte trăsuri se umplură cu toți cei care, împărtășind necazurile și truda, contribuiseră la triumf. Nu mai exista deosebire de rang social. Cadetul de Navailles fusese așa de plin de atenții, ajutându-le să urce în trăsură pe Françoise Berrichon și pe Madeleine Giraud, de parcă aceste respectabile doamne ar fi fost ducese de douăzeci și șase de generații. Passepoil își alesese el însuși tovarășii de călătorie: trona între Jacinta-basca și frumoasa doamnă de Liébault, și chipul lui gălbejit se luminează ca de soare, reflectându-l pe cel al Mathurinei, instalată în fața lui.

Într-adevăr, vestea căsătoriei lui Lagardère ajunsese și la mănăstirea Notre-Dame-en-Liesse. Bunele călugărițe benedictine, care o adăpostise pe Mathurine atâta vreme cât îl știuseră pe iubitul ei ocupat cu încăierări și lupte împotriva tâlharilor tocmiți de Gonzague, socotiseră că acum sosise momentul să le permită să se regăsească. Așa încât este lesne de închipuit fericirea care-l cuprinsese pe îndrăgostitul Amable, atunci când i se adusese la cunoștință locul în care o putea găsi pe aleasa inimii sale, și grabă cu care o adusese la palatul Nevers, în așteptarea zilei în care aveau să-și unească viețile în fața altarului.

— la te uită! lubițelule! îi spunea gasconul prietenului său. Domnișoara Aurore o are pe mama sa, dar puștiul, zău așa! Noi suntem toată familia lui.

La pocnetul biciului vizitiilor împodobiți cu galoane de aur, alaiul se puse în mișcare și trecu cu zgomot prin poarta masivă lângă care, salutând printr-o adâncă plecăciune, se afla portarul elvețian¹¹⁶, singurul paznic lăsat la palat.

La început, câțiva curioși porniră în urma caleștilor doar pentru că n-aveau ce face și neștiind încotro aveau să-i conducă. Apoi fu rostit numele lui Lagardère și fiecare stradă furniza un nou contingent ce se alătură primilor însoțitori pedestri astfel încât, în curând, un adevărat torent omenesc se îndrepta spre Saint-Magloire.

---

¹¹⁶ *Portarul elvețian*: obiceiul era, în acele vremuri, că marile familii de nobili să angajeze elvețieni ca portari. (n.t.)

Dacă, așa cum spune zicală, Dumnezeu are grijă de bețivi, cu siguranță au și palavragioaicele un Dumnezeu, care le spune dinainte locul unde trebuie să se ducă pentru a sporovăi.

Acolo unde era înghesuiala mai mare, le-am fi putut recunoaște, negreșit, pe cumetrele noastre de pe strada Chantre. Se lăudau toate, în cor, că preziseseră viitorul strălucit al misteriosului meșter Louis. Ca și altădată, când veniseră pentru a-l vedea dus către supliciu și spre a-l acuza de toate crimele posibile, ele se aflau acum acolo, dar cu intenția de a-i aduce laude și a-i sărbători succesul. Opinia publică are astfel de răsturnări bruște: acelea care ar fi asasinat cu cea mai mare plăcere la o execuție, își făceau loc cu coatele pentru a fi printre primele ce-i aplaudau triumful.

Portalul micuței biserici Saint-Magloire, larg deschis și inundat de lumină ce se răsfrângea pe chipurile miilor de curioși, era plin de strălucire, iar în fundul sfântului locaș sclipa altarul, împodobit cu o draperie albă și înconjurat de întregul cler purtând cele mai scumpe podoabe.

În exteriorul naosului, un șir de ostași din garda regelui completau priveliștea cu scânteierea uniformelor lor. Sulițele și crosele toiegele clericale izbiră pardoseala. Caleștile se opriră în fața porții.

Capitolul VII - Cum s-a încheiat ceremonia

Cei patru logodnici a căror unire urma să fie binecuvântată de preot stăteau îngenuncheați pe perne de catifea, în mijlocul corului. Ceva mai departe, dincolo de balustrada ce despărțea naosul, se rugau doamna de Nevers și Mélanie Liébault. Pietatea celorlalți martori nu era atât de profundă.

Deodată, din stradă se auzi o larmă de voci, care pătrunse sub bolta bisericii. Răsunară tropote de cai, zgomotul unor trăsură în mers, comanda scurtă dată de niște ofițeri oamenilor din subordine și, la intervale regulate, strigăte:

— Mușchetarii! Mușchetarii!

Mulțimea era atât de compactă, atât de mare era numărul de trăsură și atât de lung alaiul, încât abia puteai înainta.

Locuitorii Parisului nu se așteptau deloc să vadă o asistență așa de măreață, astfel încât, atunci când un crainic regesc strigă: "Regele, domnilor! Faceți loc regelui!", gloata se împinse și mai tare pentru a-l vedea coborând din caleașcă pe acel ce devenise suveran în ajun și care era însoțit de ducele d'Orléans, ducele de Bourbon, cardinalul de Fleury și o numeroasă suită de prinți și prințese.

Urale pline de voieșie izbucniră din toate piepturile:

— Trăiască regele!

Întâmpinat cu aceste ovații în cinstea micii sale persoane, Louis al XV-lea prinse curaj și salută cu amabilitate. Atunci toți cei de față fură copleșiți de bucurie și se părea că, odată cu urcarea pe tron a acestui prinț, pe care entuziasmul popular avea să-l numească "Cel iubit", o epocă de fericire vă începe pentru Franța.

Clerul, orânduit în prag, o așteptă pe Majestatea Sa, iar clopotele fură trase cu putere. Îl slăveau pe Dumnezeu, regalitatea și gloria lui Lagardère. Unui singur om, ascuns în umbra mormântului lui Nevers, dangătul lor i se părea nesuferit.

Regele intră în biserică. Timp de o jumătate de oră a fost văzut trecând în urma lui, prin deschiderea luminoasă a portalului, lungul șir al celor care — după el — țineau în mâini destinele Franței: miniștrii, căpeteniile Parlamentului și ale armatei, somitățile clerului și ale magistraturii, marii seniori purtând cordoanele ordinelor cu care erau decorați, membrii înveșmântați în robe ai Consiliului de Stat, toți cei cărora le revenea onoarea de a sprijini tronul Franței, de a purta spada sau de a împărți dreptatea.

De-a dreapta logodnicilor, în fața băncii rezervate epitropilor bisericii și care, pentru acel prilej, fusese acoperită, sub un baldachin de catifea albă împodobită cu flori de crin fusese înălțat un tron, destinat lui Louis al XV-lea, la picioarele tronului lui Dumnezeu. Mai înainte de a lua loc, regele adresează un surâs grupului alcătuit din Lagardère și ai săi.

Preoții intonară imnurile sfinte și, prin fumul de tămâie, făcură să răsună psalmii de bucurie. Asistența se plecă în fața chivotului ridicat deasupra tabernacolului și, la un semn al regelui, un diacon veni să ia spada acestuia — o lamă îngustă și

suplă, al cărei miner era încrustat cu diamante. După ce o scoase din teaca ei, o sărută și se duse s-o depună pe altar.

Preotul bisericii Saint-Magloire, care oficia — un bătrân cu părul albit — își ridică spre cer două degete ale mâinii drepte și binecuvânta spada dezgolită. Apoi, luând-o cu stânga, înșirui pe lamă cele patru inele, ale lui Lagardère, al Aurorei, al lui Chaverny și al lui Flor, și-și dădu din nou binecuvântarea, unind într-o singură rugă ceea ce constituia forța și loialitatea atotputerniciei, cu ceea ce era atotputernicia dragostei loiale.

După aceea, coborând treptele altarului, preotul aduse inelele pe o tavă de aur. Contele de Lagardère puse unul pe degetul Aurorei, Chaverny un altul pe degetul donei Cruz, și Philippe d'Orléans fu cel care le prezentă văduvei lui Nevers pe celelalte două, spre a le pune ca înșăși pe mâinile credincioase care-i apăraseră cu vitejie cauza.

Acestea nu erau niște ceremonii obișnuite, dar Louis al XV-lea, care se pricepea la ritualuri, încuviința totul. Cardinalul de Fleury îi spusese de destule ori: "Ceea ce voiește Majestatea Voastră, este și voia Domnului", pentru ca să nu aplice povața cu acest prilej.

Fu văzut un lucru și mai formidabil, când regentul îl aduse pe contele de Lagardère în fața scaunului de rugăciune al regelui și când acesta, reluându-și propria spadă din mâinile preotului, i-o încinse la șold lui Henry, în vreme ce Philippe d'Orléans o schimbă și el pe a sa cu Chaverny.

Nici unul dintre cei prezenți, nici măcar mareșalii iluștri, îmbătrâniți în războaie și ale căror victorii încununaseră Franța cu lauri, n-ar fi îndrăznit să viseze, pentru ei înșiși, o asemenea onoare.

Capetele albite, înălțate la cele mai mari onoruri de însuși Regele Soare, nu-l văzuseră niciodată pe acesta glorificându-și astfel vreun supus. Și totuși, nimeni nu gândea că Louis al XV-lea își depășea drepturile și limitele favorurilor sale; nimeni nu se credea el însuși micșorat sau că ar fi meritat mai mult ori măcar tot atât. Lagardère era Lagardère: nu fusese depășit niciodată și, fără îndoială, nu va fi egalat nici în viitor. Ceea ce făcea Louis al XV-lea era perfect îndreptățit!

Unul singur era zăpăcit de atâtea onoruri: contele însuși... Ce făcuse oare pentru a merita astfel afecțiunea regelui său și stima tuturor?... Dacă se transformase în protectorul unei copile

amenințate, în apărătorul unei văduve nemângâiate, nu-și primea astăzi cea mai de preț recompensă?... Dacă demascase și căutase să pedepsească crima, oare nu acționase așa cum era de datoria oricărui om drept și cinstit?

Ceea ce lui i se părea atât de simplu, era socotit de alții ca un lucru sublim. Dacă ar fi vrut să se convingă de asta, i-ar fi fost de ajuns să schimbe o privire cu, doamna de Nevers și cu fiica ei. Acestora, recompensa nu li se părea exagerată. Pe bună dreptate, ele se simțeau mândre, nu uluite.

Exista și o altă femeie al cărei chip strălucea și care se topea într-un extaz mut. În toată viața sa, Mélanie Liébault nu se rugase atât de fierbinte, unind în gândurile pe care le înălța către cer ambele perechi al căror jurământ de devotament, de credință și de dragoste era atât de vechi și totodată așa de proaspăt. În rugăciunile ei nu se uita decât pe ea însăși.

Unele suflete de elită își pot găsi propria fericire în renunțarea la tot ce le este mai scump — ele se sacrifică fără nici un gând ascuns. Aceasta este o virtute care nu — se află la îndemâna tuturor.

Între tânăra femeie și Lagardère nu fusese pronunțat, niciodată, vreun cuvânt de dragoste. Ceea ce-i lega pentru trecut și pentru viitor nu era decât o prietenie foarte cinstită și foarte curată, în care nimic rău nu și-ar fi găsit loc.

Cu toate acestea, în clipa schimbării inelelor, Mélanie nu se putuse împiedica să nu-și ridice la buze mâna pe care, de asemenea, strălucea un inel de aur — inel pus pe degetul ei chiar de către Lagardère. Îl sărută cu dragoste și închise ochii, pentru a-și trăi o clipă visul, izolându-se astfel de tot ce o înconjura și retrăgându-se — deși aliată în mijlocul unor lumini orbitoare — în noaptea misterioasă și blândă a inimii sale.

Prin fața ochilor întorși spre o contemplare interioară, Henri nu trecea singur, în splendoarea sa plină de glorie; ea o vedea și pe cea care, de o clipă, îi devenise soție, pe cea care-și deschisese brațele numind-o pe ea, Mélanie: "Sora mea".

Își înclină capul, își rezemă fruntea înfierbântată pe spătarul scaunului său de rugăciune și se făcu mică de tot în fața fericirii celor care o primeau în intimitatea vieții lor.

Când se ridică, ochii îi exprimară surpriza, căci zări pe paginile cărții de rugăciune, ce-i rămăsese deschisă sub degete, o hârtie împăturită în patru, ajunsă acolo nu se știe cum.

Primul gând fu să lase hârtia să cadă pe jos, ca din neatenție. În jurul ei se aflau câțiva gentilomi tineri, și unul dintre ei, impresionat fără îndoială de frumusețea sa, ar fi putut folosi acest mijloc pentru a-i face o declarație. Așa își închipui Mélanie și se indignă că cineva a fost în stare să aleagă un asemenea loc, un astfel de prilej și chiar clipa în care, adâncită în gânduri, că era cu tot sufletul și cu toată inima alături de noii căsătoriți.

Dar apoi se gândi că ispitorul cel curtenitor nu putea ști ce se petrecea în sufletul ei. De teamă că n-o va mai revedea vreodată, în altă parte, neștiind că soțul ei se afla la câțiva pași în spatele lor, desigur recusesse la singurul mijloc ce-i fusese la îndemână.

Nu există nici o femeie drăguță care să nu se simtă măgulită că a fost remarcată de un gentilom tânăr, cu înfățișare plăcută și făcând parte din suita regelui, cu atât mai mult atunci când acea femeie drăguță aparține unui Ambroise Liébault și de-abia a sosit din provincia ei. Fără a fi cochetă, Mélanie nu se putu împiedica să nu zâmbească, și curiozitatea înnăscută a fiicelor Evei o împinse, nu numai să nu arunce hârtia, dar și să o despăturească, într-ascuns, spre a o citi.

Ce era?

Aproape nimic — cinci sau șase rânduri trasate cu un scris fin și mărunț, necunoscut ei, și ale căror litere părură să-i ardă în fața ochilor.

Îi fu foarte greu să citească până la capăt, căci un nor îi întunecă vederea, iar tâmpilele și pieptul i se zbăteau cu putere. Se sili totuși să citească tot, apoi, aruncând în jurul ei priviri înfricoșate, ascunse biletul în corsaj.

Iată cuprinsul aceluia bilet:

"Nu mă cunoașteți și nici nu trebuie să știți cine sunt. Îmi este de ajuns că eu știu că viața contelui de Lagardère vă este la fel de scumpă ca și a dumneavoastră. Când regele și ducele d'Orléans se vor pregăti să se retragă, duceți-vă singură și cât mai grabnic la mormântul lui Philippe de Nevers, mergând prin stânga bisericii... Nu șovăiți, este vorba de viața lui!"

Să șovăie?... Așadar, misteriosul autor al mesajului o credea în stare de așa ceva? El făcuse apel la un sentiment

secret, ale cărui manifestări fusese convinsă că le îngropase adânc în suflet. De unde-l aflate și cine era el oare?... Nu trebuia să-l caute, fiindcă așa-i spusese. Era, mai mult ca sigur, un prieten care, nemaisperând să poată ajunge până la conte spre a-l preveni, i se adresa ei.

"Este vorba de viața lui!" își repeta, cu o emoție de nedescris. "Orice s-ar întâmpla, sunt gata. Mă voi duce la înmormântare, chiar de-ar fi să plătesc cu viața salvarea contelui."

Ceremonia fu lungă. Pe toată durata ei, viteaza femeie stătu ca pe jar.

În cele din urmă, Louis al XV-lea se ridică, se plecă în fața altarului, salută cu mâna pe noii căsătoriți și, printre mușchetarii ce formaseră un culoar, se îndreaptă către portal, urmat de Philippe d'Orléans și de prinți.

De îndată ce văzu aceste pregătiri, Mélanie Liébault se strecură printre rândurile strânse și reuși, ca prin minune, să ajungă la ușile bisericii chiar mai înaintea regelui.

Odată acolo, se opri o clipă, cercetând întrebătoare platoul din fața bisericii, și silueta ei zveltă se decupa, ca o umbră, pe fundalul luminos al naosului. Nu văzu nimic, decât două șiruri de cerșetori îngenuncheați pe trepte și — pe toate străzile învecinate — mii de curioși, ținuti în loc de garda regală.

Cel care o aștepta nu putea să se alic acolo.

Coborî repede treptele străbătu liotă de cerșetori și se avânta, cu toată viteza de care-i erau în stare picioarele, spre locul indicat.

Între timp, pentru a înlesni ieșirea mulțimii înghesuie în biserică, fusese deschisă o ușă laterală lângă care, în timpul ceremoniei, stătuseră profesorii de scrimă, Berrichon și Antoine Laho.

Fratele Passepoil — nu putem să-l facem pe normand să treacă drept un sfânt — își ocupase răgazurile pe care i le permisesse lunga ceremonie, nepierzând-o din ochi pe doamna Liébault, a cărei înfățișare îi era foarte pe plac și pentru care avea — fără ca asta să-l facă s-o uite pe Mathurine — un devotament asemănător cu cel simțit de tânăra femeie față de Lagardère.

Așa stând lucrurile, îi fusese ușor să observe tulburarea Mélaniei, deși nu-i cunoștea cauzele.

"Va trebui să veghez asupra ei, ca să nu i se întâmple nimic rău", își spusese.

Așa că veghea, fără a neglija să fie atent la noii căsătoriți și la doamna de Nevers.

Cu logica lui de normand, șiret și șmecher, absența lui Gonzague sau a vreunuia dintre oamenii lui nu-i mirosea deloc a bine.

Așa încât, datorită unei presimțiri izvorâte din temeri, se aștepta să nu vadă sfârșindu-se ceremonia căsătoriei fără să intervină un eveniment neprevăzut.

Nu-i scăpă graba cu care Mélanie se dusesse la ușa principală, și nici îngrijorarea întipărită pe fața ei.

Trase concluzia că toate acestea erau preludiul unor întâmplări foarte grave.

Totuși, nici o clipă nu se gândise că s-ar fi putut ca ea să-l trădeze pe Lagardère, ducându-se să-l prevină pe Gonzague și, înțelegând lucrurile mai corect, fu convins că-i fusese întinsă o cursă în care femeia avea să cadă.

Când lângă el a fost deschisă ușa laterală, îi spuse lui Laho să stea pe loc și să vegheze, recomandându-i să meargă să-i caute cât mai repede, dacă ar fi sesizat ceva neobișnuit.

Apoi îi trase după el, afară, pe Cocardasse și pe Berrichon.

— Repede! Repede! strigă, s-o urmărim pe doamna Liébault!

Deoarece ușa prin care ieșiseră se deschidea pe partea opusă celei spre care se îndreptase tânăra femeie, știa că n-o vor găsi acolo. Dar fiindcă nu aveau timp de pierdut, se repeziră înainte, astfel încât să ocolească biserica, trecând prin fața portalului prin care ieșise ea.

Majestatea Sa, tocmai sosea în capul scării, împreună cu ducele d'Orléans. Văzându-i pe cei trei bărbați alergând cu toată viteza, se opriră amândoi.

— Se obișnuiește să se vâneze noaptea? întrebă regele, care avea un umor încântător.

— Nu știu, Sire, răspunse prințul, încruntându-se. Mi se pare că am recunoscut cel puțin pe unul dintre profesorii de scrimă devotați lui Lagardère.

Mulțimea de mari seniori și doamne păraseau, încet, naosul bisericii.

Contele și Chaverny stăteau în picioare lângă soțiile lor, așteptând momentul prielnic pentru a le oferi brațul și a le conduce la caleștile lor, de îndată ce Louis al XV-lea va fi urcat într-a sa.

O rază de bucurie, o expresie de nobilă mândrie ilumina frumosul cap al lui Lagardère. În sfârșit, domnișoara de Nevers îi aparținea. Mama să i-o dăduse, iar Cerul sfințise această unire, atât de îndelung așteptată. Era încununarea visului său, fructul suferințelor sale, astăzi uitate, scopul împlinit al vieții sale.

Și, totuși, un gând întunecat îi fulgeră prin minte. Philippe de Gonzague îl sfidase să-și unească destinul cu cel al fiicei lui Nevers.

Unirea avusese loc, în fața tuturor, cu excepția lui Gonzague, căci acesta nu îndrăznise să vină.

Un zâmbet disprețuitor flutură pe buzele contelui. Atinse umărul Aurorei, care se ridică, strălucitoare, în rochia ei albă, mai frumoasă decât cea mai frumoasă dintre fecioare. Ea luă brațul soțului său și, urmați de Chaverny și de Flor, străbătură la rândul lor naosul, până la portal.

Mare le fu uimirea, văzându-i opriți acolo pe Majestatea Sa și pe Alteța Sa Regală.

— Așteptați, le spuse Philippe d'Orléans. Se întâmplă, prin preajmă, lucruri ciudate. Voi trimite ostași din gardă.

În timp ce rostea aceste cuvinte, un cerșetor — același care strecurase biletul lui Gonzague pe cartea de rugăciuni a Mélaniei Liébault — încercă să se apropie de conte.

Nu reuși, căci prietenii acestuia se grupaseră în jurul lui, imediat după avertismentul prințului.

Atunci, zdrențărosul manevră într-alt fel: se furișă ca un șarpe și reuși, întinzând brațul, să pună un petic de hârtie chiar în mâna Aurorei.

Simțind atingerea, aceasta se întoarse brusc, dar nu văzu nimic în jurul ei, decât fețe prietenești, și abia atunci își dădu seama că mototolea ceva între degete.

Se uită ce era, întinse hârtia soțului ei și-l simți tresărind. Privirea lui aprinsă parcursese rândurile scrise pe mesajul ce ajunsese la destinație într-un mod atât de ciudat.

Toate capetele se întoarseră către el, chiar și cel al regelui. Cu un glas tremurând de mânie, contele citi în auzul tuturor:

"Lagardère, a sunat ora! Când biletul acesta va sosi în mâinile tale, voi fi făcut deja o victimă dintre ai tăi... Cu atât mai rău, dacă încep cu femeile. Teste o clipă va fi prea târziu pentru salvarea doamnei Mélanie Liébault."

Biletul era semnat:

ONZAGUE

G

După citirea misiei, Lagardère își concentrează, îngrijorat, auzul.

Toți cei care-l înconjurau, cu sufletul la gură, rămaseră tăcuți odată cu el. Inspira teamă și admirație, căci pălise atât de tare, încât simțeai că-n el clocotește o mânie cumplită, ca acelea cărora până acum nimic nu le putuse rezista.

Deodată, din străfundurile beznei, răzbătu un strigăt de spaimă, sfâșietor, lugubru, ieșit din gura unei femei:

— Lagardère!... Ajutor!

Ambroise Liébault, pierzându-și puterile, se prăbuși o în brațele lui Laho, gemând cu voce sugrumată:

— Doamne!... Este soția mea, pe care o ucid!...

Aurore se făcuse albă ca varul. Totuși, departe de a tremura, dându-și la o parte mama, ale cărei brațe voiau s-o rețină, cu ochii strălucitori de curaj și însuflețiți de o forță supraomenească, întinse mâna spre locul de unde porniseră strigătele și spuse:

— Du-te, Henri!

În depărtare, alte voci chemară:

— Ajutor!... Ajutor!...

— Trebuie să fie o capcană, gândi cu glas tare regele. Domnule de Lagardère, vă interzicem să vă duceți singur.

Dar poți oare opri fulgerul?

Scena care urmă nu dură nici cât o secundă.

După ce-și strânsese la piept soția, contele — printr-un gest plin de mândrie — ceru să-și vâre spadele în teacă cei douăzeci de gentilomi care doreau să fie alături de el în lupta ce se întrededa.

— Nu am nevoie de nici un ajutor, spuse cu glas calm. Doar niște torțe... Ora pe care o aștept de douăzeci de ani va suna în curând.

Și, făcând o plecăciune în fața regelui, care voia să se opună la ceea ce consideră că este o nebunie, rosti rar:

— Rog pe Majestatea Voastră să mă ierte!

Apoi, cu spada ridicată, făcu un salt, străbătu, ca o ghiulea, grupurile înghesuite pe platoul din fața bisericii și dispăru în noapte.

Se înfiorară cu toții când îl auziră adresându-i-se mortului, al cărui mormânt se afla în apropiere:

— Privește-mă, Nevers!... Iată-mă!... Iată-mă!...

— Majestatea Voastră poate să-l lase să facă așa cum crede, șopti ducele d'Orléans la urechea regelui. Spada pe care i-ați dat-o va primi botezul sângelui și va sluji o cauză nobilă.

Louis al XV-lea își încleștase maxilarele. În mod mașinal mâna i se dusesese la mânerul spadei. Dacă n-ar fi fost majestatea și sângele rece la care îl silea rangul său ar fi scos din teacă arma sa de paradă, căci eroismul este contagios.

Într-o clipă, biserica, luminată atât de strălucitor până de curând, devenise întunecată — toți gentilomii și magistrații, preoții și marile doamne despodobiseră candelabrele de lămpile și făcliile lor. Philippe d'Orleans luă o torță din mâinile unui mușchetar și, ridicând-o deasupra capului, spuse cu glas tare, pentru a fi auzit de toți:

— Dacă Majestatea Voastră dorește să vadă cum se răzbună un om curajos, nu are decât să vină.

Luminând drumul lui Louis al XV-lea și urmat de mai bine de trei sute de persoane, prințul coborî treptele bisericii Saint-Magloire și intră în cimitir.

* * *

Încercând să se descurce prin labirintul de aici și morminte, scrutând întunericul aproape de nepătruns și îndreptându-se cu greu spre mormântul lui Nevers, Mélanie Liébault simțise brusc că brațele îi sunt prinse într-o strânsoare puternică, ce-i paraliza mișcările.

În același timp, o mână viguroasă îi apăsă buzele, împiedicând-o să strige. Deocamdată, trebuia încă să tacă; peste câteva clipe, va fi silită să strige, împotriva propriei voințe.

În jurul ei se iviseră mai mulți bărbați. Le putea număra siluetele, în umbră — erau șapte. După ce îi puseră în gură un căluș, o culcară pe pământ și rămaseră la pândă, în tăcere.

Nu peste mult timp își dădură seama că nu erau singuri în cimitir. Nisipul aleilor scârțâiau sub niște pași grăbiți.

Peyrolles scoase victimei călușul.

— Acum cheamă-l pe rege, îi zise cu o voce amenințătoare, dar încet. Ne aflăm aici pentru a-l uide...

Ca un infernal geniu al răului, factotum-ul lui Gonzague ghicise prea bine că-i va fi greu s-o facă pe acea mică burgheză să-l cheme pe conte, dacă ea l-ar fi crezut în primejdie. Așa că inventase acea mincinoasă amenințare cu regicidul, știind că Lagardère era singurul în stare să alerge primul în ajutor.

Dar doamna Liébault își strânse buzele. Crezând că acum știe cine era augusta victimă pentru care se urzise cursă se hotărî mai curând să moară decât să-și deschidă gura.

Acest eroism neprevăzut îl făcu pe Peyrolles să-și piardă răbdarea. Înfuriat, își strânse pumnii:

— Viperă, și totuși vei striga! urlă, scoțându-și pumnalul.

Tânăra femeie văzu lucindu-i lama, dar nu făcu nici o mișcare.

Dar pașii se apropiau foarte repede. I se păru că aude o înjurătură de-a lui Cocardasse. Atunci, cu un efort supraomenesc, împingându-l pe bărbatul care o ținea întinsă pe jos, reuși să se ridice în picioare.

— Ei sunt, ne caută, bombăni intendentul. Din fericire limbutul acela de Cocardasse își trădează întotdeauna prezența.

— Unde este prințul?... vru să afle Nocé.

— La postul său!... Îl veți vedea la momentul potrivit... În gardă, domnilor, să întâmpinăm atacul.

În vreme ce domnul de Peyrolles se pregătea să-și găsească o poziție cât mai puțin periculoasă, o zări pe Mélanie care, cu o mișcare rapidă, își adunase fustele și o lua la fugă...

Dintr-un salt, o prinse.

— Acum taci, mârâi, înfigându-i pumnalul în piept.

Tânăra femeie căzu pe piatra colțuroasă a unui mausoleu, dar, printr-un miracol de energic, acum când i se porunca să tacă și închipuindu-și că regele este în primejdie, își apăsă rana cu mâinile și chemă cu disperare:

— Lagardère!... Ajutor!...

După cum știm, acesta fusese primul strigăt auzit de Henri și de cei care-l înconjurau. El izbise în mod dureros și urechile profesorilor de scrimă.

— Doamne Sfinte!... urlă Cocardasse, făcând un salt înainte, ajungem prea târziu!...

— Rămâne de văzut, se mulțumi să răspundă Passepoil.

Cei doi viteji își reluară alergarea, izbindu-se de cruci, ciocnindu-se de împrejmuirile mormintelor, alunecând pe lespezi și ridicându-se pentru a goni din nou.

În cele din urmă ajunseră.

Un trup de femeie zăcea pe pământ și, dincolo de el, se aliniau șapte spade. Era o noapte întunecoasă, dar câteva puncte luminoase indicau lamele de oțel.

Prin beznă, profesorii de scrimă zăriră în fața lor doar o barieră omenească. Știau ce trupuri o alcătuiau. Pentru a ucide, nu este nevoie să vezi prea bine și, chiar dacă e întuneric, unele lovituri își ating ținta — celor căzuți, trecerea de la lumină la tenebrele eterne li se pare mai puțin ciudată... Acesta era principiul gasconului, care niciodată nu putea fi serios.

Și atunci strigară și profesorii de scrimă:

— Ajutor!... Ajutor!...

Nu aveau dreptul de a-l ucide pe Gonzague în absența lui Henri și știau bine că el va veni. Până atunci, cu siguranță le era îngăduit să rărească rândurile subalternilor.

Cu trupul ghemuit, strângând bine în mână mânerul ff spadei, se avântară la asaltul zidului viu.

Spadele se ciocniră în noapte. Din ochi, ca și din lame, țâșniră scânteii. Întunericul era atât de adânc, încât uneori adversarii se atingeau dar nu îndrăzneau să lovească de teamă să nu rănească un prieten.

Cocardasse, el singur dintre toți, neputând să tacă, își trăda prezența prin înjurături răsunătoare.

Jean-Marie, ca un elev respectuos, încerca din când în când să-i țină isonul, dar în surdină, căci prefera să lovească și să tacă, așa ca Passepoil, celălalt profesor al său.

La o depărtare de cincizeci de pași, Philippe de Mantoue, rezemându-și coatele de o balustradă din fier forjat, asculta zgomotul luptei și aștepta nemișcat. După voci, își dăduse seama că Lagardère încă nu sosise și dorea să se păstreze pentru acel unic adversar.

Necropola se umplea de larmă. Se vedeau torțe, apropiindu-se repede, din toate părțile. Deodată, profesorii de scrimă se cutremurară. Asupra lor se năpustise un uragan.

— Vino în ajutor, puștiule! urlă gasconul, plin de entuziasm.

— *Iată-mă!* răspunse Lagardère, al cărui glas avea o sonoritate metalică.

Și, luând poziția de gardă, adăugă:

— Nevers, iată-ți răzbunătorul.

Chaverny șosea și el în goană. Încăierarea era cumplită. Cei care îi însoțiseră cu torțe erau încă mult în urmă.

Philippe de Mantoue își trase sabia din teacă dar rămase pe loc. Potrivit ordinelor pe care le dăduse, desfrânații săi trebuiau să se retragă către el, astfel încât, încet-încet, să-l aducă pe conte destul de aproape pentru a-l ajunge cu sabia. El își rezervase rolul de a se ivi în ultima clipă spre a-i da lovitură mortală, oricum: din față sau din spate.

Totuși, acolo unde se desfășura lupta, unii oameni cădeau. Taranne fusese primul. Curând după el, de Batz se prăbuși cu fața în jos și brațele larg desfășurate, lăsând să se audă, printre horcăiturile de agonie, un "sacrament!"

Oriol își apăra pielea și, poate pentru prima oară în viața lui, era curajos — curajul disperării născute din frică!

La lumina unei torțe ce înainta, văzu în fața pieptului său vârful spadei lui Berrichon și amenințarea i se păru atât de apropiată, încât, pentru a întârzia clipa morții, reuși să-și ucidă adversarul. Sărmanul Jean-Marie se clătină și se prăbuși, cu gâtul traversat de lama până nu de mult virgină a adoratorului Nivellei.

Françoise Berrichon îi repetase de destule ori nepotului că meseria de profesor de scrimă nu este bună... Nu-ți poți evita soarta.

Făcliile erau încă prea departe, dar siluetele combatanților începeau să se deslușească.

Montaubert se rostogoli horcăind, și Peyrolles, în agonie, căzu de-a curmezișul lui, cu un zgomot de oase care se ciocnesc între ele.

Passepoil îl văzuse căzând pe Berrichon. Îl răzbună trântindu-l la pământ pe ex-comerciantul care ar fi preferat cu mult să fi rămas la Bastillia. Chaverny tocmai îl trimisese pe Lavallade după strămoșii săi. Toți desfrânații lui Gonzague zăceau peste morminte.

Cocardasse îi numără cu degetul și spuse:

— Șapte... Socoteala este exactă!

— Ah! zise contele mânios, numai el lipsește... Faceți liniște și lăsați-l să vină.

Ascultându-i ordinul, Passepoil se duse în urmă, spre a-i opri pe purtătorii de torțe. Între timp, aplecat asupra trupului doamnei Liébault, Henri își puneă mâna pe corsajul însângerat, acolo unde ar fi trebuit să-i bată inima.

— Trăiește! șopti el, ridicându-se.

În fața sa, întunericul era de nepătruns. Lagardère așteptă câteva minute, înainta câțiva pași și-și încordă auzul... Ar fi jurat că cineva mergea, foarte aproape. În tăcerea adâncă ce-i înconjura, ar fi putut să numere pașii celui care se apropia pe dibuite.

Gonzague, nemaiauzind nimic, se neliniștise. De ce nu veniseră către el desfrânații?

Deoarece minutele i se păreau lungi ca niște secole, își părăsi locul și făcu, precaut, câțiva pași.

"Te pomenești că poltronii ăia au fugit fără să mă aștepte?" îi trecu prin minte.

Își înăbuși un țipăt de uimire, aproape de spaimă. Tocmai se împiedicase de un trup și, încercând să se depărteze de el, picioarele i se încurcaseră sub membrele nemișcate ale altui corp.

Se aplecă să vadă mai bine și un blestem i se stinse în gâtlee. În jurul lui era un morman de cadavre, și acestea erau ale acoliților săi.

Toți se aflau acolo, toți! Începând cu Peyrolles, cel gata pentru orice ticăloșie, și sfârșind cu inofensivul Oriol, fără a lipsi Montaubert, Taranne, baronul de Batz, și ceilalți.

Toți cei care, fugind în urma sa pe drumul către Spania, reușiseră cândva să-și evite soarta în acest cimitir blestemat, nu reveniseră aici decât spre a-și găsi moartea, în loc de a reîncepe viața de plăceri pe care se lăudase că le-o va asigura.

Nu stătuse acolo decât o secundă, dar acea secundă fusese de ajuns pentru a-i schimba complet situația.

Când își ridică din nou capul, întunericul fusese înlocuit de lumină. Era înconjurat de ostași din garda regală și purtători de torțe. Printre aceștia se vedeau cei care asistaseră la căsătorie și, în primul rând, Philippe d'Orléans, de al cărui umăr se rezemă regele Franței.

Dar ceea ce-l aduse în culmea disperării pe Gonzague fu să-l vadă în fața lui pe Lagardère, cu spada în mână.

Mișelește, făcu o fandare spre el, și spada lui Lagardère, care fusese spada regelui Franței — o bijuterie pentru copii — se frânse de parcă ar fi fost din sticlă!

Dar Lagardère avusese timp să apuce, cu cealaltă mână, arma mișelului său adversar, smulgându-i-o.

— Ah! Conte!... protestă regele.

— Sire, răspunse Lagardère, de două ori până acum, o dată în șanțurile de apărare de la Caylus și altă dată chiar aici, omul acesta a reușit să scape de răzbunarea mea, pentru că nu aveam în mână arma care trebuie să împlinească dreapta judecată, arma care, condusă de mâna lui criminală, a făcut din el un fraticid. Acum, o am! adăugă, ridicând spada lui Gonzague. Pentru că judecata lui Dumnezeu să fie completă, este necesar ca această lamă, care s-a înroșit în sângele lui Nevers, să-și facă iertată greșeala scăldându-se în sângele ucigașului!

Și deoarece toți îl priveau, fără a înțelege, încheie adresându-i-se lui Cocardasse:

— Dă-i spada ta, viteazule!

Gasconul se supuse, dar nu se putu împiedica să nu mormăie:

— Să-l ierte Dumnezeu! Sărmanul, nu va mai lua parte la nuntă.

Gonzague luase arma plin de bucurie. Nu era un adversar de disprețuit și dovedise acest lucru.

Toți cei care, în aceeași după-amiază, asistaseră la adunarea prezidată de Louis al XV-lea la palatul Tuileries se aflau acolo, alcătuind un cerc. Judecata regească la care asistau aici, în cimitirul Saint-Magloire, era cu mult mai măreață.

Adversarii luară poziție de gardă, și regentul însuși ridică mai sus torța pe care-o purta, spre a lumina lupta. Philippe d'Orléans voia să-i arate regelui chipurile combatanților, în timpul duelului.

Dar ce-ar fi putut face toată știința lui Gonzague, împotriva impetuozității cumplite și nemiloase a celui ce voia să se împlinească dreptatea?

Ah! Nu a durat mult. Încrucișarea armelor n-a fost mai îndelungată decât un fulger, și prințul trădător fu văzut prăbușindu-se, cu o gaură mică și roșie în mijlocul frunții.

— După valeți, stăpânul!... spusese bine puștiul, șopti încet de tot gasconul.

Apoi împinse la o parte, cu piciorul, spada care fusese a lui, zicându-i lui Passepoil:

— Bătrâne, ticălosul a dezonorat-o!

Doamna ducesă de Nevers, Flor — proaspăta doamnă de Chaverny — și Aurore, care voise și ea să vadă rezultatul luptei, stăteau la câțiva pași de chirurgul care pansa rana Mélaniei Liébault.

Lagardère rămăsese cu ochii ațintiți asupra feței convulsionate a dușmanului său mort.

— Henri, îi spuse ducesă, iat-o pe fiica lui Nevers, soția dumitale. Vă binecuvântează, uniți lângă mormântul său.

Tânărul rege Louis al XV-lea era prea emoționat pentru a putea rosti vreun cuvânt.

Philippe d'Orléans contemplă câteva clipe statuia de marmură sub care își dormea somnul de veci cel care fusese Philippe de Lorraine, duce de Nevers. Apoi strânse mâna contelui și-i spuse doar atât:

— Mulțumesc.

La rândul său, Lagardère își îndreptă privirea spre efigie, păstrând-o ciudat de fixă timp de câteva secunde. În cele din urmă, și-o desprinse pentru a o ridica spre cer și, frângând pe genunchi spada încă udă de sângele lui Gonzague, aruncă cele două bucăți la picioarele mausoleului, rostind cu o voce vibrând de emoție:

— Nevers, mulțumită Cerului, mi-am respectat jurământul!

Sfârșitul volumului Triumful dragostei

Continuarea aventurilor va continua în următorul volum din

seria "Lagardère":

Sergentul Belle-Épée de Paul Féval-fiul

Postfață - Este oare eficace lovitura secretă a lui Nevers?

" (...) Dar, domnule Joseph Renaud, dumneavoastră, un mare maestru al spadei, spuneți-mi, vă rog, dacă faimoasa "lovitură secretă a lui Nevers", de care se vorbește atât de mult în *Cocoșatul*, are valoare din punct de vedere al crimei...

— Indiscutabil că da, însă, în legătură cu acest lucru, vă voi spune că Paul Féval era un ignorant într-ale crimei. Pentru a-și descrie faimoasa lovitură care permitea să fie lovit adversarul între ochii s-a dus să ceară informații de la un mare mânuitor al spadei de pe vremea aceea, domnul Grisier... Dar a doua zi, Féval uitase cu totul lecția învățată... A pus, așadar, cap la cap termenii de scrimă, la întâmplare, și Providența a făcut ca "lovitura secretă a lui Nevers" să fie perfect valabilă."

* * *

"Marele actor Melinque este cel care a creat rolul cavalerului de Lagardère, dar s-a certat cu soția sa care refuza categoric să-l vadă apărând pe scenă în chip de cocoșat chiar și pentru o scurtă durată a piesei. Urmarea a fost că cei doi soți au trăit despărțiți mai bine de două luni."

* * *

"Paul Féval avea o fire foarte veselă... îi plăcea că se joacă cu bilbochetul; era un joc foarte la modă în sălile de redacție, și confrății Dv. de odinioară erau foarte amatori de așa ceva. Când intrai într-o redacție, puteai fi sigur că vei vedea un stelaj întreg plin cu bilbochete.

— Era un joc la fel de inteligent ca yo-yo-ul sau rumball-ul.

— Într-adevăr!

— Care era situația averii lui Paul Féval?

— Era extrem de naiv și se lăsa antrenat de "rechini afaceriști" în tot felul de speculații nefericite. În două rânduri și-a refăcut o avere foarte frumoasă... Și astăzi moștenitorii săi continuă să încaseze sume importante reprezentând dreptul de autor. Firma care a făcut filmul mut *Cocoșatul* a plătit 200.000 franci, și acum, se pare că ni se promite un film sonor. Pe de altă parte, teatrul Odeon anunță reclama piesei pentru stagiunea din iarnă aceasta. Cel care a jucat-o pentru prima dată a fost teatrul de la Porte Saint-Martin, acum cinci sau șase ani. (..)"

* * *

Convorbire între Jean-Joseph Renaud și Yann Loran, cu prilejul predării manuscriselor lui Féval către biblioteca din Rennes și retranscrisă în *L'Onest-Eclair* din 28 sept. 1893.

* * *

SERIA LAGARDÈRE

**Duel, aventură,
dragoste, adevăruri
ce penetrează
negura vremurilor
---- toate legate
de un personaj
fermecător: Henri
de Lagardère,
Cocoșatul sau Micul
Parizian ----
și culminând într-un
happy-end care
încântă inimile
cititorilor.**

**EDITURA
ELIS**

**ISBN 973-96044-4-7
ISBN 973-96044-8-x**

Lei 1700

